

RIFTER OCH BREF

AF SVEN ROSÉN

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

EMANUEL LINDERHOLM

UPPSALA & STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
(I DISTRIBUTION)

SKRIFTER OCH BREF AF SVEN ROSÉN

SAMLADE OCH UTGIFNA

AF

EMANUEL LINDERHOLM

UPPSALA & STOCKHOLM
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.
(I DISTRIBUTION)

UPPSALA 1910
ALMQVIST & WIKSELLS BOKTRYCKERI-A.-B.

Innehållsförteckning.

Förkortningar.

ABUH. = Archiv der Brüder-Unität, Herrnhut.
BDA. = Borgå Domkapitels Arkiv.
K. = Afdelningen *Kyrkohistoria* i UUB:s handskriftssamling.
KB. = Kungliga Biblioteket. Stockholm.
L. = Teologi 143 i LSB:s handskriftssamling.
LSB. = Linköpings Stiftsbibliotek.
N. = Nordinska handskriftssamlingen i UUB.
RA. = Riksarkivet, Stockholm.
S. = Miscellanea IX i Sko klosters arkiv i RA.
T. = Afdelningen *Teologi* i UUB:s handskriftssamling.
UUB. = Uppsala Universitetsbibliotek.
V. = Handskriften n:r 9 in 4:o i VLB.
VLB. = Växiö Läroverksbibliotek.
VsLB. = Västerås Läroverksbibliotek.

Inledning.

§ 1. Från trycket utgaf Sven Rosén själf under sin lifstid ett större verk, nämligen: »*Thet Fördolda Lifwet med Christo i Gud*, På et rätt Evangeliskt sätt föresteldt och til thes wäsendteliga egenskaper och werckningar beskrifwit, först på Fransöska språket af then uplysta JEAN DE BERNIERES LOUVIGNI; Sedermera utur hans fyra tryckta werck Kernwis sammanletadt, på Tyskan öfwersatt och med et upbyggeligit Företal tilökt samt med Skrifftenes språk och anmärkningar förklaradt af G. T[er] St[eegen]. Hwars sednare edition af Å. 1737 man här följt, med originalet jemnfört, förswenskat och förmerat hafwer. Tryckt Åhr 1742.»[1]

Boken, som utarbetades under Roséns vistelse i Altona 1741 och 1742 trycktes i Hamburg,[2] omfattar, utom Tersteegens företal till tyska och Roséns (7 ss) till svenska upplagan, 640 ss i liten 8:o. Af Roséns företal framgår, att öfversättningen till svenska påbörjats af BENGT SAHLNER, som öfversatt Tersteegens första edition af 1726, och att Rosén sedermera fullföljt öfversättningen efter Tersteegens tillökade andra upplaga af 1737, men att han, uppenbarligen icke fullt tillfredsställd med verket i dess tyska form, trädt i förbindelse med Tersteegen och fått låna dennes eget exemplar af de ytterst sällsynta franska original, ur hvilka Tersteegen gjort sitt urval. Efter dessa har Rosén reviderat och kompletterat sin svenska upplaga, hvilken han försåg med än flera anmärkningar och rikligare bibelhänvisningar såsom stöd för framställningen.

Roséns edition är sålunda — hvilket ock bekräftats af en jämförelse med Tersteegens verk — icke blott en öfversättning af detta utan ock en bearbetning efter de franska originalen. Den mystiska och allra helst den kvietistiskt-mystiska litteraturens stora språkliga svårigheter äro med hänsyn till det svenska språkets dåvarande utveckling och ringa mystiska litteratur i allmänhet lyckligt öfvervunna. Bibelhänvisningarna ske ofta efter grundtexten. Anmärkningarna förråda god beläsenhet i den mystiska litteraturen och förtrogenhet med dess tankar. Utan tvifvel kan Roséns edition af Louvignis skrifter i urval i sin helhet betecknas såsom ett för sin tid synnerligen väl utfördt arbete, hvilket gifvit den svenska litteraturen en än i dag värdefull källa för studiet af den kvietistiska mystiken.

---

[1] Nya upplagor utkommo i Göteborg 1817 och i Kalmar 1872.
[2] *Selbstbiographie*, s. 209.

Såsom framgår af handlingarna i hans tryckfrihetsmål[1] måste Rosén betraktas som i viss mån ansvarig äfven för tvenne 1739 tryckta smärre skrifter, som utkommo anonymt och utan angifvande af tryckeri samt spredos i bortåt tusen exemplar af Rosén i Stockholm.

Den första bär titeln: *Kortt Anwisning til Bönen eller en innerlig Christendom och sanskyllig Guds-tienst i Andanom.* 24 ss in 12:o. Skriften är icke författad af Rosén, utan hade han tre år tidigare af en vän fått den i svenskt manuskript, men utan uppgift om författaren. Huruvida skriften är svenskt original eller — sannolikast — öfversättning, har icke kunnat utrönas. I Roséns händer har den före utgifvandet undergått någon förändring, i det han jämte ett kort företal tillskrifvit § 1 i kap. 9 och »tillökt här och ther några Skriftenes språk, som eij stådt uti originalet».

Den andra skriftens titel lyder: »*Kortt Sätt och medel til at bedia,* hwilket Alle helt lätt kunna i öfning ställa och i så måtto uti en sann Christendom inom ganska liten tid underligen tilwäxa.» Jämte företalet (å 8 ss) 125 ss in 12:o.[2] Denna skrift är en öfversättning af MAD. GUYONS 1686 första gången utgifna, 1688 redan i 5 upplagor[3] utgångna: »Moien court et tres-facile de faire oraison, que tous peuvent pratiquer très-aisément et ariver par là dans peu de tems à une haute perfection.»[4] Hvad befattning Rosén tagit med denna skrift är icke fullt klart. Öfversättaren var Rosén bekant men röjdes icke af denne. Själfva tryckningen af de båda skrifterna hade ock ombesörjts — sannolikt å annan ort — af någon annan än Rosén, hvilket väl dock icke utesluter, att han före tryckningen ägnat äfven öfversättningen af Mad. Guions skrift någon tillsyn.

Af Roséns hand utkom under hans lifstid för öfrigt, så vidt jag vet, blott den bland brefven, s. 277 f., upptagna missionssången, hvilken sannolikt författats vid tiden för hans upptagning i Brödraförsamlingen den 7/12 1743[5] eller något senare och intogs i *Sions Sånger*, Andra Samlingen, Stockholm 1745.[6]

Efter Roséns död har af hans i handskrift efterlämnade skrifter och bref utgifvits skriften *Om himmelrikets nycklar*, tryckt efter tvenne i Borgå Domkapitels arkiv befintliga handskrifter, men knappast fullt nöjaktigt, af J. S. PAJULA i Finska Lyseets i Tavastehus Årsberättelse

---

[1] Originalakterna hafva icke kunnat anträffas i Stockholms Stads- och Rådhusarkiv. Af S. L. GAHM PERSSON finnes emellertid i UUB. U. 135 i afskrift ett utdrag af *Stockholms Södre Förstads Kämnärs Rätts Protocoll, hållit then 15 Februari 1740*, innehållande Roséns censurmål.

[2] Båda skrifterna hafva utkommit i en 2:dra upplaga, Stockholm 1885, under den gemensamma titeln: *Undervisning om Bönen.*

[3] Heppe, H., Gesch. der quietistischen Mystik in der kathol. Kirche, Berlin 1875, s. 227 f., s. 449.

[4] Cit. eft. *Cinquième Edition*, revue et corrigée. I Les Opuscules Spirituels de MADAME J. M. B. DE LA MOTHE GUION. Nouvelle Edition. A Cologne. 1720.

[5] Jfr v. 7 s. 279 med s. 271 och 276.

[6] Se vidare not 2, s. 277.

för läsåret 1900—1901, om hvilket tryck jag erhållit kännedom genom Dr M. RUUTH i Helsingfors.

Vidare har af H. F. RØRDAM i *Kirkehistoriske Samlinger*, Femte Raekke, Fjerde Bind, Kjöbenhavn 1908, s. 234 ff. utgifvits brefven n:o 8, 9, 10, 18 (slutet), 21, 36, 42 och 47, men efter ålderdomligare editionsprinciper, utan signa och med åtskilliga fel såväl i de svenska som tyska texterna. Såsom adressat till n:o 10 har felaktigt angifvits *David* i st. f. *Joh.* Nitschmann.

Andra tryckta skrifter eller bref af Rosén har jag f. n. icke någon kännedom om.

§ 2. Under utarbetandet af min under utgifning varande afhandling om Sven Rosén och hans ställning i den svenska pietismens historia har det synts mig önskvärdt att söka åstadkomma en så vidt möjligt samlad upplaga af Roséns i handskrift efterlämnade skrifter och bref.

Jag har så mycket mer trott mig böra göra detta, som vår litteratur äger litet eller intet af källskrifter för kännedomen om frihetstidens radikala pietism och Roséns skrifter och bref måste anses som högeligen typiska såväl för åskådningen inom den radikalt pietistiska flygel, hvilken han — till skillnad från Erikssönerna — företräder, som för den med 1740-talet inträdande — till stor del på Roséns inflytande beroende — utvecklingen inom förstnämnda pietistiska fraktion i herrnhutisk riktning och öfvergång till herrnhutismen. Det är nu antydda fakta, som hafva synts mig motivera ett utgifvande af, så vidt möjligt varit, Roséns samtliga skrifter och bref.

Bland Roséns skrifter bör först nämnas hans äldsta bevarade större original, nämligen hans sedan gammalt kända, något mer än ett år omfattande, egenhändiga dagbok fr. o. m. den $^{23}/_{4}$ 1730 t. o. m. den $^{3}/_{7}$ 1731, utgörande 173 tättskrifna kvartsidor med starka förkortningar (UUB. N. 1980 a). Tvifvelsutan skulle denna dagbok genom sina synnerligen intima och, så vidt jag vet, inom svenska uppteckningar, från religionspsykologisk synpunkt sedt, enastående religiösa bekännelser, förtjäna att åtminstone i utdrag utgifvas. Men då äfven dessa utdrag måst bli betydande nog till sitt omfång och kräft ganska utförliga anmärkningar, har jag f. n. sett mig nödgad att afstå från utgifvandet af Roséns dagbok. I stället har jag trott mig böra åstadkomma en så vidt möjligt fullständig samling af de skrifter och bref, som representera en mera framskriden och mogen ståndpunkt i Roséns egen religiösa utveckling och därtill äro ägnade att gifva material för kännedom om den pietistiska riktning, han tillhör.

Hufvudparten af Roséns här publicerade skrifter utgöra försvarsskrifter ingifna till olika domstolar under den rättegång, som fördes mot Rosén, Strokirch och öfriga medlemmar af den lilla friförsamlingen på Södermalm i Stockholm under senare hälften af 1730-talet och vann sin afslutning först 1741, mot Strokirch först än senare. En följd af denna de Rosénska skrifternas tillkomst har blifvit, att de äro ensidigt polemiska och icke utgöra en positiv

framställning af Roséns egen religiösa åskådning, en framställning, som han likvisst känt behof af att gifva. Det torde emellertid på grund af Roséns i dessa skrifter nedlagda öppna bekännelser och klarläggande af den egna ståndpunkten låta sig göra att få en någorlunda nöjaktig öfverblick af hans egen positiva åskådning.

Af värde äro ock de kyrkohistoriska skisserna af Roséns hand. Betänker man den svårighet, som alltid föreligger, då det gäller att förstå, öfverblicka och rätt bedöma den tid och framför allt den riktning eller rörelse, man själf tillhör, torde man icke kunna vägra Rosén det erkännandet, att han visserligen icke saknat blick för sammanhanget och utvecklingsgången inom de religiösa rörelserna i Sverige från slutet af 1600-talet fram till hans egen tid och midten af 1740-talet.

§ 3. Vid utgifvandet af Roséns litterära kvarlåtenskap har det befunnits nödvändigt att företaga en kritisk gallring af de handskrifter, hvilka antingen tillskrifvits eller vid genomgående af olika handskriftssamlingar kunnat tänkas möjligen böra tillskrifvas Rosén i något hänseende.

I katalogen öfver den Nordinska handskriftsamlingen i UUB. har Rosén såsom författare, öfversättare eller samlare tillskrifvits flera digra buntar in 4:o — uppgifter, hvilkas pröfning medfört ett mycket tidsödande arbete.

Sålunda angifves N. 1978 (928 ss) innehålla »Dippels skrifter af Sven Roséns hand». Då vidare N. 1979 (776 ss), som utgör en fortsättning af N. 1978, betitlad »Dippeliana», alltigenom är af samma hand som N. 1978, borde äfven hela N. 1979 tillskrifvas Rosén. Nu har så skett blott med lit. **f**, å hvars första och sista sida af senare men gammal hand antecknats »Sven Rosén» eller »af Sven Rosén», medan i katalogen satts ett frågetecken efter dess enahanda uppgift, liksom så skett äfven vid samma uppgift om lit. **i**. I N. 1980 (978 ss) anger katalogen nästan allt vara af Rosén och det mesta därtill af hans egen hand. Slutligen utgör enligt katalogen N. 1981 (450 ss) »Jacob Böhmes skrifter, öfversatta på svenska af Sven Rosén». Då handstilen är densamma som t. ex. i N. 1980 **d—p**, hvilka skrifter i allmänhet angifvits vara af Roséns egen hand, torde meningen vara den, att äfven N. 1981 så är. På grund af handstilens identitet borde till dessa föregifna Rosénska skrifter läggas äfven några inlagor af Erik Molin i N. 1977 lit. **u** (37 ss) samt ett par här nedan nämnda handskrifter i N. 1761.

Enligt förestående uppgifter borde sålunda i N. 1978—1981 föreligga skrifter af Rosén i original eller öfversättning omfattande mer än 3,000 tättskrifna kvartsidor, sannolikt motsvarande ungefär lika många sidor i nu vanligt oktavtryck.

En närmare undersökning har emellertid visat, att ofvanstående äldre uppgifter äro så godt som alltigenom oriktiga.

Sålunda föreligger i hela den nämnda samlingen af handskrifter blott en enda originalhandskrift af Rosén, nämligen hans egenhändiga dagbok från åren 1730 och 1731. En jämförelse mellan

å ena sidan denna Roséns dagbok och hans originalbref från åren 1728 —1732 (Bref 1—4, 6) samt hans originalhandskrift från 1740 (Skrifter VII) och å andra sidan den stora hufvudmassan af handskrifter i N. 1978—1981 ställer det utom hvarje tvifvel, att i nämnda volymer blott Roséns dagbok är original, medan öfriga Rosénska skrifter, där sådana verkligen föreligga, äro blott i afskrift.

Det bör tilläggas, att de nämnda öfversättningarna af Böhmes och Dippels skrifter icke äro afskrifter af en tidigare, af annan person utförd, öfversättning, utan, såsom framgår af öfversättarens egna talrika rättelser och förbättringar, originalöfversättningar. Härmed är ock uteslutet, att dessa öfversättningar skulle kunna tänkas vara afskrifter af en öfversättning, som förut verkställts exempelvis af Rosén, ett antagande, som för öfrigt äfven å andra grunder visat sig ohållbart.

Efter afskiljandet af öfversättningarna i N. 1978, 1979 och 1981 återstår att undersöka äktheten af de skrifter, som tillagts Rosén i **N. 1980.** Af dessa har redan nämnts Roséns dagbok i N. 1980 **a**. Lit. **b** utgör till stor del afskrifter af Rosénska bref. Lit. **c** består af uteslutande Rosénska skrifter i afskrift. I serien lit. **d—p** angifvas samtliga skrifter vara »af Rosén» eller »af Roséns hand» eller hafva de erhållit andra likvärdiga beteckningar.

Att ifrågavarande serie icke är af Roséns egen hand framgår af det förut sagda. Uti hela denna serie af 12 nummer föreligga med säkerhet skrifter af Rosén blott i lit. **d**, **f** och **l** samt — sannolikt — i lit. **g**. Hvad angår seriens öfriga skrifter, visa de sig vid en närmare undersökning antingen tydligt härstamma från annat håll eller endast med största osäkerhet kunna tillskrifvas Rosén.

Lit. **i** har sålunda befunnits utgöra en afskrift af de sex sista styckena i det Skevikska sällskapets 1747 å utrikes ort tryckta traktatsamling (UUB. 2: 390), däri icke blott som förut kyrkan, utan äfven herrnhutarne skarpt angripas. Zinzendorf hånas som »then grefliga biskoppen och andeliga riddaren».

Från samma Erikssönernas sällskap stammar utan tvifvel äfven lit. **e**: »Kort och enfaldig betrachtelse om ächtenskapsståndet», hvilket betraktas på samma sätt som hos Erikssönerna. Språk och stil äro ock deras. Likaså åberopas deras främste läromästare Jakob Böhme äfvensom Gichtel.

I lit. **o** föreligga tre skrifter, nämligen 1) »En uplyst herdes gudeliga lefwerne i Frankrike», enligt handskriftens egen uppgift ett utdrag ur P. Poirets La Theologie du coeur. En liknande berättelse af franskt ursprung finnes i en af det Erikssonska samfundets skrifter, T. 132, UUB. 2) »Fridsens olive-blad» och 3) »En anderik skrifwelse til goda wenner i P.», daterad den 24 Mars 1729. De båda sista synes mig gå i Erikssönernas stil. I hvarje fall kunna de icke anses vara af Rosén.

Lit. **h**, som i katalogen uppgifves börja med en afhandling af C. M. Strokirch under titel: »Christus och alla andra äro bröder», men i fortsättningen förtecknats något riktigare, innehåller 1) Präste-

ståndets memorial angående irriga lärosatser vid riksdagen 1734,[1] 2) Carl Michael von Strokirchs svarsmemorial därå vid samma riksdag[2] och 3) Strokirchs, i protokollet mycket kort refererade, yttrande efter hans memorials uppläsande å riddarhuset.

I lit. **k** föreligger Margareta Utterboms memorial, ingifvet i Stockholms Södre Förstads Kämnärsrätt den 18 April 1738, handlande »om rättfärdiggörelsen och reningen efter döden». (V. s. 184 ff.). Då Margareta U. tillhörde den lilla friförsamling i Stockholm, för hvilken Rosén var den egentlige ledaren, och jämte denne och andra af församlingens medlemmar rannsakades under rättegången mot densamma, kan det väl antagas, att Rosén icke varit alldeles främmande för denna skrifts tillkomst, men då Margareta Utterboms skrift till sitt innehåll delvis befinner sig i strid med Roséns åskådning, synes denne icke kunna göras ansvarig för dess innehåll.

I lit. **n** föreligger en samling af 14 predikningar fr. o. m. 1 sönd. e. Trett. t. o. m. Påskdagen af okänd, men för så vidt jag kunnat se, pietistisk författare. Ett uttryck i den 2:dra predikan har synts mig tyda därpå, att denna predikan författats 1729. Ingen anledning synes mig föreligga att tillskrifva Rosén dessa predikningar.

Vidare utgör lit. **m**,[3] som bär titeln: »En moderlig underwisning till en christelig wandel uti Guds närwarelse» (118 ss), åtminstone i sin början en fri bearbetning af MAD. GUYONS, Instruction Chrétienne pour les Jeunes Gens, också kallad Instruction Chrétienne d'une Mere à sa Fille.[4] Sammalunda synes den i lit. **p** (28 ss) föreliggande skriften: »At bönen i sig sielf är lätt och hwaruti hon består» böra betraktas som en reproduktion af någon mystisk författare, sannolikt icke MAD. GUION, möjligen ANTOINETTE BOURIGNON, af hvilken i N. 1761 föreligger ett längre bref i öfversättning af samma hand som i lit **p**. under liknande titel: »Om bönen och hwaruti den består» etc.

Då nu Rosén intresserat sig för den svenska öfversättningen af Mad. Guyons Moien court et tres-facile de faire oraison och studerade Mad. Guyon och andra mystiska författare, kunde det ligga nära att tillskrifva Rosén de i lit. m och p föreliggande skrifterna. Nödvändigt är emellertid detta icke, då äfven andra än Rosén hos oss bevisligen ha sysslat t. ex. med Mad. Guyons skrifter och befordrat någon del af dem till trycket. Jag vågar därför icke såsom Rosénska skrifter upptaga nämnda bearbetningar, allrahelst inga särskilda yttre bevis gifvas för Roséns författarskap och skrifterna i serien 1980

---

[1] Tryckt i *Sveriges ridderskaps och adels riksdags-protokoll fr. o. m. 1719.* VIII: 2, Bil. n:o 18.

[2] Ibdm Bil. n:o 20.

[3] Fortsättning och slut af samma hand i N. 1761 (68 ss).

[4] Se MAD. GUYONS Les Opuscules Spirituels. Cologne 1720, p. 405 ff. Svensk öfversättning under titel: *Christelig undervisning för ungt folk.* 1748 s. l.

d—p visat sig stamma från olika håll. Då Roséns påverkan af Mad. Guions skrifter i hvarje fall står fast, utan hänsyn till ifrågavarande bearbetningar, har frågan ingen större betydelse.

Tager man efter detaljgranskningen en öfverblick öfver det i det föregående behandlade handskriftsmaterialet, visar det sig, att vi i N. 1978, N. 1979, N. 1980 **d—p** och N. 1981 samt delar af N. 1761 och N. 1977 hafva en samling mystiska och radikalt pietistiska skrifter af olika författare, samtliga nedskrifna af en och samma hand och utgörande en till handstil, anordning och format enhetlig samling, i hvilken äfven 3—4 skrifter af Rosén tagits med. Tiden för samlingens utförande är, enligt här och där utsatta år samt enligt ofvan påvisad tid för några skrifter, 1730- och 1740-talet. Hvem bland det stora antalet pietistiska öfversättare och afskrifvare under nämnda tid, som verkställt dessa öfversättningar och afskrifter, har jag icke kunnat afgöra. Några anteckningar å ett blad gaf mig anledning undersöka, om Erik Molin varit samlingens upphof. En jämförelse med hans egenhändiga bref m. m. i Riksarkivet, har visat, att samlingen icke är af honom. Däremot är handstilen ganska lika den, som förekommer i en afskrift af Molins trosbekännelse: Brevis explanatio i Uppsala Domkapitels arkiv.

I detta sammanhang bör slutligen tilläggas, att det i den Malmstedtska samlingen af Roséns skrifter, T. 269 i UUB., förekommer ett »Betänckande om ogudachtige lärare», hvilket såsom en med Roséns skrifter införlifvad pietistisk skrift kunde tänkas hafva blifvit betraktad såsom en Rosénsk skrift. Då betänkandets språk och stil synts mig tala emot Roséns författarskap, har jag närmare undersökt förhållandet och därvid funnit, att betänkandet är af äldre datum och tillhör 1720-talet, såsom framgår af dess titel i N. 1739 n:o 53, där den lyder: »Christeligit betänckiande öfwer den frågan, huruwida en ogudachtig präst kan sägas lära rätt uti församlingen. Efter Guds ords lydelse, enfaldeligen författat af Christiano Orthodoxo, Anno 1724.»

§ 4. Efter frånskiljandet af det nu behandlade materialet öfvergår jag till några handskrifter, hvilka af inre grunder synas mig med ganska stor sannolikhet böra tillskrifvas Rosén såsom författare.

I N. 1980 **g** föreligger en skrift med titel: »Anmerkningar öfwer de (så kallade) Christeliga tankar om den offenteliga gudstienstens biwistande med några skiähl och bewis om dess nödwendighet etc., som blifwit tryckta i Kongeliga Boktryckerijet här i Stockholm, åhr 1736». Företalet är dateradt Stockholm den 26 Sept. 1737. Både språk, stil och innehåll tala för att Rosén är författare till denna skrift.

Vidare föreligger i UUB. T. 230, s. 1—54 (fol.) en skrift, betitlad: »Wälmenta anmärkningar öfwer the twenne wid Åbo Academie år 1736 hållne disputationer om separatismo[1] eller afsöndring

---

[1] De Separatismo af Isaac Lithovius. Pars I under præs af Andr. Bergius, Pars II under praes. af I. Björklund.

ifrån lutherska och andra kyrko samfund.» Ett yttrande om Ulstadius s. 38, synes mig, jämfördt med en tidsbestämning s. 26, ge vid handen, att denna skrift är från 1738.

Beträffande denna skrift gäller, att det är svårt att finna någon annan författare till den än Rosén, då, så vidt jag vet, ingen af den radikala pietismens anhängare utom Rosén kan anses ha varit vuxen författandet af ifrågavarande skrift. Såsom den främste bland 1730-talets separatister och den egentlige ledaren för den separatistiska församlingen å Södermalm i Stockholm bör det ock ha legat honom närmare än någon annan att besvara nyssnämnda angrepp på separatismen. Skriften »Om himmelrikets nycklar» är ju ock ett bevis på att Rosén känt denna uppgift som sin och ingripit, där han funnit sig pliktig att göra det. Studiet af de latinska disputationerna förutsätta en studerad man, och skriften själf visar en god teologisk beläsenhet. Antitesen »gudstjänst» och »kyrkotjänst» (s. 36 och 47) är ett af Roséns slagord och älsklingsuttryck. Språk och stil göra dock i öfrigt ej så starkt som föregående skrift intryck af att vara Roséns.

Då jag sålunda icke kan gifva en fullt bindande bevisning för Roséns författarskap, finner jag det säkrast att tillsvidare icke upptaga ifrågavarande skrifter bland obestridligen äkta Rosénska skrifter, utan hänför dem till osäkra handskrifter.

§ 5. Sedan sålunda oäkta och osäkert marerial blifvit frånskildt, följer att redogöra för det handskriftsmaterial, som af yttre och inre grunder kunnat med säkerhet anses äkta, äfven då det, såsom i de flesta fall, föreligger blott i afskrift.

Det äkta Rosénska handskriftsmaterial, som kunnat anträffas och här, med undantag för Roséns dagbok, framlägges i tryck, föreligger i följande arkiv och bibliotek, nämligen:

1. Archiv der Brüder-Unität, Herrnhut.
   R. 19, 20, 22 och 23.
2. Kungliga Biblioteket, Stockholm.
   a) Autografsamlingen: Bref från Sven Rosén.
   b) Engeströmska Samlingen: Bref till Ärkebiskoppen Doktor Jacob Benzelius.
   c) Gjörwell, Samling af bref från och till åtskilliga personer. I, 1583—1771.
   d) Handskrifter. Kyrkohist. Sv. Nyare tid: Samling af bref och handlingar rörande brödraförsamlingen. 4:o.
   e) Handskrifter. Teologi. Allmän: Theologiska Skrifter. 4:o.
3. Linköpings Stiftsbibliotek.
   a) Benzelianska brefsamlingen.
   b) Teologi 143 (L.).
4. Riksarkivet.
   Sko Klosters Arkiv, Miscellaneæ IX (S.).
5. Uppsala Universitetsbibliotek.
   a) Nordinska samlingen (N.).
   b) Teologi (T.).
6. Växiö Läroverksbibliotek.
   Handskriften n:o 9 in 4:o. (V.).

7. Västerås Läroverksbibliotek.
a) Zinzendorffiana. B. c. 8.
b) Zinzendorffiana. B. d 26.
[8. Borgå Domkapitels Arkiv.]
Handlingar för 1740.

§ 6. Med hänsyn till de särskilda skrifter och bref, som i förestående samlingar äro bevarade, fördelar sig handskriftsmaterialet på nedan angifna sätt. Där ej annorlunda anges, är formatet in 4:o och respektive skrift eller bref i afskrift.

I. Påminnelser:
N. 1985 c.

II. Om bönen:
1) **V.**, s. 1—10; 2) **N. 1980** c, s. 62—72; 3) **N. 1980 d** (10 ss); **T. 269**, s. 65—77; 5) T. 269 b, s. 3—14.

III. Om gudstjänst och kyrkotjänst:
1) **V.**, s. 13—58; 2) **T. 269**, s. 1—62; 3) **N. 1980 l** (31 ss); 4) **L.** (95 ss); 5) N. 1980 c, s. 1—60; 6) S., fol. 131—162 (in fol.); 7) T. 269 b, s. 17—77.

Därjämte föreligger till denna skrift i N. 1980 f. ett tidigare utkast (40 ss), som företer annan början och här och där en något skarpare formulering än den slutliga inlagan till rätten. Omkring hälften utgör bibelcitat.

IV. Om lekamligt arbete:
1) **V.**, s. 61—91; 2) **N. 1980 c,** s. 75—113; 3) **T. 269**, s. 81—120; 4) T. 269 b, s. 81—116.

V. Om världsliga präster:
1) **V.**, s. 93—171; 2) **T. 269**, s. 121—232. Ingressen, s. 249—251.

VI. Om himmelrikets nycklar:
BDA. Handl:r för 1740. Se pag. XIX.

VII. Om världsliga prästers jäfvighet:
KB. Teol. Allm. Theol. Skrifter Orig. (15 ss).

VIII. Om evangelisk tolerans:
1) **V.**, s. 218—283; 2) **T. 269**, s. 253—334; 3) N. 1637 s. 1—110; 4) Utkast med lärda noter i N. 1739 n:o 20 (24 ss).

IX. Om försoningen:
1) **V.**, s. 205—214; 2) N. 1980 c., s. 115—129 (i löst häfte); 3) N. 1637, s. 111—128.

X. Om äktenskapet:
V., s. 215—217.

XI. Nachricht von Religionssachen in Schweden:
ABUH. R. 19. Orig.

XII. Selbstbiographie:
ABUH. R. 22. Orig.

XIII. Prospekt:
ABUH. R. 19. Orig.

XIV. Bref[1] n:o 1—50:
LSB. Benzelianska brefsaml. Vol. XI och XIII: N:o 1. 2. 3. 4. Orig.
ABUH. R. 19. 20. 22 och 23: N:o 9. 10. 12. 36. 40. 42. 45. 47. Orig.
KB. Engeströmska saml. Bref till Jac. Benzelius: N:o 6. Orig.
» Autografsaml. Bref från Sven Rosén: N:o 5. 7. 11. 14. 29.
» Gjörwell, Samling af bref etc.: N:o 8.
» Bref och handl:r rör. Brödraförs:n: N:o 39. 41. 43. 44. 49. 50.
UUB. N. 1980 b: N:o 13. (14), 15—28. 30.
» N. 1975: N:o 31. 32. 35.
» N. 1940: N:o 48.
» N. 57: N:o 46.
VsLB. Zinzendorffiana B. c. 8: N:o 33. 37. 38.
» » B. d. 26: N:o 34. (43).

Roséns såväl skrifter som bref äro här ordnade i tidsföljd. Af skrifterna är I från 1736 (s. 10), II, som förelegat före III (s. 36), från 1738, likaså III (s. 52), IV (s. 55, 72), V (s. 76, 77) och VI (s. 134). Från 1740 äro VII (s. 142) och VIII (s. 178), som dock påbörjats redan 1739 (s. 147) och därför placerats före IX, som affattats mellan den 12 och 16 Maj 1740 (s. 181) och X, som författats vid inlämnandet den 6 Juni 1740. Öfriga skrifters datering är utan vidare tydlig. Brefvens är vid hvarje särskildt angifven.

Såsom af förestående öfversikt framgår, föreligga af Roséns skrifter blott 4, nämligen VII, XI, XII och XIII i original, medan öfriga 9 eller I—VI och VIII—X kunnat anträffas blott i afskrifter. Originalen till Roséns försvarsskrifter: II—V samt VIII—X, hvilka samtliga nämnas i rättegångshandlingarna, hafva icke kunnat återfinnas trots noggrant eftersökande såväl i Riksarkivet, där äfven Svea hofrätts äldre arkivalier numera förvaras, som i Stockholms Stads arkiv, Stockholms rådhusarkiv och Kungliga biblioteket, hvadan de liksom så många andra akter till den Rosénska processen synas vara förlorade. Då emellertid flertalet af dessa Roséns skrifter kunnat anträffas i flera, af hvarandra till dels oberoende afskrifter, torde det låta sig göra att med användning af dessa framställa en i det hela tillförlitlig text.

Af Roséns bref föreligga, såsom redan framgått, blott 13 i original, de öfriga 37 blott i afskrifter, af dessa endast n:o 14 och 43 i tvenne, öfriga blott i en.

§ 7. Hvad angår de särskilda handskrifterna, af hvilka somliga innehålla blott en eller annan skrift, andra en hel samling Rosénska skrifter eller bref, äro de icke alla af samma värde.

Den fullständigaste och, så vidt jag kunnat finna, i det hela bästa samlingen af Roséns svenska skrifter föreligger i den af Växiölektorn A. H. Collin 1802 till Växiö Gymnasiebibliotek skänkta handskriftsvolym, som nu utgör n:o 9 in 4:o i Växiö Läroverksbiblioteks handskriftssamling och här citeras V. Skrifven med en viss omsorg af en och samma hand sannolikt vid midten af 1700-

[1] Då det i regel föreligger blott *en* handskrift för hvarje bref och signum eller signa regelbundet meddelas i texten, angifvas här icke respektive handskrifter bref för bref utan sammanföras de brefhandskrifter, som föreligga i en och samma samling. Dupletter hafva satts inom ( ).

talet, synes den mig till språkformer och ortografi stå Roséns originalskrifter och originalbref närmare än öfriga afskrifter och vara behäftad med mindre svåra fel än dessa.

I det närmaste lika fullständig som V. är T. 269, som af V:s Rosénska skrifter saknar blott IX och X. Såsom framgår af monogrammen å frampärm och försättsblad, har denna kodex en gång tillhört M. B. Malmstedt, Anna Maria Lenngrens fader, och synes ha blifvit utförd af en ålderdomlig hand, sannolikt vid midten af 1700-talet. I tillförlitlighet kan T. 269 icke mäta sig med V. Den har svårare fel samt en ortografi, som är afgjordt ålderdomligare än Roséns.

För enskilda skrifter föreligga flera mycket tillförlitliga afskrifter, hvilkas text i enskildheter ofta föredragits framför V:s, men likväl icke ansetts böra följas såsom hufvudtext. Hit höra N. 1980 c, vidare L. och S. samt N. 1980 d och l.

N. 1980 c och L. hafva liksom T. 269 en ålderdomligare ortografi än Rosén, medan S. i ortografiskt hänseende i det hela öfverensstämmer med V.

L. har, att döma af dess tidigare förekomst i C. J. Benzelii samling samt af ett i slutet af bandet inhäftadt litet blad med egenhändiga anteckningar af Erik Benzelius d. y., tillhört denne och sannolikt för hans räkning afskrifvits redan under processens lopp.

Från samma tid förskrifver sig S. eller handskriften i Sko klosters arkiv, Misc. IX. Å den Rosénska afskriftens första sida har C. G. Bielke egenhändigt antecknat: »Studiosus S. Roseen skall wara auctor till denna skriften.» Då nu Bielke själf uppgjort det den 8/3 1740 afslutade registret till ifrågavarande volym, som då förelåg fullständig, har följaktligen denna Roséns skrift — *Om gudstjänst och kyrkotjänst* — redan under processens lopp börjat spridas i afskrifter och kommit i Bielkes händer. Också ett bevis på det uppseende, denna skrift på sin tid väckte.

Värdefulla äro äfven N. 1980 d och l ur den förut karakteriserade stora samlingen men till sin ortografi starkt afvikande från Rosén.

Mindre god är T. 269 b, hastigt och slarfvigt gjord af illiterat hand men i enstaka fall användbar; likaså N. 1637, N. 1739 samt N. 1980 c, s. 115 ff. (löst häfte af annan hand än det föregående).

I valet mellan nu omförmälda handskrifter har jag af anförda skäl funnit mig böra som hufvudtext följa Växiöhandskriften, och detta så mycket mera, som det vid utgifvandet af en samlad upplaga af Roséns skrifter synts mig synnerligen önskvärdt att få en enhetlig och Roséns original i språkligt och ortografiskt hänseende så närstående text som möjligt.

Beträffande användningen af de olika handskrifterna gäller, att de, hvilkas signa i det föregående utmärkts med fetstil, ord för ord jämförts med hvarandra, medan öfriga i regel rådfrågats blott vid afvikelse mellan dessa. Olika former af samma ord äro icke anmärkta.

Hvad angår brefafskrifterna, har flertalet af dessa och särskildt de, som föreligga i N. 1980 b, utförts af illiterata händer på ett

sätt, som medfört stora svårigheter för framställandet af en läsbar text. Hvad angår det viktiga brefvet n:o 46 eller Roséns skrifvelse till Svea hofrätt af den $^{25}/_{3}$ 1746 med begäran att få återvända till Sverige, har originalet, som på sin tid ingafs i hofrätten af Roséns broder, arkiatern och professorn Nils Rosén, trots noggrant eftersökande i Riksarkivet icke kunnat anträffas. Den mindre goda afskriften i N. 57 har dock kunnat konstateras vara i full saklig öfverensstämmelse med det utförliga referatet af Roséns bref i Svea hofrätts registratur för 1746.

§ 8. Vid framställandet af den tryckta texten har jag efter bestämmandet af handskrift eller läsart, där flera afskrifter förelegat, följt numera hos oss allmänt vedertagna editionsprinciper och sålunda med nedan angifna vanliga restriktioner återgifvit resp. handskrift eller läsart med diplomatisk noggrannhet[1] såväl i svenska som tyska och — med någon modifikation — latinska texter. Tillägg och kompletteringar hafva satts inom [ ], likaså i regel upplösta förkortningar, medan afskrifternas uppenbara ortografiska skriffel merendels utan vidare rättats. Likaså hafva interpunktion och — i svenska texter — användningen af stor bokstaf moderniserats och i sammanhang därmed verkställts rättelse och komplettering af paragraf- och styckindelning och enhetlig beteckning för dessa genomförts. De talrika, oftast tämligen godtyckliga understrykningarna hafva icke återgifvits och kursiveringar endast sparsamt blifvit använda. Namn och boktitlar hafva ansetts tillräckligt tydliga utan återgifvande med särskild stil. Citat ur bibeln eller andra skrifter hafva så långt möjligt utmärkts genom citationstecken. I ett och annat fall har ett mindre felaktigt bibelcitat utan vidare rättats efter 1703 års svenska bibel.

De hart när otaliga och besvärliga bibelhänvisningarna, som mycket ofta haft en otydlig eller vilseledande beteckning, hafva i anslutning till 1703 års bibel och i hufvudsaklig öfverensstämmelse med Roséns eget beteckningssätt genomgående förkortats och normaliserats samt med vissa undantag satts inom (). Esa. har utbytts mot *Es.* och Pet. mot *Petr.* Att kontrollera riktigheten af *hvarje* bibelhänvisning har icke funnits möjligt, utan har jämförelse med bibeltexten måst inskränkas till de för öfrigt talrika fall, där handskrifternas uppgifter befunnits oklara eller inbördes olika, hvarvid, såvidt möjligt, rättelse skett, utan att detta i regel anmärkts i not.

För skriften N:o VI, *Om himmelrikets nycklar,* hvars text kräfver några särkilda anmärkningar, har jag haft att tillgå ett tryck i Finska Lyseets i Tavastehus Årsberättelse för läsåret 1900—1901 af J. S. PAJULA, som för sin text användt tvenne afskrifter i Borgå Domkapitels arkiv bland »Handlingar för 1740», dock utan att ange, i hvilka fall den ena eller andra af ifrågavarande hand-

---

[1] Ett någon gång förekommande z i st. f. s. har återgifvits med s. Handskrifternas J har af typografiska skäl återgifvits med J uti icke latinska ord. Likaså har regelbundet skrifvits Jag och bruket af i och j i slutet af Vexiöhandskriften bragts i öfverensstämmelse deras användning i början.

skrifter blifvit följd. Hafva de riktigt återgifvits af Pajula, som tydligen åsyftat att utgifva dem så godt som fotografiskt utan hänsyn till ens uppenbara fel, måste afskrifterna i fråga vara utförda af en illiterat person, enär Pajulas text, särdeles genom en bristfällig eller alldeles förvänd interpunktion eller ortografiskt vanställda ord blifvit nästan oläslig och genom uppenbart oriktiga ord på flera viktiga ställen alldeles obegriplig samt i hvarje fall högst väsentligt afvikande från Roséns vårdade skrifsätt. Som exempel på dess ortografi må nämnas orden Paullus, Ellias, Bellial, fårlåtelse, fattabuhr, pattron, vidare gådt i st. f. godt, fostpor i st. f. fotspår, tårget i st. f. torget o. s. v.

För att åstadkomma en *något så när* läsbar och begriplig samt med verket i dess helhet någorlunda homogen text har jag på Pajulas tryck tillämpat de editionsprinciper, som följts för öfriga delar af detta verk, särskildt med hänsyn till interpunktion och användning af stora bokstäfver. Därjämte har v utbytts mot *w* och ortografien rättats i ett färre antal ord, hvilka hos afskrifvaren fått en alltför svårbegriplig eller från de öfriga Rosénska skrifternas skrifsätt alltför afvikande form. Dessa ord ha antingen normaliserats efter textens egna bästa former eller med minsta möjliga ingrepp ändrats i öfverensstämmelse med bruket i de öfriga Rosénska texterna. Det framför namnen *Juslenius* och *Brunnou* — med föregående titel — förekommande meningslösa *Hl.*, som af allt att döma uppstått genom afskrifvarens eller utgifvarens missuppfattning af en förr i handskrift mycket vanlig förkortning af *Herr*, har, i öfverensstämmelse såväl med de både i titeln och flerstädes i texten af Pajulas eget tryck utskrifna formerna af ifrågavarande ord som för öfrigt med dåtida svenskt språkbruk, rättats till *Hr.* Alla sakliga ändringar äro i noter till texten anmärkta.

För kännedomen om flertalet af Roséns tyska skrifter och bref i ABUH. har jag att tacka lektor Nils Jacobsson. Till skrifterna XI, XII och XIII ha afskrifterna ombesörjts eller verkställts af förre arkivarien i Herrnhut, Pastor A. Glitsch, till brefven n:o 9, 10 och 12 af lektor Jacobsson, till n:o 40 och 45 af nuv. arkivarien i Herrnhut Teol. Dr I. Th. Müller. Till n:o 36, 42 och 47 har texten i korrektur uppsatts efter Kirkehistoriske Samlinger loc. cit. I synnerlig förbindelse står jag till Dr I. Th. Müller, som med utmärkt tillmötesgående läst ett korrektur efter originalen till samtliga här tryckta skrifter och bref (utom n:o 40 och 45) ur ABUH. samt genomsett äfven öfriga tyska texter och för öfrigt med beredvillighet lämnat mig behöfliga upplysningar.

I

PÅMINNELSER

Påminnelser

och anmärkningar wid de lährostycken, hwarom i Consistorio Stockholm[ensi] talades den 10 [och 29] Nov. 1736. Om Guds ord, om den H[elga] Skrifft och predikande etc., [om Guds uppenbarelser och om barndopet].

(UUB. N. 1985 c. Afskr.)

[Cap. 1. Om Guds ord.]

§ 1. Guds ord är icke

a) de utwärtes bokstäfwerna, hwaraf biblarna bestå, som tryckas, förnötas och förgås;

b) icke heller de orden, som af mennisklig krafft kunna tagas på tungan och som ett annat ljud snart försvinna i lufften;

c) icke heller den idealiska kunskapen och tänckebilder om gudommeliga ting, som menniskio förnufft wid bibelens läsande och åhörande sammanletar och sig föreställer.

§ 2. Utan det är

a) Christus, det lifachtiga liuset, som frambär hwad i Gud fördoldt warit (Joh. 1: 4, 9, 18; Apoc. 19: 13);

b) de lifliga werckningar i siälen, hwarigenom Gud meddehlar krafft och salighet och uppenbarar sin wilja och sinne (Apoc. 19: 15 et Eph. 6: 17, Matth. 4: 4, Luc. 3:2, Prov. 1: 2, 3).

§ 3. Såsom kroppen hafwer ögon och öron till att se och höra bokstafwen (§ 1), så öpnar Gud ock siälenes ögon och öron inwärtes til at förnimma Andans sinne, och åtniuta Guds ord uti sig (Luc. 24: 45, Ebr. 5: 14, cap. 6: 4, 5; Ps. 34: 9, Joh. 5: 37; 1 Joh. 5: 20).

§ 4. De som intet gifwa sin wilja åt Gud (Joh. 7: 17) eller låta sig intet födas af honom (Joh. 3: 3, 8), de få hwarken kiänna, röna eller se det goda, som i Guds rike finnes. Effter bokstafwen kan wäl en skrifftlärd minnas, at Christus är lifsens bröd och rättfärdighetens sol, men äger det dock intet såsom et Guds ord, fast än han läser derom i Mal. 4: 2 och Joh. 6: 48. Det är honom såsom en beseglad bok (Es. 29: 11), til dess Fadren uppenbarar i honom sin kiärleks son (Matth. 11: 27, cap. 6: 17) och giör den förr bokstafweligen lärde til en guds-lärd man (Joh. 6: 45).

§ 5. Förut war han, med alt sitt concept- och idéers (eller bilders) förråd, en rägnlös molnwägg (Judae v. 12), som förmente dem torstigom drycken (Es. 32: 6) och förorsakade hungers nöd eller dyr tid effter Guds ord (Os. 8: 11) och Jesu sunda safft-fulla lifs bröd. Tort agn- och barckabröd gafs nog, men förgifftadt i de kiärnlösa och utspädda predikningarna.

Men nu, sedan han fått sielf höra och kiänna Gud och hans röst, som är idel ande och lif (Joh. 6: 63) samt blifwit sänd och drifwen af honom til at kundgiöra eller meddela, hwad han af Herranom undfått hafwer (Jer. 23: 18, 22, e. gt. 1 Joh. 1: 1—3; Apoc. 10: 9—11; Rom. 15: 18), så flyter af hans grund lifsens strömmar (Joh. 7: 38). Han frambär, såsom en skaffare, Guds hemliga håfwor och lifsmedel (1 Cor. 4: 1, Luc. 12: 42). Genom det liuset, som lyser i honom, kunna flera bli uplysta (2 Cor. 4: 6), och han predikar wäldeliga och icke som de blott skrifftlärde (Matth. 7: 29).

§ 6. Den siälen, som får något Guds ord uti sig, hon kiänner wäl, at hon är et tohmt lerkar (2 Cor. 4: 7) och at ordets krafft icke dependerar af henne (ibid. et 1 Cor. 2: 5).

Likwäl finner hon ock det, at Christus will hafwa renade heders kiärill (2 Tim. 2: 21) för sina håfwor, och at han will tala i och genom sina trogna allena (2 Cor. 13: 3, Jer. 15: 19). Komma Scevae, öfwersta prästens, söner och beswärjare fram med sitt egenmächtiga predikande mot mörksens makt, så uträtta de intet godt för de siuka siälarna (Act. 19: 13—16). Satan rädes intet för desse Scevae söners bröder, ty han ser wäl, at de äro hans tienare, genom skrymteris åstadkommande (Es. 29: 21), och föhra afwog skiöld emot Christum, hwars tienare de säja sig wara, fastän de icke bära hans libbri och korsstekn (Joh. 13: 35, Gal. 6: 17, 2 Cor. 6: 4—10, Phil. 3: 18, 19).

§ 7. Det inwändes, at evangelium är en Guds krafft etc. (Rom. 1: 16). Men det besinnas icke, at den som skall bära evangelium,

måste wara smord med Christi anda (Luc. 4: 18) och befunnen trogen at undfå detta godset af Christo (1 Tim. 1: 12). Den som bär Christum i sig full med krafft (Mich. 3: 8), han kan ock bära hans utgutna namns salfwa til andras hiertan (Act. 9: 15, Cant. 1: 3) såsom en Guds krafft och wishet (1 Cor. 1: 24). Men et blott skall, liud och skriffter är intet Christi evangelium.

§ 8. Ingen christen, som i anfächtningar blifwit öfwad, giör föracht af den Helga Skrifft och sunda lährosatser, utan håller dem dyrare än jorderiks guld; men det har han ock lärdt, at hiernekunskap och minnes-wärk, äfwen ur Skrifften, intet består i elden (1 Cor. 3: 13) eller i striden emot den onda andan, som är skrifftlärd. Se Jac. 2: 19.

§ 9. En anfächtad siäl finner wäl, at ehuru hon kan taga Skrifften till sig, så kan hon dock intet taga Guds ord til sig, när hon will (Jer. 15: 16); ty kunde hon effter sin wilja, när hon will, taga lefwandes Guds oförgiängeliga säd til sig (1 Petr. 1: 23), så wore Johannis wittnesbörd (Joh. 1: 13) om intet, som betygar, at Guds barn födas på nytt, icke af kiöttslig wilja eller af någor mans wilja, utan Anden blås, när, såsom och hwart han will, (Joh. 3: 8) efter sin gudommeliga frihet (2 Cor. 3: 17). Gud utser sin tid, när tienligt är at såå ut sin säd (Es. 28: 24). Et ord i sinom tid är bättre än mong ord i otid. Gud wet wäl sin tid, när han skall tala. Han gifwer mat och rägn i rättan tid. Så gifwer han ock ordets siäla-spis och fuktande rägn, när tid är. Bese Ps. 68: 10, 12; Syr. 35: 26, Es. 55: 11.

§ 10. Medan man nu hörer och wet, at Guds ord är något rart, dyrt och ädelt, så kan man wäl fatta, at man bör passa uppå Guds hemsökelses tider och intet upsåteligen emotstå eller lättsinnigt förachta Guds ord den stunden, när man det får. Läs Ebr. 3: 15, Joh. 12: 35, Es. 55: 6, Jer. 15: 16, Luc. 19: 44. Annars kan man en annan tid länge få ropa efter at Gud wille tala (Ps. 85: 9) och dock förnimma, at han intet swarar så straxt efter de olydigas wilja (Prov. 1: 28).

§ 11. Wi, som afhålla oss från de allmänna predikningarnas åhörande, beskylloms illa, at wi förachta Guds ord. Ty

§ 12. a) Gud hafwer af nåde giort oss till lefwande fåhr, som hafwa öron til at igenkiänna Christi herda-röst, som föder siälen, och gier lif och nähraktigt bet och har förlänt oss pröfwo-krafft til at skilja natur och nåd.

När wi nu höra sådana, som för lön skull studera ut en predi-

kan och i naturs krafft tala fram sådant minnes-wärk, så kiänne wi wäl, at det intet är Christus, som talar genom lego-herdarna, utan blotta naturens krafft är förmögen nog til alt sådant. Och som de tala af sin egen anda och intet af Herrans mun (Jer. 23: 16), så kan däraf ingen guddommelig wärckan härflyta, utan allenas krymteri och minnes-wärk, eller en hoop bilder i hufwudet. Derföre hafwe wi hos sådana intet at giöra, utan fly dem efter Christi bud (Matth. 7: 15, Joh. 10: 5. Jemför ock Prov. 4: 14, 17, 27).

§ 13. b) Gud har ock ändteligen efter mörker låtit oss inse de willfarelser, som wi af barndomen lärt, hwilke i sig sielfwa ej annat dåga til än insöfwa siälar i säkerhet. Han hafwer i stället begåfwat oss med sanning, som förer til gudachtighet (högachtan och kiärlek för Gud) och wisar genaste wägen til helgelsen och gemenskapen med Gud. Huru kan man då säija, at wi förachta Guds ord därmed, at wi icke wiljom med wårt åhörande och stillatigande liksom samtycka til lögnpredikningar, hwarmed Christi lära förnekas och förmörkas til monga siälars fördärf och afsaknad?

§ 14. c) Om ock i någon kyrckia ännu taltes sanning til någon dehl efter Andans drifft och gåfwor, så hafwe wi dock ej låf at uppehålla oss därwid, sedan Herren sielf öpnat oss öronen (Es. 50: 5) til at höra sitt innerliga och rena ord, som är oss hardt när (Rom. 10: 8) och gifwer wid alla tillfällen sådana påminnelser (Es. 30: 21), som närmast träffa wårt egenteliga tilstånd (Ezech. 34: 15, 16. Til exempel: Act. 23: 11, Ezech. 16: 6, Marc. 10: 21, Gen. 12: 1—3, Dan. 10: 12, 19).

§ 15. Det är ju bekant, at christendomen, ehwarest den lefwer, har sin tilwäxt och grader (Ebr. 6: 1, 2; Eph. 4: 15). I början, då menniskian är ännu förströdd och utwänder i natur och sinnligheter, kan hon gagnas af goda utwärtes öfningar, med fromma personers åhörande, munteligit bedjande och mera sådant, hwarigenom hon kan insamlas i stillhet till at achta uppå det allnärvarande Ordets och Andans wärckan: Men när Gud fått leda henne in i andeligare, innigare omgiänge med sig at i stillhet, utan yttre sinnens och phantasiens tilhielp, tilbedia honom i Andanom (Joh. 4: 24), niuta hans öfwerswinnerliga frid (Phil. 4: 7) och ro och achta på hans sakta susande (1 Kon. 19: 12, Ebr. 3 et 4), då heter det: »Herren är i sitt helga tempel; hela werlden ware tyst för honom» (Hab. 2:20). »Haf bortt dina visors buller ifrå mig, ty iag orkar icke höra titt psaltare-spel» (Amos 5: 23). Den som då nekar brudene at höra brudgumman sielf, den är icke brudgummas wän

(Joh. 3: 29, 30; Cant. 5: 7). Och den siälen, som fått öpning i den inra och gena wägen til Medlaren sielf och ser sig likwäl af lättia och fruktan tilbaka efter swaga medel, hon håller sig owärdig till den nåden och tilwäxten, som Gud henne gierna förlänt hade, och kan lätteligen falla i naturen tilbaka.

§ 16. Widare (d) så ligga den största dehlen af menniskiorna i den tanckan eller dwahlan, at deras kyrko-tienst är en Guds-tienst. Därföre bör man med ord och gierning wäcka på dem, at de måga stå up och med alfware söka Guds rike, som inwertes är (Rom. 14: 17) och består intet i ord, ceremonier och utwärtes wärk (1 Cor. 4: 20, Col. 2; Luc. 17: 20, 21; Gal. 2 sqq).

Jag hoppas, at mången siäl lärer söka något ewigt godt til sin fördolda hungers stillande, sedan de falska stöderna blifwa henne genom Guds krafft undanrykte. Kyrko-tiensten är *en* däribland och blifwer bestraffad däraf, at trogna fortgående siälar skilja sig derifrå och dess bättre utöfwa, i tro och kiärlek, en sanfärdig dagelig guds-tienst in- och utwärtes, med allt hwad de täncka, begiära, tala och giöra; åtniutandes därunder frid och frögd i den Helga Anda, då blott tempel-christna äro tohme af Andans fruchter och himmelska håfwor (1 Reg. 18: 21—24 sqq).

§ 17. Den som nu således af kiärlek til Gud och menniskio-siälar afskiljer sig från den allmänna kyrko-tiensten, åtlydandes Guds bud, fast än det drager honom korss och lidande uppå, huru skall den säijas förachta Guds ord? Herren öpne de blindas ögon! 2 Kon. 6: 20.

Cap. 2. Om Guds uppenbarelser.

§ 18. När wi bekiände, at Guds frja godhet och lius icke så bundit sig til wåra öfningar med prediko-åhörande, den Helga Skriffts läsande och betrachtande, så at han dessutan icke skulle hemsöka siälar med sin Andas werkning och goda bewekelser, offta helt oförtänckt, anförde C[onsistorium], »at sådant kan wara wåra phantasier och satans ingifwelser, ty Gud will intet utom Skrifften wärcka i siälar; omedelbara uppenbarelser hafwa nu uphört, förutan dem, hwarmed satan förförer til ond lähra och onda giärningar».

§ 19. Wårt sinne härom må (genom Guds hielp) tydeligen uthtryckas med följande påminnelser:

a) Guds kiärlek i Christo til menniskio-siälar kan intet berga

sig; den måste tala. Han talar och kallar esom oftast (Prov. 1: 24, Rom. 10: 20, 21).

b) Lemnar nu menniskian sin wilja åt Gud (Joh. 7: 17), så leder Guds wijshet och ande alt mehr och mehr in i sanningenes kiännedom och förfahrenhet (Joh. 16: 13, Phil. 1: 9). Den hörsamma siälen beder om lif, wishet, krafft, anda och gemenskap med Guds husfolck i liusens rike och henne gifwes alt mehr och mehr. Alt som hon är trogen at giöra Guds wilja, så undfår hon ock hwad låfwat är (Ebr. 10: 36). Effter hwart och ett trohets prof, förstärckes, beseglas och bekrönes hon med ny nåd (Jac. 1: 12, Syr. 2: 3, cap. 4: 19—21).

c) Sådana böijeliga och redeliga andar äro Guds andas wärckstad, däri han arbetar hwad Gudi kiärt och dem gagneligit är, fast än de intet weta däraf (Marc. 5: 27) eller ur Skrifften hemtat sig concepter därom. Likwäl befinnes sedermera, at dessa Guds werckningar icke äro contraira emot Skrifftenes wittnesbörd. Läs Joh. Arends Sanna Christendom, lib. 3, cap. 10.

d) I dessa siälarna yppas esom offtast gudeliga bewekelser oförtänckt (Luc. 17: 24), när de intet läsa eller betrachta Skrifften. Anden är ju kiällan, hwar ur de andeliga uplysningarna och gåfworna flutit, hwilka de helga scribenterna munteligen och skriffteligen sökt at communicera sina åhörare, så wida deras sphere och betienings mått och gräntsor sig sträcka kunde (Rom. 1: 9—15); 2 Cor. 10: 13—16; 1 Cor. 12: 11, Luc. 19: 17, 19).

Nu fast än dessa liusa och hälsosamma Guds andas werckningar komma öfwerens med den Helga Skrifft, så får man icke derföre säija, at Anden intet werckar i siälen, så framt hon icke har bibelen för sig, eller betraktar något språk. Anden blås hwart han will: Han rörer sig offta i siälen först och påminner henne sedan, hwad Christus androm och henne förr sagt hafwer (Joh. 14: 26).

e) Hwad trogna andars correspondence och communication eller de helgas samfund har at säija, det är ett diupt tal, som dock utan bokstäfwer och liud i den yttra naturens cirkel kan dem förentom kundgiöras til krafftig handräkning, tröst och upmuntran (Eph. 4: 16, Col. 2:5; 1 Cor. 5: 3, 4). Detta förnimma icke de, som stå i naturens skrankor (med bokstafs och bilders kram) och wilja med sin otro förminska Guds krafft, godhet och rikedom öfwer hans trogna.

§ 20. Hwad C[onsistor]ii inkast widkommer (se § 18), så swaras:

f) Att Guds goda ingifwelser kunna igenkiännas däraf, at de

1:o icke äro contraira mot den H[elga] Skrifft, utan

2:o lemna något godt effter sig i siälen, som leder och stärker henne i ödmiukhet, i Guds och nästans kiärlek, förtroende til Gud och andra christeliga dygder. Bese Jac. 3: 17, Gal. 5: 22, 23; Gen. 28: 16, 17.

g) Men satans inskått både utan och jämte Skrifftenes läsning äro twärt däremot (se Matth. 4: 6, 9), lemna wämjachtiga bilder och oro effter sig, som wid Andans ljus och inseende wäl röjes och förrådes.

h) Wi tro, at Gud är oss närmare, starckare och klokare än satan. Nu medgifwer C[onsistorium], at hin onde så kan uthom och wid Skrifften inskiuta ondt i siälar, hwi må icke fast mehr Guds ande både wid medel och utan medel ingifwa goda drömmar och uppenbarelser? 1 Joh. 2: 27, Ebr. 8: 10, 11.

i) Den Helga Skrifft blifwer af förnufftet, högmod och egna wiljan wrångwisligen utlagd (2 Petr. 3: 16), men därföre bortkastar man icke dess goda förklaringar.

Likaledes må man icke för satans lögnachtiga inskått skiuta från sig Guds nödiga och nyttiga uppenbarelser.

k) Wi wilje intet wara nyfikne effter syner, drömmar och uppenbarelser om tilkommande ting, utan åstunde aldrahälst, at Jesus må esomofftast uppenbaras i wåra siälar med sitt kiärleks ljus och lif, med sit ödmiuka sinne och oförskräkta hiertelag (Joh. 14: 21); at han wille uppenbara oss sin käre Fader (Matth. 11: 27); at wårs Herras Jesu Christi Gud, härlighetens Fader, wille gifwa oss wisdomsens och uppenbarelsens anda til sin kundskap (Eph. 1: 17) och at Herrans lychta må gå igenom wårt innersta, och uppenbara oss, om wi rätt jage effter måhlet (Phil. 3: 15) eller ärom på någon afwäg (Ps. 139: 23, 24).

l) Sådana uppenbarelser åstunde wi, och dem gifwer Gud ock tryggeligen. Likfult lemne wi Guds trofasta löffte (Joel 2: 28 etc.) i sitt fulla förstånd oinskränkt, såsom ock alla följande seculorum historia utwisar några prof af dess continuerliga fullbordan.

Jag will anföra ett upbyggeligit exempel: Anno 1557 upbrändes i Frankrike et sanningenes wittne, Philibert Hammelin. Denne hade tilförena bracht en präst til sanningens kiännedom, och förkunnat honom på hans affall följande straff:

»O, du eländige man, fastän du med detta dit affall undgått den lekammeliga elden, så skall du dock weta, at du icke dess

längre får blifwa i tiden. Ty du måste dö förr än jag och får dock icke den nåden at mista lifwet för Herrans skull.»

Sedan Philibert detta propheterat och prästen sluppit utur fängelset, öfwerföllo honom twenne personer, som tilförena hafft hemligit hat til honom, och stungo nu ihjäl honom. Således sannades Philiberts spådom.

Den 29 November 1736, då wi, G[reta] U[tterbom], H[edvig] L[ampa], M[aria] L[exelia], C[hristina] Ryding och S[ven] R[osén], worom för C[onsistorium], afhandlades:

Cap. 3. Lähran om barndopet.

Nu (den 30 Nov.) förefaller att upsätta följande tanckar och bekiännelser:

§ 21 (1). Tilförena (§ 19, lit. a) hafwe wi påmint, at Guds kiärlek eij kan bärga sig, utan will gerna genom Christum, det lefwande ordet, meddela och uppenbara sitt goda. Christi ljus, lif och hälsogifwande nåd tilbiuder sig tida allom menniskiom (Joh. 1: 9, Tit. 2: 11). Därföre protestere wi högeligen, at wi intet förmehnom barnen at komma til Christum, utan trom det, at Gud å sin sida eij försummar at hemsöka barnen med sin nåd, lifs ord och Andas werkan, när hans frja och wisa kiärleks råd så finner godt wara.

Wi önske därjemte, at alla de, som med barn omgås, äfwen ifrån första lifs-stunden i moders lifwet, måtte i trone upoffra barnen Gudi (1 Sam. 1: 28) och wara dem genom bön och Andans handräckning beforderliga til ny födelse; åthminstone aldrig med mörksens förgifftiga kraffter, affecter, ord, exempel och syndigt oandeligit tal fördärfwa dem eller hielpa till ogudachtighet (Sap. 4: 12; 2 Tim. 2: 16, Marc. 9: 48).

§ 22 (2). Med oss och flera här i landet har det så tilgått, at wi från barndomen blifwit insöfda i den skadeliga wahntron, såsom wi hade blifwit christna (och iklädt oss Christum) därigenom, at wi wid första lefnadsdagarna blefwom med wattn bestänkta, merendehls af ogudaktiga präster, som på mennisklig lags drifft giort nödwändighet af sådan ceremonie, men icke warit af Gud sände hwarken til at lära eller döpa, allraminst at döpa små barn. Fadrarna hafwa ock merendehls warit sådana werlds-menniskior, som ej sielfwa ägt bönenes anda, utan warit satans lydachtiga

tienare, och sålunda ej kunnat gagna med någon bönhörlig förbön, utan gäckat Gud därmed, at de för barnet afsagt diefwulen, hans fåfänga wäsende pompe och giärningar, hwilket löffte at hålla de sielfwa ingen lust hafft, såsom wid barnsöhlen nogsamt betygas.

Likfult har den lösa inbillningen måst giälla, såsom wore man deras gud-son (gud-dotter) och werckeligen födder på nytt.

Herren slå neder sådana falska stöder och säkerhets pelare, at siälar i tid måga söka den rätta nya födelsen, som giör dem til Guds barn i sanning!

§ 23 (3). Sedan Gud fått giöra oss dehlachtiga i någon dehl af det wesenteliga goda i Christo samt förlösa från lögnens täcken, menniskiors anseende och föruth insupne praejudicier, hafwe wi uthi den Helga Skrifft icke kunnat finna hwarken något Guds bud om barndopets nödwändighet, icke heller något hans löffte om dess nytto och krafft til någon andelig ändring och nyfödelse.

§ 24(4). Hufwudspråken (Matth. 28: 19, Marc. 16: 17) utwisa tydeligen, at de som döpas skulle, borde förut antaga Jesu läro och betro sig honom såsom deras rätta siälasörijare och salighets höfdinga. Det heter ju: Then ther NB tror och warder döpt. (Merk: *tro* står förut och sedan *döpas.*) Lärjungarna skulle gå uth til hedningarna och predika för dem den korssfästa Christum såsom en Guds krafft och en Guds wishet. De nu, som med trones lydno befgåfwo sig i denna ena lähromästarens korss- och försakelses schola, det är: de som wordo hans rätta lärjungar, de skulle döpas och sedan ännu bättre underwisas och ledas til fullkomligare grad i christendomen (Ebr. 6: 1—4).

Presternas wanliga utläggning öfwer Matth. 28: 19, 20 är helt orimmelig, nemligen effter deras mening skulle textens sammanhang wara sådan: Går ut i hela werlden och *giörer alla hedningar til christna* (hwilket skulle skie), *döpandes dem* (nemligen de fullwuxna hedningarna med) *och lärandes dem hålla alt hwad jag eder befallt* etc.

Si, wore icke detta emot Christi sinne och apostlarnas praxin? Drottning Candaces betiente fick intet döpas, förr än han trodde af alt hierta (Act. 8: 37, cfr. cap. 2: 41), det är: icke förr, än han redan wore en Christi lärjunge eller en christen (Act. 11: 26); hwilken saliga ändring åstadkommes genom anderik underwisning (se Act. 8: 35) men icke först genom döpelses-acten. Cfr Matth. 3: 7, 8.

§ 25(5). Äfwen så förtydas andra Skrifftenes språk af det jordiska förnufftet, som altid klebbar wid det, som för ögonen synes,

och vet intet af Guds rikes hemligheter. Det dyra språket Joh. 3: 5: »Utan en warder född på nytt af *wattn* och Andanom, kan han icke ingå i Guds rike», anföres wid barndopen såsom et makt-språk at wisa dess nödwändighet och nyfödande werkan. Men märk:

a) Detta språket, så wäl som hela capitlet, är wäl et utwaldt wittnesbörd, icke för barndop och ceremonier, utan emot all egen krafft samt naturs skien-werk och drifwer på en andelig förändring (v. 6), som genom naturs förmågo icke kan åstadkommas, icke heller af egna wiljan tagas såsom menniskian tycker; utan den beror af Andans frja wärkning (v. 8, cfr Rom 9: 16). Och om man än hunnit til någon början af nyfödelse, så stå likwäl ännu större ting före (v. 12).

NB Swerges prester kallar det nyfödelse, at man begåfwas med trona på Christum, hwilket wi hålla för en *begynnelse* allenast til nya födelsens fullkomliga wärk. Se Joh. 3: 9.

b) Lyder denna sanningen jemwäl på dem, som lefde i Gamla Testamentet, at ock de intet widare kunde se och ingå i Guds rike, än så wida de woro födde på nytt ofwaneffter (v. 3), NB af watn och den Helga Anda, såsom den 3 v. förklaras i 5 v. Nu wet man, at David, propheterne och flere Guds wänner, efter deras grad i nyfödelse, jemwäl fått se och niuta Guds rike (Rom. 14: 17, Joh. 8: 56, Ps. 34: 9, Es. 12), fastän de aldrig blifwit döpte med jordiskt watn; därföre måste här nödwändigt förstås det himmelska watnet, hwarmed äfwen ock deras siälar blifwit renade och swalkade (Se Ps. 68: 10, Es. 41: 17, 18). Är jordenes rike försedt med watn och rikedomar för kroppen, så är himmelriket fast mehr öfwerflödande af lifswatn och flera nödwändigheter för siälen.

c) De fullwuxna bland hedningarna borde ju effter presternas egen mening (lit. a) wara födde på nytt eller tro, förrän de fingo döpas med jordiskt watn. Därföre kan wår Frälsare, som här talte med en fullwuxen man, ingalunda förstå döpelsens jordiska wattn liksom Nicodemus, thymedelst å nyo födas och ingå i Guds rike. Se 2 Petr. 1: 3—11; 1 Petr. 1: 23.

§ 26 (6). Ingenstädes i den Helga Skrifft lähres, at någon ung eller gammal födes på nytt eller först undfår trona under döpelsens (act eller) förrättning. Det kiära språket Tit. 3: 5, därest talas om nya födelsens bad, föres ganska wrångwist på barndopet, såsom barnen skulle där födas på nytt (uthom Guds bud och löffte). Man kan icke en gång säija, at de til åhren komne genom döpelsen

å nyo födas, om än desse orden (nya födelsens bad) skulle endast se på döpelsen. Ty såsom Johannis döpelse kallas bättringenes döpelse, fastän bättringen gått förut, innan folcket döptes (Matth. 3: 2—9), alltså woro ock de, som af apostlomen döptes, redan til någon grad på nytt födde, emädan de förut måste tro af hiertat, innan de döptes.

Uthom des är nyfödelsens werk sådant, at det wäl må kallas et bad, en twagning, emädan kiöttets och andans smittor ej aftwås utan många både heta och kalla bad eller lidelser (Matth. 20: 22; 1 Petr. 4: 12, Ps. 69: 2).

§ 27 (7). Dessutan bör man både wid detta och flera ställen märka, at hwad wälsignelse och krafft tillägges den döpelsen, som af trogna förebedjare förrättades på nådetörstiga siälar (Gal. 3: 27), ganska ogrundat drages til dessa tiders barndop.

O, at ögonen rätt öpnades, så skulle man wäl se, huru de wahnliga dop-förrättningarna äro blott apespel. De obotfärdige kunna ju intet bedja i trone, ty de äga ingen tro eller Guds nådegåfwo i sig. Och om än någon trogen lärare döpte barn, så måtte wi gierna förnimma skiähl eller grund, huru han skulle kunna med full samwets trygghet säija, at han i then helga Treenighetens namn det giorde, mädan intet bud därom finnes. Bese Lev. 24: 12, Deut. 12: 8, 32; Num. 9: 8.

§ 28(8). Offta betygas i then Helga Skrifft, at man intet skall lägga til något af eget godtycko öfwer det, som Gud befallt hafwer (Deut. 4: 2, cap. 12: 8, Num. 15: 39, Gal. 1: 8, 9). Likwäl har den från Gud (ned på egna wärk, synliga ting och ceremonier) affallna kyrkan understått sig at med barndop apa effter det rätta de trogna lärjungars dop, såsom hon ock seculo 3:o tildehlte små barnen altarens sacrament, hwilket dock allena dem trognom gifwas borde, the ther sig pröfwa kunde och Herrans död förkunna. Det kom däraf, at man hölt dessa utwärtes wisen och ceremonierna för nödwändiga och oumbärliga til saligheten.

§ 29 (9). Men däremot tro wi effter skriffterna, at ingen ting är absolut nödwändigt til saligheten förutan trona (Joh. 6: 53), som är wärkande genom kiärleken (Gal. 5: 6). Alt annat, ehwad giärning och utwärtes förrättning det wore, som man i egenwilja på menniskio-bud och förnuffts tycke företager, gäller intet för Gud (Gal. 6: 15), som ock å sin sida, intet annat namn menniskiomen gifwit, i hwilko the skulle salige warda, än allena Jesu namn, som är det enda oumbärliga medlet och Medlaren (Act. 4: 12).

§ 30 (10). Det barndopet, som förrättas, då man hwarken har Guds bud eller löffte med sig, är et afguderi och sålunda hinderligit och skadeligt för dem, som sig därwid hålla.

§ 31 (11). Om någon wille drifwa på de upwäxtas döpelse eller återdop såsom nödwändigt til saligheten, han förmörkade Christi evangelium och hans helga frihet, wisande sitt oförstånd om Nya Testamentets art och beskaffenhet (Ebr. 10: 1, 11, 16), då man borde hålla sig wid Pauli läro och exempel i Epistelen til de Galater (cap. 2: 5, cap. 5: 2 etc.)

§ 32 (12). Af ömm condescendence med judarnas swaghet befallte Gud Johannem döpa eller bruka samma ceremonia, som judarne sielfwa öfwade på de hedningarna, hwilka antogo judisk religion, nemligen:

Judarne hade gierna någon ceremonia för sig (såsom ock alla naturliga menniskior och hedningar gierna hafwa något utwärtes at se uppå), och denna seden (at döpas) kunde gie dem goda påminnelser, såsom at desse judarne för Gud ej woro annat än hedningar (Rom. 3: 23) och måste nu, så framt de wille anamma det annalkande Guds riket, warda såsom nyfödd barn och andra menniskior, hwilket de af sina proselyter fordrade.

§ 33 (13). I gemen war ock wattudopet en tienlig ceremonia, som kunde lemna folket goda tankar, om de dem anamma och hysa wille.

Den som döptes, borde 1) afkläda sig (Col. 2: 11); 2) stiga ned i watn, indoppas och liksom begrafwas (Rom. 6: 4, Col. 2: 12); 3) upstiga och upstå igen (ibid. Rom. 6: 4); 4) kläda på sig (Eph. 4: 24).

Hälsosamma betrachtelser finnas i de här anförda språken. Watnet lemnar ock nyttiga påminnelser, ty det fördränker, kränker (Rom. 6: 3, 4); renar, bestänker (Ebr. 10: 22, Ezech. 36: 25, Zach. 13: 1); wederqwecker, läskar, swalkar (Ps. 68: 10, Es. 55: 1, Joh. 4: 14); utsläcker eld.

Därföre kunde ock denna ceremonien med nytto föras till fullwuxna hedningar, när de blefwo underwiste om dess betydelse.

§ 34 (14). Men aldrig har Christus giort någon absolut lag däraf, såsom skulle trogna siälar icke få dehl i hans rike och salighet, så framt de eij rätteligen blifwit döpte.

Jämför 1 Cor. 1: 17 med Act. 26: 18, däraf ses, at Guds församling kunde plantas och wid makt hållas genom evangelium, utan döpelse. NB Paulus döpte i christelig frihet, såsom han

ock i frihet brukte omskiärelsen (Act. 16: 3, Marc. 16: 16). *Then ther NB icke tror* (dopet gås förbi) *han skall warda fördömd.* Cfr 1. Joh. 3: 23.

Många rätta christna finnes nu, som icke äro rätt döpte, ty de äro utom Guds bud i späda barndomen af andelösa präster bestänckte med watn allena, hwilke dock fortgå ur tro i tro, genom den ena nåden och saligheten in i en högre, och finna, at Guds ande utgiutes öfwer dem rikeligen (Tit. 3: 6).

Detta Guds egna upförande är ju et wärkeligit bewis, at döpelsens ceremonia icke är nödwändig til saligheten; så at ingen behöfwer bekymras, om han blifwit rätteliga döpter, icke heller begiära at nu döpas å nyo, sedan han förnummit, at hans barndop warit utom Guds ord och således af null och intet wärde.

§ 35 (15). Alt effter som Guds rike i krafft och wäsende frambryter i siälar, så förminskas ock skuggen och widhängandet wid utwärtes ting och förrättningar (Ebr. 10: 1, Gal. 4: 3, 4, 8, 9).

Därföre undrar man intet därpå, at menniskior, som ej kiänna Gud i Andanom, eij heller äro innerliga kiände af honom, så låda wid utwärtes ordet och sacramenter (thet är *tekn*, som skola wijsa på himmelska och saliggiörande ting), hälst när de hysa någon omsorg om sin siäla-wälfärd. Fastän desse sednare lefwa i Nya Testamentets tid, så äga de dock sielfwa intet det Nya Testamentets goda (Ebr. 8: 10—13), utan stå i skuggor och stadgar såsom de, hwilke i Gamla Testamentet ej trängde sig närmare til Gud och det wäsenteliga goda.

§ 36 (16). Sluteligen: Wår hiertans bön och åstundan är, at förbättringens tider må snarligen och obehindradt frambryta, då Guds löffte om Andans dop och det himmelska nådefulla lifsens watnet, rägnet och strömmarna må upfyllas! Es. 35: 6, 7, cap. 44: 2, 3; Ezech. 36: 25.

Då lärer skie, hwad wi önske:

1:o. At barnen hafwas fram til Christum (Es. 49: 2) och wälsignas af honom (Matth. 19: 15), i stället at de nu fördärfwas och inledes i förbannelse.

2:o. De lösa sqwallrare af omskiärelsen få då ej berömma sig, at de äro andeliga fäder, som genom barndop kunnat föda siälar på nytt, fastän de sielfwe äro opånyttfödde eller satans barn.

3:o. Ingen lärer då inbilla sig, at han är en nyfödd, en christen eller Guds barn, därföre at han blifwit döpter. Utan man lärer då låta det lefwande ordet såsom Guds säd få rum och frj wärckan till fullkomlig nyfödelse (1 Joh. 3: 9).

4:o. Mycket mindre lärer någon då med wåld taga barnen från föräldrarna och döpa dem emot Guds wilja.

5:o. Icke heller lärer man giöra nödwändighet af ceremonier och så förmörka Christi evangelium, ty man lärer förstå, at *et* är nödwändigt, älska Gud, hålla hans bud och under gamla Adams kränckande och afdöende låta nya menniskian upkomma och tilwäxa til Christi (den andra Adams) fullbordiga ålders mått (Marc. 12: 33, 1 Cor. 7: 19, Rom. 6: 3—11; Zach. 14: 20, 21; Eph. 4: 13 sqq).

Salige äro de, som födas och lefwa i sådana tider. Ja, salige äro ock nu alla de, som i de instundande försökelses tiderne tåleligen uthärda, under alt lidande och ansättning in- och utwärtes. Deras arbete skall eij wara utan frucht (1 Cor. 15: 58). I sinom tid skola de upstå i sin dehl (Dan. 12).

II

OM BÖNEN

Utförligare[1] bekännelse om bönen.

I anledning af Ven. Consistorii Holmensis samtal med mig, som hölts A:o 1736 d. 25 Octobris.

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

Ty när iag då wid et tilfälle påminte, at disputerande icke är det rätta medlet til en gudomelig wisshet om sanning och willfarelse, utan rättare methoden är at ödmiukeligen bedja Gud och enfaldigt göra hans wilja, då inwände en af Ven. Consist[orio] säijande: »I gören ju aldrig bön, I bekänden ju rätt nu sedan, at I inga wissa bönestunder hållen affton och morgon» etc. Men som bönen är min siäls wederqweckelse och angelägna sysla, så wil iag gärna til denna Ven. Consistorii beskyllnings afrödjande och sakens widare förklaring redigare och utförligare berätta, genom hwad grader och steg min förebedjare Jesus fördt mig ifrån början intil denna tiden.

§ 1. Aldraförst beklagar iag min blindhets tid, då iag (ty wärr!) såsom andre munchristne nalkades Gudi med mina läppar morgon och affton afgiörandes bönen såsom en annan scholae-läxa utan alfware. Til exempel iag las om morgonen således: »Ty iag befaller tig min kropp och siäl. . . tin gode ande regere mig» etc. Men kort därpå wisade sielfwa upförandet i ord och gärning, at iag icke blef Gudi öfwerlemnad, utan tog mig sielf tilbaka igen, icke låtande Gud hafwa mina tankar, begär, mun och kropps kraffter i sin heliga disposition och händer, utan följde min egna wilja, giörande hwad köttet och sinnet lyste, jämwäl ock beqwämade mig effter werldsliga menniskors mode och tycke m. m. s. Sammalunda wid bordläxorna. Min wane war att säija med munnen: »Wi tacke tig, k. himmelske Fader, för thessa tina gåfwor. . . och bedie, at såsom

[1] T. 269 *utförlig.*

kroppen sin lekamliga spis. . . anammat hafwer, må också siälen med tit helga ord allestädes wederqwekt warda.» Men som iag äntå icke smakat det goda Guds ord och des wederqweckande krafft, utan hade min smak och lust i jordisk mat, så war i siälen ännu intet sådant begär och påträngande hunger effter Guds lifs bröd och kraffts ord, såsom utwärtes orden i böneformulairet föregåfwo. Min drifft til bönernes läsande war då icke innerlig, utan en wana, lagens fruktan, sällskaps likhet med umgänget war då för tiden mit motive.

§ 2. Sedan Gud fått upwäcka mig til någon efftertanka och bekymmer om min salighet och Guds wiljas åtlydande, så begynte iag ock bättre efftersinna orden, när iag skulle bedja. Jag brukade Johan Arnds Paradislustgård och flera böneböcker, men således, at iag stadnade wid hwarje bönepunkt och mening, besinnandes, huru wida den kunde lämpas på mig och mitt tilstånd samt önskandes, at Gud jämwäl i mig wille upväcka en[1] sådan bön eller åtrå effter sit goda, såsom han det fordom giordt i dem, som böneformulairen skrifwit hafwa.

§ 3. Under sådan öfning i skogar och ensamma rum bemötte Gud min siäl med sin nåd och goda anda, lockandes mig til sig med liufliga besök och kärleks gåfwor. Därom förefaller mig en liknelse. När en jern-nål bestrykes med en magnet, så får hon ock magnetens art at städse wända sig åt polen. Äfven så gick det ock med min siäl. Sedan Guds ande kommit öfwer mig och Christi krafft genomgiutit mit hiärta, så hade iag ingen inwärtes ro eller trefnad utan hos Gud (Ps. 131: 2)[2], eller då min hog fick stå innerliga wänd åt himla-polen.

§ 4. Därtill kom nu jämwäl utwärtes underwisning, at iag borde såsom et barn utan böneformulairs föreskrifft enfalligt säija för min Far, hwad iag wille hafwa. Jag fick också höra andra öfwade bedjare, som otwungit utgiöto sina hiärtan för Herranom. Därpå afwandes iag effter hand mer och mer ifrån böneformulairen men behölt ändå muntelig bön eller at jämte det inra siäla-begärets wändande til Herran, jämwäl utwärtes uttrycka min begäran med sådana ord, som otwungit tilflöto.

§ 5. Sådant munteligit bedjande utan bok befann iag wara mig gagneligit til at dess bättre hafwa attention på bönen och undgå de infallande tankarna, som annars wille förstöra min andakt.

[1] Blott i V. [2] Alla utom V.

§ 6. Under tiden kunde iag intet bärja, hwad iag inwärtes kände af Guds gåfwors öfwerflöd (Luc. 6: 45,[1] Matth. 12: 34[2]), utan lät munnen tala och gå öfwer af den kärleks krafft, som ingiöts i hiärtat. Detta tilståndet och bönesättet warade några år.

§ 7. Sedermera behagade det Gudi, at låta slika wårblommor falla af. Jag menar så: Han lät de sinnliga och kännbara nådegåfvorna taga af och de qwarblefna kartarna wäxa til under ringare anseende och likwäl genom nådeligit regn, solskien och wäderleks omskifftelser befordras til närmare mognad. Gud bör få lof, därföre at han benådat mig med en innerligare böne-öfning, då iag med kär åtanka på Gud och stilla wäntande på hans milda hemsökelse får wandra inför honom, stundom sittia wid Jesu bord och hålla natward med honom, stundom åter med honom gå ut til nästans betiening i friwillig kärlek eller ock til några utwärtes syslors förrättande i hans lydno (Ps. 73: 23—28; Ps. 16: 8, Ebr. 11: 27)[3]

§ 8. Sedan iag en tid blifwit öfwad i detta böne-sätt, förekom den munteliga bönen mig alt för långsam, senfärdig, grof och fiärran ifrån Gud, besynnerliga de stunderna, när Guds Helge Ande indrog mig i sin innerliga frid och tystnad. Utwärtes ord och sång tyckes då wara et skahl, sinnligt fiäs och utanwärk, ja det är stundom då ogörligit at utan skada och Guds frids afsaknad wända sina kraffter ut i tal, muntelig bön och sång.

§ 9. Men iag må afbryta denna berättelsen och lemna dem, som widare kommit, at mera tala om den inwärtes bönens grader, skatter och hemligheter.[4] Sådana siälar finnas här och där i Swerige. Des ware Gud lofwad, som ock låtit mig niuta deras förtroliga samtal och öpenhiärtiga berättelse om Guds process och wäg, som han fördt dem uppå. Jag hafwer ock hafft godt af det iag läsit Bernieres Louvigni, Molinos, Madam[e] Guions, jungfru Mariae de la Rose ou de la S:te Therese och andra wälöfwade siälars skriffter, som handla om den inwärtes, den stillatigande och ouphörliga andans bönen. Wid slika böckers läsande fordras dock discretion, wishet och Andans pröfwo-krafft til at rätt applicera dem[5] på hwars och ens tillstånd och at åtskilja Guds wärk ifrån de præjudicier, som i bemälte scribenters landsorter äro gångbara och kunnat til någon del hängt wid dem.

§ 10. Tryggast wisar iag ur den Heliga Skrifft, at den wid början emot mig anförda beskyllningen (om bönens försummande)

[1] N. 1980 c och d. [2] T. 269. [3] T. 269. [4] N. 1980 d och T. 269 b *herligheter*. [5] T. 269, T. 269 b, N. 1980 c och d.

är af fögo wiktighet, emedan bönenes realité och wäsenteliga egenskaper icke bestå i utwärtes ord och omständigheter i wissa åthäfwor, manér, tider[1] och rum, utan egenteligen däruti består en trogen bön, at bönenes helige ande får ledigt effter sin wisa wilja böija wår hog til Gud, at wår ande med kärlig inclination lådar wid Gud, ser på honom, förbidar hans hälsogifwande wärkning, besök och gåfwor m. m.

§ 11. David war en flitig bedjare men brukade icke altjämt en muntelig bön utan sade i Ps. 38: 10: »Herre, för tig·är alt mit NB begär, och min suckan är dig intet fördold». Och åter i Ps. 123: 2: »Si såsom tienarenas ögon uppå deras Herras händer se, såsom tienarinnones ögon uppå sina frues händer, altså se wår ögon på Herran wår Gud, til des han os nådelig warder». Och Ps. 10:17: »The fattigas NB trängtan hörer tu, Herre, deras hiärta är wisst, at dit öra aktar därpå». Häraf kan ses, at Davids böner woro stundom inwärtes, allena i hans anda fördolda men Gudi nog uppenbara.

§ 12. Under tiden brister denna inwärtes trängtan ut i häfftigt rop (Ebr. 5: 7), stundom yttras den i jämt tal, äfwen androm til hielp, som åhöra wilja (Joh. 17 cap.), i andra tilstånd och tider wisar den sig allenast i ganska stilla munnens rörelse, såsom det om Hanna berättas i 1 Sam. 1: 13. Hon »talade i sit hiärta, allenast hennes läppar rörde sig, men hennes röst hördes intet».

§ 13. Såsom nu desse böne-wisen äro af Skrifften uppenbare, så kan ock af Rom. 8: 26 ses, hwad de i böne-öfningar fortgående siälar erfara, nemligen at Gud stundom så indrager deras anda i sig, at de intet kunna bedja, med denna grofwa tungans lekamliga röst och långsamma liud i den yttre naturen. Bese Ps. 68: 14, Zeph. 1: 7, Hab. 2: 20.

§ 14.[2] Jag förkastar intet, at somlige (utan lags påläggande) utwälja sig wissa stunder til bön och betraktelser (såsom David och Daniel giorde, Ps. 55: 18, Dan. 6: 10), hälst då de hafwa mycket tilfälle til förströelser wid sina utwärtes beställningar eller ock befinna sig owahnda wid Guds stadiga umgängelse. Jag önskar fast mer, at de som sielfwe äro frie wille så bruka sin frihet, at de åtminstone wissa stunder (til at begynna med) tilwahnde sig at hålla sinom Gudi sällskap i hans k. närwarelses i akt tagande (Job. 22: 22, Gen. 17: 1), och at de, som äro rådande öfwer andras kroppar

[1] N. 1980 c och d samt T. 269 b, medan V. och T. 269 har *bilder*.

[2] Paragrafbeteckning utsatt blott i N. 1980 d och T. 269 b; saknas i V., N. 1980 c och T. 269.

(såsom sina barn och tienstefolk) med ord och exempel wille föra dem til Gud, såsom Abraham giorde (Gen. 18:19) och ju icke såsom Pharao och ægyptiske fogdarne med så trägit lekameligit arbete betunga de hungriga siälarna, at de ingen tid hafwa til gudeliga öfningar (Exod. 5: 1, 17 et sequ. capp.).

§ 15. Men wisserligen är det en owärderlig Guds wälgärning, at han än widare forthielper sådana siälar, som warit trogna i det mindre. Dem kallar och förer han in på den inra christendoms wägen til at öfwa den ouphörliga och stilla bönen, utan utwärtes ansenlighet för menniskors ögon, blott i et tyst kärleks omgänge med honom, som ser in och bor i det fördolda (1 Thess. 5: 17, Eph. 6: 18, 1 Reg. 8: 12).

§ 16. Förutan dessa Skrifftenes witnesbörder wil iag ock anföra några ställen ur de gamlas skriffter. Augustinus[1] enarrat (in Ps. 37,[2] item Epist. 121 ad Probum), talte, (seculo 5: to) sålunda: »Apostelen säger icke förgäfwes: Beder utan återwändo. Ligge wi då altid på knä eller stå wi altid med upräkta händer? På sådant wis kunne[3] wi icke bedja utan återwändo. Men det gifwes en annor, innerlig, ouphörlig bön, nemligen en längtan. Wil du icke uphöra med at bedja, så wänd icke åter med at begära, längta och åstunda. Kärlekens brinnande begär är et hiärterop. Om kärleken til Gud altjämt förblifwer, så ropar du ock altjämt.» Conf. Exod. 23: 14, 15. Augustinus hade ock förnummit, at munnen måste stundom tystna af för innerligit arbete skull, det Gud förehafwer i hiärtat. Orden anföras i Mad. Guions Discours Spirit., Tom. 1, pag. 268, Disc. 37 således: »Silentium est oris otium propter cordis negotium, ideo enim otiatur homo exterior, ut liberius negotietur interior et ideo clauditur oris ostium, ut plenius impleatur cordis officium.» D. ä. »denna tystnaden är en munnens hwila för hiärtats arbete skul, ty därföre hålles den yttra menniskan ledig från arbete, på det den inra menniskian må arbeta desto mer obehindrad, och fördenskul tilslutes munnens dörr, at hiärtat må desto fullkomligare upfylla sin gärning och skyldighet». Läs ock Johan Arnds 2 bok, 20 cap. i hans wärk om En Sann Christendom.

§ 17. I dessa wåra saliga tider finnas ock siälar af samma sinne och wäl så stor tillwäxt. Jag må til et slut anföra et rim, som en salig Guds wän öfwersatt på swenska ur den ännu lefwande G.

---

[1] *Opera omnia, Edit. Migne,* IV: 1, 404 o. II, 493. [2] Vulgata.
[3] V. *kunde,* öfriga *kunne* eller *kunna.*

T[er]st[egen]s Geistliche Bluhmen Gärtlein inniger Seelen (pag. 47, n:o 144) och lyda sålunda:

»Spör mig ej, hwi iag sitter här så tyst förutan liud!
Gud är uti min inra grund, hans wördnad giör, iag tiger,
I andan skådar honom an, i hiertat nederstiger.
Det är för mig min sysla jämt, mig böija för min Gud.»

Amen.

Ingifwit i den Högtärade Ciämners rätten d. 18 April 1738 til förklaring på Ven. Consistorii Protocoll och til swars på Herr Stads Fiscalens sista fråga d. 13 Martii.

Sven Rosén.

III

OM

GUDSTJÄNST OCH KYRKOTJÄNST

Ps. 4: 7.

Uplyfft öfwer oss, Herre, tins ansiktes lius!

Öpenhiertig förklaring

om den stora åtskilnad, som är emellan de trognas sanna **gudstienst och** *mund-christnas* **kyrkio-tienst,** *framgifwen i anledning af det förhör, som Ven. Consistorium här i Stockholm anstälte med mig d. 25 Octob. Anno*[1] *1736.*

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

§ 1. Ven. Consistorium förestälte mig och dem, som med mig upkallade woro, at wi öfwergifwe Guds försambling, effter wi nu öfwergifwit kyrkio-gång, och at wi (enligit Guds och Höga Öfwerhetens befallning) borde för samwetets skull biwista den offenteliga gudstiensten (som de kalla den) i kyrkorna.

§ 2. Nu tillstår iag, at detta är mig en wigtig sak, som gäller ewigt lif och salighet, ja effter den nåde-gåfwa, som Gud mig nu tildelat, wille iag heller öfwergifwa min egen kropp än öfwergifwa de trognas andeliga samfund, som iag håller för den rätta Guds och Christi försambling; heller wil iag igenom Guds nådeskrafft låta afskära mina kroppslemmar, än at iag friwilligt skulle mista Andans h[elga] gemenskap med en enda trogen Christi medlem.

§ 3. Sammalunda bekänner iag, at om mit samwete icke wore i Guds sanning frigiordt från den antichristiska lögnen, som påstår, at närwarande kyrkio-gång är nödig til saligheten, och om iag icke wiste, at iag giorde ena rätta gudstienst äfwen[2] därmed, at iag afhåller mig ifrån den almenna kyrkio-tiensten, gärna skulle iag nu (som fordom) flitigt besöka kyrkorna. Jag hafwer öfwergifwit

[1] N. 1980 l; V., L., T. 269, T. 269 b *år*; saknas i S.

[2] L., S., T. 269, N. 1980 c och l, T. 269 b.

kyrkorna af wördnad för Gud och af kärlek til Christum, som sedermera än bättre fått samla mig under sina wingar och införa i sin rätta försambling. Jag hoppas ock, at äfwen detta skrifwandet och kyrkio-tienstens afritning m. m. skal igenom Christi medwärkan blifwa minom Gudi en behagelig tienst och lydnos prof. Ty beder iag min k. läsare wille hafwa tolamod och under bön i opartiskt sinne behiärta saken.

Num. 10: 35: »Herre stat up, at tine fiender måga förströs[1] och de, som tig hata, måga flyktige warda för tig».

§ 4. Min älskelige läsare, som hyser någon kärlek för Gud, lärer gärna förena sig med mig i detta christeliga sinnet, at wi hate och upoffre åt Guds eld alt det i oss sielfwom och androm, hvad icke är af Gudi och således icke eller hielper oss närmare till Gud. Wi wiljom ikläda oss hiärtans barmhärtighet för wår nästa, icke en klemig, osaltad kärlek, utan en sådan ömhet för hans ewiga wälfärd, at wi därjämte stå i kärlek, ödmiukhet och rättsinnigt nit för Gud och hans hälsogifwande sanning.

I detta sinnet (eller åstundande trängtan därefter) wiljom wi nu begynna med en enfaldig föreställning om en *sann* gudstienst. Så är wäl först en otwifwelaktig sak, at Gud ingen tienst af oss betarfwar (Act. 17: 25), utan at det är en dyr nåd och salighet för oss menniskior, at wi få lof til at tiena honom, det är, hafwa honom innerliga kär, smaka och åtniuta hans kärleks kraffter, med hiärtans tilböijelse loda wid honom, ära och åtlyda honom samt i hans åsyn och sällskap giöra alt hwad wi giöre (Phil. 3: 3, Rom. 7: 6, 1 Thess. 1: 9).

§ 5. Til den *inwärtes* gudstiensten, som sker fördold i andanom, hafwer man at räkna de inra bewekelserna af kärlek, förtröstan, glädie i Gudi och mera sådant godt, som inwärtes föregår i en af Gudi fattad, känd och bebodd siäl.

På det min k. läsare må jämte mig upmanas til en sådan kostelig gudstienst, så wil iag nämna några prof af de gåfwor och öfningar, som iag (och ännu mera andre mine wänner i Christo) fått och dageligen undfå af wårom Herra, den wi tiene. Nembligen man öfwar en inwärtes gudstienst

a) när man af Guds kärlek besökes och upfylles, smakar och ser Herrans mildhet och liuflighet, insänckes[2] i Guds kärleks haf, glömmandes gärna bort både sig sielfwan och all annor creatur.

---

[1] L., S. och T. 269 oriktigt *förstöras*.

[2] L., S., T. 269, N. 1980 c och l, T. 269 b; V. *insänkandes sig*.

Den yttre naturen förekommer siälen så[1] pinsam och qwäljande, at[2] hon hälst önskade få blifwa inne (eller hemma) hos Gud, hwilket bättre wore. Hwad man i den H[eliga] Skrifft tilförene läsit om Guds kärlek, det äger, ser, känner och utöfwar man tå sielf. Bese Ps. 18: 2, 3; Rom. 5: 5, Ps. 34: 9; 1 Joh. 4: 19; 1 Petr. 1: 8).

NB Min oförtrutne läsare lärer icke akta det för tungt at i bibelen upsöka dessa och följande Skrifftenes rum. Jag hade wäl afskrifwit dem här nedan, så framt iag icke befarat, at en altför widlyfftig inlaga skolat förorsaka läsarena någon ledsna.

Jag går nu widare at anföra flera exempel af den inra gudstienstens heliga öfningar, nemligen det är ock en gudstienst.

b) när man låter sig af Guds h. kraffter widröras och försättias i wördnad för hans maijestätiska närwarelse och indragas i stilla häpenhet och förundran öfwer hans underliga lius. I hwilket tillstånd man stundom icke kan öpna sin mund, eij eller wända sin öron at höra eller ögon at se något, utan man förblifwer tå tryggast och saligast i wördsamt aktgifwande på den högstas närwarelse (Hög. Wis. 5: 4, Hab. 2: 20; 1 Petr. 2: 9; 1 Kon. 19: 12). Widare,

c) när man i tröstlösa tilstånd och andelig hungers nöd (då Herrans ord är dyrt och rart i landena) betror sig åt Gud, låter sig nöija med hans nåd, åstundar och förbidar hans hielp (Jac. 5: 7, 11; 2 Cor. 12: 9, Ps. 123; 1 Sam. 3: 1, 10; Joh. 6: 68, 63). Sammaledes öfwas en inwärtes gudstienst,

d) när man i försökelse-stunder (tå wahl förelägges) friwilligt faller med sin hog på det, som Gud will, och otwungit utkorar Herran allena, förkastande det skenfagra goda (heder nöije och interesse på jorden), oaktat man förut ser, det man wid Guds wiljas giörande kommer i wanära, fattigdom och timmeligit elende (Ebr. 12: 2, Sir. 15: 18; 2 Mac. 6: 27, Luc. 9: 23). Ännu et exempel af den sanna gudstiensten,

e) när man wid andelig eller lekammelig hielps och gåfwors undfående och åtniutande böijes innerligen til Gud och erkänner hans godhet, makt och wishet, som det goda gifwit hafwer, wiljande gärna igengifwa Herranom icke allenast dessa gåfworna utan ock alla de andra, siäl och kropp etc. (Ps. 107; Apoc. 7: 10, 12; cap. 15: 3).

Si, detta och mera, som af Guds anda inwärtes tilwärkas i en trogen siäl, såsom at man i sanning hafwer sin lust och nöije i Gud

[1] T. 269 b, utkastet i N. 1980 f, N. 1980 c *(då så)*; saknas i V., L., S., T. 269 och N. 1980 l.

[2] Samtliga utom L. och T. 269, som ha *så at*.

(Ps. 37: 4), gläds åt hans goda (Es. 61: 10), bewarar sit hiärta (Prov. 4: 23, Col. 3: 15), är öm och mohn om Guds frid, ser på Gud och på hans wärk (Ps. 25: 15), besinnar hans wälgärningar (Es. 5: 12, Ps. 103: 2), fattar nytt upsåt at täckas och åtlyda honom (Jos.[1] 24: 15, 23) med flera innerliga kärleks böijelser til Gud. Detta alt afgiör wår inwärtes gudstienst. Och förmodar iag, at en förståndig läsare wäl lärer fatta, at den som så tienar Gud, intet föraktar någon sann gudstienst. I stället för onda beskyllningar och misstankar, lärer hwar och en wälsinnad läsare säija til sådant folk såsom Darius til Daniel: »Tin Gud, den du utan återwändo tienar, han hielpe tig!» (Dan. 6: 16). Ja, den som hafwer någon del i den öfningen, som här (lit b) föreställes, lärer wäl finna, det slike Guds huses inwånare intet hafwa at giöra i denna werldenes bullersamma kyrkior. De önska fast häldre at såsom lefwande stenar och pelare stadfästas och insättias i Guds tempel, hwarutur de aldrig sedan behöfwa utgå. (Apoc. 3: 12; 1 Petr. 2: 4, 5).

§ 6. Til den *utwärtes* gudstiensten hörer alt hwad utur en så god källa flyter, nemligen alt det en trogen menniskia effter Guds andas bewekelse talar, gör och lider för Guds skull, eller af den kärlek, wördnad, behag och förtroende, som hon innom sig bär för Gud. Til exempel

a) när en christen af sin hiärtans goda skatt och öfwerflöd låter upwälla Guds lof med glädie och wördnad. Stundom händer wäl, at man är så utfattig och tom på andeliga gåfwor, så at man intet godt tala kan. Stundom åter blifwer man så innerliga i Gud indragen, at man intet får eller orkar wända sig ut i talande och siungande, förrättandes äntå en inwärtes gudstienst (§ 5, lit. b, c). Men så hafwer ock det sin tid, at man måste tala, kan intet bärja sig och får intet fördölja, hwad Gud i andan nedlägger. Trones ande drifwer så, at man (utan räddhoga och sky för menniskio-makt) dristeliga bekänner, hwad Gud giordt och gifwit hafwer eller ännu i Christo skänka will. Därom talar man tå enfalligt af kärlek för Gud och menniskior, warande beredwillig at lida, hwad Gud pålägger, och äfwen at tiga, så snart han det befaller (Rom. 10: 10; 2 Cor. 4: 13; 1 Petr. 3: 15, Prov. 9: 7, 8, 9; Ps. 51: 14, 15).

b) Är den inra gudstiensten i godt skick, så at kärleken til Gud innerligen öfwas (§ 5), tå är det icke tungt eller swårt at idka en utwärtes gudstienst i rättan tid (Ps. 1: 3) jämwäl därmed, at man i utwärtes förrättningar gör, hwad Gud will och biuder (1 Joh. 5: 3).

[1] T. 269 *Joh.*

Hafwer man tilförene begifwit sina lemmar och kropps krafter syndene til tienst at lyda henne, så är det nu ens fägnad at få wara Gudi upoffrad med hwar enda blodsdråppa (Rom. 6: 16, 19; Baruch 4: 28). Herren gifwer ock dem willigom tilfälle och förmågo at således i honom förrätta en sann utwärtes gudstienst, hemligen och offenteligen, androm til gagn och upwäckelse, så at hans namn därigenom blifwer kunnigt, ihugkommit och prisadt. Se Jac. 1: 26, 27; 1 Petr. 2: 9, 12).

c) En utwärtes gudstienst förrättas ock Gudi til behag, tå man i förföljelses tider förhåller sig redeliga utan skrymtan eller menniskio-fruktan (Math. 10: 28). De tre män i ugnen firade en kostelig gudstienst (utwärtes och offenteligen) därmed, at de icke wille effter det kongeliga placatet ära det stora gyllene belätet, utan hällre undergingo dödsdomen och den yttersta lifsfaran (Dan. 3). Likaledes Daniel, då han i förföljelses tiden, så wäl som eljest, lät up sin fenster åt Jerusalem, tilbedjande Gud allena, men intet konungen, såsom budit war; ty med slikt oförskräkt upförande bekände Daniel, at Gud war honom kärare än egna lifwet och Herrans bud i högre estime än menniskiors tycke och syndiga förordningar (Dan. 6 cap. Jämför Gal. 2: 5, 14; Act. 21: 13 och Stycker af Daniels bok om Bel i Babel). Nu min kära läsare, hafwer tu sielf utöfwat en sådan utwärtes gudstienst, som här beskrifwes och gifwes prof uppå, så lärer tu snart medgifwa, at denna dageliga öfningen kostar något mera på gamla Adam, än at med werlden i godt mak aflägga sit compliment eller dagswärke i kyrkan. Detta oaktadt tiltalas och straffas sådane trogne Guds tienare, likasom wore de den sanna gudstienstens föraktare. »Herre skaffa ena hielp, at man frimodeliga lära må» (Ps. 12: 6, Ps. 44: 5, 24).

§ 7. En sann gudstienst föraktas och försummas in- och utwärtes

a) af alla dem som ogärna tänka på Gud och så illa trifwas i hans umgänge (såsom fiskar i lufften), emedan deras kötsliga sinne är en fiendskap emot Gud, hwars heliga lius bestraffar deras egenkärlek och werldslustar och således oroar deras egenwilja och är dem pinsamt at lida (Job. 21: 14; Ps. 10: 4[1], Os. 8: 4, 14[1]).

b) af allom dem, som akta Gud ringa och hafwa ingen försyn för honom (emedan de intet röna hans dyra närwarelse), utan lefwa och tala, likasom Herren woro långt borta, hörde eller såge dem intet mer (Job 22: 13, 14; Es. 29: 15, Luc. 12: 45, 46).

[1] L.

c) af allom dem, som förse sig intet godt hos Gud, äro inwärtes skygge för honom, åstunda icke hans andas goda råd, hälsogifwande tuktan och gåfwor, utan falla med sit hiärta och lit på de närwarande yttra tingen, blifwande i sorger och klenmodighet liggande, så framt icke creaturs tröst får göra dem til en tid trotsiga och drukna (Es. 30: 1, 2; cap. 31: 1, Jer. 17: 5, 9). Widare föraktas ock gudstiensten

d) af dem, som i pröfwo-tiden intet wilja fram den rätta gena wägen, som Christus sielfwer gådt och dem ännu leda wille, utan de wika afsides, utwäljande sina orma-wägar, som för deras commodité, jordiska egennytta och äresiuka tienligast synas. De stå icke i strids-dagen (Ps. 78: 9; Ezech. 44: 9, 14) utan genom sin otro och egenhet wanära de sin Herra Gud, den de tiena borde (Num. 10: 12).

Äfwen så försummas gudstiensten

e) af allom dem, som icke af hiärtans tacksamhet erkänna, at de af Gud åtniuta alt det goda, som dem wederfares (Deut. 32: 15, Dan. 5: 23, Jer. 5: 24), utan tilskrifwa det himmelens drottning eller sin falska religion och kyrkiotiensten (Jer. 44: 17, 18; Es. 47: 5, 7).

Korteligen ock

f) af allom dem, som försumma Guds kärlek, lydna, lof och bekännelse; kunnande sålunda icke på något gudeligt och wälsignadt wis wara sinom nästa til gagn och fromma (Marc. 12: 33, Rom. 13: 8, 10; cap. 1: 21, Jac. 4: 17, Joh. 15: 5).

Application häraf lärer Guds genomträngande swärd gärna göra på hwar ock en i synnerhet. Jag för min del önskar mig nåd at toligt lida Herrans eld och lykta, som genomsöker hiärtans innersta fållar och wrår. Amen. Ps. 139: 23, 24.

§ 8. Sådan samwets pröfning och hiärtats öpna utbredande för Gud är oss å alla sidor nödigt, dels at wi icke sielfwe måge wara straffelige, då wi döme andra för gudstienstens försummande, dels ock at wi genom sådant godt praeservativ måga bewaras för den förskräckeliga domen, hwari många råkat, the ther efter hand kommit så långt bort ifrån Guds lif och tienst, at de under sken och namn af gudstienst skända den sanskylliga gudstiensten och föröda det dageliga offret (Dan. 8: 11, 12; Eph. 4: 18, Col. 3: 17; 1 Cor. 10: 31).

§ 9. Såsom til exempel

a) när de gifwa det ut för en christelig gudstienst, at de effter gamla wanan, i sin nådelösa naturs krafft, med munnen upläsa några bönesätt, siunga psalmer, afhöra orgor, musique och predikningar

m. m. s. (Jer. 8: 5). Är icke detta at vanhedra[1] den sanna gudstiensten?

§ 10. Den sanna gudstiensten är ju en ädel och dyr sak, ty den 1:o tilwärkas af Guds anda (1 Cor. 12: 3, 11); 2:o den öfwas egenteligen i wår anda (Joh. 4: 24); 3:o den utgår af hiärtans grund Gudi til behag (Col. 3: 23, Ebr. 12: 28; 1 Petr. 2: 5); 4:o den hafwer Guds frid, frögd och wälsignelse med sig (Rom. 14: 17, 18).

§ 11. Då däremot bemälte (§ 9) kyrkio-tienst, den de hålla för gudstienst 1:o tilwärkas af egen naturs krafft, samt satans pådrifwande, som gärna ser, at syndamåttet genom Guds namns ohelgande snart må upfyllas (Eph. 2: 2); 2:o. Den förrättas med kroppen, munnen, tungan, hufwudet, minnet, inbildningen och förnufftswärksamheten (Marc. 7:6). 3:o. Den sker sällskapet och medborgarena til behag, i et jordiskt och fåfängeligit sinne, som tracterar Gud med lösa complimenter och ceremonier, såsom werldenes wane är, sammaledes med swek och flärd at omgås med menniskior, hafwandes sielf-kärleken och egenheten för den käraste Guden och grund-reglan (Jac. 4: 3, 4; Gal. 1: 10, Jer. 18: 14, 15). 4:o. Denna kyrkio-tiensten, som så firas, hafwer idel förbannelse med sig, förödandes alla gudeliga bewekelser med sit förgifftande skrymteri, ther Gud stygges wid (Jer. 23: 14, 15, cap. 6: 13, 15; Deut. 28: 47, 48; Luc. 12: 1).

§ 12. Slike nådelöse menniskior, skulle dock låta Herrans namn och gudstienst oskiämd, om de än ingen nåd wille anamma til des rätta helgande (Ezech. 20: 39).[2] De giorde ock bättre emot sina egna siälar, om de aldeles höllo sig ifrån kyrkorna och deras wanliga kyrko-yrsla, ty tå kunde de til äfwentyrs blifwa nyktre från deras oandeliga boleris win och skrymteris förtrollande krafter (Apoc. 17: 2, cap. 22: 15, Ps. 109: 7; 2 Tim. 2: 26).

§ 13. Widare är ock det kränka och föröda den sanna gudstiensten,

b) när siälar icke[3] allenast sielfwa intet gå ut ifrån den falska kyrkiotiensten, utan ock med råd, förmaning, menniskio-stadgar och hotelser med andelig och lekamlig straff, förmenat androm at lemna den torfftiga och hinderliga kyrkio-gången och at ewigt ingå i Guds och Christi äkta tienst och tempel.

Det är förskräckeligit, at menniskior (som wäga för Gud mindre än intet), i sin blindhet och tilwälda andeliga auctorité töras sättia sin tröskel brede wid Guds tröskel, ja, sin stohl öfwer Guds stohl i hans frigiorda barns samweten (Ezech. 43: 8; 2 Thess. 2: 4, Ps.

[1] Alla utom V., som har *vanära*. [2] Ej i V. och N. 1980 l. [3] V. *intet*.

62: 10). Samwetsöme domare förstå nogsamt i åtskilliga förefallande besynnerliga tilfällen wid det eller det individuum och omständigheter, at äfven i naturliga och lekamliga mål, wore betänkeligit at stadga och[1] med exsequerande myndighet publicera generala lagar för undersåtarena, så framt icke öfwerdomarne[2] fingo enligit natursens lag) dispensera eller effter billigheten applicera lagen efter de (hic et nunc) existerande omständigheterna. Ty annars kunde offta den politiska lagens strängaste rätt blifwa den största orätt i anseende til natursens lag. Fast betänkeligare måtte det anses, at effter mennisklig godtycko och de påfwiskas exempel med werldslig arm och makt tränga sig in i Christi kyrka och med menniskliga ordningar dämpa och oroa den H. Andas högst ordenteliga och souveraina regering i de frigiorda barnens samweten och gudstienst (2 Cor. 1: 24, Act. 5: 28, 29, 39, cap. 4: 18; 1 Thess. 5: 19).

Sådant ingrep i Christi egna regalia (och andeliga herda-embetes rättigheter) sker jämwäl tå, när en werldslig makt påbiuder såsom en gudstienst, hwad Christus, den ende gode Herden, dock intet eskar (Matth. 15: 3, 9). Såsom til exempel, at lefwande Jesu får skola på utsatt[3] tid löpa til wissa rum, at där åhöra en menniskia, en legd herde och stafwa effter honom de af menniskior conciperade böne-formulair, hwarigenom thesse fåren uppehållas och afhindras från deras gröna bet på Christi egen äng och från det rena watnet ur hans chrystalliska elf (Joh. 10; Ps. 23; Apoc. 22: 1, cap. 5: 2).

§ 14. c)[4] När en jordisk herre giordt detta steget, at han understått sig effter förnufftets tycke reglera och inrätta Christi andas egna wärkningar i de helgade siälarnas tempel, såsom til exempel at föreskrifwa, hwad innerliga rop och böner den H. Ande skal i de sina upwäcka den eller den timan årligen i all deras lefnads tid, så länge de wilja bo i hans rike och landskap; jämwäl hwad uplysnings kraffter och Guds ord en Christi tienare skal frambära den eller den timan, med mera sådant, som allena tilkommer helgonens konung och hans fria andas oinskränkta wilja och godtfinnande (2 Cor. 3: 17; 1 Cor. 12: 11), så kan den werldslige regenten jämwäl göra det felsteget, at han slår Christum i hans lemmar, fängslar och förjagar dem, som äro sins konungs trognaste undersåtare, just tå, när de som modigast göra emot den jordiska konungens bud, såsom Sadrachs, Mesachs och Abednegos exempel utwisar (Dan. 3; Es. 33: 22, Matth. 25: 45, Ezech. 35[5]).

---

[1] Saknas i V., S. och N. 1980 l. [2] V. och S. öfwerdomar*en*. [3] V. *up*satt. [4] Alla utom V. och N. 1980 c; N. 1980 l och T. 269 b sakna paragrafbeteckning. [5] L. och T. 269.

Ett sådant förödande af gudstienst och trogne tienare hafwer herrskat, i det påfwiska riket, och när protestanterne på thylikt wis upresa sig emot Gud och hans smorda (Ps. 2; Act. 4: 25), menande sig giöra Gudi en tienst därmed, at de för menniskliga kyrkiostadgar och ordningar skull i förtid dräpa Christi slaktefår, så äro de ännu mindre at ursäkta (Joh. 16: 2, Act. 22: 3, Luc. 12: 45, 48).

Den som inser, hwad wälmenta intentioner och afsikter många kyrko- och kloster-ordningar i de påfwiska orterne hade af begynnelsen och däremot besinnar, hwad samwets twång, band och mord däraf med tiden upkommit, sedan den werldslige armen gaf sin krafft och auctorité åt prästerna eller conjungerade och förblandade werldsliga måhl med de andeliga, den lärer intet illa uptaga, at iag med dessa enfaldiga påminnelserna afbördat mit samwete och förrättat min gudstienst, önskandes, at Herren Jesus sielf wille taga sig an sin egen sak, sina egna får, och ibland dem jämwäl räkna mig i tid och ewighet (Joh. 10: 27—29).[1]

§ 15. Wid denna sakens betraktande upstiger hos mig en wördsam tacksäijelse til min Gud, som frälst mig willfarande får från ulfwar och deras fårakläder, kallande mig intil sin klena hjord. Det är ock en nåd för mig, at Guds försyn skickat mig til Stockholm i dessa tider, å et nådefullt lifslius upgått ibland folket. Hafwer Höga Öfwerheten tilförene hafft en hop naturs menniskior at styra, de der häldre i sin otros præjudiciers och fäderliga superstitions mörker bundne, welat förblifwa innom sina kyrko-skrankor, än at de, i werldenes och egna kärlekens försakelse, skulle gå ut ur lägret at under Christi smäleks bärande blifwa innerliga förenade med sin enda goda Herda, så är däremot nu för tiden Svea rike den nåden wederfaren af Herranom, at han här tillreder sig et tempel af lefwande stenar, som växa tilsammans på hörnastenen, grundwalen, den lefwande klippan, som gifwer wälsignelse åt landet, så framt inwånarena därpå bygga wilja, men sönderkrossar dem, som henne förakta eller[2] bortwälta wilja (Zach. 14: 3, Deut. 32: 15, 18, 29, 31, Matth. 21: 42, 44). Fördenskull önskar iag och beder utaf hiärtat, at Herren effter sin godhets rikedom wärdes til all sin bewista nåde jämwäl lägga denna, at Höga Öfwerheten och des domhafwande i rätterna måtte hemsökas med så rikt nådenes lius, mildhet och kärlek för Christi rike och rättsinniga barn, at den af Gud förunta samwets friheten i religion och gudstienst icke med werldslig makt

[1] L. och T. 269. [2] T. 269 b; V. och N. 1980 l tillägga *den;* L., S., T. 269 och N. 1980 c *them* eller *dem.*

olyckeligen angripas måtte (Act. 5: 39). Och emedan mig är af Gudi tildelad någon andelig gåfwa och uplysning i thessa sakerna, jämwäl effter Guds råd och försyn gifwen tid och förmåga den samma skriffteligen at frambära, så hoppas iag, at följande föreställningar, som äfwen höra til förklaring öfwer Ven. Consistorii (§ 1) andragna klagomål, lära utaf gudfruktiga läsare tagas under opartiskt öfwerwägande i enfaldigt begär och bön om Christi andas uplysning. Tu krafftiga sanning, Jesu Christe, stärk mig med tin fria anda til at tala hwad rätt är, utan anseende til personer!

§ 16. Af det, som redan i (§§ 5, 6, 10, 13, 14) samt i min bekännelse om bönen anfördt är, lärer wara dem seendom klart och oförnekeligit,

a) at bönenes helige ande allena är uphof och styreman för all sannskyllig bön, som i Guds lius skall kunna anses för en gudstienst,

b) jämwäl, at ingen menniskia, ehuru mäktig, försiktig och ordentelig hon på jorden wara kan, förmår i sig sielf upwäcka et enda anderop effter sit egit tycke, när hon will, ehuru länge och ehwarest för hennes förnufft ordentligast wara syntes. Ännu mindre förmår hon (med all sin jordiska makt, klokhet och anseende) skapa och åstadkomma i andra menniskior de öfwernaturliga Andans wärkningar, som afgiöra de christnas inwärtes bön och gudstienst, och aldraminst tilkommer det henne at kunna utse, afmäta och tildela åt hwar och en siäl i synnerhet de bönesätt och krafter, som hwarje dag och tima effter des egenteliga omständigheter, tilwäxt och grader [de] aldratienligaste wara skulle.

c) Nu beror och dependerar den utwärtes bönen och gudstiensten aldeles af den inra, så at om någon blefwe befalt at med utwärtes ord och åtbörder förrätta gudstienst och icke undfingo i samma befallning en gudomelig krafft, som försatte honom aldeles i sådant inwärtes skick, som orden och åtbörderna utwiste, så blefwo honom med samma befallning pålagt at skrymta eller agera en comoediant och Guds apa; ja, än mera, om en sådan undersåte wore af Guds anda försatter i den slags inwärtes gudstiensten, som § 5, lit. b omförmäles, och icke des mindre undfingo et menniskiobud på samma tid, at med utwärtes sång, ord och kyrkobuller interrumpera och afslita Andans stilla band och krafftefulla besök eller inneboende, mon icke då et sådant menniskio-bud och förnuffts stadga så mycket, som det förmådde, förderfwade och förödde Guds andas oinskränkta regemente, ordning och sannskylliga gudstienst?

§ 17. Fördenskull slutas häraf oemotsäjeligen, at ingen menisklig makt och myndighet äger rättighet inför Gud at påbiuda och befalla någon sin undersåte med wite och straff, at han på en wiss stund, rum och dag måste årligen i all sin lifstid upläsa eller stilla efftersäja den eller den bönen och siunga den eller den psalmen. Om ock någon öfwerhet sådant påbude såsom en gudstienst och slika påbud med lekamlig straff och böter exsequerade, den upreste sig wärkeligen emot Christum i hans lemmar, biudande til med sin werldsliga arm at mästra Guds finger och andas wärkning i de trogna. Och hwad de otrogna widkommer, de obotfärdiga och förhärda; så låto de sig gärna (af fruktan för lekamlig olägenhet, skymf och skada) snart beqwäma under et sådant ok; men blefwo dock genom sådana nödvändiga stadgar föranlåtne och nödsakade at liuga för Gud och genom wanan stadfästas och stärkas i skrymteriet och förhärdelsen.

§ 18. Wille någon inwända, at i landet finnes jämwäl botfärdiga och swaga, som kunde behöfwa the trognas hielp och handräkning, för dem kunde sådane kyrko-stadgar och ordningar wara tienliga. Jag swarar i enfallighet, at i landet finnas jämwäl siuklige på kropsens wägna, som kunde behöfwa goda läkares hielp, dageliga och (individuela) noga upseende m. m. Nu ehuruwäl den werldsliga öfwerheten äger makt och wälde at styra och ordna om undersåtarenas kroppar och lekamliga wälfärd, så är dock intet rådeligit, at med öfwerhets placat, wite och straff föreskrifwa alla patienterna i riket, at de på den eller den timan och dagen årligen i all sin lifstid skola hålla sig till den eller den läkaren, så framt de wilja niuta burskap och undvika straff eller böter. Icke eller wore det förståndigt, om samma öfwerhet på dylikt wis föreskrefwe alla läkarena i riket, at de med samma recept och diæt skulle årligen på wissa dagar och stunder tractera alla patienterna, iag må icke nämna de friska och helbregda, eij eller de döda och desperata. Är nu så fatt med lekamlig mål, at werldslig öfwerhet däruti icke förmår altid med nytta stadga och förordna; fast mindre går det an i de andeliga och samwets-målen, som så wida öfwerstiga denna werldenes och naturens sphere och gräntsor. Det finnes konungar och werldsliga regenter, som jämte politiquen jämwähl äga förfarenhet i medicine och kunna därmed wid tilfälle betiena sig och andra Men icke är det brukeligit, at med straff, landförwisning och swärdet anse den patienten, hos hwilken deras medicine icke slår an effter önskan. Sammalunda där en öfwerhets person wore smord

med den Heliga Anda, bönenes anda, så hade han frihet at bruka samma goda andas gåfwor til sin nästas gagn och upwäckelse, efftersom han af Andanom blefwe stundeligen ledsagad; och om någon då icke wille anamma samma goda andas utflytelser, så hade han[1] straff nog i sin siäl, däraf at han måste ombära Guds andas goda tilbud, men intet wore det christeligit, om samma öfwerhets person då ropade eld neder af himmelen eller högge til med Petri swärd (Luc. 9: 54, 55, cap. 22: 49, 50).

§ 19. Jag hoppas, at desse upriktige föreställningar, dem iag gör i Christi kärlek, skola bewisa sig såsom sanning i de opartiskas stilla samweten, som endast se på Gud och intet frukta för menniskior. De lära wäl besinna, hwad för en påfwisk surdeg och qwarlefwa det inför Gud är, at på bemält wis (§§ 17, 18) sättia sig uti de trognas samweten i Guds ställe til at dirigera, inskränka och reglera deras böner och andeliga öfningar och således förstöra *Guds* tienst och tempel med menniskio-förnuffts ordentelighet (§§ 16, 13, 14). De påfwiskas exempel, som med sina horis canonicis och bönestadgar åstadkommit otaligt skrymterie och Guds namns missbruk, hade nog kunnat stå protestanterna til warning at icke falla i samma grop, men nu hafwa de prof nog på sina stadgars frukt utaf sina egna secterares upförande. Ty när folket kommit i wahnan med de påbudne böne-formulairens upläsande effter kyrkolagen och icke effter Guds andas gåfwa, så radar det til wägs utan efftertanka äfwen som de påfwiskas Pater-noster-band och Ave Maria. Månne icke Gud en gång lärer hålla ransakning, hwem det är, som gifwit anledning til hans namns missbruk och ohelgande? Jo wisserligen (Matth. 12: 36). Men iag wil intet wara någons anklagare hos min Gud, utan häldre med bön och medlidande ömhet söka försoning och bot i medlaren Jesu och effter hans exempel tala sanningen, mädan tid är, och ju icke med mit stillatigande och rädslo taga del i andras synder (Ps. 58: 2).

§ 20. Af samma grund, som nu om bönen skrifwit är (§§ 16, 17, 18), kan en uplyster läsare likaledes förstå, at

a) om något lefwande Guds ord skal talas af änglar eller menniskior, så är oumgängeliga nödigt, at Gud sielf utsänder sin anda i dens hiärta, som tala skal, och at han sielf wid hwarje tid och tilfälle hafwer fri disposition och ledig hand i sit wärktyg til at bruka det effter sin wilja (2 Petr. 1: 21, Jer. 1: 7, cap. 23: 13, 21, 22; Matth. 10: 20, Joh. 3: 34).

---

[1] L. och T. 269 *den*.

b) Nu äger ingen werldslig öfwerhet på jorden makt och wåld öfwer Guds ord och fria anda at taga dem til sig, när han wille, eller at utdela dem åt hwem han wille, eij eller inskränka dem innom wissa personer, rum och tider. Utan Guds ord och ande wilja wara obundne och frie ifrån all menniskligwilja, förnuffts påfund och menniskiotyckes ordentelighet och skrankor (Act. 16: 8; 1 Cor. 2: 12, 13).

§ 21. c) Fördenskull beslutes oemotsäijeligen, at ingen werldslig öfwerhet äger makt af Gud til at med lag och stadgar binda Guds ords predikande wid wissa personer allena och därtil utsättia wiss tid, rum och sätt, på hwilka det måste talas, samt anse dem för straffeliga, som sådana bud icke respectera utan häldre följa lifsandans fria lag, som blås hwart, huru, när och huru länge han will (Joh. 3: 8).

§ 22. Detta är nu hos mig så aldeles utan all twifwel, at iag denna gången eij widare det utföra will, hälst som det i en annan inlaga ske kan, derest iag hoppas få nåd at föreställa, hwad åtskillnad är emellan Guds ord och de nu på predikstolarna brukeliga predikningarna. Detta allena må iag nämna, at werldslig öfwerhet icke hafwer makt af Gud til at wid straff och wite stadga och biuda, det ingen förutan en allena skall få stå öpen för Guds anda til at förkunna Guds ord (om ock flere finge något) i de trognas församling, ty Gud wil sielf utse sig personen i hwilkens anda och mun han må utsända något ord (Act. 15: 7). Han utwäljer nu den ena och nu den andra i de trognas hop, därest han har wärktyg at wälja på. Derföre må ingen menniskia understå sig (med sin kötsliga makt och förnuffts ordning) at dämpa Guds ord och anda i de trognas eller lefwandes sammankomst (1 Thess. 5: 19). Då Josua wille, at Eldad och Medad skulle tiga och at Moses ensam skulle äga Andans gåfwa, sade Moses til honom: »Hwi ästu så nitisk för mig? Gåfwe Gud, at alt Herrans folk propheterade och Herren låte sin anda komma öfwer dem!» (4 Mos. 11: 27, 29).

Sådan fri kyrko-ordning practicerades i 2 Chron. 20 cap., derest berättas, huru Guds anda (utom böne-formulair) upwäkte tro och alfwarligit böne-rop i den ena trogna lemmen och sedan ikläddde den andra med krafft til at tala Guds ord för folket. Josaphat bad: »Nu si, Ammons barn, Moab och de af Seirs bärg komma til at utdrifwa oss utur dit arf, som du oss gifwit hafwer. Wår Gud, wilt tu icke döma dem? Ty i oss är ingen makt emot denna stora hopen, som emot oss kommer. Wi wete icke, hwad wi giöra skolom utan wår ögon se til dig. Och hela Juda stod för Herranom. Men öfwer

Jehasiel kom Herrans ande mitt i menigheten och sade: Akter härtil hela Juda, så säger Herren til eder: I skolen intet strida i denna sakene, allenast träder fram och står och ser Herrans salighet, den med eder är». Om min k. läsare wil i bibelen bese hela detta capitlet, så får han se, hwad krafft, lydno, seger och Guds lof följde effter sådant Guds ords predikande. At i Nya Testamentet jämwäl (och besynnerligen där) borde finnas en sådan frihet at tala i de christnas sammankomster i hus och på fältet, betygar apostelen nogsamt i 1 Cor. 14. cap., derest han lärer, at den som får af Gud något andeligit sinne, samt den H. Andes drifft at tala, han må tala NB den ene effter den andre och skiffteswis alle (v. 30, 31, 37) och betygar så sedan, at hwad han dem så tillskref, war Herrans bud.

§ 23. Nu skrider iag (efter Herrans namns innerliga åkallan) til den drygaste delen af denna brukeliga kyrkiotiensten, nemligen *åhörandet af de på predikstolarna gängse predikningar* och wil igenom Christi nådegåfwor bewisa, at iag intet bryter Höga Öfwerheten emot därmed (cfr. § 1), at iag (om söndagar, bönedagar och andra påbudna högtids- och helge-dagar) icke infinner mig i kyrkorna til at afhöra de predikningar, som ordinerade prester effter kyrcko-lagens föreskrifft frambära. Aldraförst betygar iag inför Gud, som bäst ransakar och dömer, at iag håller Guds ords åhörande för min dageliga siälaspis och nödigaste lifsmedel, nemligen at iag hörer Jesum, det lefwande ordet, begärigt anammar hans heliga lifsord och inflytelser, håller stilla för hans wärkningar och låter hans säd rotas, wäxa och bära frukt.

Sådant åhörande fordrar offta hos mig en sådan indragenhet, at iag intet får höra effter andra menniskors tal, utan mår bäst hos Jesum sielf, at ligga wid hans bröst eller sittia wid hans fötter; men märker iag hans wink, at iag stundom bör höra til, hwad han igenom andra sina wärktyg mig säija will, så är iag redebogen at uptaga de smulor, som falla ned af barnens bord, eller i ödmiukhet afhöra, hwad hans wänner och tienare genom Andans gåfwo mig förehålla kunna.

Men om än iag wille swälta min kropp, hwad bruto iag därmed emot Höga Öfwerheten? Sammalunda, om än så wore, at iag intet hörde Guds ord eller wille intet äta flitigt af lifsens ord (Joh. 6), hwad anginge det den werldsliga regeringen? Jag stode ju sielf min egen hazard, om så wore i sanning. Men nu står det illa til i kyrkorna, folket lider hunger och törst så länge de wilja kiöpa bröds uppehälle och lifswattn hos krämarena på predikstolarna.

Är lekamelig hungers nöd en stor landsplåga, så är denna fast jämmerfullare, då utswultna siälar, som aldrig kunna mättas förutan Guds sanna ords lifsbröd, nu likwäl afspisas med förgifftat barkabröd och andelöst sqwaller, Se Ezech. 14: 13, Es. 32: 6, Amos 8: 11, 12; Mich. 3: 7; 2 Cor. 2: 17. Hwilken är nu, som kan uphielpa landet ur sådan nöd? En werldslig arm, ehuru stark han är, förmår icke at commendera fram et enda Guds ord (§ 20), utan här gäller allenast et ödmiukt hiärta förutan swek eller en alfwarlig bön til sädenes Herra. Elias war en menniskia, samma lidelser underkastad som wi, han bad ena bön, och himmelen gaf regn och jorden bar sin frukt (Jac. 5: 18, 17; Ps. 68: 12, 10).

§ 24. Werldslig öfwerhet wördar iag såsom en Guds förordning och tienare i denna fördärfwade naturens rike, warande iag för Herrans skull både konungenom och hans befallningsmän underdånig i al loflig mål och ärende. Jag erkänner det för en nåd af Herranom, at hans ande gifwit mig et sådant hiärta, som älskar bröderna, fruktar Gud och ärar konungen, och detta icke för kötsliga ordsaker utan för samwetet skull (Rom. 13, 1 Petr. 2). Men käre, hwad ära wore det för konungen eller hwad båtnad för regeringen, om iag emot Guds souveraina fruktan i mit samwete effter de chaldæers exempel föllo neder och tilbåde et gyllene beläte, så snart iag hörde liudet af klockor och orgor? Dan. 3: 7, 8. Nu hafwer iag i Guds liuse fåt skåda och anse den almenna kyrkiotiensten och de werldslige prästernas oratoriske haranguer mycket enliga med det gyllene belätet i Babels land, dels emedan Guds frie ande icke däri får lefwa och regera, utan där finnas allenast döda idéer och tänkebilder, dels ock därföre at desse bilder och afmålade bröden förgyllas med Skrifftenes bokstaf och under namn af Guds ord och lifsbröd importera sinom säljarom både silfwer och guld. Fördenskull måga chaldæiska män länge nog anklaga mig, lika som föraktade iag konungen därmed, at iag icke tilbeder deras gyllene beläte eller antager deras kyrkiotienst och predikningar såsom min gudstienst och Herrans ord till mig. Jag blifwer dock med Jesu hielp wid Sadrachs, Mesachs och Abednegos tro och bekännelse (Dan. 3: 8—18) och hoppas til Gud, at konungen antingen här i tiden eller på domedagen skal få se, at de, som högre aktat Gud än menniskio-bud och än[1] deras egit lif, hafwa warit de ädlaste undersåtarne. Cfr. Dan. 3: 28. Herren föröke deras tro och antal, hela riket til wälsignelse!

[1] L. och T. 269.

§ 25. Min älskelige läsare, æternitati pingo, wi stå för ewighetens dör. Du må intet förtänka mig, at iag så skrifwer om öfwerhets kyrko-lagar, stadgar och bud, ty ehwarest i landet siälar finnas, som för samwets och gudstienst skull separerat sig ifrån de döda steen- och trä-kyrkorna, där hörer man de werldsliga prästerna ropa på brachium seculare, konungsliga kyrko-lagar och bönedags placat. Men käre, hwad är det för et procedere? Woro du i Frankrike, så kunde prästerna där agera med dig samma tragedia. »Såsom I nu welen, at menniskiorna skola giöra eder, så giörer ock I dem sammalunda» (Luc. 6: 31). Dessutan, hwad sannskyllig ära eller wanheder, samwetsfrid eller ock effterånger och oro hade konung Darius däraf, at han öfwertaldes til at underskrifwa och exsequera en konungslig befallning, et strängt påbud, at ingen skulle bedia något i 30 dagar af någon Gud eller menniskio utan af konungenom allena? Daniel ensam kom härigenom på profwet och i stor lifswåda. Men konung Darius, ehuruwäl han i förstone med en falsk ära flatterades af de afgudiska, måste han dock[1] sedan bedröfwas och oroas däröfwer och änteligen ärkänna, at Daniel, som rätt trodde och utan återwändo tiente sinom Gudi, hade ej eller något giort emot konungen, fastän han effter åklagarens ord (vid. Dan. 6: 13) intet aktat konungens bud i detta målet. Sammalunda skulle wår nådige konung och riksens högloflige ständer hos Gud och inför hela liusens rike ingen heder, frid eller wälsignelse hafwa däraf, om de stadfäste och exsequerade en sådan kyrko-ordning och sådana religions stadgar, som kommo at kränka deras samweten eller beherrska sådanas gudstienst, som likwäl af Gud fått den H. Anda och lika dyrbara tro med Daniel (2 Petr. 1: 1). Af detta slaget finnas likwäl några här och där i riket, des ware Gud lofwad, som låtit sin anda hwila i nordlanden och hafwer nu både eld och ugn (eller beständigt hemwist) i Jerusalem (Es. 31: 9).

§ 26. Fördenskull wil iag fortfara i min gudstienst och igenom Jesu hielp än ytterligare bewisa, det ingen werldslig öfwerhet äger fullmakt af Gud til at pålägga sinom undersåtarom (wid lekamligit straff och wite), at de på bönedagar, sön- och högtidsdagar måste komma tilsammans i kyrkorna, at där effter föreskrifwit wis och på[2] utsatta stunder hålla gudstienst med de brukliga predikningarnas åhörande.

a) Jag wil nu intet repetera, det werldsliga öfwerheten icke hafwer Guds andas gåfwor och ord i sin disposition til at utdela dem

[1] Ej i V., S. och N. 1980 l. [2] Ej i L.

åt hwem hon wille, när, hwarest och huru länge hon effter sit förstånd tyckte ordenteligast och bäst wara. Se härom §§ 20, 21.

b) Jag wil icke eller denna gången länge påminna det, at werldslige präster icke äro sände af Gud, eij eller af honom skickelige giorde til at predika något äkta Guds ord eller at föra Andans embete, hwilket på et annat ställe nogsamt kan bewisas. Utan iag påstår i all ödmiukhet och sanningenes frimodighet, at om än så woro, at werldslig öfwerhet genom sina wid academier upfödda präster och sändebud, kunde låta tilbiuda sinom undersåtarom något lefwande Guds ord, så woro dock ej rådeligit, christeligit eller rättwist för Gud at (wid lekamligit straff och böter, med kongelig exsequerande lag och bud) pålägga allom undersåtarom i gemen, det de på anbefalta dagar, sätt, rum och tider måste aflägga sin gudstienst igenom prästernas åhörande, ty det är utan twifvel, at somblige landets inwånare äro gudlöse och förhärde, andre åter böijelige och på sit sätt gudfruktige, några ändteligen med Christo tätt förenade, sittiande altjämt wid hans fötter, ja, äro i honom så inlifwade som lemmar och refbenen i kroppen. Om hwartdera slaget måtte iag gärna säija något i synnerhet.

§ 27. Och först om de förhärda. Med dem handlar Gud så skonsamligen här i tiden, at han intet wil föröka deras dom och elände med för mycken nådes och kraffte-ords tilbiudande. Hör hwad för kyrko-lag Christi anda inskref i apostelens Pauli hiärta om sådana åhörare (Act. 18: 5, 6). »Anden twingade Paulum at betyga judomen, at Jesus war Christus. Men då de sade däremot och talade hädelse, skakade Paulus kläden och sade til dem: Edart blod ware öfwer edart hufwud, NB häreffter går iag nu oskyldig til hedningarna». Samma förordning lemnade han sedermera sinom sone Tito, säjande: »Fly (eller drag dig undan) en kättersk menniskio, tå han NB en gång och annan förmant är, wetande, at en sådan är förwänd och syndar såsom den sig sielf fördömt hafwer». Intet befaller här Paulus, at man skulle med straff och böter twinga dessa owilliga åhörarena at komma til Titum, när han utsådde pärlor. Man förstår wäl, at sådane atheister, naturalister, forts ésprits och helt jordiska menniskior för timeliga raisoners skull wäl kunde förmås at gå med i kyrkan. Men om än Titus wore[1] där, så kunde han ej förhålla dessa slags åhörarena at förtrampa de härligaste[2] pärlorna (Math. 7: 6). Gingo sådana jordenes älskare sielfwilligt dit, så hade de sielfwe synden och domen ensame at bära. Men enär

[1] V. *war*. [2] L. och T. 269 *heligaste*.

de genom sina mäktigaste påkörare (timeligit straff, skymf och skada) drifwas åstad, så hafwer den, som slika påkiörare utsändt, jämwäl del i deras synder och plågor (Apoc. 18: 4, Dan. 5: 2, 23; 2 Sam. 12: 9). Af Jesu lära (Luc. 13: 24, 27; Matt. 7: 13, 14; cap. 13: 3, 23) är klart, at deras antal, som Guds ord förkasta, är aldrastörst, jämwäl, at man bör wara sparsam at utså den goda eller bästa säden, så framt Herren sielf icke besynnerligen utwisar åkren. »Eder är gifwet weta Guds rikes hemlighet» sade Jesus til lärjungarna »men dem androm genom liknelse» (Luc. 8: 10).

§ 28. Derföre förklarar iag min mening om kyrckio-gångs påbiudande med följande liknelse. Här upkomme i landet en stor hungers nöd, så at alle inwånarne, förutan några få Guds wälsignade, behöfde köpa säd. Nu hade konungen i alla soknar et proviants hus, däraf alle undersåtarne kunde hielpas i deras nöd (mins noga, at iag intet anser kyrkorna för sådana goda proviants hus, utan iag sätter allenast, *ifall* där wore något rätt lifsbröd och siäla-spis), monne då wore angelägit at med konglig påbud stadga och befalla, det de få Guds wälsignade skulle sittia i häktelse på watn och bröd i 14 dygn för hwarje gång, de försummat gå in i proviants huset, så offta det blifwit öpnadt? Wore det icke wälgärning nog, at konungen offenteligen kundgiorde det i alla soknarna, at den som wille, skulle få kiöpa för penningar? Och den som lede nöd, men intet wille taga på sig den mödan, at gå til proviantshuset, honom behöfde konungen intet förwägra, det han i sin girighet måtte swälta så länge, tills han finge mera lust til maten än til sina råstiga penningar. Men käre! Huru skulle icke det mer fägna än förtryta en mild öfwerhet, om de ofwannämde Fadrens wälsignade fingo et nådeligit regn af himmelen (Es. 55: 1, 2, 10) på sina wälbrukade åkrar, så at de utan penningar fingo säd och bröd tillfyllest genom Guds egen gåfwa och wälsignelse, så at de under hela den dyra tiden intet behöfde kiöpa något ur proviantshusen? Än mera, k. läsare, om desse få landets inwånare, sin Faders nyfödde barn, icke kunde fördraga den maten, som wore til köps i proviants husen, utan kunde bättre trifwas hemma af miölk i deras hus? Ja, ändteligen, om de af egen och andras bedröfweliga förfarenhet i sanning befunnit hade, det konungens embetsmän (af oförstånd eller diefwulens och trullkarlarnas förblindelse (2 Cor. 2: 17, cap. 4: 3—5; cap. 11: 13—15) blandat gips i miölet, monne då konungen skulle kunna biuda och befalla dessa uplysta barnen, at de likafullt af hans embetsmän skulle kiöpa miöl? Lät wara, at de inför konungens

domstohl icke altid kunde med witnen bewisa, det bemälte embetsmän sålde falska wahror. Nog af, at de til sit egit lifs förwar fått weta, at där icke wore mat för dem (Joh. 10: 5, 8). Min läsare må här besinna, hwad § 26, lit. a, b, påmint är, och sedan applicera liknelsen på de följande slagen af landets inwånare, som iag nu nämna wil, nemligen:

§ 29. Här finnes i riket jämwäl sådane, som torde komma til Gud, om de finge någon god wägwisare. O Jesu, utsänd sådana, på det folket må få synen, til at wakta sig för de blinda, som leda sina snartrogna åhörare ned i gropen! Math. 15: 14. Här går nu intet eller an at bruka de påfwiskas nödgande' (Bekehrsucht och compelle intrare), utan emedan Gud är angelägnare om siälars omwändelse, än någon öfwerhet wara kan, och likwäl aldrig trugar sit ord på någon, utan lemnar allom fritt wal, så wore ock rådeligit, at werldslig öfwerhet lemnade hwar och en undersåte fritt wal, om han wille blifwa salig eller intet, om han wille höra Guds ord af menniskior eller intet. Lät ock wara, at det stundom wore gagneligit för den eller den undersåten, at hafwa en utwärtes[1] anwisning til Gud, huru kunde öfwerhets placat ponctuellement utsättia tienligaste tid och stund[2], då Herren skulle med sit hiärtrörande ord hemsökia hwar och en undersåte besynnerligen? Gud wet sielfwer aldrabäst sin tid, ty öfwerlemnas ock den regeringen tryggast åt hans egen allwishet, som intet försummar den tienligaste stunden at beså sina åkrar. Se exempel i Act. 8: 30, 31, 35; cap. 10: 3, 5, 33; cap. 16: 6). Så står det ock til Guds förbarmande at öpna undersåtarenas hiärtan til at förrätta en gudstienst med ordets åhörande, men icke förmår någon öfwerhet med sit påbud gifwa dem sådan nåd och öpning (Act. 16: 14). Mennisklig wilja och wal kan intet föda någon på nytt eller gifwa botfärdig öron at höra med til någon lifsens omwändelse (Joh. 1: 13, Rom. 9: 16), ty wore det gudeligast at låta Herren sielf styra arken (2 Sam. 6: 6, 7). Det obedrägeliga Ordet, som lif gifwer, är allestädes när oss i wår mund och i wår hiärtan, at wi det giöra måge (Rom. 10: 8). Men förfarenheten hos andeliga christna betygar nogsamt, at de somliga stunder icke kunna med predikoåhörande utöfwa någon sann (in- och utwärtes) gudstienst, hwarken effter sit egna wal, ej eller efter andras wilja och godtycke. Ty somliga dagar och stunder finna de sig fullt syslosatta med bön, kämpningar och anfäktningar, så at de intet orka höra predikningarna. De hafwa tilförene af sin Gud fått en så stor och dryg

[1] L. *inwärtes.* [2] V. stund*en*

lection, at de ännu ej hunnit med at utlära den. Och af öfningen är deras läremästares sätt och manér dem wäl bekant, nemligen at han intet öfwerhopar sina små disciplar med för många läxor på en gång. Äfwen som en klok åkerman intet altjämt plöijer och sår och åter straxt på nytt plöijer och sår, utan låter sädes-kornet hafwa sin tid at ruttna, rotas, gro och mognas. Man må se Es. 28: 23—29. O, at menniskiorna rätt besinnade, at, om någon gudstienst den eller den stunden med ordets utwärtes åhörande förrättas skall, sådant af Gud äfwen då dirigeras och gifwas måste. Annars är det icke wärdt. Ty Gud (och icke menniskior) wet rätta tiden at öpna hwarjom och enom de inra sinnen til at förstå Skrifterna (Luc. 24: 45[1], Joh. 3: 27). Fördenskul öfwerlemna sig de godwillige siälarna billigt i Guds egen allwisa regering och styrelse, om de skola gå til någon menniskia at där söka Guds råd eller icke, om de skola gå hit eller thit, nu eller en annan gång. Men aldrig hafwa de befallning at söka den lefwande ibland de döda (Es. 8: 19, Luc. 24: 5). Därföre giorde ock Höga Öfwerheten wisligast, om hon lemnade dessa fåren åt deras egen herda, som hafwer sielf noga omwårdnad om dem (Ezech. 34: 16).

§ 30. Men wore Höga Öfwerheten i Guds lius försäkrad därom, at alla des biskopar, probstar, kyrkio-herdar, capellaner, hielpepräster etc. hade Guds ord och anda lefwandes och regerandes i deras hiärtan och wore därjämte af Herranom förwissad därom, at han wille på den eller den timan utsända sit ord och öfwer-naturliga nådewärkningar i alla Sweriges kyrkior til alla, som dit komma kunde, och ändteligen wiste säkert, at Guds ande då wille accommodera sig effter de förordningar, som stå i kyrkolagen och handboken samt binda sin text (eller lifswärkande kraffter och ord) wid de föreskrefne text-ord, då medgifwer iag gärna, at Höga Öfwerheten kunde och borde genom offenteliga publicationer låcka och förmana både halta och blinda (iag menar på siälenes wägnar), fattiga och krymplingar, at de wille komma tilsammans til Guds ords åhörande. Men om då hände, at många för sina jordiska[2] och kötsliga ursäkter skull (Luc. 14: 18—20) icke godwilligt kommo til sådan stor nattward och Guds bröds åtniutande, skulle då öfwerheten bruka sit swärd och lekamlig exsecution? Nej! Herrans straff wore nog, då han säger, at ingen af de män, som budne woro, skal smaka hans nattward (ibid. v. 24).

§ 31. Det tredje slaget af landets inwånare i denna tid kan äfwen i detta året 1738 till Guds pris bekänna och säija: »Herren

[1] N. 1980 c; öfriga v. *23* l. *43*. [2] V. *jor-*

wäcker mig hwar morgon, han wäcker mig örat, at iag hörer såsom en lärjunge. Herren, Herren hafwer öpnat mig örat, och iag är icke ohörsam och går icke tilbaka» m. m., som kan läsas Es. 50: 4, 5. Dessas inra öron äro öpna til at förnimma och höra, hwad Herren sielf talar (Es. 52: 8). Han talar såsom en lifgifwande ande, icke *utom* dem, utan *in i* dem, i deras anda eller hiärtans grund (Ps. 85: 9). Där inskrifwer han sin lära, sit sinnelag och wilja i krafft af sit giorda testamente (Ebr. 8: 10, 11; Ps. 40: 9). Och effter som de hunnit til denna graden i hälgelsen, at den Helga Andas smörjelse får lära dem och leda dem i all sanning (1 Joh. 2: 27; 1 Thess. 4: 9), så är ej nödigt och oumgängeligit, at den ene brodren skal lära[1] den andra, och än onödigare, at de af andra ny-christna skulle tagas i schola och aldra otienligast, at de med stillatigande såsom pythagoriske åhörare skulle samtycka til falska lärares sqwaller, likasom wore det alt Guds oracles. Wälmente präster, som råkat i förtroligt samtal med detta slags folket, hafwa stundom bekänt, at de sielfwe icke kommit så wida i sin christendom som desse, när Christi kors-scholas läxor och grader blifwit af erfarenheten berättade. Man hafwer exempel, huru några enfaldiga siälar genom Guds ord och anda blifwit lärdare än alla deras lärare (Ps. 119: 99). Rättsinnige Christi tienare arbeta därpå, at de måga fly Christo en ren jungfru (2 Cor. 11: 2), icke at de sielfwe skola få många widhängare. Nu är detta tredje slaget af landsens inwånare af Christo uptagne i et besynnerligit förtroligt umgänge, somlige så nära som en brud hos sin egen brudgumme (Cant. 8: 1, 2; cap. 1: 7). Därföre om någon med hotelse af andeligit eller lekamligit straff wille binda dem wid präster (*om* de *än* woro brudgumens egne wänner (Joh. 3: 29, 30), så wore den ingalunda brudgumens wän. Johannes Döparen war en redelig predikare, icke effter menniskio-wilja, han wiste sina k. lärjungar ifrån sig (cfr loc. cit. v. 28, 29) til Jesum, Guds Lam, och missunte brudene det icke, at brudgumen sielf tog henne i rättan tid ur scholan at sielfwer lära henne i sin egen kammare. Han gladdes fast mer däråt, at han och hans embete hade nu ernått sit ändamål.

§ 32. Samma lag gäller ännu hos dem, som Christo tilhöra. Den som sitter wid sielfwa lifsens källa och rena ursprung, må ej nödgas at gå långt bort i bäcken effter watn, än mindre förwisas til sumpiga kiärr och usla brunnar (Jer. 2: 13). En gammal ansenlig prophete (äfwen i Bethel eller Guds hus, 1 Reg. 13: 11, 18, 22) kan ock komma

[1] S., L. och T. 269. lära *af*.

detta slags folket til försökelse, föregifwandes något såsom et Herrans ord, hwad Gud dock icke i honom wärkat eller uttalat hafwer. Fördenskull är rådeligast at wakta sig för at öfwergifwa den trygga siälasörjaren, hwilken aldrig swiker sina trägna tilbedjare, utan talar med de trötta i rättan tid och förseglar sit tal med gudomelig krafft och dygd i deras hiärtan.

§ 33. Sådana Guds wänner borde intet med någon menisklig stadga eller kyrko-ordning bindas wid wissa pædagogiska öfningar eller menniskor. Låto de sig (emot sit frigiorda samwete af menniskio-fruktan) bindas därwid, så fingo de wäl känna Andans dom och ransakning lika som fordom de galater, hwilka Paulus så tilfrågade: »Nu medan I Gud kändt hafwen, ja mycket mera kände ären af Gudi, hwi wänden I eder om til de swaga och wedertorftiga stadgar igen, hwilkom I på nytt tiena wiljen. I hållen dagar och nymånader, högtider och årstider; iag fruktar om eder, at iag icke til äfwentyrs hafwer fåfängt arbetat på eder» seqq. (Gal. 4: 9—11; cfr cap. 2: 4, 5; cap. 5: 1—6).

§ 34. Nu, min önskade läsare, få wi draga wåra segel tilsamman, emedan nog är bewisadt, at de som dageligen effter lifsandans fria lag giöra bön och höra Jesum (Jac. 2: 12, Rom. 8: 2, Gal. 5: 18, cap. 6: 12, 13), åtlydandes hans röst jämwäl däruti, at han kallar dem ifrån kyrkiotiensten och menniskiors tillit, de bryta intet emot öfwerheten (Dan. 6: 22) utan hålla en san gudstienst.

§ 35. Med sådan christloflig utgång från den allment gångbara kyrkiotiensten utöfwa Guds frigiorda barn en sannskyldig gudstienst, i thy

a) De älska och wörda Gud mer än menniskio-bud.

b) De giöra en tilbörlig och nu ganska nödig åtskilnad emellan Guds ord och prästernas wältaliga orationer.

c) De söka at med Jesu behålla hans rena lära, bestraffande den falska, som icke går af Guds mun (Jer. 23: 16, Es. 32: 6, Ezech. 13)

d) De vindicera och rädda Christi folks andeliga frihet, så mycket de kunna, betygande (åtminstone med sin praxi), at kyrkiogång icke är nödwändig til saligheten.

e) De utöfwa för Guds sannings och lydno skull en alfwarsam kärlek emot prästerna, emedan desse få tilfälle at se och pröfwa sig sielfwa, om de

1:o för sin profits och anseendes skull så angelägit recommendera templen och deras besökande (Act. 19: 25, Phil. 3: 19) och

2:o om några papistiska reliquier och qwarlefwor af ochriste-

ligit mästerskap öfwer Christi barn hos dem regerar (1 Petr. 5: 2, 3; Math. 23: 8). Ty när crediten hos de förra adhærenterna (eller secteriska åhörarena) faller, då sättes läraren bäst på profwet, om han sökt sig eller Christum, om han warit herre eller tienare.

3:o. Prästerne få jämwäl tilfälle at eftersinna, huru usel deras kyrkotienst warit, då de hwarken kunnat bedja eller predika i den Helga Andas fria krafft och gåfwo, såsom det likwäl borde ske (Matth. 10: 20, 21; 1 Petr. 4: 11, Eph. 6: 17—19), utan hafwa legat bundne wid böcker, minneswärk och menniskiostadgar.

4:o. Om än några ibland prästernas stora antal funnes, som i sin fåwitskos tid giort sin ed men sedermera fått nåd til sann sinnesförbättring, så är de fria Christi barns separation både prästerna sielfwa et upmuntrande exempel til samma frihets effterföljande såsom ock dem behielpelig at lösa deras åhörare ifrån kyrkoskrymteriet.

f) Ty de som gå i kyrkorna kunna ock gagnas af de trognas christeliga separation och deröfwer wid tilfälle aflagde bekännelser. Somlige präster beklaga't sielfwa (dock med olika alfware), at deras åhörare år från år stadna wid sit Herre-Herre-ropande och blott munteligit bedjande, utan alfwarlig hiärtans förbättring (Matth. 7: 21). Rättsinnige Guds tienare, som öfwergifwit kyrkogång, de klaga sammalunda med förböner hos Gud och föreställningar hos menniskior. De önska, at folket ej wille blifwa så lateliga på sin drägg qwarliggande under den falska inbildningen, likasom wore det en gudstienst at löpa alla werldenes wäg til kyrkan, (Luc. 13: 26, Jer. 2: 24[1], cap. 7: 4, 5), sittia där en stund i sin commodité och afhöra en predikant (Ezech. 33: 31, Ps. 50: 8, 17, 22), merendels en sådan, som måst examineras i rhetorica, emot Pauli lära (1 Cor. 2: 4, 13). Och när de sungit några psalmer under spelande orgor och stundom upklingande instrument (Amos 5: 21, 26), så är complimentet aflagt, opus operatum eller dagswärket beställt och gudstiensten uthe. Sådant förestälte iag ock den tiden iag fick predika, emedan iag hölt ingen ting angelägnare än föra folket från skrymteri och utwärtes ting til sanningen och et innerligit godt wäsende. Men nu har iag fått bättre insikt, huru denna wiktiga saken kan angripas och hugger säkrast til roten; nemligen så länge det är en almennelig lag för alla undersåtarena, at de måste effter gamla ordningen gå i kyrkan, och så länge kyrko-lagen och handboken, men icke Guds lifgifwande ande dirige-

[1] L.

rar kyrko-tiensten eller lefwer och regerar i präster och åhörare, så är ej at undra på, at Gud intet orkar lukta (eller hafwa behag) i deras församlingar (ibid. v. 21). Är då icke wäl giordt, at man i botn söker bota detta onda (§ § 9, 11), icke allena med ord utan ock med gärning samt willighet at undergå det lidandet, som på slik tro, bekännelse och lefwerne följa kunde?

g) Ändteligen sker ock med denna goda separation en rät gudstienst därmed, at man hafwer ömhet för sin egen odödeliga siäl, den Christus köpt och wil inreda til et heligt tempel för Guds ewiga kärlek.

§ 36. Ty at iag til et slut må nämna något om den mångfaldiga nytta, som gudälskande siälar hafwa däraf, at de i Herrans lydno gå ut ifrån den förderfweliga kyrkotiensten, så wore det redan nog för dem, at de

a)[1] undfly synden och främmande synders gemenskap (Apoc. 18: 4). Til exempel de undgå det afguderiet, som werldenes folk af menniskiofruktan och förblindelse begår, dels dermed, at det soummitterar sit samwete under menniskio-makt och anseende (Apoc. 13: 4), dels ock därmed, at det förlitar sig på lögn (Jer. 7: 4), på en utwärtes kyrkiotienst (§ 9), hållandes menniskiostadgar såsom nödwändiga til gudstienst och salighet (Es. 29: 11—21). Så giör intet Michaels stridsfolk och Lambsens jungfrur (Apoc. 12, item cap. 14). De winlägga sig därom, at de öfwer al ting måga frukta och älska Gud, sättiande all sin tro och lit til honom (Apoc. 15: 4), och besinna jämwäl, at effter en liten surdeg kan försyra en stor deg, så är det ännu farligare, at en liten söt deg skulle blanda sig in i en så stor surdeg, som hela den skrymtaktiga och obotfärdiga werldshopen är. Hwad är då wärdt at säija, det man bör gå i kyrkan til at förena sig med församlingens böner? Hwad är det för en försambling? Är det icke den allmenna werldshopen, som bär afwog skiöld emot sin Herra, missbrukar och ohelgar hans namn? Eller består kyrko-församblingen af de få utkallade och utkorade och trogne? Apoc. 17: 14. Denominatio fiat a potiori. Tusende getter, som kunde fått tu eller try får ibland sig, kan man icke kalla en Christi fårahjord (Math. 25: 33). Imedlertid weta de, som hafwa något Guds lif och känsla i sig, hwad besmittelse en trogen siäl kan hafwa af förtroligt omgänge och kyrkogemenskap, icke allena med de onda, utan ock med de halffromma; ty åtlyda de gärna Pauli förmaning i 2 Cor. 6: 14, 18; cap. 7: 1, i

[1] Alla utom V. och N. 1980 l.

det de icke draga i främmande ok med de otrogna, utan gå ut ifrån afgudarna och komma intet wid det orent är, hälst emedan Gud sielf wil då wara deras fader, och de skola få wara hans söner och döttrar och han utlofwat sig wilja wandra uti dem och bo uti dem, såsom i sit helga tempel.

§ 37. Uti detta Guds lefwande tempel få de

b)[1] dess friare avancera ur förhuset i det helga och ur det helga in i det aldrahelgaste, lemnandes (såsom Herren sielf) den yttra gården hedningomen at förtrampa. Apoc. 11: 2 (græk).

Alla de, som lifsens wäg bewandrat och framsteg däruppå giordt hafwa, weta nogsamt, at sedan de kommit utur staden Förderfwet, så hafwa de passerat igenom många trånga portar, smala pass, warit stundom uppe på bergen och åter neder i dälden, stundom rest wid källor och lustiga ängar men åter kommit at fara öfwer sandiga fält och torra ödemarker; nemligen här går intet an at altjämt trampa på et ställe eller årligen löpa tilbaka til samma mihlastolpen och wägwisaren, utan den som wil hem til Zion, han låte bron tiena til öfwergång och wägwisaren til desto tryggare fortgång. Så länge äpplet behöfwer safft, tilwäxt och mognad, så är stiälken grön och stark nog at bära det, men när frukten är mogen, så förwisnar och förtorrkas stiälken. Sammalunda så länge utwärtes öfningar med muntelig bön och sång samt andelig lärdoms åhörande gifwer någon ren safft til näring och tillwäxt för en botfärdig siäl, så må hon bruka dem, men när hon kallas til det, som bättre är och närmare befordrar henne til mognad och fullkomlighet, så bör hon lemna det sämre och ofullkomliga. En egennyttig collega in classe ultima wore den, som wille ewigt qwarhålla sina flitigasta disciplar nedre på sina bänkar och intet låta dem komma högre upp i mognare händer. Sammalunda ock den, som wille i sina sammankomster och pædagogiska öfningar fängsla och inskränka siälar, som Jesus wille nu sielf mer uplära och öfwa. O, den som fått höra Andans stilla susande och sakta wäder, han må intet begära det wisors bullret och Sinai dundret, som skallar i kyrkorna (1 Reg. 19: 12, Amos 5: 23; 2 Cor. 3: 6, 14, 15).

§ 38. De, som således effter Jesu innerliga böijelse utgå och fortgå ur tro i tro, hafwa ock för sina egna siälar den förmån, at de

c)[2] komma i närmare förening med Guds äkta försambling, som är i Christo både på jorden och i himlarna; ty emedan de öfwergifwa

[1] Alla utom V., S. och N. 1980 l. [2] L., T. 269, N. 1980 c; N. 1980 l saknar äfven paragrafbeteckning.

et partiskt widhängande wid sådana kyrkor, som icke hålla sig kyskt wid brudguman Christum allena, så warda de skickelige til opartisk förbindelse med den helga, ena, almenneliga Christi kyrka, som finnes i hela werlden, iag menar alla lefwande Jesu lemmar, i hwad sect eller landskap de lekamligen wistas kunde. Och i det at desse flitige wandringsmän intet göra sig för långwariga hwiloplatser, hwarken i söta gåfwor eller några andra förbigående hielpemedel, så komma de alt närmare til Zions berg, till »lefwande Guds stad, det himmelska Jerusalem och til den otaliga englaskaran och til de NB förstföddas församling, som i himmelen äro beskrefne och til Gud, som alla dömer, och til de fullkomliga rättfärdigas andar» etc. (Ebr. 12: 22, 23).

Hos förfarna wandringsmän är det ju en bekant sak, at lekamlig öfning, sinnliga gåfwor i söt smak, liufliga harmoniers hörande, syner, prophetier m. m. icke äro media proxima eller de närmaste medlen til föreningen med Gud, utan ju andeligare bönens öfningar blifwa, och ju innerligare Guds ord kan åhöras, samt ju längre man blifwer införd i trones helga tökno och kärlekens aldraheligaste (1 Reg. 8: 12, Cant. 8: 2, 6, 7), desto närmare är man Gudi och i honom med den rena församlingen förbunden (Eph. 2: 21 cap. 5: 30).

Prophetiorna skola återwända och tungomålen skola afkomma, och förståndet skall återwända. . . tå det kommer, som fullkomligit är, så wänder det åter, som endels är. . . kärleken wänder aldrig åter (1 Cor. 13).

Ingifwit til behörig apologie för min separation från kyrkorna (eller til bewis, at iag med kyrko-gångs underlåtande hwarken öfwerträder Guds bud, ej eller förargar eller öfwergifwer Christi äkta församling, ej eller något därmed giordt emot konungen). Stockholm i Södra Förstadens lofl. Ciämners Rätt den 18. April 1738.

Sven Rosén.

IV

OM LEKAMLIGT ARBETE

Utförligare afhandling

Om lekamligit arbete,

huru härmed förewetter i anseende til christendomen och de christnas andeliga arbete, olika och föranderliga tillstånd til in- och utwärtes.

Upsatt i anledning af det samtal, som Venerand. Consistorium Holmense hölt med mig och mina kära medarbetare år 1736 d. 25 Oct. och d. 13 Dec. Ingifwit i Stockholms Södra [För]stads Ciemners Rätt d. 18 Apr. 1738.

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

Ps. 90: 17.

Herren wår Gud ware oss blid och
främje wåra händers wärk med oss,
ja, wåra händers wärk främje Herren!

§ 1. Innan jag går til de christnas lekamliga arbete, wil jag med några ord nämna om hedningarnas och mun-christnas arbete, des ändamål och oduglighet. Nemligen, en sådan nådelös menniskia arbetar platt ingenting för Guds kärlek skull, ty hon älskar intet Gud, utan söker sig och sit uti alt, hwad hon tager sig före. Är hon rik och därjämte til lättja benägen, så arbetar hon intet sielf, utan brukar andras tienst och lefwer i en onyttig commoditet såsom terræ onus, en jordenes börda. Är hon fattig, så måste hon wäl för kjöld och hunger skull något gjöra, NB på det hon såsom andra djur må blifwa wid lifwet, hälst om hon är af en ärbarare art och wil intet gärna tigga eller med orätt skaffa sig uppehälle.

§ 2. Andre hafwa än starkare begär och drifft til at arbeta,

än den naturliga torfftigheten och hungeren åstadkomma kan. Deras ande, som bör med sin wilja och behag (ingå och hwila)[1] i Gud, har förlupit sig och söker sit nöje, fägnad och lyksalighet i jordiska ting, den ene i werldsligit anseende och beröm, den andre i wällust och öfwerflödighet, den tredje i rostiga rikedommar. Korteligen, hwar och en springer med sit begär in i något bedrägeligit ting, det han anser för godt och söker at hugnas af och förenas med, i stället för Gud, det enda goda. Nu at de måga ernå slika falska goda saker och behålla sådana afgudar, så gjöra de sig mycken möda, omsorg och arbete. Och när de wunnit något, och känna likwäl, at deras begär intet fått nog, så söka de effter mer eller något annat slag, at de dock til äfwentyrs måtte blifwa förnöjde och stillade. Ach, om de dock weste, at intet skapadt ting, utan den rätte Guden allena, förmår at stilla deras andas diupa åtrå, och osläckeliga hunger, så torde de anamma nåd til at wända deras wilja från afgudarna (mammon, buken, ambition) in i det högsta goda. Men ty wärr, de mäste weta sådant icke. De wilja ock intet tro, hwad Gud säger. Derföre arbeta de och släpa för sina omätteliga begärs skul (at blifwa rike, lefwa i lust och mak, i prakt och heder på jorden) och låta det ewigt[2] fruktbara siäla-arbetet stå orördt.

§ 3. En blott naturlig menniskia, ehwad hon bor i Japan eller Swerge, äger ingen förening med Gud i tro och kärlek. Förden-skull kan hon intet godt förse sig af honom, ej heller wänta någon hielp och uppehälle utaf Guds godhet, wishet, makt och rika förråd; utan hon måste i sin otro sielf försörja sig, ja, ock bekymras om morgondagen, hwad hon då skall kunna lefwa wid. Ty will hon ock gärna i sin ægyptiska blindhet samla skatter (och förråd)[3] för sig och de sina til flera år.

§ 4. Af den Heliga Skrifft är uppenbart, at sådant hedniskt arbete är Gudi misshageligit (Matth. 6: 25—34; 1 Joh. 2: 15—17; Luc. 12: 15—31; cap. 21: 34, cap. 8: 14) och hafwer för menniskorna mycken onyttig oro, synd och förbannelse med sig (Ps. 39: 7, Deut. 28: 15, 38; Hagg. 1: 5—11). Ja, om än Guds mildhet tildelte dem otrognom (såsom Nabal, 1 Sam. 25) en stor portion af jordiska förnöjsamheter här i tiden, så blefwo de dock uslingar och fattige på de waraktiga rikedommarna (Luc. 12: 21), och fingo icke smaka Lambsens nattward (Luc. 14: 18—24) och Guds folkes wälluster

[1] N. 1980 c; T. 269 b *ingå i Gud och hwila.* [2] N. 1980 c; öfriga *ewiga.* [3] N. 1980 c och T. 269 b.

(Ebr. 6: 4, 5; Ps. 34: 9), icke heller njuta den äran, som de helige hafwa hos Gud och hans änglar (Sap. 2: 22). Här af kan man wäl se, huru föga wärde är at sätta på de otrognas och hedningarnas arbete, i afseende[1] på christendomen, emedan wi weta, at deras motive til arbete är deras egen-kärlek, deras sätt at arbeta är ochristeligit, och frukterna fulla med förbannelse. (§§ 1. 2. 3. 4.) Ach käre, kiöpom då ögnasalfwa, at wi måge se, huru spitelsk en sådan borgerlig kropp (corpus politicum) är inför Guds och Christi ögon, fastän den för de blinda tyckes wara så härlig och lyckelig, rik och wälmående som sielfwa Babel (Apoc. 18; Dan. 4: 27).

§ 5. Men saligt är det folk, hwilkes Gud Herren är (Ps. 144: 15). Detta Christi folk ligger intet mer med sin hog i lergropen, inneslutit i mörker, stängt innom otrones skranke, utan hafwer antagit nådenes lius och låtit sig föras ut på Christi gröna fäldt. Desse indragas med sit begär och fria wal in i Gud, och i honom hafwa de så fullt nog och öfwer nog, at de icke mera trå tilbaka til wildjuren (wällust, närings omsorg, och äre-siuka) dem de tillförene buro i skiötet. Nu äro de nöjde, ty de hafwa Gud, och han är nöjd med dem. Han gifwer dem sin frid och kärlek och giör, at de kunna hafwa honom kär och äfwen för hans skul arbeta.

§ 6. Desse trogne och älskelige barnen, som med hiärtans wälwiljoghet begifwa sina lemmar och alla kraffter Gudi til tienst och lydno, de hafwa det saliga privilegium, at Herren sielf wil draga besynnerlig omsorg, jämwäl för deras kropps förswar och uppehälle (Luc. 12: 7, 23, Matth. 16: 8).

§ 7. Såsom Guds barn och Christi lifegne, hafwa de ingen annan lag, än den kongeliga kärlekslagen, den[2] med gudommelig krafft i deras hiärtan inskrifwes och giör, at all annor Guds bud och goda menniskio-ordningar på et högre och fullkomligare wis fullbordas (Ebr. 8: 10—13; Rom. 13: 8—10; Marc. 12: 30—33; Jac. 2: 8—12).

§ 8. Guds Ande, som är Skrifftenes och all god lags uphof, leder dem stundeligen på det bästa sättet, aldrabäst wetandes, hwad arbete dem på hwarje rum och tid tienligast wara månde (Rom. 8: 2, 14; Gal. 5: 18, Sap. 9: 10, 17, 18; cap. 7: 11—16; Jer. 10: 23, 24).

---

[1] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *an*seende. [2] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *som*.

§ 9. Herren är sielf med de sina i deras arbete, giörandes det fruktbart och wälsignat (Ps. 127: 1, 2; Prov. 10: 22). Ja, för deras skull få jämväl de onde åtniuta mycket godt, som ses kan af Gen. 18: 17, 22; cap. 30: 30, cap. 39: 5, cap. 41).

§ 10. Desse fromme barnen, som i Jesu fått nog och öfwer nog (Joh. 10: 10), de äro förnöjsame med det, som Gud gifwer, mycket eller litet och ringa, både i mat och kläder; ja, om han än wille pröfwa dem til deras luttring, och lemna dem alsintet at se på, så blifwa de dock i trone wid hans osynliga gods och löfften (Phil. 4: 11—13; 1 Tim. 6: 6—8; Ebr. 11: 27, 2 Cor. 4: 18). Gifwes dem mycket, så behålla de det intet sielfwe, utan följa sin faders sinne, giörandes wäl emot goda och onda (Matth. 5: 45—48).

§ 11. Af dessa grund-sanningar kan man redan nog aftaga, at med de christnas eller lefwande Guds barnas arbete är en hel annan beskaffenhet än med de ogudaktigas och skrymtares. Likwäl på det en så wiktig sak må än klarare och redigare[1] fattas, så wil man korteligen omnämna, huru äfwen de trogne kunna finnas af olika tillwäxt, tros-grader och beqwämhet til et eller annat arbetes sätt och art, jämwäl at de til utwärtes kunna lefwa i olika tider, orter och omgänge, med flera omständigheter. Såsom til exempel:

§ 12. Här finnes i Swerge (Gudi äran!) upwäkta siälar af olika tilwäxt i deras christendom. Somlige hafwa ännu intet fått så god och fin hörsel i deras inwärtes menniskia, at de stundeligen märka och förnimma kunde,[2] hwad Herrans fullkomlige wilje wore hwarje tima. Derföre behöfwa de utwärtes lag och lefwernes reglor. Och så wida de icke gifwa sig bort åt Gud til at i rätt lydno redebogit följa hans anda och antaga hans faderliga tuktan så behöfwa de ock at stå under menniskiors twång och upseende, då deremot de fullkomligare fått öfwada sinnen, kunna och wilja stundeligen både höra och följa Guds frigiörande Andas röst och bewekelser och betarfwa således icke at stå under tuktomästare, som skulle drifwa dem til arbete.

§ 13. Bland de upwäkta finnas somlige af en så späd tro på Gud, at de ännu behöfwa strida emot sit förra afgudiska sinne, då de »offrade sinom nätom och rökte sinom garnom», (Habac. 1: 16), jag menar, förlåto sig på sina egna händers wärk och näringsmedel. Derföre de ock gärna nu öfwa sin tro därmed,

[1] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *riktigare*. [1] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *kunna*.

at de icke begära något (af sin nästa)[1] för den tienst och arbete, de honom giöra, utan låta det komma an på Gud, huru han täckes böija nästans hiärta. Andre hafwa en segrande tro, som öfwerwinner werlden, se[2] blott på Gud och fråga icke ens, hwad de skola äta, hwad de skola dricka eller hwad de skola kläda sig med, utan öfwerlemna sinom husbonda all den omsorgen, dragandes de allena denna omsorgen, at de måga wärcka Guds wärk. (Joh. 6: 27—29), nemligen ära Guds löfften med tro och hans bud med lydno.

§ 14. Förfarenheten wittnar, at trogna siälar stundom utan sin christendoms skada äro rätt skickeliga til arbete, arbeta[3] muntert och åtniuta[4] ändå Guds frid. Men stundom åter försättes samma person i så starkt siäla-arbete innom sig genom strid, anfäktning, bestraffning, ja, ock himla-kärleks öfwerflöd, at hon icke kan taga sig någon utwärtes gärning före. Man wet exempel, då Gud så indragit siälenes förmögenheter in i det inra eller i det förtroligasta, omgänget med honom,[5] at hon icke utan möda kunnat wända sig ut til at höra, se, tala och giöra[6] något i denna yttra werlden; och när hon dock wändt sig ut (eller gåt ur Guds cabinet ut)[7] på gården eller i kiöket, så har hon ock sedan länge nog måst poenitera eller plåga sig i den förbannade naturen, der orenas och oroas, lida hunger och törst i andelig måtto.

§ 15. Widare så kan den ene hafwa at strida med en lat och trög natur, som ogärna arbetar med sina händer, warandes häldre commod, lättsinnig och kringswäfwande. Till sådanas förmaning, bestraffning och upwäckelse kan Pauli språk anföras i 2 Thess. 3: 8—12, nemliga i Thessalonica woro några, som drefwo fåfänga, hade onyttig ting före, woro förwetne, nyfikne, sqwalleraktige, och wille intet giöra gagn. Sådant är twert emot christendomen, i hwilkens utöfning man hwar dag skall taga sit korss på sig, (wedersäija sig sielf)[8] och följa Christum (Luc. 9: 23). En annar åter hafwer at strida emot en hetsig och wärksam natur, som är alt förmycket pickhogad på utwärtes arbete och giör sig en heder deraf, at han förströr sig i mångfaldiga syslor och beställningar. Honom är det ett korss och beswärligit at med Maria

[1] N. 1980 c och T. 269 b. [2] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *de* se. [3] N. 1980 c, T. 269 b och T. 269; V. *de* arbeta. [4] N. 1980 c; öfriga *njuta*. [5] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *Gud*. [6] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *höra, tala, se och giöra*. [7] T. 269 b, N. 1980 c. [8] N. 1980 c och T. 269 b.

wara stilla och akta på Guds wärk i siälene (Luc. 10: 40—42). Ja, förfarenheten lärer det wäl, at den afwoga naturen hällre arbetar såsom en träl i dessa jordiska tingen, än at den wil påtaga sig[1] Jesu ok, följa honom til korsset, lida Guds smältnings eld, samt därigenom befordras til död och undergång. Derföre swinckar naturen så gärna undan Christi renings bad och inra korss-schola, wiljandes så gärna undgå den inra dödskampen och (det) mödosamma arbetet i Andans wingård. För sådana personer är lekamlig beställsamhet skadelig och hinderlig i deras christendom, emedan deras wilje är så bunden wid jordiskt arbete, at den icke kan dermed så ledigt och kallsinnigt omgås, såsom jordiska ting handteras böra (1 Cor. 7: 31). Desse skada icke allenast sina egna siälar med sin arbetsamhet, i thy de upskiuta sit nödigasta christendoms wärk, nemligen at afdö sin egen fiksamhet,[2] hwarmed de offta kunna[3] afslita Guds kärleks band, som han lagt på dem; utan de äro ock gemenligen[4] androm til hinders, hwilka de genom sit häfftiga drifwande afhindra från ledigt inträde i Guds inra tienst och rolighet, warandes i så måtto Pharaos fogtar like, som effter deras Herres[5] sinne drefwo på mycket kropps arbete och wille icke släppa Israel til Guds tienst i öknene och hans rolighet i Canaan (2 Mos. 5 seqq.; cap. 4: 22).

§ 16. Det är en grof okunnoghet hos de ægyptiska mun-christna, at de så mycket drifwa på lekamligit arbete, likasom Guds Israel eller förstfödde barn hade ingen ting at giöra, när de icke arbeta med kroppen i jordiska syslor. Slike egyptier, som nu lefwa, kunde åtminstone af Skrifftenes bokstaf fatta någon utwärtes kundskap derom, at fast än de rättsinnige israeliter icke wilja i Esaus buksorg under omåtteligit kropps släp förslösa sin förstfödslorätt, så undfå de likwäl af Christo dageligen arbete nog, i thy de bära hans korss, föra innerlig strid mot fiendernas anfall, dragandes omsorg för Guds rikes förkofring och templets byggnad samt annat mera, som arbetarena i Guds wingård åligger. Bese Sap. 5: 1; 2 Cor. 11: 23, Matth. 20; Luc. 13: 24, Apoc. 2: 2, 3, 19; 2 Petr. 1: 5—8; Es. 53: 11, cap. 49: 2—4, cap. 61: 4, 5, 6; 1 Thess. 1: 3, Apoc. 14: 13.

§ 17. Sammalunda är det ock en grof blindhet och ogudaktighet, at werldenes barn så fögo estimera de osynliga eller ewiga

[1] Alla utom N. 1980 c. [2] Orden *i ty . . . fiksamhet* saknas i T. 269 b. [3] N. 1980 c *kunde*. [4] N. 1980 c; V., T. 269 och T. 269 b *gärna*. [5] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 herra*rs*.

tingen och sättia så litet wärde på det innerliga arbetandet i Andan för at winna Guds rike och des skatter. De ewiga gióromålen borde ju högst wärderas och aldrahälst idkas, efftersom Gud gifwer nåd och tid dertil. Et enda Andans bönerop är af större effect och wärde än alt det arbete, som naturliga menniskior giordt ifrån werldenes begynnelse.

§ 18. Guds hiärte-barns käraste beställning är at omgås med honom och hans ewiga gióromål. Dernäst, om de utwärtes något förrätta skola, så hålla de det för kosteligast, om de med lärande, råd, bestraffning, tröst och andra andeliga barmhertighets wärk kunna gå sinom nästa til handa. Se Ps. 51: 15, Ps. 141: 5, Job. 29: 15, 25; Jac. 5: 15, Col. 3: 16; 1 Petr. 2: 9. Sedan anse och estimera de för en dyr Guds (gåfwa och)[1] wälgärning, om de med utwärtes tienstaktighet oförskylt få hielpa Christi lemmar, skióta de siuka, besöka de fångna, bespisa de hungroga etc. (Matth. 25: 35—40; cap. 10: 41, 42).

§ 19. Jag går widare i anledning af det som i § 11 omrördes, nemligen at olika tider, orter, omgänges folk och flera omständigheter äfwen wisliga böra observeras, så framt man wil fälla et christeligit omdöme om de christnas förhållande i lekamligit arbete. Det kan hafwa sin tid, at siälar, som winlägga sig om christendom, icke ännu märka, hwad hinder i deras nödigaste kallelse och hwad besmittelser för deras siälar fördold ligger i deras[2] utwärtes förrättningar och tiensters omkrets. Men gå de fort i omwändelsen til Gud under trägen bön och trogen wärkställighet af det de förstå, så få de hos Gud avancera, men hos werlden degraderas, så snart de anamma smörjelse för sin ögon och cordial för hiärtat emot menniskio-fruktan til at inse, fly och bekänna de samwetsförkränckelser, som i deras tienster och giorda förpliktelser warit inhwefwade.

§ 20. Ty på många orter äfwen i den så kallada christenheten äro sådana bomar, wallar och skranckor lagda i wägen för Christi folk, at om de än wilja in i embeten och tienster, så slippa de dock intet in utan sina siälars ruin och andeliga mord, emedan wid porten fordras lösn (Apoc. 13: 17) eller frågas effter symbolum. Hafwer man då icke characterem bestiæ apocalypticæ, d. ä., samma utwärtes muns bekännelse[3] och kyrkio-tiensts likformighet, som den i landet regerande makten werldsligen stadgat

[1] N. 1980 och T. 269 b. [2] N. 1980 c och T. 269 b. [3] T. 269 b; öfriga bekännelse*n*.

och påbudit hafwer m. m., så tolereras och insläppes man icke i det politiska samfundet. Wid sådant Babels regerande är dock Christus rådande mitt ibland sina fiender (Ps. 110: 2) och wänder det sinom barnom til godo. Ty äfwen dermed at werlden utestänger dem ifrån sit samfund, så komma de desto snarare til full resolution at gå ut til Christum utom lägret, bärandes hans smälek (Ebr. 13: 13). Herden Jesus är ock snar at (anamma dem, och)[1] föda dem på sin gröna äng och föra dem til lifsens källor. De ångra intet bytet, ty de hafwa nu fått en[2] bättre löhn, som gäller i himmelen och på jorden, nemligen Ps. 23: 1, »Herren är min Herde, mig skal intet fattas». Cfr 2 Macc. 13: 15.

§ 21. Omgänges folket har ock mycket at säija wid skärskådandet af de christnas arbete. Somlige af omgänget kunna wara christne, somlige åter hedningar eller sådane, som icke hafwa Christi anda och honom icke tillhöra (Rom. 8: 9). Desse äro då utanföre de christnas gemenskap, icke hafwande delaktighet med dem i liusens arf och Christi kärleks skatter; hwarföre dem beswärligit och tungt falla skulle at af sin del (Ps. 17: 14) något gifwa åt Guds barn, dem de hata och styggas wid (Prov. 29: 27). Fördenskul befalte Paulus de Thessalonicer arbeta med sina händer, at de måtte hafwa sig ärliga med dem, som utan till woro, och intet betarfwa deras, nemligen hedningarnas (1 Thess. 4: 11, 12).

§ 22. Ja, äfwen innom de rättsinnigas hoop, finnas undertiden swage, som ej ännu fulleligen skildt sig från widlådandet wid deras jordiska egendom. Nu är bekant, ~~at~~ den som älskar sit jordiska goda, ja, äfwen ock den, som ännu[3] intet är rik på kärlek til Gud och hans barn, den anser det för swårt, ja,[4] känner't såsom en tyngd och börda, om han skulle utan wedergällning meddela något af sitt. Hwarest så är beskaffat, där wil intet Guds barn taga emot något förgäfwes, at de[5] icke må wara någon til tunga (2 Thess. 3: 8).

§ 23. Andre åter finnas i så stor[6] öfwerflödande kärlek til Gud och sin nästa, besynnerligen til medsyskon i trona, at de intet anse det för tungt, när de i Guds lydno få ur hans skafferij utdela något af sit jordiska, som annars woro dem för[7] tungt och wid jorden bindande. Sådana lära wäl de philipper warit, af

[1] N. 1980 c och T. 269 b. [2] N. 1980 c och T. 269 b. [3] N. 1980 c; i T. 269 b är texten i oordning. [4] N. 1980 b och T. 269 b; V. och T. 269 *och*. [5] V.; öfriga *det*. [6] N. 1980 c. [7] Saknas i N. 1980 c och T. 269 b.

hwilka Paulus anammade lekamliga[1] gåfwor (Phil. 4: 15), då han eljest hwarken af de Corinthier eller[2] Thessalonicer wille emottaga det minsta (2 Cor. 11: 9). De qwinnor, som woro i sällskap med Jesu[3] och hans lärjungar i all kyskhet landet igenom, betienandes honom och dem af deras timeliga håfwor (Luc. 8: 1—3, Marci 14: 3, 7, 9), de woro wisserligen lösgiorda ifrån sit jordiska guld. Annars hade Jesus, som under sit timmer-arbetes-tid häldre gaf än tog (Act. 20: 35), aldrig tagit förgäfwes af dem til at föda sig och sina lärjungar med. Än mindre hade[4] han satt denna[5] werldenes fattiga å sido i anseende til sig (Matth. 26: 11) och de sina (Matth. 10: 42, cap. 25: 40), så framt han (lika som denna werldenes Nabaliter, 1 Sam. 25: 10, 11) welat pålägga allom trognom i gemen, utan afseende på deras olika tillstånd, at sielfwe arbeta med sina händer, och äta sit egit bröd, hwilket dock för mångom är nödigt och lofligit.

§ 24. Effter Andans förstlings undfående, då kärleken war blefwen warm i de tusende-tals upwäckta siälarna i Jerusalem (Act. 4: 32), war det icke tungt för de christna, at de alle förhöllo sig såsom barn i *en* Faders huus. Ingen af dem sade något wara sit af det han åtte, utan all ting woro dem menlig etc. (Act. 4: 32—35). Icke finnes där, at den H. Ande bestraffat någon christen, för det han nödtorffteligen åtnöt af sina syskons sålda åkrar eller hus, hälst emedan Anden sielf gaf dem dageligen nog at giöra, samt friwillig hog at arbeta endräkteligen på Guds rikes uprättelse.

§ 25. Fördenskull må det icke heller i dag anses för ochristeligit, om de, som af Christo blifwit kallade från sina lekamliga näringsmedel förgäfwes emottaga och nödtorffteligen bruka de timeliga gåfwor, som deras syskon i trone (utom deras begäran) dem tillsända.

§ 26. Jorden är ju Herrans och hwad theruti är (Ps. 24: 1). Hela den skapade werlden måste stå til Herrans och hans arfwingars tienst, så at äfwen korpar på Guds befallning gåfwo den hungroga kiött, hwilket de annars sielfwe gärna behållit. (1 Reg. 17: 6).[6] Man hafwer ock prof derpå både i bibelen och i[7] wåra tider, at Gud äfwen hafwer de onyföddas hiärtan i sin allmakts hand,

[1] N. 1980 c och T. 269 b; V. och T. 269 *timmeliga*. [2] V. och T. 269; N. 1980 c och T. 269 b *ej heller (af) de* Thess... [3] N. 1980 c; öfriga *Christo*. [4] N. 1980 c och T. 269 b; öfriga *har*. [5] Saknas i N. 1980 c och T. 269 b. [6] N. 1980 c, T. 269 b; öfriga oriktigt v. *16*. [7] Saknas i N. 1980 c och och T. 269 b.

och jämwäl under tiden böijer dem til sådan tienstwillighet för de trogna, så at de gått dessom tillhanda uti nödenes tid, utan at beklaga sig öfwer beswär och börda (Es. 23: 18)[1].

§ 27. Emedan nu så är beskaffat i Guds allmenna och besynnerliga hushåll (§§ 24, 26) och de trogne upföra sig i dagelig lydaktighet såsom Guds barn och tienste-hion ägnar och anstår, så må buksorgen och politiska förnufftsreglor eller præjudicier icke binda deras af Gud uplysta samweten, eij heller hindra dem från Guds strids utförande emot mörksens makter; så framt de finna sig i sanningene utkallade från utwärtes[2] handteringar och näringsmedel (2 Tim. 2: 4). De äro sielfwe wane wid at gifwa förgäfwes, hwad de förgäfwes af Gud undfått hafwa. Wille nu deras mat-fader upwäcka och biuda någon af sina hushållare at tildela[3] dem et stycke bröd, så weta de, at det inte wore något stulit bröd, utan en Guds gåfwa; men woro de i satans och syndenes tienst, då åto de stulit bröd, fast än det effter werldenes (wana och)[4] wantro kallades deras egit bröd, det de med sit[5] anletes swett förwärfwat hade.

§ 28. Korteligen, de trogne hafwa begifwit sig med kropp och siäl, arbete och lifsuppehälle uti Herrans sin Guds hand. Biuder han dem at lefwa af sina egna[6] händers arbete, så äro de redebogne dertil, wiljande icke af lättia eller egensinnighet undandraga sig någon kropps beswärlighet. Men utwäljer han dem til en sådan lefnads-art, at de wäl stundeligen stå i hans tienst och lydno til in- och utwärtes, men måste dock taga födan och uppehället af hans försorg blott i trone, så äro de jämwäl nöjde dermed, fastän detta kostar stundom mera på för deras ännu til äfwentyrs sig upresande egenwilja, förnuffts otro och egenkiärlek. De blifwa dock effter hand wane til at rätteligen bedia: »Allas ögon wänta efter tig, Herre, och du gifwer dem sin[7] spis i sinom tid» et seqq. (Ps. 145: 15).

§ 29. Sedan dessa påminnelser äro giorda, kan jag nu dess bättre skrida til de Skrifftenes språk, som Ven. Consistorium wid sit förhör på oss applicerade, dem jag då anteknade, men finnas icke alla i protocollet upskrefna.

Det första war Gen. 3: 17, 19. »Tu skalt äta tit bröd i tin anletes swett» etc. Härwid är Guds wishet och godhet at wörda,

---

[1] N. 1989 c. [2] V. *de* utwärtes. [3] T. 169 b *tideliga!* [4] Saknas i V. och T. 269. [5] N. 1980 c *sin.* [6] Saknas i N. 1980 c. [7] N. 1980 c, T. 269.

som äfwen i detta synda-straffet tillredde för den fallna Adam et præservative mot wällust, lättia och andra odygder, deri han råka kunnat, så framt han effter affallet så makligen fått lefwa såsom tilförene i Eden. Man ser än i dag mång Adams barn, som ligga fångne i matbegär, äro latebukar och wilja intet giöra gagn, så framt icke hunger och törst drefwo dem dertill. För sådana är det en Guds wälgärning, at de måste arbeta och swettas, på det wällust och lättia icke skulle[1] än wärre fördärfwa dem. Men lofwat ware Christus Jesus, wår andeliga stamfader, som i stället för Adams wällustiga (och lata)[2] natur föder oss på nytt til et annat sinne och giör oss så angelägna om Guds wärk och wilja, (Joh. 6: 27, 29, cap. 4: 34), så at icke allena wällust och lättia förswinna,[3] utan ock stundom kroppsens lekamliga nödtorfft försummas, nemligen häldre än at[4] någon andans böijelse hämmas och dämpas skulle.

Eljest hwad anförda[5] språk angår, så wisar hela sammanhanget, at det[6] innehåller en undsäijelse eller antydan, hwad onda påfölgder på Adams affall (cfr Deut. 28: 44, 53)[7] honom öfwerfallandes worde, hans fördärfwade[8] kött til späkande; men icke är det et allmenneligit Guds *bud*, at alla menniskior, när de skulle äta, bort arbeta sig swettiga förut. Hela textens sammanhang v. 16—19 wisar nogsamt, at Gud der blott antyder Adam, hwad bittra frukter kundskapsens träs ätande honom bärandes wordo. Til exempel v. 17, »Förbannad ware marcken för tina skull; med bekymmer skal tu nära tig på henne i alla tina lifsdagar». Nemligen menniskians wanart skulle sådant med sig föra. På synden följer ju förbannelse (Deut. 28: 15 seqq.), och otron förorsakar mycken onyttig oro, smärta och bekymmer (Ps. 39: 7). Deremot om Guds af Adam förlorade beläte rikeligen förnyades i oss under Christi döds och lifs delaktighet, så blefwe ock wälsignelsen förnyad i den yttra naturen (Es. 60: 17). Och om Christi bud och löffte i Matth. 6: 33 med trones lydaktighet antoges, så kunde Adams barn undgå mycket bekymmer, hwarmed de eljest i förbannelsen taga äran från Gud, försörjandes sig sielfwa.

§ 30. Derföre må ingen förtänkia oss, at wi genom Christum söke förlossning från Adams förderf och usla tillstånd, nu skyndandes oss ur den qwäljande naturen til lifsens träd, fastän Cherubs

[1] Så samtliga i st. f. ett väntadt *skola*. [2] N. 1980 c. [3] N. 1980 c; öfriga förswinne*r*. [4] Saknas i N. 1980 c. [5] N. 1980 c *det* anförda. [6] V. *detta*. [7] V. och T. 269. [8] N. 1980 c fördärfwa*n*de.

swärd hugger wårt egna lif. Här finnas nog månge ändå, som älska detta onda bekymret, fallets frukt, och trifwas[1] så wäl i sin anletes swett och arbete, at de deri nedgrafwa sina siälar, likasom den skalkaktige tienaren nedgrof sit pund i en swetteduk (Luc. 19: 20). Desse pläga giärna[2] skyla sina bekymmersamma närings omsorger[3] äfwen[4] med detta språket (Gen. 3: 19), likasom woro fallets inra och yttra frukter ännu söta för dem. Wi wilja häldre taga tienst hos Gud, komma i hans bröd och i stället för werldenes omåtteliga sorger och släp söka med wårt pund at winna 5 eller[5] 10 pund. Imedlertid försäkrar jag, at den som häri bewisar trohet, ofta är om middagen så trött af sit andeliga arbete, som en bonde bak plogen kan wara om afftonen.

§ 31. Det andra språket, hwarmed Ven. Consistorium sökte[6] öfwertala oss til wissa tiensters antagande, hwarigenom wi kunde förwärfwa oss löner och uppehälle, står beskrifwit i Ps. 128: 2. Hwilka ord af Ven. Consistorio sammaledes såsom et allmänt Guds bud anfördes. Men när man ser på textens sammanhang och lydelse i ebreiskan, så finner man, at där bland andra de gudfruktigas timmeliga sällheter (effter Gamla Testamentets oeconomie, som hade gärna en jordisk lyksalighet) jämwäl NB utlåfwas[7] denna, at de skulle få »äta sina händers arbete». Cfr Deut. 28: 12.[8] Det är ju en timmelig fördel, at hafwa hälsa och kraffter, så at man orkar arbeta och får njuta frukten af sit arbete, såsom deremot i Skrifften (Deut. 28: 33, Os. 8: 7) räknas bland de ogudaktigas plågor, at de wäl sielfwe fingo släpas med arbete, men måste lemna sinom fiendom at förtära[9] frukten af deras egna händers arbete. Cfr Deut. 28: 38.[10]

§ 32. När jag nu applicerar detta språket på Christum, min föregångare, och på hans effterföljare i Nya Testamentet, som yrka[11] på lidande och försakelse af de i Gamla Testamentet tolerabla jordiska[12] lyksaligheter, så finner jag deraf intet motive at lemna detta mit lefnads-sätt, utan warder fast mera upmuntrad at fara fort,[13] lemnandes gärna mig sielf, min lyksalighet och arbetes

[1] N. 1980 c *de* trifwas; T. 269 b *d*rifwas! [2] N. 1980 c och T. 269 b; V. och T. 269 i st. *äfwen*. [3] N. 1980 c och T. 269 b *sorger*. [4] N. 1980 c och T. 269 b. [5] N. 1980 c och T. 269 b; V. och T. 269 *hälst*. [6] T. 269 b öfverhoppar orden *sökte ... Consistorio*. [7] N. 1980 c utlofwa*des*. [8] Saknas i N. 1980 c och T. 269 b. [9] V. och T. 269 och T. 269 b. [10] V. och T. 269. [11] N. 1980 c; V. och T. 269 yrka*r*. T. 269 b har öfverhoppat orden *som ... Testamentet*. [12] Alla utom N. 1980 c. [13] N. 1980 c *fortfara*.

frukter såsom et depositum i Jesu wisa disposition och trogna förwar. Se Es. 3: 10; 1 Cor. 15: 58, Es. 53: 11.

§ 33. Det tredie språket, som Ven. Consistorium oss föredrog, war Eph. 4: 28. Och tilstår jag, at det motivet nemligen almosors gifwande, för några år sedan bewekte mig til[1] at antaga en condition, såsom det ock kan hafwa sin tid at upwäkta siälar få wara i stånd til at genom sit arbete wara sinom nästa til handräckning i des timmeliga torfftighet. Men en trogen siäl kan framgent wäxa til den lyksaligheten, at hon kommer i Christi korss-schola och i nogare effterfölgd af hans fattigdom, då man antingen intet orkar, eller ock[2] intet tilfälle eller[3] tid hafwer til kropps arbete (Luc. 8: 3; 2 Tim. 2: 4) och likwäl förses med så stor andelig rikedom, at man[4] kan utdela många siäla-almosor och andeliga barmhertighets gåfwor (2 Cor. 6: 10, Act. 3: 6—9). Slike lefwande Jesu lemmar, som grönskas af hans kärleks-safft, och såsom god fruktbärande trä utstå androm til gagns både[5] kiöld, storm och heta, de äro så långt från tiufwars sinne och upförande, at de ock til sin nästas fromma wåga ära, frihet, lif m. m. Cfr. 2 Cor. 12: 15, Phil. 2: 30, Rom. 16: 4. Är fördenskul oskäligt at förehålla dem de första orden i Eph. 4: 28, som angå tiufwar och lättingar, de der älska sin egen commodité, wiljandes hwarken arbeta lekamligen eller andeligen. Andeliga wälgärningar kunna de ännu ingom bewisa, emedan de icke hafwa Christi anda (Judæ v. 19). Ty skulle de åtminstonne se till, at de med ringare tienstaktighet kunde gå sinom nästa tillhanda, hälst dem trognom, som med förböner och råd wäl[6] blefwo deras siälar behielpelige (Luc. 16: 9, Dan. 4: 24).

§ 34. Det fierde språket, som Ven. Consistorium oss förehölt, finnes at läsa Act. 20: 33—35, nemligen om Pauli exempel. Den som wil i bibelen se textens sammanhang, finner straxt v. 17, 28, at orden säijas egenteligen til präster och biskoppar, och at desse för de swagas skull (v. 35), som kunde uphielpas til christelig försakelse, när de af prästernas egit lefwande exempel sågo, huru fri och skild man kan blifwa ifrån jorden (v. 33), borde häldre som Paulus sielf (v. 34) arbeta med sina händer, än wara evangelio til hinders (1 Cor. 9: 12). Om prästerne med sit egit upförande utwiste, at Pauli exempels effterfölgd lågo dem om hiärtat, så

[1] N. 1980 c. [2] N. 1980 c och T. 269 b. [3] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *och*. [4] V. och T. 269; T. 269 b *hon*; N. 1980 c *han*. [5] N. 1980 c och T. 269 b. [6] T. 269 b. och N. 1980 c.

kunde de ock recommendera det androm. Då kunde åhörarena jämwäl se, at prästerne sökte up deras siälar och intet deras penningar. Men nu, då lärarne (effter werldslig lags rättigheter) taga ut jämväl de fattigas (swett och)[1] brödstycke,[2] så kunna åhörarena icke hafwa sådant evangeliskt effterdöme, som Paulus här[2a] framställer. Cfr.[3] 2 Thess. 3: 9.

§ 35. Finge Christus sådana ämnen i sin schola, som wille låta öfwa sig i andelig och lekamlig fattigdom, samt in- och utwärtes försakelse, dem kunde han wäl anförtro sit evangelium, sig sielfwan och sina håfwor; dem kunde han så utsända characteristicera och beprisa såsom sin sändebud och hemligheters skaffare. Desse kunde i wälsignelse anföra folket til försakelse af des näringssorger och jorda-tyngder. De kunde då[4] både[5] sielfwe lekamligen lefwa utaf trone, d. ä. utan wissa inkomster, dem otron och girugheten widhänger, såsom ock wisa androm wägen til alt högre trones grader, jämwäl i det lekameliga. At lefwa på kroppsens wägnar *utaf evangelio*, det är intet wara sina åhörare til tunga, ty hwarest Christi evangelium såsom en Guds krafft och söt Christi lifs-lukt får ingång, där upwäckes en friwillig Christi kärlek, så at det icke blifwer tungt at meddela det förgängeliga. Fördenskul hwar slike Christi tienare funno det åhörande folket wara[6] jordiskt sinnat, där woro de wäl redebogne (såsom Paulus) at arbeta med sina händer til sit ringa och nöjsamma uppehälle. Man förstår wäl, at Christi effterföljare icke skiöta om singuliera och kostbara kläder, icke heller om kräselig mat och starka drycker, ty den ringa nödtorfften är dem nog. Sammaledes är begripeligit, at desse icke behöfde[7] slösa bort tiden med postillors verterande och concepters skrifwande, ty af Guds anda, som sändt dem, utbodo och indrucko de wishet och kraffter nog til de fåkunnogas underwisning, de siukas läkedom och de bedröfwades tröst (Act. 20: 17—33).

§ 36. Dock wet man derjämte, at de, som NB af Guds anda sättas til upsyningsmän och handledare för andra, kunde jämwäl råka sådant folk, som ganska willigt ginge dem tillhanda med timmeligit uppehälle, då de billigt endast anwände sin tid på de ädlaste förrättningarna, såsom Guds ords och bönenes bewakande (Act. 6: 3, 5).[8] Frälsaren sielf och hans lärjungar giorde samma-

[1] T. 269 b och N. 1980 c. [2] N. 1980 c *bröd.* [2a] N. 1980 c, T. 269 b. [3] N. 1980 c. [4] N. 1980 c. [5] V., T. 269 och T. 269 b. [6] Ej i N. 1980 c. [7] N. 1980 c; saknas i T. 269 b; V. och T. 269 behöf*wa.* [8] N. 1980 c och T. 269 b.

lunda. Men aldrig brukte eller påbudo de wissa inkomster (än mindre öfwerflödiga rikedomars församblande), dem de med werldslig makt utprässa kunde. Neij, Christi sinne är altid at häldre gifwa än taga. Och när han sätter de sina på sin fattigdoms och frestelsers[1] fotspår, så giör han dem förnöjda (och glada)[2] i hunger, törst och nakenhet (Phil. 4: 12; 2 Cor. 6: 4, 5 seqq.), altid upoffrandes sig och alla sina lifskraffter Gudi, at förtäras i hans kärlek, tienst och lydno, efter Andans ledande, i nykterhet, måttelighet m. m. (Gal. 5: 22, 23).

§ 37. Det femte språket, som af Ven. Consistorio besynnerligen applicerades på oss och allena är infördt i des protocoll, kan läsas i 2 Thess. 3: 6—15, men icke utan obillighet på wårt närwarande tillstånd lämpas. Det skämtar intet at med Skrifftenes ord, dem Christi ande dicterat, fäkta emot Christum och hans andas upförande i de trogna.

Tänk, k. läsare, om en blind skrifftlärd råkat för den lärjungen, som icke fick lof at begrafwa sin egen fader, utan borde twert af följa Christum, låtandes de döda begrafwa sina[3] döda (Matth. 8: 21, 22), mon icke han[4] i sit mörker skolat sagt, at Christus förstörde all god ordning, förbiudandes sonen at bewisa en wälgärning på sin egen faders lekamen? Mon han icke snart kunnat applicera det fierde budet på bemälte lärjunge? Men hade den lärjungen då kunnat antaga Exod. 20: 12 eller den skrifftlärdas förmaning såsom et Guds ord och Herrans förmaning til honom i de omständigheterna, han då stod uti? Neij, ingalunda. Äfwen så litet kan jag anse Ven. Consistorii förmaning ur 2 Thess. 3: 6—14 för något Guds ord til mig, emedan de utan Guds anda det så illa applicerat hafwa. Jag swarade derpå den 13 Martii a. c. 1738 inför denna högtärade lofl. Ciemners Rätten, derest Ven. Consistorii protocoll åter uplästes, och får jag[5] nu wara desto kortare derwid och lägger allenast detta dertil, nemligen: Jag anser[6] det såsom et uppenbart bewis af en egyptisk blindhet och werldsligit sinne, at de som med Christo gå bort uti öknena til at tiena Gud, beskyllas för lättia och anses för lösdrifware (Exod. 5: 17) men de, som genom deras[7] dans,[8] comoedier, masquerader, kortspel och flera onyttiga ting tiena satanæ, lemnas oangrepne såsom nyttige grenar i riket och lemmar i församlingen, twert emot detta anförda språket,

---

[1] N. 1980 c och T. 269 b frestelses. [2] Saknas i T. 269 b. [3] V. och T. 269 *deras.* [4] V. mon *han icke.* [5] V. och T. 269. [6] N. 1980 c *at* jag anser. [7] V. och T. 269. [8] N. 1980 c och T. 269 b.

2 Thess. 3: 11—14. Bese ock Rom. 14: 23; 1 Cor. 10: 31, 32; Col. 3: 17, Gal. 6: 14, Act. 19: 19, 20. Uti Christi försambling eller mystiska kropp äro de inga lemmar (Rom. 8: 9), fastän werlden, som gärna älskar hwad hennes är, släpper dem til sina kyrkior och altaren.

§ 38. Ändteligen hwad det sista språket, 1 Thess. 4: 12, widkommer, så äre wi hierteligen gärna underdånige dem Helga Anda, som genom Paulum gaf den förmaningen til de Christna i Thessalonica, at de skulle hafwa sig ärliga med dem, som utantil woro, at de icke behöfde deras, nemligen hedningarnas timmeliga goda. Wi giöre så med, wi gifwe oss icke i sällskap med de begabbare eller frögde oss med dem, utan blifwe ensamme för Guds hands fruktan skull (Jer. 15: 17). Wi lefwe roligt och stilla, skiötandes wår egen stycke, (efter v. 11 i 1 Thess. 4), dem Herren stund från stund träder oss i händer. Behagade det honom att sättia oss i sådana omständigheter, som desse thessalonicer, at wi antingen skulle arbeta för lön eller ock betunga hedningarna, (Matth. 6: 32; 1 Thess. 4: 12), så måste wi wäl taga betalning för hwad wi giorde. Men nu ärom wi ingom til tunga. Wi tage ingen ting ifrån de otrogna. Nej, wi begäre icke heller något af de trogna, utan wi sem uppå Herran, som äger himmel och jord. Upwäcker han sielf någon at af sit goda tillsända oss något, så heter det i wår hiärtan: »Tacker Herranom, ty han är god och hans godhet warar ewinnerliga; then allo kiötte maat gifwer, ty hans godhet wahrar ewinnerliga (Ps. 136: 1, 25), then boskapenom sitt foder gifwer, them unga korpomen, som ropa till honom»[1] (Ps. 147: 9). Således få wi ära wår Frälsares ord til sina lärjungar i Luc. 12: 24: »Ser på korparna, ty de så intet, eij heller upskära, de hafwa hwarken källare eller lado, och Gud föder dem. Huru mycket ären I bättre än foglarna? Christi folk hafwer ädlare motive til sit arbete än mat, dricka och kläder. Ära de honom, så ärar och han dem (1 Sam. 2: 30).

§ 39. Wår Fader, wår Biskop, wår Konung och beständige Regente hafwer et wakande öga på oss, upwäcker oss sielf, sätter oss i hiärta och hand, hwad wi giöra skolom dag från dag, arbetar med oss, äter med oss och wi med[2] honom. Ty han hafwer en mat och nattward för de sina, som är werldene en okunnig sak, hwaraf dock wåra matta och trötta siälar pläga qwickna

---

[1] Citaten efter N. 1980 c. [2] Saknas i V.

wid effter striden. Men den som icke wil arbeta, han får eij heller sådant manna smaka (Apoc. 2: 17, Conf. 2 Thess. 3: 10).

Wi hafwe då en god herra at tiena hos; wi lofwom honom och önskom at förblifwa[1] i hans tienst under nöd och lust, i lif och död. Han sörjer sielf för wårt uppehälle, qwarter och förswar, warandes sielfwer Herren[2] wår rika lön och mäktiga skiöld i tid och i[3] ewighet.

§ 40. Nu, min k. läsare, skyndar jag til slut, emedan du nogsamt lärer finna, at wårt sätt til at lefwa och arbeta är icke emot en sann christendom, utan snarare enligt[4] med Christi och hans lärjungars exempel. Wi sörje intet för morgondagen (Luc. 12). Wi låte intet näringssorgen dämpa hans goda Andas bewekelser eller förqwäfja ordets säd i wåra hiärtan (Luc. 8: 14, cap. 21: 34, 35). Wi samle inga jordiska skatter (Matth. 6: 19—21).[5] Betror Herren oss något andeligit godt, så meddele wi förgäfwes åt dem, som wilja[6] hafwa't (Matth. 10: 8). Lemnar han oss i fattigdom på andeliga och lekamliga gåfwor tillika, så wilje wi wara tillfrids med honom sielf och hans heliga wilja, som allena god är. Christus sielf har så blifwit öfwad och pröfwad (Luc. 9: 58, cap. 22: 42[7]; 2 Cor. 8: 9, Matth. 5: 3).

§ 41. Wårt lediga lefnadssätt är oss icke allena obehinderligit, utan ock beforderligit för[8] en san christendom och des tilwäxt. Hela den mun-christna werlden ligger ju fången i sin kropps firande eller sorgfälliga förplägning, och med sina näringssorger utestänger hon Gud från hans egen wärkstad, försummandes at söka effter[9] Guds[10] rike, som icke består i mat eller dryck eller jordiska rikedomar (Rom. 14: 17, Luc. 12: 15). Sådana förhinder hafwe wi undflytt och sky derföre såsom en tung jordisk träck, den der förorenar och betungar andan i upflygandet åt paradis. Wi kunne nu ledigt akta på Guds wink, och obehindrade tiena honom i öknene, emedan wi af inga egyptiska fordringar, twång eller stadgar inskränkte ärom. Wi ärom dock intet utan lag, ty Gud har benådat oss med sin kärleks och lifs lag. Han leder oss dageligen med sin goda anda, utwisandes tienligasta måttan, tid, rum och sätt at arbeta i andeligit eller lekamligit för oss eller andra. Om wi ännu stode under annars mans wåld, så kunde wi icke så wäl

---

[1] N. 1980 c *blifwa*. [2] Saknas i N. 1980 c. [3] Saknas i V. [4] N. 1980 c; öfriga *enlig*. [5] V. och T. 269 v. *12*—21. [6] N. 1980 c och T. 269 b *den*, som *will*. [7] N. 1980 v. *48*. [8] N. 1980 c, T. 269 b; V. och T. 269 *wid*. [9] Saknas i N. 1980 c. [10] T. 269 b *hans*.

få hålla oss til Gud (1 Cor. 7: 21, 31, 35), icke heller så obehindrat få betiena[1] Christi siuka lemmar, (som friwillig tienst behöfwa)[2] til siäl eller kropp.

§ 42. Medan nu Fadren kallat barnen ur Egypten, ur träldoms huset och från tuktomästarens hand, så måtte ingen förtänka dem, at de lyda och följa, wandrande med honom i öknene, effter hans molnstod och eldstod (Exod. 33: 15), under hans Andas tuktan och noga upseende. De hafwa förnummit i sanningene, at den Sonen giör fri, han är rätteligen fri, och at det är för andan sällare at stå under hans hand och styrelse än at liggia under menniskiors förnufft, werlsdliga sinne, sedwane, drifft, onödiga fåfängelighet och egenwilja, fastän kiöttet wid detta sednare finge än så stora kiött-grytor (4 Mos. 11: 4, 5; NB 4 Mos. 9:17—23[3]).

§ 43. Sluteligen, fast än wi *nu* för wåra samweten skull och at desto ledigare idka wår gudstienst icke kunne taga tienst hos menniskior eller i republiquen, så äre wi dock icke någon jordenes börda, ty emedan wi äre i Jesu, all wälsignelses källa, (Gal. 3: 13) och genom honom giöre wår Guds wilja, upoffrandes honom lif, wälfärd och alla kraffter, så kan eij annars wara, än at han ju frambär goda frukter i och genom oss, hörer wåra böner, och utgiuter sin wälsignelse öfwer wåra syskon, landsmän och hela[4] riket i gemen. Gudi allena ware äran ewinnerliga! Ps. 115: 1—18.

Däremot är oemotsäijeligit, at alla de, som arbeta i egenkärlek, utom Christum och hans andas ledande, de wärka i förbannelse, ehuru noga de än effterlefde bokstafwen af menniskliga stadgar och förordningar (Sir. 16: 5).

§ 44. Derföre wänder jag mig nu från alla fiendernas inkast emot Guds goda förande med mig, och mina k. medarbetare i Christi wingård, och inwänder mig i Guds stilla frid, som håller mig skåttfri för alla mörksens pilar. Amen!

Ps. 131: 2, Phil. 4: 7.[5]

Ingifwit i Stockholms Södra Förstads Ciemners Rätt d. 18 April 1738[6] (till förklaring öfwer Ven. Consistorii Protocoll etc. och till swars på Herr Stads-Fiscalens sista fråga af d. 13. Martii)[7].

Sven Rosén.[8]

---

[1] V. *tiena*. [2] N. 1980 c och T. 269 b. [3] N. 1980 c. [4] V. och T. 269. [5] N. 1980 c. [6] V. och N. 1980 c. [7] N. 1980 c; T. 269 och T. 269 b sakna hela underskriften. [8] Saknas i T. 269 b.

V

OM VÄRLDSLIGA PRÄSTER

Edel och Högaktad Hr Rådman och Præses,

så ock

Högaktade och Lagfarne Hrr Ciemnerer.

(Spatio intermisso)

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

Då iag sist hade den förmånen samt med mina syskon at stå inför den Högtärade lofl. Rätten, taltes bland annat besynnerl. om präster, såsom af protocollet öfwer den 18 April a. c. lärer kunna ses, sedan det blifwer justerat. Dagen därpå, när iag i stillhet öfwerlade, hwad å ymse sidor blifwit frågat och swarat, förekom en utlåtelse om prästernas wärde enkannerliga nödig at förklaras, effter den wederbörandes sinne. Och effter som iag den gången icke blef tilfrågad såsom de andre, hwad man förstår med werldsliga präster och hwad man om dem hålla bör. så wardt mig några dagar däreffter til sanningenes ådagaläggande rätt angelägit at under Guds åkallan och tilflytande nåd upsätta detta innelykta sanfärdiga witnesbördet om werldsliga präster, däri man lemnar dem deras naturliga och borgerliga eller politiska wärde, som dem kärt är, men effter sanningens dom afsäger dem det andeliga wärdet, hwilket de med orden sig tilwälla, dock i wärket icke af Gud begära. Man lemnar werldsliga präster i det wärdet, som de äga för Gud, hwilket är — o, mindre än intet (Ps. 62: 10, 15: 4). Sedermera har iag wäl tänkt at wänta med denna skrifftenes inlefwererande til des wi härnäst kunde blifwa instämde. Men som detta witnesbördet om werldsliga präster i dessa dagar blifwit mig angelägit af Gudi pålagt at frambära, så kan iag icke försittia Guds kallelse, emedan iag åstundar wara honom friwillig och hel upoffrad til all hans råd.

Uti detta sinnet framkommer iag nu med denna af Gud undfångna gåfwan, i förtröstan, at den lefwande klippan, på den iag

tryggt hwilar, lärer i all nöd wara min tillflykt och så sielf orörlig wid all fiendens skott och anfall.

Den Högtärade lofl. Rätten behagar nu, medan god tid är, taga denna saken i opartiskt bepröfwande under bön om Guds nådiga närwarelse. Mit gioremål är at lyda Gud och så låta honom strida sielf i sin egen sak (1 Macc. 4: 30—33).

Näst ödmiuk begäran, at detta måtte läggas jämte mina förra 3 inlagor til den lofl. Rättens protocoll, förblifwer iag med wördnad

Den Högtärade Lofl. Ciemners Rättens

Stockholm d. 23 Julii A:o 1738 Ödmiuke Tienare

S[ven] R[osén].

Et sanfärdigt och angelägit witnesbörd

Om verldsliga präster,

hwad omdöme man til sin och andras samwets trygghet bör hysa, efterlefwa och bekänna om deras **kallelse, ordination, embetes förrättningar** *och* **frukter.** *Framlagt i anledning af den ransakning, som d. 13 och 22 Martii samt d. 18 April a. c. i Stockholms Södra Ciemners-Kammare hölts öfwer min och mina syskons trosbekännelser*[1] *och separation ifrån prästernas tillitande.*

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

§ 1. Aldraförst finner iag nödigt at afråda min läsare den misstankan, likasom hade iag något hat til prästernas personer eller ansåge dem med secteriskt förakt uti kötsligit nit. Ty iag kan med godt samwete betyga, at om iag såge en prästman lida nöd, hunger eller törst, så wille iag af oskrymtat hierta taga fram det endaste iag hade och hielpa honom dermed, oansedt han mig hatat, illa beryktat och förfölgt hade (Rom. 14: 20, Mt. 5: 44, 48). Jag hafwer ock det witnesbördet i mit hiärta, at iag med ömhet bedit Gud för präster, så wida iag fått nåd och låf därtill (1 Joh. 5: 16), och at iag intet will föröka deras dom och elende, hwilka intet wilja låta hielpa sig (Luc. 9: 54, 55; Joh. 5: 9).

§ 2. Men effersom jag med stor skada, mycken[2] tidsförlust och yttersta siälawåda redan förfarit hwarjehanda i kyrkio-wäsendet, huru med prästers upfostrande och tillredande i werldene tillgår samt af hwad makt och kallelse de föra embetet och hwad frukter deraf upwäxa m. m. s., så borde ingen förtänka mig, at

---

[1] T. 269 trosbekännelse. [2] T. 269.

iag intet wil »äta af deras ägg, ty då måste min siäl dö» (Es. 59: 5). »Tråder man ock deruppå, så kommer en huggorm derut» (ibid.). Det wet iag wäl. Men hwad skal iag göra? Jag wil hålla mig til Gud, hwars hand är til mig uträkt. Herren hafwer så fördt mig, at iag offenteligen är tiltalter om skiäl och orsak, hwarföre iag afskildt mig ifrån kyrkorna och prästernas lärdom, samt hwad hopp iag hafwer til Herren, effter iag så förhåller mig. Därföre wil iag i hans[1] lydno (1 Petr 3: 15) giöra behörigt besked, hwarföre iag intet mera kan lemna min siälawård åt werlden och hennes präster; utan håller mig til siälasörjaren Jesum allena, som gifwit mig makt i trone att trampa på ormar och scorpioner och öfwer all fiendans krafft samt inskrifwit mit namn i himmelen (Luc. 10: 19, 20).

§ 3. Alt högmod och spåtskhet stygges iag wid och förbannar sådant ifrån mig i Jesu namn. Jag betygar ock, at iag wämjes wid werldenes ogudaktiga förhållande,[2] som ingen försyn hafwer at raillera sina präster och i samqwäm genomhäckla deras girighet och upförande, dem hon likwäl, åtminstone hwar söndag, wördar och (utwärtes eller inwärtes) tilbeder såsom Guds tienare och Christi mysteriers skaffare, som skola gifwa henne syndernas förlåtelse och med sin lärdom och tienst förorsaka henne timmelig och ewig salighet. På det wiset wil intet iag handla med dem, fastän iag intet wäntar eller förser mig något äkta Guds ord af dem, ej heller något annat andeligit godt ur deras hand. Mit upsåt och åstundan är at icke tala et hårdt ord om dem, utan så wida Christi kärlek och helge ande drifwer mig.

§ 4. Fördenskull hoppas iag, at ingen uplyst siäl skall döma detta mit tal såsom stridande mot Jesu bud i Matth. 7: 1: »Dömer icke», ty iag wil intet sielfwer döma dem, utan låter Jesu ord och ande döma. Judicium discretionis eller at pröfwa andarna är allom Christnom påbudit wid ewigt lifs förlust (1 Joh. 4: 1—5). Och hwilken förnufftig menniskia skulle willja förtaga sig sielf eller androm den friheten at pröfwa, hwad mat dem likar och om maten är sund eller förgifftad? Sir. 37: 30, 31. Ho wil förtänka en fattig man, om han ser sig wäl före, åt hwem han betror sit enda får, sin egen siäl, och om herden, som åtager sig des skötsel, är en god herde eller en ulf, som icke går igenom dören, utan kommer annorstädes in, til sin egen tienst och (i brist af Jesu anda, lius och sinne) kan intet annat än slakta och förgiöra (Joh. 10).

[1] V. *des.* [2] T. 269; V. för*e*hållande.

§ 5. Frälsarens bud i Matth. 7: 15—23; 15: 14 om falska lärares och blinda ledares öfwergifwande är et angelägit salighets råd och skämtar intet, när man i sömnaktighet, klemig undergifwenhet och menniskio-fruktan lemnar sin tro och samwete under sådanas lydno, dom-sagu och herradöme. Sannerliga, den som fått känna, hwad samwets hugg och blodiga sår af sådana skadedjurs tänder[1] pläga slås i Christi får, han kan icke undra derpå, at Christi herda-trohet upwäcker dem (Zach. 12: 8), som äga hans anda, at med David wåga lif och blod, om dock et enda lam räddas kunde (1 Sam. 17: 34, 35).

§ 6. Än mera, om Goliath (en sönderslitare och undertryckare), en rese från Gath (de Enakims stad, Jos. 11: 22), framträder i sin ifwer, harnesk och rustning, hotande hela Guds Israel med död och undergång, hwad säger Christus därtil? Han gråter först i siälar. Ja, sannerliga, han gråter och hiärtat blöder, icke allenast däröfwer, at Jerusalems mun-christna inwånare låta satan upägga[2] deras hiärtan til at förfölja och hata Christi barn, utan ock derföre at desse barnen äro tröge och sömnaktige, så at han måste bruka Assur til et ris öfwer dem (Es. 10: 5—27; Apoc. 2: 10).

Men hwad giör Jesus sedan, då hans folk är muntert, hörsamt och beredwilligt at hädre lida den timeliga döden än at lemna sin andeliga trefnad och ewiga salighet åth Goliaths tro, discretion och skötsel? Swar: Då kundgiör Jesus sino folke Psalmen Davids *den andra* och gifwer åt sina oförskräkta wallebarn 5 släta stenar ur Lifsens bäck, af hwilka en enda, ehuru slät, simple och olärd han wara månde, är han dock mäktig nog at nederlägga den otrognas förnufft och stolta panno, när Guds finger är med i wärket (1 Sam. 17: 40).

§ 7. En hwar medgifwer lätteligen, at David ej försyndade sig mot Jesu bud (§ 5), Jesu ödmiukhet och kärlek, då han dömde, at Goliath war en oomskoren man til hiärta och öron, en afgudisk och en fiende emot den sanna Guden, den sannskylliga gudstiensten och den lefwande Gudens egendoms folk. David förtröstade ock intet på Sauls harnesk, utan lade det ifrån sig och gick emot resen i trone på Herrans Zebaoths namn, Israels hährs Guds, den Goliath försmädt hade.

Samma tro, sinne och hiärta, som David hade, finnes än i dag hos Christi kära barn och trogna wänner. Desse strida mot högmod med ödmiukhet, mot hatarens förföljande[3] nit med Christi kärliga och lidsamma sinne, mot de höglärdas förnufft och hierne-tro med Andans swärd och hiärtans tro, hållandes det för sin seger, at lögnen blifwer

[1] Ej i T. 269. [2] T. 269 *äggia*. [3] Ej i T. 269.

uppenbar wid sanningens lius och siälar framförda til Guds lif eller åtminstone at de sielfwe genom striden behålla sit andeliga lif såsom et byte och såsom en brand utur elden.

§ 8. David förde en lekamlig strid och drap Goliaths kropp. Men i den andeliga striden syfftar ingen lidande Christi lem på sina förföljares timmeliga död. Bort det! De wilja häldre med Christo sielfwe dö sinom fiendom til godo än, förr än Gud sielf wil, afskära dem denna behageliga nådenes tid och bättrings frist. De komma ihog, hwad Herren sade til Salomo i[1] 1 Reg. 3: 11, 12: »Effter du icke bad om långt lif eller rikedomar eller NB om tina fienders siälar, utan om förstånd til at döma, si, så hafwer iag giordt effter tin ord» etc. Så låtom oss ock, önskade läsare, bedia Gud om förståndiga hiärtan til at döma rätt effter Christi sinne, icke effter ansiktet utan döma en rätt dom (Mt. 23: 23, Joh. 7: 24), om oss sielfwa först och sedan (för Guds skull til wår och andra siälars ewiga gagn och siäla förwaring) jämwäl om werldsliga präster. Til de kötsliga och rädda sade Christus: »Werlden kan icke hata eder, men mig hatar hon, ty iag bär witne om henne, at hennes wärk äro ond (Joh. 7: 7).

Fördenskul, är någon rädd för werldenes hat (odium theologicum), låtandes domen och Guds kärlek tilbaka (Luc. 11: 42), ej wiljandes wåga sanningens bekännelse, han wände om och skynde sig ned ifrån[2] berget Gilead (Dom. 7: 3), men wete därjemte, at om Nicodemus eij winner på sin menniskio-fruktan, så skiljer han sig ifrån Guds försambling och stadigt rinnande källa (Apoc. 21: 7, 8; Joh. 19: 39).

§ 9. Huru med lifwet i tiden gå skall, hemställes i trones öfwerlåtenhet aldeles fritt åt[3] Guds goda discretion. Han allena dömer bäst, hwilkenderas lif eller död är för Guds ära och Christi rike aldratienligast. Och til hans utslag hoppas iag ock genom nåden få säja et friwilligt ja och amen. Stundom har Gud först kallat barnen hem til sit, lemnandes förföljaren tid til bättring (Act. 12: 2), men stundom har riset warit tort och länge nog brukat. Då hafwer Herren kastat det på elden och låtit barnen tilwäxa i Guds tienst och nästans kärlek ibland den på jorden stridande församblingen (Act. 12: 3—19; Dan. 3: 26, 22; cap. 6: 23, 24).

§ 10. Härpå träder iag, i förening med Jesu och effter hans gåfwos mått fram *emot werldsliga präster* och wänder mig denna gången icke egenteligen til de mångas grofheter, som äfwen för den ärbara werlden äro uppenbara kötsens gärningar (Gal. 5: 19—21), utan fast mer til allas deras egenskaper eller sådana characterer, som

[1] T. 269. [2] T. 269 *af*. [3] T. 269 *i*.

wäsenteligen göra dem til *werldenes*[1] (men icke Guds) präster och de afskilda Christi fårs förföljare och undertryckare.

Uti de philisteers hähr, som låg i fält mot Israel, woro wäl alle af oomskorne hiärtan och öron, tilbedjande Dagon och andra gudar, stridiga emot Guds rätta tienst och folk, men en ibland dem war den starkaste, som ock hade bästa harnesket och rustningen, största modet och förtröstan på sina krafter och gudar samt eldigaste nitet och wreden til at skämma Israel och at giöra Herrans lifegna til de philisteers tienare (1 Sam. 17: 1, 9, 43, 51).

Sammalunda är det ock nu hos werldsliga präster. *Alle* äro de oförandrade til hiärtat och höra intet Guds lefwande röst utan tilbedia bilder, idealisk kundskap och werldenes 3 gudar (1 Joh. 2: 16), ambition, lust och mammon, warandes oskickelige til Guds tienst och helt contraire emot de utkorade barnen, som endast wilja tiena den lefwande Guden.

Likwäl äro *somlige* af dem fögo studerade, af swagt begrepp, blotte från det harnesket, som academierne gifwa och nakne från de fåra-kläder, som et ärbart och skenfagert lefwerne skyler somliga med. De äro late, rädde och sömnaktige, så at de ogärna omaka sig at angripa Israel, så framt icke deras förmän upboda och drifwa dem. *Andre* återigen äro wäl at likna wid Goliaths corpo, ty de äro starke i werldslig lärdom, makt, klokhet och anseende. De äro alt öfwer betäkte med auctoriserad orthodoxie, med et ärbart moraliskt lefwerne, ostraffelige effter lagen (Act. 22: 3, cap. 23: 1 seqq.; 26:9). De äro dialectiske stridsmän ifrån deras ungdom. De hafwa mod, opinion om ren tro och rätt gudstienst samt nit för Gud, så starkt som judarnas andeliga fäder i Jerusalem, hwilka dråpo Jesum. De mena sig giöra Gudi och hela riket en nyttig tienst dermed, at de rensa landet från separatister, såsom de kalla Christi lifegna, hwilka intet böija sig under afgudisk och antichristisk ok samt kyrkio-tienst.

§ 11. Hwad mån nu trones Ande säger om denna Goliath och Enakim? Svar: Ingens mans hiärta i Israel gifwe sig för denna sak skull. Israel hafwer en Gud, och Herren hielper, icke genom swärd eller spiut, ty striden är Herrans (1 Sam. 17: 32, 45-47, 49. Se ock 4 Mos. 14: 9, Jos. 11: 21, Prov. 21: 30, 31).

På Goliath war åtminstone *en* fläck bar, hans panna, den Gud träffa kunde. Christi lemmar uplifwas och regeras af et hufwud, som ögon hafwer såsom eldslåge (Apoc. 2: 18) och inblåser i de sina Herrans anda, så at de icke döma effter som ögonen se eller straffa

[1] T. 269; V. *werldsliga*.

effter som öronen höra, utan effter proberstenen, som de undfått af Herranom, döma de så andeligen, at deras dom af ingen kan dömd warda, så framt de hålla Christi sinne och allenast utsäija Guds dom, som han förut sagt för dem (Es. 11: 2, 3; 1 Joh. 2: 27; 1 Cor. 2: 14, 16; Joh. 12: 49, 50). Denne wishetens Ande ser alt och[1] går igenom alla andar, ehuru förståndige, klare och skarpe the äro (Sap. 7: 23). Fördenskul, alt effter det mått af denna salfwan, hwarmed Christus smörjer sina bröder, så äro de ock skickelige til at pröfwa andarna, om de äro af Gudi (1 Joh. 4: 1-6; Ps. 45: 8, Rom. 12: 3). Wil nu någon öfwerwinna Goliath med andelig krafft, han bedje om smörjelse för sin ögon till[2] at se med, huru elände, fattige och blinde och nakote denna Goliaths lemmar eller werldslige präster de äro (Apoc. 3: 17, 18).

§ 12. Werldslige präster äro inwärtes af samma beskaffenhet som werlden, deras moder, syster och dotter, fastän de til utwärtes förskapa sig likasom de der woro rätfärdighetenes predikare eller andelige män (2 Cor. 11: 13-15). De äro oomskorne i hiärta och öron, stå[3] emot den H[elige] Anda (Act. 7: 51) och kunna intet höra Guds lefwande ord innerliga (Jer. 6: 10). Deras wilje och hog står ännu i werldenes gamla natur, hiärtelig kiär åt denna werldenes synliga ting, förmåner, inkomster, makeligit lefwerne utan kors (1 Joh. 2: 15—17). De stå wände til werldslig ansenlighet och äro, bort ifrån Gud och den pris, som är af honom allena (Joh. 5: 44). Effter nu deras wilje och begär ej är omwändt från werldenes förgängeliga och siäla-förderfweliga ting, så äro de ock intet delaktige af Guds natur, af Christi sinne och hans Andas inneboende (2 Petr. 1: 4, Joh. 14: 17). Nog kunna de äga en wältalig tunga såsom Tertullus, ett klokt hufwud såsom Achitophel, ja et så moderat (och beskedeligit)[4] sinne såsom Gamaliel (Act. 5: 34, cap. 24: 1-8; 2 Sam. 16: 23). Men desse och flera egenskaper, som hos den ärbara, lärda och belefwade werlden finnas kunna, förmå icke någonsin göra dem til nya creatur, Guds och Christi präster, Guds wärk, skapade i Christo Jesu (Gal. 6: 15, Apoc. 20: 6, Eph. 2: 10). Ty härtil fordras en öfwernaturlig nyfödelse af Guds säd och lefwande krafter (1 Joh. 3: 9, 1 Petr. 1: 3-21), och detta icke til en swag början allenast, såsom hos de nychristna, utan til et stadgat wäsende (1 Tim. 3: 6, Gal. 4: 19, 1 Joh. 2: 13, 14). Hos werldsliga präster lefwa nog alla de naturliga kraffter, förnufft, minne, phantasie m. m., som

---

[1] Ej i T. 269. [2] T. 269. [3] T. 269; V. *och* stå. [4] Ej i T. 269.

hafwa at giöra med denna[1] yttra naturen och närwarande onda werld. Men Andans innerligaste[2] grund och förmögenheter, som skulle lefwa Gudi, de äro honom döde, tome, öde och mörke (Eph. 4: 18).

Sådane präster kunna wäl effter bokstafwen läsa bibelen och flera böcker om en sann christendom men känna dock intet Gud eller Christi krafft, den sanning, som är i honom, och de härliga skatter, som han nederlägger i siälenes grund.

Uti Johan Arnds 3:die bok om en Sann Christendom, cap. 21, talas om et fördolt innerligit blott wäsende, som alsintet har at giöra med tiden och med werlden; uti hwilket Guds stad och säte är, afskildt från alla utwärtes jordiska ting, och därest den Helige Ande meddelar sina gåfwor och drifwer dem ut i siälenes kraffter, i wishet förstånd, språk och kundskap. Och där läres, at wi äro skapade til omätelig[3] stora ting, neml. at »blifwa delaktige af Gud sielf» et seqq.

§ 13. Detta Johan Arnds witnesbörd är sanfärdigt, at Gud så innerligen bor och predikar i sina lefwande tempel och är en sol, skiöld och stor lön allom dem, som honom utwälja. Men werldslige präster wilja intet utwälja honom och hans rustning utan ikläda sig häldre werldenes kopparhielm, ormens fiällpantsar (1 Sam. 17: 5, 6, 7) och flera kötsliga wapn, som icke äro af himmelens guld (Apoc. 3: 18, 1 Petr. 1: 7) utan af jordenes koppar (Dan. 2: 39; 2 Tim. 3: 5-8), af järn och af[4] trä (Dan. 2: 40, Act. 12: 2; 1 Cor. 3: 12, 13).

Med sådana gewär (förses och) utrustas werldsliga präster alt ifrå deras ungdom. Ja, de try språken, som korssfäste wår Herra Jesum (Luc. 23: 38), anses nu jemte flera de grekers, romares och chaldeers konster för så nödwändiga och wäsendteliga för[5] en prästman, at om en gudslärd person (Joh. 6: 45, Ps. 119: 99, 100), en Christi lärjunge, som under korssets gemenskap blifwit skickelig til at lära andra Guds wäg rätt, på Herrans kallelse kommo at predika, så blefwe det honom af werldsliga präster förbudit. Hwarföre? Han hade ju icke prästernas liberij: Han dristade icke uppå sit förstånd, utan förlåte sig på Herran af alt sit hiärta (Prov. 3: 5). Daniel hade wäl ock, N B såsom en fånge i Babel, måst lära chaldeiska skrifft och mål (Dan. 1: 4). Men hans egna studium war bönen, helgelsen och den rena gudstiensten (Dan. 1: 8-12; cap. 2: 17, 18; cap. 6: 5, 10, 16, 22, 23). På denna wägen kom han til wishetenes brunn (den rätta universal-erudition), hwarmed han wid hwarje tid och tilfälle kunde wara sinom nästa til gagn och upbyggelse samt Gudi til lof och för-

[1] T. 269; V. *den.* [2] T. 269 *innersta.* [3] T. 269; V. omätelig*a.*
[4] T. 269. [5] T. 269 *hos.*

härligande. Se Dan. 1: 17, 20; cap. 2: 19, 23, 24-30; cap. 5: 11, 12, 17). Men efter de chaldeers otro sade, at Gud icke bor när menniskom, så fingo de intet lius af Gud til at predika Guds ord för konungen, fastän deras lif för sådan brist skull stod i yttersta fara. Dock likwäl woro de så beskedelige, at de ödmiukeligen exciperade mot konungens lag i et så öfwernaturligit mål, som det war at predika Guds ord, hwilket icke stod i deras, eij heller i konungens makt och godtycko. »Ingen menniskia är på jordene», sade de, »den det konungen begärar, säija kan (nemligen prophetera, d. ä. taga sinnet eller ordet af Gud och gifwa det menniskiom, 1 Cor. 14: 1). Och är eij heller någon konung, ehuru stor och mäktig han är, som sådant af någon stiernekikare, wisom eller chaldée eskar. Ty det konungen uppå eskar är för högt (för alla werldsligen[1] höglärda), och är eij heller någon, som detta för konungen säija kan, undantagna gudarna, hwilka icke bo när menniskiomen» (Dan. 2: 10, 11).

§ 14. Min läsare torde inwända, at prästerna icke allenast såsom academici hafwa chaldéers naturliga lärdom och studier, utan de hafwa ock bibelen, systemata theologica, prediko-böcker m. m. Hwar til swaras:

1:o. Om än de wise i Babel hade lähnt bibelen af Daniel och däraf, effter sit lärda hufwud sammanfattat et utstuderat minneswärk, corpus doctrinæ theologicæ, så hade de dock omöijeligen ur alt sit lärdoms förråd kunnat frambära (effter konungens vinck och ordres) et enda lefwande Guds ord eller oracel, som passade på de omständigheter, som då woro. Daniel sielf, som hade bibel (Dan. 9: 2) och förökte bibelen, måste tillika med sina tre bröder i trone gå til Guds lefwande ord genom en alfwarlig bön, innan han kunde få något Guds tal eller predikan färdig at hålla för konungen (Dan. 2: 17-23).

2:o. Den studerade och bibelfasta Saulus hade både den Heliga Skrifft och traditioner samt consistorii fullmakt. Men huru predikade han, innan Jesus råkat honom på wägen? Läs hans egen bekännelse därom i Act. 26: 9-12; cap. 22. Sedermera, då hans pharisaiska lärdom blef slagen til jorden och han giordes delaktig af Jesu krafft, lius, röst och ord, samt fått en tid wäxa til i hans sinne och lefwande theologie på försakelsens och korssens stig, då först kunde han predika Guds ord, det är, tala ur Gudi, för Gudi, i Christo (2 Cor. 2: 17) så krafftigt, at åhörarena kunde förnimma, det Christus

[1] T. 269; V. verldslig*a*. [2] T. 269; V. *Gud*.

sielf talade til dem igenom Paulum, (2 Cor. 13: 3, 4). Då bekände han ock, huru fögo han estimerade sin academiska lärdom och all werldslig wishet, den han förklarade för skadelig och hinderlig för korssets älskare och des ords evangelister (Phil. 3: 8; 1 Cor. 1: 17, 31; cap. 2: 1-16).

§ 15. Däremot skattar werlden sin rhetorica, logica, ebreiska grekiska, latiniska etc. konst, språk och naturliga wettenskaper så högt och så angelägna, at hon understår sig (til at)[1] utestänga från ordets betiening Christi egna korss-lärjungar, likasom wore Andans embete ett Babels handtwärk, hwilket effter egennyttiga skrå-ordningar borde hemfalla Apollinis och Minervæ söner til monopolium, anseende och rikedom i proportion effter hwars och ens naturliga[2] meriter (Es. 2: 8-18).

Så giorde intet den ene, hwilken dock war af enom storom anda. Christus Jesus utwalde inga rabbiner, skrifftlärda och lagkloka til sit evangelii utspridande, utan de lydiga och trogna (fastän ostuderada) dem kallade och sände han genom sin anda förutan prästa-ed, prisandes sin fader med glädie, at han fördoldt sin rikes hemlighet för de wisa och kloka och uppenbarat det för de fåkunoga (Luc. 10: 17-21). Intet pålade han dem at edeligen utfästa för tilkommande tider, at de uti academiska studier skulle årligen och dageligen sökia framsteg, hwilket somlige af werldenes präster hålla nödigt och godt åtminstone så mycket, at de wid präste-möten måga med applause perorera och disputera. Neij, et rätt troget och träget arbete i Christi wingård på Thabor, Gethsemane och Golgatha giör, at Christi tienare glömma både Cicero och Aristoteles, Pallas och Parnassus och trampa alla werldenes högder och månan sielf med des kalla sken under sina fötter. Ty de wilja til Zions berg och följa Lambet, ehwart det går (Es. 2, totum; Apoc. 12: 1, cap. 14: 1-12; Baruch 3).

Effter man nu åtminstone effter Skrifftenes bokstaf wet, at Christi och Fadrens wälbehag är at bo hos de ödmiuka, de enfalliga barnen och at mäst uppenbara sig för dem, som mäst älska honom (Joh. 14: 21, Es. 57: 15, cap. 29: 14, 10, 11; Act. 5: 32), huru törs man då kalla, ordinera och sända såsom til ordets betiening sådana, som ännu ej afdödt sit academiska högmod, bokwett, magister- och doctors-rang med flera werldenes meriter? Matth. 23: 6-10; 1 Cor. 8: 1-3. Desse äro ännu icke blefne barn, mycket mindre under korsset segrande ynglingar och männer i Christo (1 Joh. 2: 12-14; Eph. 4: 13-15;

[1] T. 269 [2] Ej i T. 269.

Matth. 18: 2-4). Huru törs man kalla eller giöra dem til präster, som ännu ofra på högderna, och[1] af Gudi icke bewärdigas at wara dörawaktare eller räknas[2] för Guds folk, utan en satans synagoga? 1 Cor. 1: 25-28; Jer. 9: 23-26; Apoc. 2: 9; Ezech. 44: 7-14. »Thet som för menniskiom högt är, ther stygges Gud wid» (Luc. 16: 15).

Wardt det Jerobeams huse til synd, at han giorde präster utaf de ringaste i folket, de icke af Levi barnom woro, och (oaktat Herrans röst til honom) »giorde präster til högderna utaf de ringaste i folket, hwilken honom täktes den fylte han handena, och den wardt präster[3] till högderna» (1 Reg. 12: 26-31; cap. 13: 1-4, 33, 34), hwad skal det icke wara för en stor synd i Nya Testamentet, at man giör präster af denna werldenes älskare och hennes högders tilbedjare, hwilka för ingen del höra til Christi folk (Joh. 17: 9, Rom. 8: 9, Eph. 4: 12, Act. 8: 18, 21), mycket mindre äro Guds leviter, d. ä. hans käraste barn och beständiga widhängare (Deut. 33: 9, 10, 11; 1 Cor. 6: 17; Jer. 15: 19).

§ 16. Huru i werldene tillgår med prästernas *kallelse* och sändande, derom fälle Herrans ande[4] sin dom i alla wederbörandes samweten! Os. 2: 2, 5, 10, 13, 17. Gud, Christus och deras helge ande skympfas och wanäras, när werldslige präster utropas för Guds sändningebud, Christi ambassadeurer och af den Helige Ande satte til at regera Christi får såsom fordom Paulus och flere Guds wänner (Act. 20: 28; 1 Cor. 4: 1; 2 Cor. 5: 20; Sap. 7: 27). I anseende til werldslige prästers egit jordiska sinne är ofelbart, at deras (vocatio interna) inwärtes kallelse kommer af kärleken til sådana ting (Martha et Sparta), som hindra siälar ifrån Guds stora nattwards åtniutande samt Christi effterföljande i friwillig fattigdom och werldenes försakande (Luc. 6: 20; cap. 9: 58; cap. 14: 18, 19, 20, 24; cap. 22: 25, 26). Werldsliga prästers (vocatio externa) utwärtes kallelse kommer, såsom bekant är, från pluraliteten, d. ä. från werlden, som ligger i det[5] onda (1 Joh. 5: 19, Matth. 7: 13), älskar och hörer hälst dem, som äro af werlden (1 Joh. 4: 5, Joh. 15: 19), men hatar, förskiuter och förföljer dem, som Christo tilhöra (Matth. 10: 17-25; Ebr. 11: 38).

§ 17. Den skrifftlärda werlden föregifwer wäl, at Gud nu för tiden icke will omedelbart kalla och utsända arbetare i sin wingård, (hon är dem och intet wärd, eij heller förstår hon denna saken rätteligen). Men hon måste dock effter bokstafwen medgifwa, at om nå-

---

[1] T. 269. [2] T. 269; V. räknas *icke*. [3] T. 269; V. *hans* präster. [4] T 269; V. *Herren*. [5] T. 269; V. *den*.

gon medelbar kallelse skal ske af Gudi genom[1] menniskior, så måste desse menniskiorne wara omwände, lefwande Christi får, som höra den rätta herdans röst, och äro heliga boningar och wärkstäder för den H. Anda, hwilken allena kan utnämna den, som Gud kallat (Act. 13: 2-4; cap. 6: 3-5; cap. 20: 28).

Fråge nu och ransake hwar och en, som är angelägen om sanningen, huru med prästernas kallelse, ordination och sändande är beskaffat, och fälle sedan en rätt dom, om de genom menniskior sändas af Guds anda eller intet? Käre läsare, mån werldslige prästers kallelse kommer af den H. Andas böijande krafft och försäkrande utslag i de trognas siälar? Eller anammas de få Guds barnas röster såsom mäst och endast giltige på voterings listan? Törhända i soknen woro husfattige men rike på tro (Jac. 4: 5); der woro tienare och tienarinnor, men af Gudi frigiorde från syndenes och lögnens boijor och nu Christi barn och lifegne wordne. Mån deras röster höras wid prästa-walet? Neij, de få intet votera eller kalla någon, oaktat de ock[2] hafwa odödeliga siälar. Likafullt biuder kyrkio-lagen, bönedags-placaten och flera religions-stadgar, at desse så wäl som de rike och bofäste skola höra sina sokne-präster såsom herdar, de der af Guds församling fått en gudomlig kallelse.

§ 18. Här giör iag en angelägen påminnelse emot den confusion, som allment regerar, då Guds församling confunderas med den munchristna werlden och då alla soknar hela riket öfwer anses för Christi fåra hjordar eller trogna, utur werlden församlade Christi barn. Ty iag tror, at Christi fårahjord eller församling i Swerje är ännu klen och liten. De, som rätteligen[3] äro utur werlden af Guds krafft utkallade, genom bepröfwelsens eld utkorade och i grunden trogne blefne, de lära ännu wara få jämwäl i Stockholm, derest dock starkaste liuset upgått framför andra städer och orter här i landet (Apoc. 17: 14; Matth. 22: 14).

Och så wist som Christi lära är sann, at ehwarest hans lif blifwer segrande i någon trogen siäl, der uprörer satan sig i werlden, så mycket han kan med hat, förtal, förföljande etc. (Matth. 10: 34, 35; Luc. 12: 49-53; Apoc. 12; Sap. 2: 12-20), så beklageligen har man ock at befara, det i många soknar icke finnes en enda siäl, som rätteligen låtit sig upwäckas,[4] uplysas och utföras utur mörkret til det sanna liuset (Eph. 5: 11, 14, 27; 2 Cor. 6), ty man finner, at på mång ställen är i andelig måtto så dödt, tyst och stilla, såsom i mörkaste nat-

[1] T. 269 af *Gud igenom*. [2] T. 269. [3] T. 269; V. *l*ätteligen.
[4] T. 269; V. *upwäcka sig*.

ten plägar wara i lekamlig måtto, då alle sofwa sött. Ja, de äro dödeligen insöfde på säkerhetenes örnagått, och ingen Guds wäktare oroar dem (Amos. 7: 10-13; 1 Kon. 18: 17, 18 seqq.; Ezech. 13: 18 seqq.).

§ 19. Men lät oss föreställa en sådan owanlig händelse, at alle åhörarne i ett wist pastorat woro christne, somlige wäl mogne, som höllo sig endast til Christum sielfwan, men största delen ännu i et så omoget tillstånd, at de behöfde en mogen mans råd och handledning til Christum; lät ock wara, at denne Christi tienaren fingo fritt tiena Christo, följa hans smörjelse och Andans ledande krafft wid alt både inwärtes och utwärtes, som Andans embete tilkommer och icke bör inskränkas af menniskio- förnufft och stadgar.

§ 20. Då frågar man billigt:

1:o Hwarföre skulle då et synedrium af höglärda män inskränka desse fårens frihet och rättighet til at följa Christi kallande andes bewekelse wid prästa-walet? Hwarföre skall et werldsligit consistorium sättia sig i Christi ställe och sända til prof åt bemälte försambling sådana, som effter werldenes wis blifwit uplärde (§§ 13-15), och allenast tre af det slaget? Än om ingendera doger? Jämför här wid nya kyrkio-ordningens cap. 19, § 5.

§ 21. Voro prästa-gället regalt, då frågas förutan det föregående i § 20 jämwäl,

2:o hwarföre man wid en Christi tienares medelbara (dock effter Andans wärkning) gudomeliga kallelse (§§ 17, 19), hwilket är en andelig sak, himmelriket tilhörig, likwäl hafwer sådant anseende för en jordisk höghet i den werldsliga regeringen, at Christi andas kallelse i bemälte trogna försambling (§ 19) icke får aktas för en giltig och laglig kallelse, utan emedan pastoratet är regalt, så skall den allena säijas wara kallad af Gudi och Christi anda, hwilkendera konungen will? Se den nya projecterade kyrko-ordningen, cap. 19, § 6. Likasom en jordisk konung jemte cronan fingo Andans smörjelse i et så infaillibelt mått, at han skulle kunna enligit Guds wal och sinne, giöra tilförliteliga utslag wid alla regala prästa- gäll i riket, hwilkendera prästen woro af Gud dit kallad m. m. Är det Christi sinne at så flattera någon menniskia, at emedan et jordiskt konungarike henne tillfallit, så bör hon ock anses för en sann Christen, en lefwande lem i Christi kropp, ja, begåfwad med större Andans smörjelse än alla de andre trogne i ofvannämda försambling? (§ 19). Den skadeliga äran, som af de smickrande chaldeer offererades

konungenom Dario (i Dan. 6: 7) war ämnad[1] til 30 dygn allenast, hwilken termin genom Daniels oförskräkta trohet i bön (wid öpna fenster) och yttersta lifsfara i leijona-kulan til konungens och rikets fromma förkortad blef. Will nu någon wara fri från dylikt afgudiskt skrymterie, så kan han intet gilla och approbera bemälte project af en ny kyrko-ordning, derest (cap. 19, § 6) den Helige Andas oumgängeliga gåfwor i et ganska högt mått bindas wid den jordiska cronan. Ty om konungen, som kommer at efterlefwa kyrko-ordningen i ewärdeliga tider, icke äger en lefwande tro och följer Guds anda effter, så är han ingen Christi lem och har altså intet votum i de trognas församling. Och om han intet ofelbart nogare och fullkomligare regeras af Guds ande än alla Christi lemmar i alla regala pastorat, så kan ingen utan chaldeiskt hofskrymteri wörda konungens kallande och sändande votum för mer gudomeligit än någon undersåtes. Guds ande hafwer intet[2] anseende til personers jordiska höghet, när han igenom menniskior wil gifwa en gudomelig kallelse eller sättia til biskopar Christi tienare.

§ 22. At werldslige biskopar och präster kunna wara konungens tromän och tienare, det nekar iag intet; men nu är frågan, om den medelbara kallelsen, som dem gifwes effter kyrko-lagen, kan tryggeligen anses för gudomelig, hwilken fråga är så mycket angelägnare, som kyrko-ordningen och flera kongeliga religionsstadgar biuda undersåtarna at lemna deras siäla-wård åt de således kallada och sända prästerna, likasom åt Guds tienare och Christi fullmäktiga sändebud. Häremot påstår man nu effter sanningen:

1:o. At de höglärde intet äro närmare om Guds anda än de enfalliga (Job. 32: 8, 9; Act. 7: 51, 55; cfr § 20).

2:o. Så betygar ock den odödeliga sanningen, at det är rart, om någon jordisk höghet böijer sig under Christi nedrighet, så at Guds kallelse til korsset blifwer i denna werldenes konungar och ädlingar rätt krafftig och befästad (1 Cor. 1: 26, 28). Än rarare skulle det wara, om en jordisk konung, så med Christo stego ned i dälden, at han kunde sedan undfå Andans gåfwor i större mått än hans medbröder i trone. Jämför § 21, därest kan ses, at kyrko-ordningen fordrar et så öfwerflödande Andans mått hos konungen, at han bättre än alla regala församlingar (och consistorier)[3] skall kunna pröfwa och känna, hwilkendera prästen sanfärdeligen woro af Gudi ämnad til hwarje pastorat, och at han sådant skall kunna wist kundgiöra jämwäl om frånwarande personer, hwilka aldrig warit för konungens ögon, än

[1] T. 269 *ärnad.* [2] Saknas i T. 269. [3] Ej i T. 269.

mindre blifwit af honom hörde och effter Andans gåfwor pröfwade. Häraf hoppas iag, at en seende läsare lärer förstå, på hwad swag fot prästernas lagliga kallelse står, ehuru enlig den woro med kyrkolagen och ehuru ärbart derwid tillgått, utan mutor och andra i lagen förbudna konster.

§ 23. Derföre går iag widare och frågar:

3:o. Huru kan någon efter nya kyrko-ordningens cap. 19, § 8 genom jordisk fast egendom eller egen beskostnad på trä- och stenkyrkor etc. förwärfwa sig och sinom arfwingom jus patronatus eller rättighet at wälja et redskap för den H. Anda? En sådan rättighet innefattar uti sig den H. Andas dyrbara gåfwa och smörjelse til at kunna pröfwa andarna och känna igen Guds finger eller röna Guds[1] wärk och wink. Nu kan denna salfwan och proberstenen icke kiöpas för penningar och jorda-gods (Act. 5: 1—9; cap. 8: 18—23). Fördenskull frågas å nyo: Huru kan någon genom jordisk medel, mynt och gods, förskaffa sig och sinom arfwingom jus patronatus, d. ä. en i Gudi gällande makt at gifwa en giltig kallelse (vocationem divinam, licet mediatam) åt någon? Eller huru kan han för penningar kiöpa sig och sinom arfwingom den H[elga] Anda, hwilken allena kan och will i heliga siälar gifwa til at förstå, hwilkendera af Christi medlemmar wore af Gud ämnad och kallad til förbemälte församblings tienst? (§ 19). Än om där funnos fattige, som wore rikare på tro än den rika mannen, som af werlden hålles för en patronus? Skulle de för patroni penningar skull mista den smörjelsen, som de genom himmelsk nyfödelse af Gud i Christo ärfft hade? Neij, om den rike eij så fulleligen glömt bort alla sina jordiska meriter på kyrkior och präste-gården, likasom hade han aldrig ägt något mynt, så stode han i fara at[2] mista Lazari bröderskap eller at intet anses såsom en lem i de trognas försambling. Och om han för sin mammons skull prætenderade någon del i församlingens andeliga rättigheter (såsom i[3] prästa-wal och Andans gåfwa), så hade han hwarken lott eller del i Christo, utan finge behålla sina penningar, dem han utwaldt för sin del i werldene. Se Act. 8: 20, 21; Luc. 16: 25, Ps. 17: 14, Jac. 2: 1—13; cap. 5: 1—6. Wore någon swag, honom kunde wäl utan penningar lemnas förmon af bänkerum i kyrkan. Se § 9, cap. 19 nya kyrko-ordningen.

§ 24. Af detta, som nu sagt är (§§ 16—23), kan nog skönjas, huru med de ordinaira prästernas lagliga kallelse warit beskaffat,

[1] T. 269 *hans*. [2] T. 269 *för* at. [3] T. 269.

och at hädaneffter ingen förbättring däri[1] är at wänta, så framt nya kyrko-ordningen gillas och stadfästes. Detta allena må läggas härtill, at et trones ord säger så: Är iag af Gud kallad, så är iag ock nog rustad och behöfwer intet i dag känna och se, hwad iag i morgon til gudstienst betarfwar.[3] David trodde Gudi och lade af sig Sauls kläder, kopparhielm, pantsar och swärd, ty hans tro war det icke wan. Men stafwen och herda-skräppan war rustning nog för honom, som i bönenes och trones anda hade fri tillgång til lifsens bäck och i förtröstan på Herran Zebaoth giorde, hwad befalt war och hwartil honom gafs innerlig krafft och mod såsom bewis till kallelse af Gud (Judith 16: 17; 1 Sam. 17: 29, 22, 38, 39, 40, 45; Jer. 1: 7, 9; cap. 18: 2, 5).

Däremot hos werldsliga präster regerar otron öfwer alt, icke allena i lekamlig mål, då de intet tro Gud om et stycke bröd widare än konungens fullmakt och privilegier eller andra otrones stöder förwissa dem derom, utan ock i sielfwa embetes förrättningarna, då de intet genom trones bön kunna ösa ur lifsens ström; utan dels wid academier giort sig et förråd af rutit watn, dels ännu dageligen behöfwa grafwa sig usla brunnar, i synnerhet til bönedags texter, der postillor eij hielpa kunna.

När iag nyligen såg uppå nya kyrko-ordningens cap. 19, § 3, n:o 5, 6, föll det mig helt betänkeligit, at den genom sådan examen inskränker Christi sanna tienares kallelse, ty om de äro kallade af Gud och äga därpå Andans insegel, så kan det wäl skönjas af en skickelig prober-mästare, fastän de inför et höglärdt consistorium icke fingo et enda Guds ord at missbruka effter menniskiowilja. David och hans medbröder i trona kunna icke så effter egit wal omgås med Andans fria gåfwor och lifs ord, såsom en Goliaths wapne-dragare effter ordres skyldrar med musquet. När Christus ställes til examen för de lärda och stora i Jerusalem, får han icke altid tala och swara effter menniskiors commando, icke heller rimar sig hans tal och utläggning, hans praxis och apologie med fädernas ordningar och läro (Luc. 22: 67, 68; Joh. 19: 9; Luc. 20: 2—19). Innan Christus, Paulus och Titus ordinerade trogna Guds ords tienare, anstälte de wäl en doximæbiæ (1 Tim. 3: 10), försökelse och bepröfning, om ordinandi hade fått trones anda och des hemlighet samt behållit den med et rent samwet och ostraffeligit lefwerne, hwilket under dagelig och noga umgängelse af dem wäl bepröfwas kunde, som hade fått rätta kännedomen

[1] T. 269. [2] T. 269. [3] T. 269; V. *behöfwer*.

och prober-stenen. Men et sådant examen pastorale, som consistorierne nu bruka, skulle näppeligen Titus och Timotheus sielfwe kunnat med approbation igenomgå, der dock en academicus med applausu skulle kunna passera den munstringen och likfult wara en oomskoren philistée, så litet dugelig at föra Herrans andeliga krig som Goliath sielfwer (2 Tim. 4: 10, cap. 2: 2, Coll. 1: 21; 1 Cor. 1: 17—22).

§ 25. Nu skrider man til den brukeliga och påbudna *prästewigningen,* och wil jag nu[1] redeligen beskrifwa, huru den af mig anses i sanningenes lius. Kom, min k. läsare, och besinna först, at wi ståm inför Gud och wid ewighetens portar, derest alt menniskligit anseende och Nicodemi räddhoga bortläggas bör (Deut. 1: 17, Sir. 35, Sap. 6: 8). Werldslige präster akta ordination för så nödwändig, at om David eller[2] Jonathan på Guds kraffts utrustande kallelse wågade et fritt witnesbörd om sanningen och enligit sit andeliga prästa-embete och läro-plikt gagnade sin nästa med bön och Guds ord, så blefwo de wist ansedde såsom straff-wärde, effter de icke gått krigsed såsom Goliath. Men äfwen såsom David och Jonathan i krafft af Andans smörjelse och ingifna lifs ord, kunde predika wäldeliga utan ed emot de philisteer, så kunna och nu de smärsta af hjorden eller de med Christi anda smorde wallebarnen lyckeligen utan prästa-ed bestrida mörksens förfäktare (1 Sam. 14 och 17; Jer. 50: 45, Deut. 9: 1 seqq.).

§ 26. Den af menniskiom upfundna prästa-eden, som jämwäl i den nya kyrko-ordningen (cap. 22, § 2) föreskrifwes och pålägges allom dem i Swerge, som åstunda frihet at föda Christi får, är ochristelig, ty

a) hwarken har Christus sielfwer[3] så swurit, eij heller pålagt sinom lärjungom at gå prästa-ed, utan et i nyfödelsen[4] grundat *ja* och i hans lidandes gemenskap samt werldsförsakande sinne rotat *neij,* det har warit nog förpliktelses ed effter Guds och Christi sätt til at ordinera präster, propheter, apostlar, evangelister och lärare från begynnelsen. Och hwad derutöfwer är, det är af ondo (Matth. 5: 34, 37).

b) Så kan ock bewisas, at den som så »swär och förstår det icke, han syndar likwäl; men förstår han det och föraktar det, så syndar han twefalt» (Sir. 23: 13 seqq.).

§ 27. Ty är den, som ordineras skall i sanningene af Gud

[1] Ej i T. 269. [2] T. 269 *och.* [3] Ej i T. 269. [4] T. 269 *nya födelsen.*

kallad, så är han ock försedder med den H. Andas inneboende kraffter, nyfödelses och embets-rustning, så at han är willig, förmögen och angelägen om at hålla sig tätt wid Guds rena och klara ord i läro och lefwerne såsom Timotheus och Titus samt älskar det så högt, at han helgeliga förkastar alla däremot stridande symbola, confessiones och kyrko-ordningar.

En sådan af Gudi godkänd och kallad tienare i Andans embete, wore wäl redebogen at låta sit lif för et af sina swagaste lamm. Så aldeles behöfde han intet de i eden utsatte[1] försäkringar. T. ex. at han af sina åhörare intet mera fordra skall, än det, som honom med rätta tilkommer och de effter kongelig förordning äro pliktige, och särdeles, at han de fattiga öfwer theras förmågo icke stränga och beswära skall, mycket mindre någon för felaktighet uti de tilbörliga rättigheters utgiörande ifrån des salighets medel och kyrkones förmåner hindra och stänga. Se nya kyrko-ordningen cap. 22, § 2. Här må man wäl minnas, at om man anser en gäst för en christen wän, ja, om man allenast håller honom för en ärlig man, så behöfwer man intet lägga den lagen för honom: Du skalt icke stiäla, du får intet wara en kyrko-tiuf etc. Sammaledes, om biskopen rätteligen effterkommit sin ed (loc. cit. cap. 21, § 2) och pröfwat ordinandum dugelig til Andans embete, som häldre låter lifwet än med några inkomsters tagande betungar åhörarena (Act. 20: 24, 25; 2 Cor. 10: 10, 12), så behöfdes ingen sådan försäkring, som ur prästa-eden anfördes. Ty den som är kallad af Gud och af hans anda sättes i Andans embete, han fordrar ingen fyrk af åhörarena, utan lefwer af trona och af evangelio eller ock stundom af sina egna händers arbete, såsom Pauli exempel utwisar, hwilket ock allom nu förehålles såsom fordom prästomen i Epheso. Nya kyrko-ordningen cap. 22, § 2; Act. 20.

Så aldeles intet behöfwes denna eden för Guds och Christi präster, hwilka aldrig kunna med processer utkräfwa något, än mindre för sin bukfylla skull hindra någon siäl från salighetens medel. Se widare om denna saken i min *utförligare afhandling om lekameligit arbete* §§ 34, 35, 36, som inlefwererades den 18 Aprilis a. c. 1738.

§ 28. Men är ordinandus icke af Gud kallad och sänd, hwij låter eller obligerar man honom då gå prästa-ed? Han är ju i sin gudlösa natur tilförena mera benägen til at swärija än at bedia. Jag är försäkrad derom, at som han *före* eden war kär åt werlden,

[1] T. 269 *up*satta.

hennes penningar, anseende, werldsliga myndighet m. m. (§ 12 seqq.), så får han *effter* eden nycklarna i händer och obligeras i krafft deraf at giöra sanningene motstånd och förfölja Guds fria barn, så framt han blifwer så olyckelig, at han råkar ut för sådana i sit gäll.

Kunde nu min k. läsare wara opartisk och afhöra min förklaring; så giorde han wäl. Goliath war i sin natur en werldsälskare såsom andre hedningar, dock mindre straffelig hos Gud än desse werldsälskare, som här lefwa, (Matth. 11: 21—24; Luc. 12: 48). Men sedan han blef exercerad soldat och öfwerklädd med koppar-harnesket samt hade aflagt krigs-ed, at han wille bestrida den sanna Gudens rätta tillbediare, hwilket han giorde i fåwitsko (1 Tim. 1: 13), då wardt han mycket wärre, werldsligare, högmodigare, mäktigare och Israels barnom hätskare, än han i sin gamla Adam tilförene warit hade (1 Sam. 17: 5, 33, 43). När nu feijden uppågick, at de philisteer församlade sina härar emot Israel til strids, då wardt hans eld och ed upwäkt samt af sällskapet så starkt uptänder, at han i förtröstan på sina egna kraffter, sin konst och kötsliga wapn, giorde et project och fordran, at Guds lifegne skulle blifwa de philisteers lifegne. Ja, David uttyder Goliaths kötsliga upförande såsom en försmädelse emot lefwandes Guds här och emot Gud sielfwan (1 Sam. 17: 36, 45). Application heraf kan inhemtas ur §§ 10, 11—15 seqq., ty de werldslige prästerne äro ju i sin oförandrade natur äfwen såsom Goliath bortkomne från Guds lif, utan gemenskap med Christi sinne och anda, fulle af kärlek til denna syndiga werlden, blinde och oskickelige til at se Guds rike, sanning, folk och rätta gudstienst. Och när de i scholar[1] och academier exerceras til at blifwa soldater i Religione dominante och tilrustas med romersk, grækisk, judisk och chaldeisk erudition, konster och bokwett samt tidigt och trägit iklädas med oheligt nit (odio theologico) mot Guds utwalda släkt den werlden icke känna kan (1 Petr. 2: 7, 8; Joh. 16: 2, 3), så blifwa de ännu wärre, mer förmörkade och hårde, werldsligare, mer inbilske om infaillibilité på sin sida, hätskare mot Guds innerliga och äkta tienst och trogna tienste-hjon, hwilka icke kunna ses af werlden eller erkännas för det de äro, nemliga Guds folk och Christi medarfwingar i det förlofwade himmelska landet. Tänk nu, min uplyste läsare, när sådana ulfwar fått sig en fåra-päls utanpå, hwad skada skola de då icke giöra? Ja, än wärre, när de jämte orthodoxiens och

[1] T. 269 *scholan.*

goda ordningars sken få tillgång til offensiva wapn, swärd och spjut (1 Sam. 17: 51, 7), ja, äro sielfwe incorporerade i den werldsliga armén såsom nödige lemmar, så hafwa de ju makten i händerna, til at fullgiöra sin egen wilja, så framt Israel icke hade en Gud, som utan swärd och spiut kan hielpa de sina; ty striden är Herrans och deras hufwud-hår äro all räknad (1 Sam. 17: 46, 47, cap. 14: 45, Matth. 10: 30, Dan. 3: 27).

§ 29. Se nu på prästa-eden, du opartiske och seende läsare, huru[1] der icke allenast lemnas åt ordinandis en kongelig försäkring at Formula Concordiæ eller den här regerande orthodoxien är den bästa läran, endast och helt grundat i Guds klara och rena ord, utan dem pålägges ock at hos alla i deras pastorat boende christna inwånare såsom de bästa och fullkomligaste kyrko-ordningar endast öfwa, icke Andans frihets lag och Christi kongeliga bud om kärleken (2 Cor. 3: 17, Jac. 2: 8, 12), utan de med werldslig spiut och swärd försedde kyrko-lagar, religions stadgar och bönedags placat. Och NB om någon rättsinnig israelit och redelig swensk christen understår sig at tiena Christo i Andanom och sanningene, i rättfärdighet, frid och andelig frögd, förutan kyrko-buller och förnuffts ordentelighet, så äro de edswurne prästerne obligerade til orthodoxiens och kyrko-disciplins widmakthållande at anlita den werldsliga armen om hielp dertil genom Guds Israels förtryck, wahnhedrande, utswältande, fängslande och förjagande. Denna hielpen få de werldslige prästerne desto behändigare, som de äro sielfwe et stånd med i riket, en förnäm lem i den werldsliga armen, eller gå näst ridderskapet framför de 2:ne öfriga stånden.

§ 30. Nu at iag må förlägga något i synnerhet af dessa punkterna eller prästa-edens innehåll (§ 29), så nekar iag intet, at ju confessores i Au[g]sburg och S[ch]malca[l]den skrefwo det bästa, de för den tiden och orten förstodo, och at deras contraparter af Gud icke bewärdades med renare bestraffning öfwer deras surdeg i kyrkor och closter. Men nog finnas bättre lärdomar här och där upteknade i Doct. Lutheri Kyrko-postilla, om lutheranerne äntcligen wille *jurare in verba magistri,* hålla Doctor Luther såsom sit hufwud och taleman i ewerdeliga tider för barn och barnabarn. Kände de en lefwande tros art, som icke är rotad i hiernans idéer, utan i andans och hiärtans grund, derest Gud sit hemwist och källa hafwer, låtandes den idealiska kundskapen såsom et styckewärk (efter hand)[2] förwesna och det andeliga kärleks wäsen-

[1] T. 269 *huruledes.* [2] T. 269.

det, som i trone är wid lifsens wattn tillwäxa (1 Cor. 13: 8—13), aldrig skulle de kunna swärja uppå, at de i all sin lifstid wilja behålla den kundskaps formen, som Liber Concordiæ genom sin werldsligen höga auctorité uti deras hufwud inpreglat hafwer. Månge trogne kunna witna derom, at deras theoretiska kundskap nu för tiden är mycket annorlunda i många ting, än den war i början af deras omvändelse, då trones ande först kom at intaga och bebo dem. De kunna ock betyga, at de handlat såsom dårar, om de för 10 à 15 år sedan swurit derpå (i löndom, än wärre offenteligen til mångas förargelse), at de aldrig skulle låta föra sig ifrån de satser, concepter och meningar, som de då för tiden hade, beblandade med mörker och felaktigheter. Ty sedermera hafwa de effter trohet i[1] nya födelsens[2] arbete jämwäl tillwuxit i uplysningen, så at deras kundskap är mycket ändrad och förbättrad. Guds oeconomie med trones lif och wäsende i Christi lemmar är ganska underlig, och förnufftet kan det icke begripa, huru deras superficiela kundskaps begrep i hufwudet och minnet kunna differera hos samma person[3] wid des olika ålder och än mera hos olika personer i åtskilda secters landskap, då likwäl samma trones ande och Christi lifs krafft regerar och rensar allas deras hiärtan, som ropa til honom och äro honom lydige. Den sådant wet, kan ingalunda swärja derpå at han skal sielf blifwa qwar ewerdeliga i den theoretiska kundskapen, som han nu är formad uti, än mindre kan han edeligen[4] låfwa det, at han för consistorium och flera werldsliga domstolar wil förråda och til afstraffande öfwerantwarda Christi lemmar, de der icke hafwa samma speculationer och minneswärk, som i Formula concordiæ beramat är. Eden förbinder ju til at angifwa alla dem, som afwika från bemälte bok eller menniskiohänders eller hufwuds wärk. Deribland finnas nu i Swerge några troende siälar. Wil nu den edswurne prästen på dem exseqvera sin ed, så måste han antingen förråda Christum i dem til lekamligit lidande, om de förblifwa trofaste, eller ock der de falla af, så uprycker han Christi lif och goda hwete ur deras hiärtans grund just då, när han med wåld wil rifwa ut det förmenta ogräset ur hiertan[5]. Sålunda blifwer han sanningenes edswurne fiende, och i brist på infaillibilité, ja, i brist på nya födelsens lius, inplantar han sit ogräs i stället för Guds hwete och goda säd. Fördenskul borde Goliath icke så stolt swärja wid sina gudar och banna David (1 Sam. 17: 43).

[1] T. 269; V. *och*. [2] T. 269 födels*es*. [3] T. 269 person*er*. [4] T. 269.
[5] T. 269 *hiernan*.

Werldslige präster skulle intet med så inbilsk diärfhet ropa: Här är Herrans tempel :||: Uti wår kyrka och orthodoxa meningar bor Gud. Damnanus secus docentes. Magistri nostri, wåra doctorer och präster kunna intet fara wille etc. Käre, mån icke judarna hade äfwen så stark persvasion om orthodoxie, och mån icke deras nit kunde ropa sammalunda emot Guds egna propheter och apostlar? Jer. 7: 4—8; cap. 18: 18, Act. 21: 28. Men Gud stod emot de högmodiga och gaf dem ödmiukom nåd. Han giör så än i dag (1 Petr. 5: 3, 5). Och biuder de swenska lutheranerna, at de bewisa främblingom godt (Lev. 19: 33, 34). »Om en främbling (en separatist, som är en frembling jämwäl i sit fädernesland etc.) warder boendes när eder i edro lande, den skolen I icke öfwerfalla (på predikstolar och för domstolar). Tu skalt älskan såsom tig sielfwan; ty I (lutheraner) woren och främlingar i Ægypti lande (eller separatister från påfwen och Babel i Rom). Jag är Herren eder Gud (Ezech. 20: 18). I skolen icke lefwa effter edra fäders bud» et seqq. v. 21. Nemliga om lutheranerne hålla Gud för deras Herra och Gud, så kunna de intet lefwa effter sina påfwiska fäders bud, som fara illa med Christi främblingar, predikandes dem utur landet med kötsligit efftertryck, så framt desse rättsinnige separatister wilja tro på Christum rent af, intet gifwandes sig under de i landet dominerande kyrko-lagar, icke heller tilbedjandes symboliska böckerna såsom interpretem Scripturae Sanctae infallibilem, ofelbare uttolkare af den H[elga] Skrifft.

§ 31. Prästa-eden innehåller detta, at symboliske böckerne i alt så noga träffat Guds egit sinne i Skrifftenes förklaring, at prästerna måga swärja derpå. Jag håller intet Philippus Melanchton för en sådan gud och infaillible doctor, när han (t. ex. pag. 150 i Apol. August. Confess., Art. IV, de Ecclesia) så illa förmörkar Christi ord til lärjungarna i Matth. 10: 20, Luc. 10: 16, at han lärer, det onde och skrymtaktige präster, allena de undfått kallelse af församblingen, kunna å Christi wägnar framgifwa Christi ord, så at Christus äfwen om dem säger: »Den eder hörer, han hörer mig.» Nej, k. läsare, wi wilja intet så låta bedraga oss med agnar i stället för hwete (Jer. 23: 28). De ogudaktige kunna wäl til en tid utom Christi approbation flattera sig och andra med den drömen (Matth. 7: 23), likasom deras ord wore Christi ord eller kråke-guld wore ungerskt gull. Men wi wete, hwad Doctor Melanchton och sielf bekänner loc. cit., at de ogudaktige prästerna höra til diefwulens rike och kropp och at han drifwer dem och håller dem

fångna. Derföre äro deras orationer rättare satans än Guds ord, och när man dem hörer, så hörer man diefwulens wärktyg i mörkret eller liusets apor, men Christi ord, de äro anda, och de äro lif (Joh. 6: 63). Men den sig af Juda (och hans penninga-kära successorer) lära låter, hans lefwerne warder ogudaktigt och hans bön blifwer synd (Ps. 109: 7, 16).

§ 32. Det blefwe mig för widlyfftigt at gå in i particulaira punkter af Libro Concordiæ. Jag har ock hört präster, som aldrig så igenomläsit symboliska böckerna, at de med en gudommelig öfwertygelse kunnat tro hwar enda punkt, som däri finnes, god, än mindre siktat det onda från det dugeliga, utan blott för deras höga credit skull hos lutheranerna wid ordination swurit sig til dem. Sådana secterare wille Doctor Lutherus intet weta utaf (Tom. 2 Altenb., fol. 119, 130), än mindre kan trones ande tola det, at hans fria krafft och gåfwa skall så[1] inskränkas och dämpas genom menniskio-bud, utan har han gifwit en lefwande tro, lius och wishet i hiärtat, så kan han ock gifwa mun, ord och tunga åt hwar och en til at bekänna samma tro, så mycket som behöfwes effter hwars och ens besynnerliga tilstånd, mått och gåfwa (Rom. 10: 9, 10; cap. 12: 3—6; 2 Cor. 4: 6, 13). Och så säije en hwar Guds fri, som stärkes med Guds fria anda til at tala sanningen af hiärtat (Ps. 51: 14, 15; Ps. 15: 2; 1 Cor. 1: 10, cap 3, 4). Men så giöra intet de werldslige prästerne, som äro i andeligit afseende wärre och sämre än papegoijor. Cfr. Doctor Luthers företal til Spangenbergs postilla, derest så står om dem: »Sie beten nicht, betrachten nichts in der Schrifft. — — Sie brauchen die Postillen, wie die Formular und Calender, ihre jährige Nahrung zu verdienen, und sind nichts denn Psittig oder Dohlen, die unverständig nachreden lernen». En papegoija är en oförnufftig fogel, och fastän hon språkar effter, hwad hon hört säjas af folk, så sätter hon sig dock intet til mästarinna öfwer alla[2] andra foglar, utan låter dem flyga och siunga hwarje effter sin gåfwa. Men hos werldsliga präster finnes gärna jämte blindheten et syndigt öfwerdåd, at de icke allena sielfwe, Christo til wanära blifwa menniskors adhærenter, utan wilja ock obligera andra til samma secteriska wäsende, utestängandes dem, som intet böija sig der inunder, både ifrån tienster och hemwist. At så förfara emot dem, som här med alfware omwända sig ifrån traditionibus patrum, symboliska böckerna, til Christum, den rätta sanningen, förbinda sig de werldslige prästerne genom ordinations eden (som

---

[1] Ej i T. 269. [2] Ej i T. 269.

ock inbegriper kyrkolagens cap. 1, § 2) och ogilla med det samma et annat stycke af samma ed, neml. pag. 314 af S[ch]malcaldiske artic-[larne],derest (art. IV, de Papatu) berömmes hos werldslige potentater, at de äro nöjde med skatt och lekamlig hörsamhet af sina christna undersåtare, tilstädiandes den, som wil, tro på Christum. Men hos påfwen lastas det, at han icke wil låta någon blifwa salig utom hans makt, som dock är et intet. Christianos non vult salvos esse sine sua potestate, quae tamen nihil est (seqq. pag. 315. Edit. Lips. Cfr pag. 293).

§ 33. Wi gåm nu widare, k. läsare, til det andra stycket af prästa-edens innehåll, som i § 29 omnämdes, nemligen *kyrko-disciplin* efter[1] kongl. lagars föreskrifft. Om hwilken sak iag tilförene lagt min grund å daga i *den öpenhiertiga förklaringen om den stora åtskilnaden, som är emellan de mun-christnas wanliga kyrkio-tienst och de trognas sanna gudstienst,* hwilken skrifft iag i den högtärade lofliga Ciemners Rätten framlade den 18 April a. c. 1738.[2]

Uti § 29 supra[3], derest prästa-edens innehåll korteligen framteddes, nämnes ock om de kropps straff, som de edswurne werldslige prästerne påkalla til kyrkio-tienstens wid makt hållande, när sanne gideoniter öfwergifwa den samma, efftersom de fått styggelse til des afguderi (Judic. 6; Ebr. 11: 1, 32). Wid deras lidande förekommer mig try ting i kärlekenom ödmiukeligen at påminna, nemligen:

1:o. De som i enfaldig lydno för Gud draga sig ifrån det afguderiet, som bedrifwes med den i landet regerande religion och kyrkiotiensten, de hafwa ännu intet så mycket förbrutit sig mot werlden och hennes präster, som Gideon giorde,[4] då han hela granskapet otillsport, med utwärtes wåld huggit neder Baals lund och altare (Judic. 6: 10, 25—28). Wi bruke ju ingen utwärtes wåldsamhet på kyrkor etc.

2:o. Om någon af Gideons tro på Guds kallande krafft wågade sig at witna emot midianiternas herrskande öfwer israeliters samweten, och om han (utan all utwärtes wåldsamhet) allenast bekände sanningen i Andans heliga frimodighet, så hoppas iag ock,[5] at en sådan Herrans troman och tienare icke skulle wara räddare[6] om lerkrukan, ifall liuset blefwo så odrägeligit för de werldsligas ögon, at leret måste sönder (Judic. 6: 13, 14 seqq.; cap. 7: 16, 20; 2 Cor. 4: 7). Fastän

[1] T. 269; V. *eller.* [2] Årtalet i T. 269. [3] Ej i T. 269. [4] T. 269; V. *giordt.* [5] Ej i T. 269. [6] T. 269; V. *rädder.*

kropparna dödades, blefwo dock andarna wid lif, behållandes seger med än bättre upskinande lampor i deras wänstra hand och med Guds basun i deras högra hand (Judic. 7: 20, Ebr. 11: 4, cap. 12: 24, Apoc. 19: 11—15). Innan werlden å sin sida begynner sådant alfwarsamt krig, som warar jämwäl effter de stridande parternas död, så beder iag hon wille besinna,

3:o at gideoniterna hafwa en Far, som med ord och gärning tiltalar werlden sammalunda, som Joas sade til (folket i)[1] staden Ophra, hwilke wille dräpa hans son Gideon, för det han i trone hörsammat Guds bud (Judic. 6: 25, 30, 31), nemligen så: »Wiljen I lägga eder ut för Baal (den herrskande religion och kyrkio-tiensten)? Then som lägger sig ut för honom, han skall dö i denna morgon.» Sådant ord utgår stundom oförmodeligen från Joas, d. ä.[2] Herrans eld, när Gideoniterne som spakfärdigast utgifwa sig til et slaktoffer på Christi altare (Sap. 18: 9, 14—16). »Är Baal en Gud, så hämne sig sielf, at hans altare omkullslagit är.»

§ 34. Gideoniterna prætendera intet herrawälde öfwer andras tro och gudstienst (Jud. 8: 23), utan åstunda at få blifwa i den frihet, som Guds ewangelium försatt dem uti på siälenes wägna. Hwad kroppens timmeliga tillstånd och wälfärd widkommer, så äro de gärna underdånige all menntsklig ordning NB för Herrans skull (och sålunda i alt, som icke strider emot Herran och hans lag i samwetet, 1 Petr. 2: 13). Cfr smyrniska församblingens bref om Polycarpi martyr-död (cap. 10, 8). I detta sinnet äro gideoniterna jämwäl underdånige dem werldsliga prästomen, så wida de äro et regerande stånd i Swerge, hwilket war den sista punkten af prästa-eden, som i § 29 omrördes. Wore iag i Saltzburg, så wille iag wäl i lekammelig mål wara archiebiskopen underdånig, emedan han der är en regerande Herre, men intet kunde iag Gudi och Christo til wanära soumittera mit samwete, tro och gudstienst under hans höglärda förnufft och werldsliga arm. Icke kunde iag heller annat tro och bekänna, än at han är en werldslig biskop och ingalunda en Christi tienare i Andans embete. Från påfwedömet hafwer det sin begynnelse, at Swerges präster fått stånd och säte på riksdagen. Denna jordiska förmån och rangen wil iag aldrig begära, mindre dem missunna. Men det måste iag bekänna, at iag intet kan se dem an för Guds ords trogna tienare och apostlarnas successorer, så länge de sättia sig så högt i denna werlden (Luc. 22: 25, 26). Såsom åkermän och statsmän

[1] Saknas i T. 269. [2] T. 269.

kunna de sittia där, och wil iag ödmiukeligen tacka dem för sit beswär, hwilket de såsom de 3 öfrige högloflige[1] riksens ständer i redeligit sinne kunna bära för en borgerlig ro och landsfrid. Jag anhåller allenast, at de derjämte til de fåwitskas underwisning och til gideoniternas befriande ifrån religions och kyrko-twång upriktigt wille bekänna sanningen och säija: »Jag är ingen prophete (eller Andans embetsman) utan en åkerman, ty iag hafwer tient minniskiom alt ifrån min ungdom» (Zach. 13: 5).

§ 35. Effter mit inseende i prästa-eden, kunna 2:ne ställen däri icke concilieras, nemligen då ordinandus lofwar och swär wid sin Gud,

a) at han skall på det högsta låta sig angelägit wara at främja och befordra alt, hwad som prästeståndets fri- och rättighet til trogen tienst och nytto länder,

b) sedan at han icke skall inmänga sig uti några werldsliga och hans embete intet anständiga[2] erender. Härwid[3] frågas billigt:

1:o. Mån icke det[4] hörer med til prästeståndets frihet och rättighet, at de wid allmän riksdag äro tilstädes och stundom hela året för mång werldslig och deras embetsförrättning hinderlig erende skul öfwergifwa sin försambling? Du swarar ja.

2:o. Huru skall då en riksdags präst kunna hålla den eden, som förbiuder honom at inmänga sig i[5] werldslig och hans embete intet anständiga erender men därjämte befaller honom at bibehålla riksdags affairer wid prästerskapet.

3:o. Eller äro icke riksdags affairerna werldsliga erender, t. ex. när det frågas, om icke prästerne med böra fritt få jaga och skiuta m. m. s.?

4:o. Eller mån någon ser, at det intet länder prästeståndet til trogen tienst och nytto, at de, som borde wara trogne och trägne lärare, så med lekamlig omsorg försumma sina egna och åhörarenas siälar? Ser någon präst detta, så bör han effter sin ed (pag. 94 i nya kyrkoordningen) hindra och afwärja sådan skada och förderf samt i tid gifwa tilkänna och undanbedja sig så märkeliga hinder.

5:o. Eller kanske de mena, at riksdags långwariga commissioner och werldsliga erender wäl äro anständiga för prästa-embetet? Jag swarar med trygghet:

---

[1] T. 269; V. *lofliga*. [2] T. 269 *oanständiga* i st. f. *intet anständiga*. [3] T. 269 *Hvarwid*. [4] T. 269; V. *Mån det icke*. [5] T. 269.

a) Den sådant menar, har ännu intet fått så kär smak i Guds ords trägna åtniutande som Maria (Luc. 10: 41, 42), icke heller är han blefwen delaktig af Petri sinne, som så trägit wille hålla uti med bönen och Guds ords betiening, at han icke en gång wille blanda sig uti[1] Marthæ och Stephani mycket gudeliga beställningar. Ty Petrus hade än gudeligare wärk at skiöta.

b) Derföre, om prästerne wilja anses för Christi sändebud och tienare i Andans embete och ordet, såsom Petrus war, så betygar iag tryggt och fast, at riksdags werldsliga erender äro för deras embete aldeles oanständiga effter Petri uttryckeliga ord: »Det är icke tilbörligit, at wi skole öfwergifwa Guds ord och akta, hwad på bordet komma skall. Söker fördenskul ut 7 män af eder, som fulle äro med den H. Anda, dem wilje wi befalla detta erendet (de lekamliga beställningar), men wi wilje (trägit) akta på bönen och at förkunna Guds ord. Och det talet täktes wäl hela hopen» (Act. 6: 3—5, Joh. 21: 17, 18).

§ 36. Detta talet täckes wäl intet de werldsliga prästerna[2], utan dem tyckes det wara en ganska fördelaktig och deras prästa-embete anständig sak at sittia med på riksdagen, fastän de öfwergifwa Guds ord och bönen. Hwad säger du? Öfwergifwe wi Guds ord och bönen? Ja, I werldslige präster, som intet smaken, intet giömmen, eij heller älsken Guds ord och trones bön, sanningen sielf lärer en gång witna, öfwertyga och dömma i edra samweten, at eder dageliga praxis och embetsförrättningar intet annat warit än öfwergifwa Guds ord och bönen. Och det först wid riksdagarna. Wid prästa-eden förehålles honom, som wigas skal, Pauli förmaning til de älsta i Epheso (Act. 20: 18—31). De utlofwa ock så trägen tienst och skötsel, natt och dag, årligen, offenteligen och hemma i husen hos hwar och en, såsom Paulus bewiste på sina får. Detta löfftet och förmaningen öfwerträda nu herrdags präster uppenbarligen, när de hela året öfwergifwa sin församling och uppehålla sig med werldsliga commissioner. Detta är onödigt at widlyfftigt[3] påminna, ty hwar man ser det wäl, utan iag må häldre se tilbaka på sistledne riksdag, då prästerne wisserligen öfwergåfwo Guds ord, wanhedrade des gudommeliga krafft och kastade det bakom ryggen. En uplyster läsare lärer wäl förstå, hwad iag tänker, nemligen at prästerna, ety de A:o 1734 anropade den werldsliga armen om hielp til at fängsla och förjaga dem, som endels foro wille i anfäktning, endels bekände Christum i sannin-

[1] T. 269 *in uti.* [2] Saknas i T. 269. [3] T. 269 *widlöftigare.*

gen, då illa wanärade[1] det starka Ordet, Guds son, werldenes lius, som är den wäsenteliga sanningen, lefwande och nog kraftig til at nederslå lögnen och förswara de rätt uplysta samweten (Ebr. 4: 12, 13). Hade prästerne då kändt Jesum, aldrig hade de så lupit honom förbi bort til den werldsliga armen och kötsliga wapn (2 Cor. 10: 4; 1 Cor. 2: 8, Jer. 17: 5, Act. 13: 27). Aldrig hade de så illa förkastat hans wälsignade bud om kärlek och mildhet äfwen mot willfarande (Luc. 22: 32, cap. 10: 33—37). De hade icke en gång tyckt wäl om,[2] at Jesu lemmar för samwets[3] och religions twång skull nödsakats friwilligt resa utur landet (Luc. 24: 29, 25; Ruth 1: 16, Act. 22: 20),än mindre skulle de effter långwarig betänketid jagat bordt de 2:ne trogne bröderna, i hwilka Jesus lefde och lefwer ännu. Däremot woro de öföfwersta präster, phariseer och skrifftlärda fiärran från Guds lif och sanningen. Likwäl ingaf Jesus aldrig något sådant project (som präste-ståndets war), at keijsaren eller hans befallningsmän skulle sättia dessa willfarande och Andanom motspännige öfwersta präster och kättare i häktelse på wattn och bröd eller döma dem til landsflyktighet m. m. Neij, Jesus anklagade dem icke en gång hos sin himmelska fader (Joh. 12: 47, 48). Jag wet ock, at Jesu lemmar, som af de werldsliga prästerna beliugas, hatas och bestridas, utöfwa än i dag samma Christi sinne mot sina förföljare. Men sanningen är dem kär och de witna gärna, huru hälsosam hon är (Sir. 4: 33). I detta sinnet skref min salige wän Benedictus Sahlner et memorial A:o 1734 i Augusto mot prästernas project effter den gåfwa, som han fått at tydeligen föreställa saken. Nu som hans wärda skrifft då icke framkom för riksens höglofliga ständer och tienar likwäl til god uplysning i en så dyr och siälawårdande rikssak, ty wil iag med des framteende bewisa min skyldiga wälgärning på den afledne brodren, hwilken sit första concept häraf med[4] mig communicerade, och[5] äfwen tillika wåga något til sanningens ådagaläggande. Tör hända, at wederbörande med tiden få bättre insikt i detta wiktiga samwetsmålet och nu, emedan tid är, anamma nåd til bättring samt onda gärningars och lagars redresserande.

§ 37. Nu går iag til *werldsliga prästers embets förrättningar*, som de öfwa hemma i deras församblingar och wil utförligare wisa, at de äfwen där, wid alt deras perorerande och bladdrande både öfwergifwa Guds ord och bönen, som § 36 wid början omnämdes.

---

[1] T. 269 *wahnhedrade*. [2] T. 269 *tyckt wäl wara*. [3] T. 269 *samwetet*. [4] Ej i T. 269. [5] T. 269 och *will jag* äfwen.

Guds ord kunna de intet predika,

a) ty de äro intet sände af Gud. »Huru skola de predika, utan de warda sände?» (Rom. 10: 14. 15). »Men then Gud sänt hafwer, han talar Guds ord» (Joh. 3: 34). Nu, at werldslige präster icke äro sände af Gudi, är dem seendom uppenbart,

1:o af det, som redan bewisat är (§§ 16 til 23), nemligen deras kallelse är icke af Gudi utan af werlden. Men Christus har ännu aldrig uptagit werlden för en brud på sin stol, ej heller insatt henne til skafferska uti Guds[1] hus (Joh. 17: 9, cfr Ps. 16: 3, 4).

2:o. Huru skulle Gud wilja sända de werldslige prästerna, som äro andeligen döde (§ 12), til at skiöta de lefwande eller at[2] upwäcka de döda? Huru skulle de werldsligas iskalla järn uptända Guds kärlek i andra siälar? Goliath är i sit blinda och gudlösa sinne behändigare til at utsläcka lifwet i kropp och siäl än (til at)[3] skiöta elden wid Guds altare (§ 28; Levit. 10: 1—7).

3:o. De werldslige prästerne hafwa intet åtlydt Guds kallelse til bättring och hafwa intet låtit sig tilredas af Christi anda och utrustas til beqväma wärktyg i Guds tienst, utan de hafwa häldre utwaldt Goliaths kopparhielm, pantsar och gewär (§§ 13. 14. 15). Huru skulle då Gud wilja sända dessa sina fiender at wara ambassadeurer i de hemligasta och angelägnasta sins rikes ärender? En jordisk potentat har bättre förstånd än så giöra. »Then ena sak genom et galet bodskap beställer, han är såsom en halter på fötterna och tager skada» (Prov. 26: 6). Och »hwilken icke hafwer Christi anda, han hörer honom icke til» (Rom. 8: 9). När Petrus war blefwen omwänd, då först skulle han stärka bröderna (Luc. 22: 32). Och sedan han fått Christum rätt kär, så fick han befallning at föda Christi hiord (Joh. 21: 15). Aldrig utsänder Jesus[4] någon ulf til at skiöta fåren, men nog råder han fåren wakta sig för ulfwarna (Matth. 7: 15). I den meningen, som Skriften säger, at Gud sänder skadesdiur, landsplågor, krig, hunger och smittosamma siukdommar i et land, så medgifwer iag nog, at Gud och sänder werldsliga präster hit och dit i riket (Ezech. 14: 13—21. Am. 8: 11; 2 Thes. 2: 10, 11). Nemligen emedan werlden *wil* wara bedragen, så lemnar Gud henne uti hennes egna lustar, som giöra, at hon sig sielf til synda-straff samlar, kallar och sänder ut lärare, efter som[5] henne kliar i öronen (2 Tim. 4: 3, Ezech. 13: 19, Jer. 5: 31). Uti helt annat sinne talas här om trogna herdars

---

[1] T. 269 *sitt.* [2] T. 269. [3] T. 269. [4] T. 269 *Christus.* [5] T. 269.

sändande (Act. 26: 16—18), i hwilkas helgade siälar wisheten ingått och giort dem til Guds wänner och propheter, ordets lärare (Sap. 7: 27).

§ 38. At denna werldenes präster öfwergifwa Guds ord, är ock bewisligit däraf, at de edeligen förbundit sig wid sina blinda fäders præjudicier, t. ex.

b) at tro[1] den falska lärosatsen, som säger, at utwärtes ordet är oåtskildt förenat med det inra[2] och med Guds anda, eller at den H. Ande aldrig är skild från Skrifftenes bokstaf. Det är, om än lögnenes fader, som liuger, då han utwärtes säger sant (Joh. 8: 44), droge fram Skrifftenes språk ur sin tienares oheliga grund, säijandes, at Christus Jesus är Guds son (Matth. 8: 29) och at Paulus lärt sanningen (Act. 19: 13, cap. 16, 17), så får ingen sanningenes wän twifla, at ju Guds ord predikades och evangelizerades af honom, hälst om han (satan) finge en lärd mun och en swart kappa at derunder skyla sit giriga och högmodiga draka-sinne (2 Cor. 11: 13—15). Neij, käre läsare, de som med[3] så wita mässekläder bepryda den skrifftlärda werlden och hennes swarta faders barn, de äro sielfwe beklädde med et swart mörker om förstånd och hiärta (Es. 59: 10, Eph. 4: 18).

§ 39. c) Änteligen, såsom werldslige präster intet äga Guds anda (Joh. 14: 17) och således intet kunna wara Guds mun (Jer. 15: 19, ebr.), så wil Gud intet ord genom dem utsända, såsom han det gör igenom sina heliga wärktyg til siälars uplysning (Es. 55: 11; 2 Cor. 4: 6, 7). De werldslige präster hafwa också med ordinations eden bundit sig wid den tiden, orten,[4] methoden, qualitet och quantitet af prednikningar, som kyrko-lagen föreskrifwer utom Guds bud.[5] Derföre, om de än hade Guds anda, så finge de intet ledigt följa hans helga och fria bläst (Joh. 3: 8), utan måste låta honom inskränkas, mästras och dämpas af menniskio-förnufft och egen wilja (1 Thess. 5: 19). Och om än Guds ande wille tiga en söndag och somliga predikostunder bude til at giöra prästen til en dumbe, hwars tunga skulle låda wid gomen (nemligen när folket är så ohörsamt, at Anden eij får bestraffa dem (Ezech. 3: 26), så måste prästen dock[6] blifwa Guds anda ohörig, kasta hans liufwa band af sig och wara kyrko-lagen hörsam, som biuder, at på förelagd dag och rum predika en timas tid m. m., om han wil wara präst och ej låta skie mässefall. Men som man wet

---

[1] T. 269; V. *de* tro. [2] T. 269 tillägger *ordet*. [3] Saknas i T. 269. [4] Saknas i T. 269. [5] T. 269 *ord*. [6] T. 269; V. *ock*.

deras grund och hemseder, huru de eij äro angelägne om Andans ledande, utan sammanskrifwa sig hemma en predikan utur böcker eller samlat academiskt förråd och lära sin lection utantill, så är wämjesamt at höra, huru de sedan på predikstolen för en sed skull skrymta för Gud och menniskior, säijandes wid läxans upläsande denna eller en annan bön (Judith. 9: 17, 18). »O, Herre, himmelens Gud, hör min fattiga bön, som allenast uppå tina barmhertighet dristar. Tänk, Herre, på tit förbund och gif mig inn, hwad iag tala och tänka skall, och gif mig lycko därtill, på det dit hus må blifwa i helighet.» Denna Judiths bön håller iag kär i hennes rätta sinne och anda. Men då minneslärde skrymtare, som trösta på sit concept och redan beslutit hwad de tala wilja, nemligen de sielftagna penséerna, som de upfyldt sit hufwud med, likfullt effterläsa Judiths ord, då wisa de prof uppå, huru de öfwergifwa bönen, hwilket är det andra (effter § 36), som bör nu[1] bewisas.

§ 40. At werldslige präster icke kunna bedia, mycket mindre resolverat sig med Petro (Act. 6: 4) at altjämt hålla uti med bönen (eft. grek.) är nog uppenbart, ty de äro syndare ännu (Joh. 9: 31) och hafwa intet bönens anda (Zach. 12: 10, cfr § 12). Då Goliath war ung, fick han ock wäl se Herrans ark utanpå (1 Sam. 5: 8, 9) samt höra, huru Dagon icke kunde bestå för Israels Gud (ibid. v. 2—4). Likwäl omwände han sig icke, at han med et omskapat hiärta hade mått tilbedia Gud allena, utan älskade mer sig sielf och werlden. Han wäxte också till i werldens kärlek, at han förpliktade sig at bestrida Herrans rätta tilbediare såsom Samuel, Jonathan, David och flera, som buro arken i sina hiärtan. Goliath hade wäl 30 år före sin död fått se Guds under med arken, Dagons fall, philisteernas plåga (1 Sam. 5: 6) och hade åtminstone hördt, huru Herrans hand warit emot de philisteer wid hielpostenen med dunder, förskräckelse och nederlag (1 Sam. 7) samt huru Jonathan nyligen slagit dem i krafft af sin tro på Israels Gud (1 Sam. 14). Oaktat all denna historiska kundskapen war Gud dock intet boendes i Goliaths bröst hog och anda, ty han aktade intet om at hafwa Gud i kändsla, derföre fick han intet känna honom. Men sin kötsliga styrka, kraffter, konst och kopparhielm samt swärd och spiut, dem kände han, och på dem förlät han sig i trotsig säkerhet. Derföre i stället för[2] at bedia om hiärtats omskärelse och kärlek til Gud samt Guds folk, så continuerade Goliath at effterlefwa sin krigsed, swor förmätit wid sina gudar och

[1] Ej i T. 269. [2] Orden *i stället för* saknas i T. 269.

gick dermed bort ur tiden til sit rum i ewigheten (1 Sam. 17: 1-43, 50). Men käre, mån icke bland den mun-christna werldens lärare[1] finnas de, som undfått mera tillbod af nådens wärkningar än den hedningen? Jo, somlige hafwa ock kändt Guds evangelium och Nya Testamentets söta krafter och alt detta oaktat förhärdat sina hiärtan. De philisteers präster och spåmän woro intet så hårde, när de sågo Guds hand emot Dagon och hans tilbediare, utan de predikade så[2] för folket[3] i Sam. 6: 6: »Hwi förhärden I eder hiärtan, såsom de ægyptier och Pharao förhärde sina hiärtan? Skedde det icke så, at tå han bewiste sig på dem, låto de fara dem (nemligen Israels barn), at de gingo sin wäg?» Philisteerna lydde denna predikan, fastän hon kullslog deras egen religion. Ser iag nu på de werldsliga prästerna och deras åhörare nu för tiden, huru illa de umgås med arken, sättia honom med wåld in hos Dagon, confunderandes lius med mörkret, gudstienst med falsk kyrko-tienst m. m. (2 Cor. 6: 14 seqq.; Apoc. 18: 4, cap. 17: 4, 5), så må iag skäligt effter Frälsarens utsago och sinne i Matth. 12: 41, 42 påminna i kärlek, at de philisteers präster skola stå up på domen med detta släktet och kunna fördömma det, om ingen bättring kommer emellan, ty de ödmiukade sig dock så wida, at de gåfwo ifrån sig arken och gåfwo sig skuld (1 Sam. 6: 3—12). Men om någon nu wil afsäija sig prästa-embetet, antingen i erkändsla af sin oskickelighet at föra det rätteligen eller ock därföre at nu warande prästa-embete är et Babels handtwärk, ja ock eljest om någon intet wil tiga därtil, at Dagon och Herrans ark sättias tillsammans, så tages det illa up af werlden och hennes präster. O, I odödelige siälar! »I dag om I fån höra rösten af hans mun, så förhärder icke edor hiärtan» (Ebr. 3: 7—9), farer icke wille med hiärtat. »Then ther säger: Jag känner Gud och håller icke hans bud, han är en liugare, och i honom är icke sanningen» (1 Joh. 2: 4).

§ 41. Älskelige läsare, om sanningen (Jesus) är i dig til någon grad, så kan du wäl finna, at werldslige präster icke kunna bönhörligen bedja, emedan de intet hålla Guds bud och intet känna Gud, utan öfwergifwa hans ord och uphäfwa sig högmodeliga och kärlekslöst öfwer sin nästa, som endast tilbeder Gud och utwäljer Christum ensam til sin siäla-sörjare. Tänk, hwad bön eller förbön skola de kunna fälla, som äro af werlden, ja, äro et med werlden? Sådana äro de werldsliga prästerna (§ 12) och än wärre. Ty de låta intet werlden passera för en skiöka, som hon är, utan confundera henne med

---

[1] T. 269; V. *lärde.* [2] Ej i T. 269. [3] T. 269 för folket *sålunda.*

Christi församling, som är utkallad ur werlden (§ 18). Derföre när Gud födt några barn här och där i landet, hwilkas lefwerne ju intet kan rima sig med werldenes, utan straffa hwad de ogudaktige i hiärtat hafwa (Sap. 2: 12—20), så äro werldslige präster snart ense med werldene at angripa dessa främlingarna. Rättwisones lius lyser icke de werldsligas hiärtan och förståndsens sol får intet upwärma dem (Sap. 5: 6, 7). Likfullt understå de sig i förtröstan på sin infaillibla kopparhielm at offenteligen på predikstorana för hela werldshopen utropa för willfarande dem, som dock intet fara wille, utan wandra i Jesu fotspår på den heliga stigen, hwarest de fåwitske, de oförståndige, som enfalligt förtro sig åt Gud, icke behöfwa wille fara (Es. 35: 8).

Betänk, hwad det är för en bön och förbön,

a) när werldenes barn, Christi korsses fiender, de werldslige prästerne, upläsa et formular? Gud hörer dock inga syndare (Joh. 9: 31, cfr 1 Reg. 18: 26), besynnerligen

b) när de i samma formular anklaga för werlden Guds och Christi korslärjungar, likasom werlden intet styggdes nog wid dem tillförene (Joh. 17: 14);

c) när Guds sannings älskare, som häldre dö, än försumma et enda Guds ord, hos werlden anklagas, likasom föraktade de Guds ord, nådelöfften, helgedom och all underwisning. Cfr Act. 20: 24, cap. 21: 13, 28; Job. 1: 9, Zach. 3: 1, 2);

d) när werlden och hennes talemän begära, at Gud wille i de trognas siälar förstöra sit egit wärk, ogilla sin gifna uplysning och i stället införa dem tilbaka i werldenes skrifftlärda bedrägeri, mörker och owäsende;

e) änteligen, sedan werlden hafft tid nog at fråga effter och utmärka dessa förböns patienterna, som wilja så snart dö från werlden och tillika med sin tro öfwerwinna henne (1 Joh. 5: 4, 5), så förwandlas förböns-acten i en annan scena och tragoedia. Ty Christi lemmar öfwerantwardas i domarens händer, som antydes, at han icke hafwer keijsaren til wän, om han gifwer[1] Jesum lös, ja, jämte sakens remitterande till werldsligit forum begäres ock, at hon må skyndesamt afgiöras, dömas och exsequeras effter werldslig lag enligit prästernas præjudicium (Joh. 19: 12).

§ 42. Emedan nu iag med några flera, som process nu hålles öfwer tillika, aldraförst här i Stockholm blifwit framdragen[2] at kläda

[1] T. 269: i doma*res* händer, som antyd*as*, at *de* icke haf*wa*... om *de gifwa*. [2] T. 269; V. framdrag*ne*.

skott på sådan förböns theatre sistledne December, Januarii och Februarii månader, så wil iag låta min k. läsare weta, hwad Jesus derom sade til min siäl, nemligen:

a) Om prästerna således: »Hwar och en plantering, som min himmelske fader icke planterat hafwer, skal upryckas med rötter. Derföre, låter fara dem, de äro blinde och blindas ledare. Hwar nu en blinder leder en blindan, så falla de båda i gropena» (Matth. 15: 13, 14).

b) Om patienterna, som lida sådant offenteligit förtal och ondt rykte, talades så hos mig: »Mine käreste, förundrer eder icke på den hetta, som eder wederfares — —, såsom hände eder något nytt, utan glädiens häldre, at I liden med Christo, på det I ock frögdas och glädias mågen i hans härlighets uppenbarelse. Salige ären I, när I för Christi namns skull blifwen försmädde, ty Anden, som är härlighetenes och Guds ande, hwilas på eder. När dem blifwer han försmädd, men när eder beprisad» (1 Petr. 4: 12—14).

c) Til de blödiga och effter sit begrep wälmenande, som kunde finnas i kyrkan rörde eller framdeles kunna röras til medömkan öfwer de lidande, sade Jesus sålunda: »I Jerusalems döttrar, gråter icke öfwer mig, utan gråter öfwer eder sielfwa och öfwer eder barn» (Luc. 23: 27, 28).

d) Til den werldsliga regeringen, om den tager sig på at döma och exsequera effter prästernas önskan, talar Jesus i sin barn sålunda 1 Sam. 26: 18—20: »Om Herren upretar tig emot mig, så låte man et spisoffer lukta». Cfr Lev. 2: 1—13. Det är,

a) man offre sig aldeles åt Guds wilja, som är Jesu wänners semlo-bröd (Joh. 4: 34),

b) utan all surdeg af præjudicier, skrymtan, egenkärlek, werldsligit sinne etc. (Matth. 16: 11, 12);

c) man giute oljo på semlo-brödet eller man anamme af Christo Andans olja, wishet och lena sinnelag, som hälst dömer i barmhertighet och förskoning, så framt man funnit det Guds wilje och befallning wore, at man döma skal, ty annars har man intet semlobröd at giuta oljan på. Se lit. a. Sir. 3: 20—25; Jac. 2: 13;

d) man lägge rökelse däruppå, brukandes bönen til at noga få weta Guds wilja i de besynnerliga omständigheter och kunna träffa rätta måttet (Sap. 7 och 9; Apoc. 5: 8);

e) man »offre salt uti detta spisoffret», nemligen Christi salt, som bewarar för högmod, inbildning om infaillibilité och annor påfwisk förruttnelse. Detta nådenes och wishetenes salt kallas Guds för-

bunds salt, emedan det förbinder hogen och gemötet med Gud och aktar hans förbund högre än all i werldskärlek giord försäkring (Dan. 6: 7—9, 25—27; 2 Chron. 13: 5 seqq.[1]);

f) man bäre det så til öfwersta prästens Jesu söner, förenandes sig med deras böner, som för käraste lifwet icke töras, eij heller wilja bära fram en främmande eld (Levit. 10: 1, 2—7);

g) man hafwe detta offret til elden på altaret, i förening med prästens Christi rena eld fullborde man offret, följandes Christi fotspår (Matth. 22: 21, 34, 46; cap. 23).

h) Detta är et offer, som wäl luktar för Herranom. Guds inflödande frid och Andans witnesbörd kommer tilbaka med försäkring, at Abels offer är godt men Cains ondt (Ebr. 11: 4; 1 Joh. 3: 11—13).

Widare säger då Christus[2] genom David i 1 Sam. 26: 19: »Men om menniskiors barn upreta tig emot mig (såsom offta sker, Dan. 6: 6—15, Joh. 19: 15), så äro de förbannade för Herranom (de wilja intet wälsignelsen och kärleken, utan löpa sielfwe in i wrede och förbannelse, Ps. 109: 16—20, Act. 9: 5, cap. 4: 27), at de på denna dag hafwa fördrifwit mig (d. ä. de jaga och predika mig utu det landet, som Guds wisa försyn satt mig uti, Matth. 25: 41—45; Ps. 37), at iag icke må blifwa i Herrans arfwedel. De säija: Gack bort och tiena andra gudar.» I sin blindhet, så mycket de förmå, utestänga de mig, (eller mina medlemmar) från Fadrens arf och söka förleda mig från hans sanna och rena tienst (Matth. 23: 13; 2 Chron. 20: 11, Apoc. 13: 16, 17). De säija: *Wi* ärom Herrar, wi hafwom rätt och wiljom intet härbergera tig eller tina lärjungar, emedan tu så fast resolverat at draga til Jerusalem (Luc. 9: 51, 53; Joh. 4: 20—24; Es. 47: 7, 8). Så talar, giör och lider Jesus än i dag. Sielfwer i sin höga person kan han wäl intet mer dödas, utan är lefwande och regerande å alla orter, tröstandes sina qwarlemnade barn därmed, at hans fader gifwit honom all makt til at döma, i Swerge jämwäl (Joh. 5: 22, Matth. 28: 18, 20). I lemmarna, som på jorden äro främlingar, lider Jesus saktmodeliga. Jag påminner ännu en gång (§ 8), at fastän Jesus wid sanningens bekännelse förkunnade de phariseer och skrifftlärde, hwad för et weh och förbannelse hwilade öfwer dem, så war dock hans hiärta förutan bitterhets galla. Han war så fiärran ifrån at önska förbannelse öfwer sina fiender, at han sielfwer för dem smakade dödsens galla och förbannelse. Huru ömt ropade icke han: »Jerusalem :||:, du som dräper propheterna — — —, huru offta har iag welat församla tin barn»

[1] T. 269. [2] T. 269 *Jesus*.

(Matth. 23: 37), därest han förut ropat weh i medömkan och kärleks nit. Uti sådant mins Jesu sannings och kärleks sinne önskar iag at[1] alt bättre och tätare iklädas, omgiordas och bewäpnas mot all lögn och mord, klenmodighet[2] och wrede.

§ 43. Och fortfar nu i betraktelsen af[3] *werdslige prästers* embetsförrättningar medelst *bön och förbön.* Wore de botfärdige, at de kunde bedia för sig sielfwa, så behöfde de wist bönen, besynnerligen til at blifwa löse ifrån de starka snaror, däri de fångne ligga. Och sedan de kommit til kraffter i trone och Andans fria styrka, kunnande på kongeliga prästers wis med Christo gå ut til andras hielp genom en segrande tros förböner, då kunde desse männerna, som fordom woro werldslige präster, men nu blifwit frie Christi tienare, förena sig med få sina trognaste bröder och effter böne-andans fria drifft anhålla hos Gud, at de willfarande måtte komma til rätta. Då torde dem tildelas något mått af Pauli kärlek, som wil sielf hädre wara anathema än se judarnas otro (Rom. 9: 3, cap. 10: 1).

Huru skulle desse kunna stå på predikstolen och NB för werlden beklaga de wällsintas oförstånd i theorien? På torget och i kyrkan finnas ju samma slags åhörare och förebediare. Prästerne kunna sielfwe blifwa warse dödeliga kätterier i praxi hos sig och sina åhörare, såsom ock andre blinde kunna se mycket sådant, iag menar practiska willfarelser, werldslustar och synder. Likwäl bruka de intet at med particuliera förböner offenteligen på prediksstolarna utmärka sådana hæreticos practicos eller werldsälskare, t. ex. de giriga, som kallas goda hushållare; de äredryga, hwilkas ambition man räknar för en dygd; de galanta, som hållas för belefwade och artiga; med flera sådana, som altid fara wille med hiärtat och weta intet Guds wägar (Ebr. 3: 10).

§ 44. Förbönsförrättningen tilwälla de werldslige prästerne åt sig alt för högmodigt, ty hon är af ganska stor wärdighet. Den som sielf ännu står under första bättringen eller eljest i anfäktning och twifwelaktig strid emot sina egna diabolister, den är ännu intet i stånd at med segrande krafft bedia för andra, d. ä. tillika bestrida deras och sina egna fiender. Gud plägar icke lägga för stora bördor på siälar, som begynna. Likwäl, alt effter som man blir trogen i Jesu förböns krafft at besegra sina egna synder och mörker, så begåfwas man ock med kraffter och kärlek til at hielpa andra i deras strid mot wilfarelser och elände. Så giorde Samuel. Se 1 Sam. 12: 18—25.

---

[1] Ej i T. 269. [2] T. 269 *klemmighet.* [3] T. 269 *om.*

Det är ock troligt, at Samuel genom sina förböner hos Gud uträttat ju så mycket til Goliaths nederlag, som Davids slungo-sten. Sammalunda ligger och nu månger öfwad Jesu stridsman fördold i dödskamp mot mörksens makter, och de segers kraffter han undfår, blifwa sedan, när Gud så godt finner, framburne genom andra swagare christna, som ännu äro mer wärksamme utwärtes. Derföre måga desse, när Gud brukat dem, ingalunda mena, at de förrättat något stort, fastän de brukat slungan (1 Sam. 17: 49). En enda i Gud befästad och indragen siäl kan på en tima med sin bön hos Gud och och fördolda hiärte-strid mot satan utwärka mera seger, sällhet[1] och fromma i Christi kyrka än eljest månge äfwen wälmente lärare genom långa tiders arbetande (och talande)[2] ur en icke så diup grund. Detta ware både för präster och mig et motgifft emot högmod, då satan wil fresta och uphöija, likasom man hade giordt något. Jesus befäste ödmiukheten i dem, som sanningen älska!

§ 45. Werldslige prästers böner, dem de såsom embetsförrättningar hålla, bestå endast på handbokens formular, ty i krafft af prästa-eden och kyrkolagen äro de så fast och noga därwid bundne, at de intet få bedia fritt ur den H. Anda. Se nya kyrko-ordn. cap. 21 § 2, cap. 22 § 2, cap. 1 § 7 samt handbokens kongeliga påbud, dat. Stockholm d. 22 Julii A:o 1693, derest wid straff och wite strängeligen och alfwarligen förbiudes at bruka några andra ord i offenteliga böner, än i handboken föreskrifwit är. Der befalles ock at oförandrat och ostympat i akt taga alt hwad i henne affattat och föreskrifwit finnes.

Jag wil nu intet gå in i widlyfftigt bepröfwande,

a) om detta budet är Guds bud, ej heller fråga, om Archiebiskoparne M. Abrahamus, Olaus Mart[ini], Petrus Kenicius etc., som handboken författat och öfwersedt, warit så infallible, at de sielfwe intet ord upsat uti formularen af

b) egen godtycko, utan i alla delar rent och tryggt hafft den Heliga Andas ingifwelse. Utan iag må allenast lemna til uplysta och öfwade bediares efftersinnande,

c) om de i dag kunna upsättia et böne-formular ur så lifsflytande källa och theophneustie, så at de sielfwe i morgon och alla sina lefnadsdagar skola kunna upläsa samma formular utan skrymteri och egenwilligt missbrukande af Guds namn effter deras egna wahl och dynkel. Än mera,

---

[1] T. 269, *salig-het.* [2] T. 269.

d) om de kunna råda och persvadera andra i gemen at med utwärtes effterläsande apa dem effter, oaktat deras olika inra[1] tillstånd. Och änteligen

e) om de utan egensinnighet och mästerskap öfwer Guds barnas tro och den H. Andans drifwande bönekraffter i de brinnande böne-altaren kunna understå sig at pålägga samma formular allom i gemen, at de måste komma i kyrkan och läsa up dem, utan at med David, Daniel, Jeremia, apostlarna och de första christna få lof at bruka de orden, som den H. Andas utgutna böne-gåfwa otwungit låter framflyta (Act. 4: 24, 31). Kan hända, at de konungar och biskopar, som utgifwit handboken, icke hafft det förtroende til prästerna, at Guds ande wore i dem, så at de kunde bedia ur hans källo. Och at således, i brist på goda män, war rådeligare at lemna dem någon pædagogisk handledning än at låta dem frambära en hop oråd och förargelser ur sin egen anda, som hwarken ägde Guds rökelse eller kärleks-eld. Dock är saken därmed ej ursäktad. Jag har eij heller at giöra med de förledna tider. Nu är helt annat folk i Swerge här och där kringströdt. Här finnas trogne förbediare, som af Gudi undfått mycken rökelse til wälluktande böner (Apoc. 8: 3, 4), och somlige äro nu icke blott[2] rykande wekar, utan stå såsom brinnande bloss och eldspelare up åt himmelen. Derföre är icke allena otilbörligit at twinga dem til kyrkorna, ty de hafwa böne-cabinet i hiärtat, utan det wore ock antichristiskt at wilja med lekamligit straff och werldslig öfwerhets makt binda dem wid handbokens formular. Se härom min förklaring om gudstienstens och kyrkotienstens åtskillnad, §§ 13—20.

§ 46. Främst uti Gottfrid Arnolds Paradis-lustgård citeras ur Hornbeckii Epistola ad Duræum, pag. 369, dessa Apollonii[3] ord: »Wi ogilla ock de offenteliga böne-formular, NB som med wåld såsom nödige och wäsenteliga delar i gudstiensten pålägges samweten, NB fastän de effter materien och innehållet woro wäl sammanfattade. Ty på det wiset, när de således införas, warda de til orättfärdiga wåldsamhets instrumenter mot kyrkans rättsinniga barn. Ty af Christo och apostlarna äro inga böne-formular föreskrefne såsom absolut nödwändiga, då likwist[4] i deras förordningar ingen brist eller mangel är i gudstienstens wäsenteliga stycken.» Se mer sådant i Gottfrid Arnolds företal, loc. citat.

---

[1] T. 269; V. *inra olika.* [2] Ej i T. 269. [3] T. 269; V. *Apollinii.*
[4] T. 269 lik*wäl.*

När man än finge en riktig bönebok, som til innehållet wore helt ren och gåfwe henne dock i en werldslig prästs hand at bruka henne, såsom han nu betienar sig af handboken, så finge han wäl en ny födeplog i händer men icke just något nytt lif i hiärtat, utan så länge han är andeligen döder, så kan han eij annat än öfwergifwa bönen, ehuru många och långa böner han för sin winning skul upläste (1 Tim. 6: 5, Marc 12: 38—40). Ty ehuru en mennisklig makt commenderade en dödan at strida emot fienden och wisade honom, hwarest swärd och skiutgewär woro at finna, så kunde likwäl den döde intet taga gewäret til sig, än mindre (effter den[1] commenderandes ordres och wilja) hugga och skiuta på fienden. Sammalunda ehuru werldsliga öfwerheten hade en god böne-bok eller manuale, som wisade, huru man hos Gud kan få böne-andan til at dermed strida såsom Elias och Elisa, så kunde likwäl de andeligen döde werldenes präster intet taga Guds ord til sig effter höga öfwerhetens wilja, än mindre med des swärd hugga et hugg eller med bönen skiuta et skott, som satan skulle bäfwa för, utan när de werldslige prästerne effter föreskrefwen lag exercera med bokstafwen och läpparna, så äro de satans egne soldater (Es. 29: 13).

§ 47. Än trogne präster då, mån intet de kunna rätt bruka handboken? Swar: Rätt trogne präster känner iag inga, som icke i något mål annullerat sin prästa-ed och äro på wägen at alt bättre (med Simson, Judic. 16: 9, 12, 28) slita sönder den falska kyrkans tog. Desse weta wäl sielfwe, at fastän man wid en böns läsande stundom fått goda böijelser, så får man dock intet altjämt binda sig wid handbokens böne[2]-formular, så framt man will sielf blifwa böne-andans tempel och intet försynda sig med styggelig offer och främmande eld (Lev. 10: 1, 2; Es. 66: 2, 3 seqq.; Sir. 35: 10—15). De trogne och fortgående äro wäl ense med det, som anfördes § 45, lit. a. b. c. d. e. Dessutan hafwa de wäl erfarit det samma, som Doct. Luther bekänner om sig, nemligen at när han läste *Fader wår*, så upgick stundom wid etdera böne-stycket (t. ex. »Helgat ware tit namn») en så rik källa i hans anda, at han stadnade twärt af med läsandet och lemnade den H. Anda sielf fritt rum. Han lät strömmarna flyta, hörandes stilla uppå, hwad Herren då[3] med honom talade. Lutherus råder ock alla andra at giöra sammalunda, nemligen ledigt följa den H. Anda, fastän de måste låta somliga bönerna stå så länge. Han warnar högeligen, at man intet med gamla wanan i continuerande munnens

[1] T. 269; V. *de*. [2] T. 269. [3] Ej i T. 269.

tal må wara den H. Anda hinderlig, när han wil sielf predika och bedia. Se Doct. Luthers Auslegung des Vater unsers. De trogne och fortgående bediare weta wäl, at den som ewärdeligen wil binda[1] sig och andra wid handboken och böne-formular, han måste öfwergifwa bönens tilwäxt och afhindras[2] från de innerligare böne-öfningar, som bönens anda wil[3] sättia honom uti. Hwarom iag i den redan ingifna bekännelsen om bönen mit sinne förklarat hafwer. Fördenskul kan iag intet anse kyrko-ordningens cap. 1, § 7, pag. 8, för något christeligit bud, hwilket iag för Guds skull hörsamma borde. Än mindre kan iag tro, at någon trogen Christi präst (Apoc. 1: 5, 6) kan sig där til med prästa-ed förplikta, ty då måste han binda både sig och andra trogna i pastoratet; han måste då werkeligen kränka deras christeliga frihet, dämpa och hindra bönenes anda och hans gåfwors tillwäxt.

§ 48. De flera embets förrättningarna, som werldslige präster förmätet sig tillwälla och såsom et monopolium besittia, hinner iag intet med at denna resan ransaka och föredraga. Detta, som redan förestält är, kan wara nog til prof, hwad man hos dem kan hafwa at wänta, ty hwad godt kunna de wäl giöra, när de öfwergifwa Guds ord och bönen (§ § 36—47). Men förr än iag skrider til slut med deras frukters omrörande, wil iag til præservatif mot misstankar hos somliga läsare (likasom hade iag detta skrifwit af kötsligit nit mot präster) å nyo påminna, at iag intet hatar deras personer (§ 1—9), utan sanningens tweäggade swärd är skarpt och de oomskurne hiärtan måste känna sweda, när Andans knif sättes på deras förhud (Act. 2: 37, cap. 7: 54), och den som toligt lider swedan och intet låter Cains wrede herrska, den får wäl effteråt smaka sanningens söta frukter och frigiörande salighet samt läkas af hennes balsam (Joh. 8: 32, Prov. 28: 23, Sir. 4: 9—21; Jos. 5: 2—10). Käre, är det icke så med somligas naturell, at fastän deras kropp är igenomsiuk och miserable, så gitta de likwäl icke höra, at deras siukdom är så farlig? Sammalunda är ock med dem, som icke hafwa god hälsa i Jesu. Deremot de som älska sanningen och opartiskt kunna dömma om andeliga saker, de kunna wäl tola, hwad iag skrifwit hafwer, och finna wäl, at iag intet talat för skarpt. Mit naturell är intet skarpt än mindre hårt effter nådenes olja, som begynt uplena mig. Men saken, som iag bort beskrifwa, är så genom-ond, prästernas werldsliga sinne så ochristeligit, deras koppar-rustning så hård och skadelig, deras

[1] T. 269 *be*binda. [2] T. 269 *hindras*. [3] T. 269 *wille*.

krigs-ed och upförande så fullt med synder och surdeg, at mina utlåtelser icke på långt när förslå til deras afmålande. Är nu[1] contrefaitet så olideligit at se eller höra omtalas, huru skola de blifwa då til mods, när sielfwa originalet en gång wid Jesu tilkommelse och samwetsrörande dom för dem framlägges och måste då med osäijelig pina och förskräckelse widkännas (Os. 10: 8; 1 Cor. 6: 2, Sap. 3: 7, 8). Käre, »fly[2] för synden såsom för en orm, ty kommer tu henne för när, så stinger hon tig. Hennes tänder äro såsom leijons tänder och dräpa menniskiona. Hwar och en synd är såsom et skarpt swärd. De ogudaktige gå wäl på en slät wäg, hwilkens ände helfwetis afgrund är» (Sir. 21: 2—4, 11). Den så kändt sina synder och säkerhets wägar, lärer icke förtryta, at den gamle Adam med sina herrskande utbrått förliknas wid ormar, leijon, ulfwar och flera skadediur, ty i dessa diuren är dock ingen moralisk malice och synd såsom i menniskian. Diuren hafwa aldrig förskutit Guds andas nåde-lius, hwilket allom menniskiom tilbudit, men af få anammat warder. Jesus war wist saktmodig och kallade likwäl de skrifftlärda och phariseer huggormar, Herodem en räf och lego-herdarna glupande ulfwar, som komma til at stiäla, slakta och förgiöra (Joh. 10; Matth. 23; Luc. 13: 32). Den falska propheten liknas wid et wildiur, som upstiger utu jorden, hafwer tu horn likasom Lambet och talar såsom drakan (Apoc. 13: 11, seqq.; cap. 19: 20).

§ 49. Fördenskull wakte sig hvar och en för de falske propheter, doctorer och präster. Detta är et angelägit råd ur Jesu mun til alla, som hafwa at beställa med werldsliga präster. De komma i fårakläder, men äro inwärtes glupande ulfwar. Detta är et sannfärdigt witnesbörd om deras mysterio iniquitatis, förklädda ondskos hemlighet, och tillika om Jesu kärlek, som wågar at warna derföre (Matth. 7: 15). De skyla sin ondskos hemlighet under orthodoxiens kappa, under Christi namns, ords, nits och ordnings förebärande, men inwärtes äro de stadde i den gamla Adams ulfwa-art, werlds kärlek och kötsliga sinne, som är fiendteligit mot Gud och hans lefwande får (§ § 12, 13, 15, 28). Til et wårdtecken och minnings-märke af denna saken lärer wäl Guds wisa oeconomie hafwa tilstatt, at werldslige präster fått effter deras wilja med singulier klädedräkt distinguera sig från de christna och giöra sig ärewördiga hos de widskepeliga, som här finnas än i dag och intet allenast i påfwedömet. Inwärtes hafwa de ingen prästa-dräkt af Guds kärleks och Christi dygde-

---

[1] T. 269. [2] T. 269 fly *nu*.

kraffters rena linne, såsom alle sanne Christi tienare hafwa (Ezech. 44: 17; 1 Petr. 3: 3—5). Derföre nödsakas de at bruka fårens ull, om de wilja giöras ansenlige och intet befinnas nakne, såsom de äro för Gud och hans klarseende barn (Apoc. 3: 17, cap. 2: 2, Jer. 13: 22—27). Jag hoppas dock,[1] at andre menniskior skola blifwa upwäkte til at se prästernas andeliga nakenhet, så at deras utwärtes habit häreffter icke skall bedraga så många (Zack. 13: 4, 5, Nahum 3: 5, 6; cfr Apoc. 17: 16). Imedlertid kunna de, som wilja, approbera och beswärja nya kyrko-ordningens cap. 19, § 17, genomläsa följande ställen, om de förr warit obekanta, nemligen Gottfrid Arnolds Abbildung der ersten Christen, Buch 8, cap. 10, §§ 9, 10, 11 seqq. Ejusdem Geistliche Gestalt eines evangelischen Lehrers, Part. 2, cap. 14, §§ 39 seqq. Ejusd. Kirchen-Historie, Tom. 1, Buch 4, cap. 7, § 10. Item Doct. Johann Samuelis Strykii Dissertatio de Jure Sabbathi, cap. 4, num. 143 et seqq. Gottlieb Cobers Cabinets Prediger (num. 51, pag. 222) tiltalar dem sålunda: »Ästu en andelig man och förer likwäl et så oandeligit lefwerne? Din andelighet sitter wisserligen allenast[2] i kappan eller den swarta råcken. Man behöfde eij mer än lägga en couleurt klädning på mången präst, så kunde han passera för den bästa politicus.» Detta sade Gottlieb Cober. Men iag är intet mån om hwarken kappa eller krage, mässehakar eller swart råck etc. Ty så länge det är nödigt at i kyrkolagen (cap. 19, § 17) förbiuda, at de ringare präster eij skola bära sådan drägt som biskopar och doctores theologiæ, så är teckn och bewis nog, at Christi libberi (ödmiukhet och försakelse) hos dem intet står at finna (Es. 3: 12—24; Ebr. 11: 37, 38).

§ 50. Wärdslige prästers (och deras)[3] embetts frukter äro angelägnare at se och bepröfwa, innan man törs äta deraf. »Utaf deras frukt skolen I känna dem. Icke hämtar man wijn-drufwor af törne, eij heller fikon af tistel. Et godt trä kan icke bära onda frukt, icke kan heller et ondt trä bära goda frukt.» (Matth. 7: 16, 18; Mich. 7: 4[4]). Af roten, som werldslige präster stå uppå (§ 12), och af safften, som de druckit (§§ 13,[5] 15, 26 seqq.[6]), kan wäl aftagas, hurudan frukt de bära kunna (§§ 35, 36, 38—41, 45, 46). I anseende til deras egna kroppar eller timmeliga lycka i werlden, är wäl sant, at deras embete bär frukt, nemligen det förser dem med jordiskt underhåll af wissa inkomster, som deras otro hafwer at se på hwart år. De hafwer intet fått

[1] T. 269 *ock*. [2] T. 269 *endast*. [3] Ej i T. 269. [4] T. 269.
[5] T. 269. [6] T. 269.

förgäfwes, ty är eij at undra på at de eij heller wilja gifwa något för intet (Matth. 10: 1, 8, 9). Deras kopparrustning, superficiella,[1] oandeliga erudition samt exercitia etc. hafwa kostat dem ansenliga penningar wid scholar och academier in- och ut-rikes, ty förtänker man dem intet, om de på giord bekostning, tienster och arbete wänta interesse och årlig frukt af allom, som hålla nödigt at lega dem samt betiena sig af deras embets förrättningar. Goliath torde intet kostat så många plåtar på sin kopparhielm, wapn och krigs exercitier, som desse giordt på sina. Men käre, hwad båtade det Goliath, at han så starkt præparerat sig och från sin ungdom hafft så mycken omsorg, hufwudbry och onyttigt arbete? Hwar blef hans sold och segerlön? Herren sade: I denna mörka blindhets natten skall man kalla tina siäl ifrån tig. Ho skall då få det du tillredt hafwer? Luc. 12: 20. Altså ock til de werldsliga prästerna. Hwad kommer det dem til godo, om de wunnit hela werldena och förtappa sig sielfwa eller giöra skada på sig sielfwa? Luc. 9: 25. De wilja intet utkora den goda delen, utan taga ut sit goda, medan de här lefwa (Ps. 17: 14, Luc. 16: 25, Matth. 23: 6, 7).

§ 51. Hwad frukt faller då af deras embete i deras siälar? Swar: Deras egna siälar förblifwa[2] öde och tome, få intet smaka det fördolda manna, eij heller äta af lifsens trä, ty de wilja intet bestrida werlden, än mindre öfwerwinna[3] alt det, som Jesus hatar (Apoc. 2: 17, 7). De äta intet Guds ord, fastän de predika agnar (Ebr. 6: 5, Jer. 23: 28). De drömma fuller wid predikandet om Guds kärnefulla ord, men tå de en gång upwakna, sij, tå är deras siäl tom. Så går det de hedningar, som emot Zions bärg strida (Es. 29: 8, 10—14). Om Guds saliga swar på bönen weta de för sin del intet hugneligit at säija (Prov. 21: 25, 27; Es. 1: 11—15). Och effter de intet wilja wandra i liuset (i trones bön och lydno), så får liuset intet förwara dem från den stora olyckan, som deras ed förer dem uti, nemligen då de i mörkret nödsakas at stöta an på tempel-stenarna (Joh. 12: 35, 38, 46; 1 Joh. 2: 9—11; Luc. 20: 17—19). Då besynnerliga warder det ju längre ju argare med dem, de förföra och warda förförde (2 Tim. 3: 16).

§ 52. Hwad frukter *åhörarne* kunna för sina siälar hämta utaf werldsliga prästers embetsförrättningar, det kan nog aftagas af § § 36 til 37, derest bewist är, at deras arbete bestådt deri, at de öfwergifwa

---

[1] T. 269; V. *superfiela.* [2] T. 269; V. *blifwa.* [3] T. 269; V. öfwerwinna *de.*

Guds ord och bönen. »Hwad godt kunna de då lära, när de Herrans ord förkasta?» (Jer. 8: 9). Och det är intet wärdt, om de werldslige prästerne säija: »Wi wetom, hwad rätt är och hafwom Herrans lag för oss.» Ty der swaras straxt: »Är det dock icke utan lögn, hwad de skrifftlärde gifwa oss före?» Ibid. v. 8. Emedan de intet kunna bedia, så förmå de intet godt hos Gud uträtta, och honom förutan sker intet godt. Men de rättfärdigas alfwarliga böner i trone förmå mycket och undfå af Guds anda rikeliga både säd och rägn för torfftiga siälar (Jac. 5: 16, 18; Act. 4: 24—29, 31). Sådan som anden och källan är, hwarutur talet flyter, sådan blifwer ock des effect och egna wärkan. Utgår prästens ord ur hans egna anda, naturs krafft och hufwudkonst samt mörksens medwärkande ondsko eller hemliga onda inflytelser, så åstadkommer han skrymteri, minneswärk och synder hos dem, som hans ord eij urskilja och förkasta (Jer. 23: 15, Es. 32: 3, 6, 7). Sådant är de werldsliga prästernas ord och predikande (§§ 12, 36 til 39). Derföre, emedan Gud intet sändt dem (§§ 36, 37) och intet befalt dem, så äro de eij heller desso folkena nyttige (Jer. 23: 21—32).

Korteligen, effter de öfwergifwa Guds ord, lif samt Andans bön, hållandes ingen förenings gemenskap med wälsignelsens källa Jesu Christo, så förmå de ock ingen wälsignelse skaffa sina åhörare eller bära dem någon god frukt eller sådan nytta, som hörer til ewinnerligit lif (Joh. 15: 4—6; Matth. 12: 33—35). Hwad bokwett och minneswärk, som prästerne i naturs krafft samlat vid scholar och academier för penningar, deraf blifwer åhörarenas odödeliga siälahunger intet stillad, och sådan frukt gäller intet i Guds rike (Es. 55: 1, 2; 1 Cor. 4: 20).

§ 53. Eho nu detta fått erfara och röna i lifaktig kändslo, den lärer hwarken sielf wilja smaka deras frukter, eij heller påtruga anddrom deras waror, utan fast häldre tacka Gud, som här ock där friar någon siäl från deras händer (Ezech. 13: 23), ja, med alfwar bedia honom, at han än bättre wille »frälsa sin får utu de onda herdars mun och sielf taga sig an sin hiord och skiöta fåren, som de betorfwat» (Ezech. 34: 10—16, 23—31).

Derföre, så månge som wi nu[1] äre lefwande får och effter Christi röst lemnat de legda herdarna, wi måge wäl i Herdans skiöte wara oförskräkte, om än leijon och biörn, ja Goliath, reste sig up emot oss, ty David lefwer, iag menar, brodren och herden Jesus lefwer (1 Sam.

[1] Saknas i T. 269.

17: 34—37). Jesus lefwer, wi skolom ock lefwa, om wi än döde blefwom (Joh. 14: 19, Apoc. 1: 17, 18). Om wi ock skole smaka de werldslige prästers embetsfrukter, som pläga falla på Guds barnas kroppar, wäl an, ske Herrans wilje! Och deri hwilar iag.

Sven Rosén.

VI

OM HIMMELRIKETS NYCKLAR.

Oförgripeliga påminnelser wid 4 bref,[1]

som Herr Lieutenant Brunnou och Herr Biskopp D. Daniel Juslenius wäxlat sinsemellan A:o 1737 angående

himmelrikets nycklar.

(Borgå Domk:s Arkiv. Handl:r f. 1740. Afskr.)[2]

§ 1. Emedan Hr[3] Lieut. Brunnou har godt uppsåt at intet taga någon annans partie än Jesu Christi opartiska sanning, som består i ewighet, så lärer han intet tagat illa upp, då man påminner, det i hans första bref, dat. Malmsby den 20 Septembr. 1737, finnes straxt i begynnelsen en titulus adulatoris, i ty Hr[4] Biskop Juslenius, som hela wägen bewisar sig wara en blind doctor och Christi föraktade korsens fiende, der flateras såsom en högt upplyster doctor och fader i Christo. Hafwer Praep[positus] Serlachius i Perno församling ofenteligen bedragit folket med slikt låford om B[iskop] J[uslenius], så kunde det tydeligen anföras såsom *hans* utlåtelse, men ingen upplyst Christi korsens älskare har samwete at tillägna påfwen i Rom hans wanliga honoris titulum qvasi civilem, då han kallas Sanctitas Vestra, Eder Helighet[5].

§ 2. Widare påminnes[6] vid första brefwet af den 20 Septembr., att man snart kan tro, det Perno sochen gifwit sina präster beröm (Luc. 6: 26) och at de blinde efterföllja sina före gående blinde skriares exempel. Jfr Swenska Psalmboken n:o 31, vers 5. Men icke hade Hr L[ieut.] B[runnou] skolat skrifwa, at prästerna fådt godt låford, ej utan orsak, så framt han icke will förklara sina ord således: Folket berömmer altid de falske prästerne, och det ej utan orsak, ty de bedrägeliga saligprisarena utropa de säkra för sahl. Guds barn, bröder och systrar i Christo, som wid skriftestohlen bestyrkas[7] med falsk absolution och insöfwas[8] än diupare i sitt bedrägeliga hopp om ingången i Guds rike, genom de legdas odugeliga nyckel.

---

[1] Samtliga dessa bref i UUB. K. 117, s. 73 ff. [2] Enl. P. (=Pajula). Se inledningen. [3] P. *Hl.* Se inl. [4] P. *Hl.* Se inl. [5] P. *Honoris titulum, qvasi civilem sanctitas vestra, då han kallas Eder Helighet.* [6] P. på minn*as*. [7] P. bestyrk*es*. [8] P. insöfv*es*.

§ 3. Att de legdas tjufwe-nyckell icke förmår att lösa opp Guds rikes dör påstår Lieut. Brunnou skäligen, ty den som icke är förenadt med Christo, den förmår ingenting i Christi rike (Joh. 15: 5, 6, 10 sqq.[1]) Likaledes då han sedt, att the i kyrkan absolverade alltjemt blifwit i sina synda fietrar fast bundna, så har han orsak at neka, det prästernas absolverande warit af en gudommelig löse-nyckell, ty hwad Gud sielf genom medlares eller och igenom Christi lefwande lemmar absolverar och löser, det är uti sanningen upplöst och frigiordt, så att det samma kan gå och wandra rättfärdigt på Guds wägar (Math. 9: 6). För den skull när man blifwit warse, at de[2], som i kyrkan blifwit absolverad[e], sedan de[3] efter begiäran sagt, at *prästens förlåtelse är Guds förlåtelse,* — att de[4], säger jag, lika fult gådt bort med bundna samweten, kunnandes icke i Christi frihet tiena Gudi, så kan man trygt sluta, att den prästen war en bedragare, som predikade lögn i Herrans namn, en sacrilegus, som stahl hwad heligt aktas och Gudi allenast med tack tillskrifwas borde (2 Petr. 2: 19, Zach. 13[5]: 3, 4, 5; Rom. 2: 22)[6].

§ 4. Ty om en menniska å Guds wägnar och så som et Guds ord will säga utan wilkor till den bundna syndaren: »Gack i frjd, tina synder äro tig förlåtna, war lös och fri» så är oumgängeligit, at sanningens anda bor och tahlar i henne så sanfärdigt som fordom i Natan (2 Sam. 12: 13), då äfwen effecten eller absolutionens wärkan lärer med lif och gudommelig kraft i syndarens siähl förklara, at bem:te ord till honom woro lefwandes Guds ord. Derföre må Hr. Lieut. Brunnou fast behålla Christi lähra i Joh. 20: 22, 23, at den Heliga Anda måste först i rikt mått inblåsas i den siählen, som sedan i Christo och med Christo skall såsom et Guds wärktyg kunna lösa eller binda. Der jemte såsom then Heliga Anda aldrig utlåfwat sig willja boo i de skrymtares kappa och kraga, jag mehnar det af wärlden dem uppdragna embetet, utan han bor i dem, som försakat sig sielfwa och wärlden med alt satans wäsende och willja, nu endast älskar och ährar Christum, så må wi dristeliga förkasta Antichristi formulas, som säger, at han är Christi vicarius på jorden, att Gud intet har himmelrikets nycklar qwar hos sig, utan gifwit dem[7] åt honom såsom sinom fogde.

---

[1] P. *s. qq. likaledes, då ...* [2] P. de*n*. Förmodligen har handskriften, såsom i §§ 11, 14 och 21, *dee*, hvilket i dåtida tysk stil lätt kan förväxlas med ett d*en*. [3] Se not. 2. [4] P. *du*. [5] P. *15!* [6] Hos *Pajula: 2 Petr. 2 Cap. 19. Zach. 15. Cap. 3, 4, 5. Rom. 2 Cap. 22.* — [7] P. d*en*.

§ 5. Här med går jag till Herr Biskopens swar, dat. Borgo den 27 October 1737, der uti sistnämbde utlåtelse finnes fol. 8 wid 3 frågan. I thetta brefvet repeteres en hop satser, dem en studerat läsare kan finna igen i Hollatio och andra theologiska systemer, besynnerligen smakand[e] efter D.[1] Schelwig, Fechten, C. Neuman och flera så kallade ortodoxi rigorosi. Det wore alt derföre [för] widlyftigt at nagelfara alt.

Wid andra frågan (lit. d.), derest Luc. 10: 1—16 illa apliceras på alla dem, som efter närwarande bristfulla inrättning kallas Guds ords tienare och skriftefäder, der säger Herr Biskop Juslenius, at den, som hörer en ordinair präst i skriftermålet förlåta sig synderna, han hörer Christum förlåta sig dem. Huru blind denna ledaren är och huru illa han tager Christi sanna utlåtelse till satanisk lögns stadfästelse, må hwar och een upplyst siähl eftersinna. Ty när Christus sade: »T[h]en eder hörer, han hörer mig», då hade han sådana för sig, som försakat wärldenes rikedomar, lärdom och jordiska anseende, följjandes Christi fotspår, ja, sådanna som hade frjd med Gud (Luc. 10: 6) och hwilkas namn woro skrifna i himmelen. De woro såsom omgudiga (?) och lärda af Guds anda (ibid. v. 21, jfr Matth. 10: 20). Huru will man förtyda detta på närwarande präster i gemen, som sitta på Mammons, Apollinis och wärldenes höga säten, fierran ifrån Christi lif, frjd och fotspår, ja, för sin myndiga orthodoxie skull äro oskickelige till at undfå Guds ord och uppenbarelse (Luc. 10: 21, 22), kunnandes derföre icke tahla et ord uhr Guds anda, emedan de regeras af sit kiötsliga sinne, som icke will *et* med Gud, utan behärskas af de otrognas regent (Eph. 2: 2, Rom. 8: 7, 8). Derföre den som hörer en ogudacktig präst i gemen förlåta synder, han hörer intet Christum, utan en Antichrist, som liuger och bedrager alla dem, som för honom knäfalla, skrymta och offra. NB Att Hr Biskop Juslenius menar ogudaktiga präster här med, sees klarligen af hans senare bref, dat. Borgo den 23 Decemb. 1737.

§ 6. Till antidotum mot Herr Biskop Jusleni[i] utlåtelse wid 3:die frågan, derest orden lyda så: *Jag tillsluter och öpnar efter Guds befallning med de nycklarna. som han intet har hos sig qwar, utan gifwit mig såsom sin skaffare och fogde att förwalta i sitt namn och ställe* — till antidot här emot må hwar man besinna, at femte bönen ställes till Gud och icke till någon vice Gud. Hade Gud gifwit bort sin rätt eller nyckell, så måste man wäl hwar dag gå till hans

[1] P. *D:o.*

vicarius och icke allenast *fyra gånger om året.* Neij, jag tror synders förlåtelse jämwäl utan kyrkjorna och skriftestohlen (1 Joh. 1: 6, 7).

§ 7. Efter den femte frågan beswarar Hr Biskopen trenne inkast, dem han kallar praejudicia eller fåfänga inbillningar. Derwid påminnes i sanningene:

1:o.[1] Såsom af Joh. 20: 22, 23 är uppenbarat, at de[2] trogna allena, som i rikt mått undfådt den Heliga Anda, äga nyckelen och makt och kraft af Gud till at lösa syndenes fiättrar och öppna den botfärdiga himmelrikets dör, eftersom han tror och begiärer lösgiörelse, så är och märkeligit, at Christus och apostlarna, ja, äfwen Natan och flera Guds wärktyg aldrig brukat denne fullmakten så löst öfwer hufwud, utan allenast på een och een i sänder, såsom på David (2 Sam. 12: 13), synderskan uti pharisέns huus (Luc. 7: 37, 48) och then borttagna i Capernaum (Marc. 2: 5, 7).

2:o. Derföre om en, som har Christi anda, skall utan förgripelse emot Guds Maij:t kunna förlåta synder *utan betingande* efter Natans, Christi och Pauli exempel (2 Sam. 12: 13, Matth. 9: 2; 2 Cor. 2: 6, 10), så är nödwändigt, at han af Andanom, der han regeras af, får wittnesbörd, at then förestående syndaren hafwer trona och hatar synderna. Men emedan den wanliga skriftehandelen är blind, eij olik marknaden på torget, derest alla, som säga sig wara lutheraner, få kiöpa och sälja, så är eij undra uppå, at Guds anda icke tillstädjer någon trogen Guds ords tienare stiga fram i skriftestohlen at förlåta synder. Om någon wälmenande prästman, som i sin fåwitskos tid antagit kappa och kraga och ännu (under Guds stora tålamod icke hafwandes Guds bud at trygga sig wid i den wanliga bikthandelen), står dermed i skriftestohlen, så skall du höra, at han sorgfälligt upprepar, at allena den botfärdiga får af Gudi förlåtelse. Men at äfwen desse få *i gemen* förkunna, det de trogna och botfärdiga undfå af Gud tillgift, det kan icke egäntel. kallas att förlåta synder eller at bruka löse-nyckelen. Ty här till fordras aplication, [på] een viss siähl[3], at efter hon[4] i Guds liuse befinnes trogen och botfärdig, tröst och förlåtelse wärdig (fast än hon[4] i anfäktningens mörka stunder icke kan actu reflexo blifwa warse, att hennes begiär directe går till Gud i trone), så må den starkare medlemmen genom Andans lifaktiga handräckning komma henne till hielp i trones kraftiga förbön och evangelii lefwande tillämpning, så at det heter: Du äst den samma, som har nåd hos Gud. Du äst salig, fastän du ännu icke ser eller smakar tröstel[ig] hugnadt etc. Och i fall detta så tillsäges i Andans

[1] P. 1:*a*. [2] P. de*n*. Jfr not 2, sid. 124. [3] Jfr s. 21, § 9. [4] P. *han*.

kraft, så följjer och Andans gåfwor och insegell på förlåtelsen, hwar af den botfärdiga får frijd och blir warse lifsens stråhlar reflectera på sig såsom solstråhlar af en spegell.

3:o. Då Hr Biskopen citerar 2 Cor. 2: 10, skulle han sedt på grekiskan, derest intet står *i Christi stad och ställe* utan *in för Christi ansichte*. Hwad Paulus tahlade och giorde, det skedde alt i Jesu kraft och innerlig[a], lefwande närwarelse. Han war aldrig påfve i Rom eller vicarius absentis Principis, såsom ogudaktiga präster giärna hade Christum uhr vägen, at de i templet måtte sitta i hans stad och ställe (Gal. 2: 20; 2 Cor. 13: 3; 2 Thess. 2: 4).

§ 8. Att Hr Biskopen är af det slaget kan nog skönjas af hans förklaring öfwer 1 Tim. 4: 12. Likasom Christi ödmiuka lidandes sinne icke wille tåhla föraktelse jämwäl för [det] gudommeliga embetets förrättningar, utan wille nu genom Paulum uppmana Timoteum at söka revenge genom processer wid domstohlen eller, som Hr Biskopen säger, genom christelig lagfart. Christus hämnades aldrig igenom lagfart, utan gick omkring, giorde wäl och aktade intet smäleken (Ebr. 12: 2, 3; Joh. 8: 48, 49; cap. 12: 47, 48; 1 Petr. 2: 23). Herr Biskopen föregifwer, at Gud föreskrifwit honom den wägen eller att[1] genom lagfart upptäcka, om lährostândet är skyldigt till det Hr Lieut. Brunnou föregifwit. Hr Lieut[enanten]s ord uti brefwet af den 20:de Septembr. lyda så: »Man ser och finner uppenbarligen en förfallen christendom jämwäl i lährostândet, der den inunder fåhra klädningen (om aldrig så ringa tillfälle gifwes) den grymma och frätande antichristiska ulfwen framwijsa[r]. Jag menar, at domstohlarnes protocoll utan nya processer äro tillräckeliga nog at bewijsa, det christendommen är förfallen (Es. 59: 14, 15) jämwäl hos präster (2 Petr. 2; Ezech. 13; Jer. 23). Men som satans diupheter och Babelis mysterium iniqvitatis, onskonas hemlighet, icke utan Guds anda insees och uppenbaras kan, så är angelägit at bedja om Guds anda, som uppenbarar och med sit genomträngande lius bestraffar, hwad de onda i hiertat hafwa (Sap. 2: 14, Apoc. 2: 12, 18).

§ 9. När den Anden får frit dömma, så lärer och Herr Lieut[enante]n blifwa warse, at han giorde illa, då han uti[2] brefwet af den 2 Decembr. wid början säger sig med glädje inhemtat, huru Hr Biskopen sit herde-ämbete rätteligen förwaltat och den på wilse wägar gående med öfwerste herdens röst återkallat, innan han dess wälfärd i wärldsliga dommares händer welat uppoffra. Om jag finge, så wille jag opartiskt fråga Hr Lieut[enanten]:

[1] P. *och*. [2] Paragrafbeteckningen flyttad från detta ord till satsens början.

1:o. Hwi gifwer han med sådant flaterande Hr Biskopen orsak i sitt swar af den 23 Decemb. at säga, det detta brefwet är i orden höfligt (håf-likt) men icke så i meningen? Hwi tahlar man icke sanningen af hiertat med Christo? Ps. 15; Matth. 22: 16.

2:o. Hwad glädje kan Hr Lieutenanten hafwa deraf, at Hr Biskopen, som är et Guds creatur, skrifwit et syndigt bref, det han lämnat öppet, mångom till förargelse, som det framburit, läsit, afskrifwit och sedan åhört? Jag har funnit mehr orsak till sorg der af både för hans egen och flera siählar, som fådt äta frukten af en så ond giärning (1 Cor. 13: 6; 2 Tim. 2: 16, 17).

3:o. Anseer och wördar Hr Lieutenanten det för Christi röst, at Hr Biskopen framlagt en hop systematisk ortodoxie under Christi läras missbrukande, hwar med han förfört den oförsichtiga och blinda?

4:o. Eller — emedan jag seer, det Hr Lieut[enante]n befinner sig hafwa en richtig sak, åt minstone in theci at påstå emot mörksens förefäktare, — hwi strider han icke tappert? 2 Tim. 2:3, 4, 5, 9, 12. Hafwer Hr Lieut[enante]n (såsom brefwets slut förmähler) räknat alt för skada (Phil. 3), hwarföre är han då mehra öm om sin timmeliga wälfärd, den Hr Biskopen illa säges hafwa skonadt (NB i Christi kiärlek), än om Jesu Christi rättfärdiga sak?

§ 10. Jag kan betyga i anledning af brefwen, det Hr Biskopen icke är min broder i Christo, än mindre i honom en älskelig fader, fastän Hr Lieut[enante]n honom så titulerar och Hr Lieut[enante]n icke hafver alfware med sådana expressioner. Såsom då han aplicerar på honom Gal. 6: 1, kan nog slutas deraf, at han procaverar, det Hr Biskopen icke will upprätta honom på det wijset, som af de fariseer och herodianier brukades, då de i skrymteri sökte gripa Jesum med orden och så öfwerantwarda honom herrskapet och i landsherrans wåld (Luc. 20: 20, Marc. 12: 13). Käre, låt oss blifwa upprichtiga för Gud och menniskior!

§ 11. At skriftermåhlet är en menniskio-stadga och af Christo aldrig buden[1] för nattwarden wijsar Matth. 26: 20, 26 klarligen och erkiännes[2] af lutheranerna sielfwa. Lutherus skref (Tom. 1 Altenb., fol. 705; Tom. 2, fol. 114; item Tom. 7 Jen.[3], Germ., fol. 10, 12), »at man icke skulle som en lag påbiuda at gå till skrift, på det folket icke skulle giöra sig ett samwete der af, lika som måste man förr skrifta sig, innan man kan undfå sacramentet, ty det är icke et gudomeligit bud utan en mensklig stadga, et adiaphorum, som icke bör

[1] P. bu*n*den. [2] P. erkiänn*as*. [3] P. *Jean*.

påläggas samweten såsom en börda». Åter säger Doct. Lutherus: »Förståndiga personer, som sielfwa wäl kunna bereda sig, måge icke förmenas at gå till sakramentet utan skriftermål och förhör, på det icke af skriftermål må uppkomma en nödwändig wana och nytt påfwetwång; dee skola wara otwungne, som allena willja skrifta sig för Gud». Doct. Luther gick och några gånger oskriftat. Om denne saken kan den, som har tillfälle, söka flere witnesbörder i goda böcker, såsom Gotfrid Arnolds Abbildung der ersten Christen. Item Geistliche Gestalt eines evangelischen Lehrers. Mig är den Heliga Skrift och den wäsenteliga sanningen trygt wittnesbörd nog.

§ 12. Sanningen sjelf, Jesus, Guds lefwande ord, betygar esom oftast med lifaktiga tröste-stämmor och helga insegel i de trognas bröst, at de ordinaire prästernas absolution är dem onödig, som hålla sig till öfwerste prästen Jesum af allo hierta. Ja, när ögonen blifwit liusare, så har man fådt see, det skrift-stohlen är en ibland dee mundchristnas fyra kyrkiogudar, dem man bör skillja sig ifrån (2 Cor. 6: 14, 18), så framt man annars såsom en förstfödd will ärfwa ett konungsligit prästerskap (1 Petr. 1: 3, cap. 2: 9, cfr Gen. 49: 3).

§ 13. Ty fast än Christus älskat oss och gådt i döden för oss, så ernå dock icke alle denne förstfödslorätten, at de wärkeligen sättas till konungar och präster i Christi osynliga och andeliga rike. Hr Lieutenanten tyckes mig wara alt för snar, då han (efter liknelsens anförande om de onda förmyndarena) säger, at wår dyra Frälsare har giort oss allesammans till konungar och präster för sinom Fader (Apoc. 1: 5, 6). Ty den detta på sig aplicera will, måste äga Andans witnesbörd, at han wunnit en hög grad i nya födelsen och med en segrande tro öfverwunnit den onda i sig och i wärlden, kunnandes nu med Christi konungsliga mod och prästeliga skrud, rökelse och offers kraft gå ut till at hielpa andra siählar, lösa de bundna och binda de sielfswåldiga libertiner med Andans krafter (1 Cor. 5: 3, 4).

§ 14. De[1], som ernådt denna graden, de fråga intet, om himmelrikets nycklar böra brukas af andra än af ordinerade präster, utan deras kiärlek till siählar samt den med Andans smörjelse dem tilldelta kraftiga betieningen giör, at de[1] åhr ut och åhr in dageligen esom oftast bruka löse- och binde-nyckelen, alt i förening uti (?) Christo och till hans rikes förökelse (2 Cor. 2: 10, Matth. 18: 15, 19; Jac. 5: 16). Doctor Lutherus säger Tom. 2 Altenb., fol. 505, 506 sålunda: »Himmelrikets nycklar tillkomma allom christnom (NB dem smor-

[1] P. den. Jfr not 2, sid. 124.

dom, som hafwa Christi anda, Rom. 8: 9), och det icke allenast så, at de äga rätt deruti(?), utan ock at dee dem bruke måga (såsom Christus dem lährer), ty wij skola ingalunda bära wåld på Christi ord (i Matth. 18), derest han dem trognom i gemen säger: »Hörer han tig, så hafwer NB tu förwärfwat thin broder». Item, hörer han icke de församlade bröderna, så hålt du honom såsom en hedning på jordene etc. Item »ther twå af eder komma öfwerens på jordene, ... hwar twå eller tre äro församlade i mit namn, ther är jag mit ibland them». I hwilka språk den fullkommeligaste rättighet och förwaltning[1] af nycklarne på det fullkomligast[e] tillägnas och bekräftas allom, som så giöra, at de må binda och upplösa, så framt icke någon wille förneka Christo sielf[2] rätta bruket af nycklarna, »när han är mit ibland twå». Att rätt förstå desse Lutheri ord är till wetande, at han tahlar om c[h]ristna och icke om så blinda och döda lutheraner, som nu finnes. Hör ur hans Kyrkio-Postilla (pag. 664, edit. 1710) på Pingstdagen, deräst han talt om Andans gåfwor: »In summa» säger han, »een christen är en sådan, genom hwilken Gud både tahlar, lefwer och giör, hans tunga är Guds tunga, hans hand är Guds etc. Sij, hwad för en stor sak den menniskian är, som är en christen eller, som Christus säger, håller hans ord (Joh. 14), en rätt unders-meniskia på jorden, som för Gud giäller mehr än himmel och jord, ja et lius för världen, i hwilken (meniskia) Gud är alt och hon i Gud alt förmåhr och giör. Men för världen är hon ganska diupt och högt förbårgat och obekant, världen är och intet värdig at kiänna sådant folk, utan måste ackta dem för skotrasor (1 Cor. 4: 13).

§ 15. Under önskan och bön at ernå denna lycksahligheten gåm[3] wi nu till det sista brefwet, som Hr Biskopen dat[erat] den 23 Decemb. 1737, derest han mycket illa utropar Jonae prophetens frästelse (i Jon. cap. 4) såsom en ohörlig och alla exempel öfwerstigande arghet och emotsträfwoghet mot Gud, onsko öfwer Guds mildhet. Så omilt dömmer Hr Biskopen om en Guds prophete (Math. 16: 4), een helig Guds man (2 Petr. 1: 21), een Guds tienare (2 Reg. 14: 22), som råkat i frästelse (Luc. 15: 28, 32) och icke hade en så lät kallelse, som världen nu gifwer med ähra och rikedomar, utan hade stor orsak at fruckta, sedan han gick till råds med kiött och blod (Jon. cap. 1). Herr Biskopen exagrerar Jonae olydna och otålighet så otroliga högt, på det de lättsinniga skola troo, at en ogudacktiger kan predika Guds ord. Wij weta dock af föregående språk, at Jonas hade en

[1] P. förvaltning*en*. [2] P. sielf *och*. [3] P. gå*o*m.

lefwande troo, ja, en så stark troo, at han (Jon 2: 5) mit i fiskens buk trodde, at han då skulle komma upp i Jerusalems tempel. War icke detta en stark och stor troo, som wågade lifwet at förkunna de Ninevitiske hedningar död och undergång utan lindrande wilkor, med bättring [och] förmaning? Att Jonas förut eij straxt åtlydde kallelsen och efter predikandet råkade i torcka och oroo, deruti har både Moses (Exod. 3: 4) och Elias (1 Reg. 19: 3, 4) på sit wijs warit hans föregångare, hwilkas swagheter Guds anda icke opptecknadt till at der med excusera och sminka de ogudacktiga prästernas onda sak med, såsom Hr Biskopen det försöker äfwen ock med Petri snafwande i Gal. 2: 8, 14.

§ 16. Äfwen så missbrukas 1 Thess. 2:13 till at inbilla de döfwa, att andelösa prästers munväder och minnes läxor är lefwandes Guds ord. Neij, Paulus tahlar om sådan predikning, som han sielf hört af Gud och frambär efter Andans drift och Christi innerliga wärkning (Rom. 15: 18, 19; 2 Petr. 1: 21), hwilket de ogudacktiga skriftlärde icke måga röfwa till sig (Jer. 8: 8, 9).

§ 17. Herr Biskopen påstår i sitt senare bref, at skriftestohlen bör besökas för nattwarden, emedan helgonen, biskopparna och diaconi (Phil. 1: 1), som äga Guds anda (1 Thess. 4: 8), de hafwa sådant beslutit och befalt för de swagas skull och för god ordnings hållande. Hwar wid påminnes denna gången:

1:o. Af kyrckio-historien kan man see, hwad för helgon de warit, som satt sig så styft på skriftestohlen. See G. Arnolds Kirchen-Historie[1] och Abbildung [der ersten Christen].

2:o. Om än Guds anda fordom fått råda i helgon till at inrätta en god ordning efter då warande tillstånd och omständigheter (1 Cor. 11: 34, cap. 14: 40), så har han dock aldrig der med lagt en snara om wåra samweten, wij som nu lefwa i andra tijder och förändrade beskaffenheter. Til exempel när Paulus gaf ut krigsarticklar (om jag så må kalla hans kyrckio-ordning), då hade han folck, som war församlat till strids, men den, som här will inrätta kyrckio-lag, han ware först angelägen om at wärfva Christo et lefwande stridsfolck, een trogen hop, utkallat ifrån den hedniska munchristenheten.

3:o. Ändock sådant wore, så måste likwäl en christelig frihet altid noga bewakas, at wedertagna kyrckio-bruk icke giöras nödwändiga till sahligheten (Gal. 2: 4, 5; cap. 5: 2, 4; cap. 6: 13, 15, 16).

4:o. Hwad de[2] swaga widkommer, så medgifwer jag, at de kunna

[1] P. -histori*a*. [2] P. de*n*. Jfr not 2, s. 124.

blifwa stärckta, jämwäl wid den öfningen, neml. då de yttra sitt åliggande och bekiänna sitt tillstånd för en förtrolig Guds wän, som med trones bön och hälsogifwande råd kan komma them till hielp (Jac. 5: 15, 16), såframt skriftefadren wore lefwande eller hade Christi evangeliska krafter att lägga på skriftebarnens hiertan. Funnos sådana fäder, så fingo de wijshet, frijhet och kraft till bättre skick och beredelser, än nu finnes.

5:o. Angående ordningen, lika som skulle skriftestohlen tiena dertill, at wid communion alt måtte skickeliga tillgå, så är nog uppenbart, att Guds ordning, då bättring och troo går för[e] absolution, kastas der som mäst öfwer ända; derföre man och ingen christelig communion eller rätt Herrans nattward i kyrckiorna finner. Hwar och en söker ju sitt, och Christus confunderas med Belial.

§ 18. Wid 3:die inkastet söker Herr Biskopen at skräma sin contrapart med öfwerhets swärd, så at Christi konungeliga präster skola obligeras och gifwa sig under wärldenes prästers kyrckio-ook, äfwen så wäl som de s[o]umittera sin kropp under politisk skick och jordiska konungar. Men jag hoppas, att Christi wallbarn (än mindre hans kongeliga präster) låta intet skräma sig af Babylons kiöpmän (Jer. 50: 45, Apoc. 15: 2, 4). Jag bekiänner,

1:o att den, som är en andelig präst i Christo, har rätt till at siälf bruka sin Faders ägodelar efter Andans helga inrådande och således jämwäl öfwa sitt prästerskap i synders upplösande genom Christi kraft (Joh. 20: 23) och at han för sin dehl intet behöfwer stå under förmyndare. Han får alldeles intet lida det, at Jesabel sätter sig till förmynderska för Guds huusfolck, jag menar ogudacktiga präster, som ju icke willja, eij heller kunna skiöta Guds barn, neml. handleda dem till Guds kiärlek och wärldenes försakelse, gifwa dem god nähringssaft och rena kläder dageligen. Desse skalkacktiga förmyndare älska sig sielfwa, wärldenes lust, ähra och penningar. Derföre är ej under, att de i håglös lättja sällja åt barnen odugeligt barckebröd och bedrägeliga babiloniska mantlar (Jos. 7: 21, Ezech. 13: 10, 13).

2:o. Den, som i sanning är giord till en andelig konung af Christo, den behöfwer icke stå under tucktomästarn.

§ 19. På 4:de inkastet utlåter Herr Biskopen sig mycket groft, i ty han anser Guds ords predikan såsom een utwärtes förrättning, som skulle kunna skee oförfalskat, fast än sinnet inwärtes wore dödt, wrångt och tillslutit för Gud. Der emot påminnes, at fast än Guds ord har sin kraft i sig af Andanom, som det utgifwer, så är dock

hans ordning sådan, der han finner nödigt at bruka meniskiors munnar, neml. at han först siälf bebor och intager dess innerliga sinne och anda, drifwandes sedan och ledandes deras willja till at i kiärlek och lydno, muntel. eller skrifteligen communicera eller med påträngande kiärleks alfwar tillbiuda åt de åhörande siählarna samma kraftiga Guds ord, lärdom, tröst och andeliga goda, som de siälfwa innerligen förut af [honom] anammat[1], åhört och undfådt (2 Petr. 1: 21, Matth. 10: 20, Act. 2: 4, 11; 1 Cor. 2: 4, 5, 13; cap. 12: 2, Rom. 14: 23, Ezech. 13: 3, Act. 5: 32; 2 Cor. 2: 17).

§ 20. För den skull behöfde intet Herr Biskopen anföra så många Skriftenes[2] språk der om, at Guds ords kraft dependerar af Gud sielf, ty der om twiflar ingen, at ju det har gudommeligt eftertryck, hwad af Guds mun utgår, utan der på beror frågan, om Gud will tahla genom sina fiender, eller om han betror sitt lefwande ord åt de otrogna (1 Tim. 1: 12). Solens kraft dependerar icke af fönsterglasen, likwäl är så Guds ordning i naturen, at den som will niuta solstråhlarnas wärme, han får intet skrufwa luckorna före, utan bör öppna dem, då det genom-skinande[3] glaset wäl släpper in både lius och wärme. Sammalunda är en kraft i sädeskornet, men den dödas hand kan icke utså det, än mindre myllat neder. Gud utsänder icke sitt ord och ährende genom den ogudacktiga (Prov. 26: 6), utan NB ibland Christi lemmar utwälljer han somliga till lährare (1 Cor. 12: 12, 28), och den som håller sig till Herran, den får blifwa hans predikare, ja, såsom *Guds mun* (efter ebreiskan, Jer. 15: 19), så framt han fortwandrar i helgelsen, lährandes den fromma skillja sig ifrån den onda.

§ 21. Att Hr Biskopen emot Christi sinne framdrager Judas Ischarioth såsom gudlösa prästers patron, föregifwandes, at han ock predikat Guds ord, det är ganska partiskt och kiötsligit, ty

1:o ses af det anförda språket, Marc. 6: 7, att Judas hade en cammerat med sig, då brukeligit war, att en förde ordet. Cfr Act. 3: 11, 12;

2:o är af evangelisternas historiska harmonie uppenbart, att Judas Ischariot war med ibland dee 12, till hwilka förnämmeligen Christus i sin bergspredikan sade: »I ären jordenes salt, wärldenes lius. Låter edert lius lysa, at the måga se edra goda giärningar» (Matth. 5: 13, 16). I skolen bedja alt så: »Fader wår» (cap. 6: 9). Och i Luc. 6: 20: »Sahl[ige] ären I fattiga, ty Guds rike hörer eder till». Vers 39: »Kan och en blinder leda en blinder?» [Vers 45:] »Een god menniska

[1] P. a*nna*m*at. [2] P. Skriften*as*. [3] P. genom ski*nn*ande.

bär godt fram af sins hiertans fatabuhr». Matth. 10: 20: »Eder Faders anda tahlar i eder», i Juda ock. Hwilket alt nogsamt bewitnar, at Judas war et godt barn, då Jesus utsände honom at predika (Marc. 6: 7), fast än han sedermera fattade lust till mammon såsom en *Ischariot*, thet är en *handelsman* och tappades bort (Joh. 6: 70, 71; cap. 12: 6, cap. 17: 12). NB Alla desse språken infalla i Christi sidsta lefwernes år, en tijd sedan dee 12 kommit tillbaka, hwar af man ser, att Judas i detta sidsta året efter hand af penninga kiärlek war[d]t et förtappat barn. Derföre och Jesus nu mehra icke sade i gemen, at lärjungarna woro sahliga, utan exciperade en (Joh. 13: 17, 18; cap. 6: 71), hwilket han i sit andra ämbetsåhr icke behöfde giöra (Luc. 6: 20). Alt så befinnes efter nogare ransakning, at the otahliga ogudacktige prästerne ingen tröst få i sin girighet och synder deraf, at *en* ibland tolf apostlar föll af från Christo till mammon, ty sedan han fick hog till penningar, predikade han intet Guds ord, utan hans tahl gick der på ut, huru han måtte få några små accidencier. Se Joh. 12: 4, 5, huru illa han då predikade.

§ 22. När willjan är wrång och wändt från Gud, så får eij heller förståndet behålla något sundt förnuft; det ser man ock i ofwanstående exempel, derest Judas Ischarioth åberopas illa såsom en advocat för onda lährare. Hwi beropar man sig icke på den kåsteliga instruction i Matth. 10, den Judas Ischariot jämwäl antog, fastän inga pastors-inkomster, än mindre biskops-revenuer der utlåfwades (v. 8, 9, 10), utan the upmuntrades fast mera såsom lam (v. 16) till at willigt lida öfwerwåld och yttersta lifsfahra (v. 17, 28), hat (v. 22) och allehanda kors (v. 38).

Så mycket har mig förefallit denne gången at observera. Herren böje wåra hiertan till sin witnesbörd och icke till girighet! Han böje oss til Guds kiärlek och Christi tåhlamod ifrån all ond egenkiärlek, lust och wärlds-behag.

Stockholm den 2 och 3 Augusti 1738.

S. Rosén.

VII

OM VÄRLDSLIGA PRÄSTERS JÄFVIGHET

[Om världsliga prästers jäfvighet.]

At werldslige prester äro at jäfwa, när de wilja wittna om Gud eller emot hans barn.[1]

(KB. Teol. Allm. »Theol. Skrifter». 4:o. Orig.)

Jesus, thet sanfärdiga wittnet, ware et snällt ljungande wittne emot all orättferdighet, lögn och skrymteri på jorden, begynnandes på Guds hus! Apoc. 3: 14—22; Psalm. 50: 16—21; Mal. 3: 5, Ebr. 4: 12; 1 Petr. 4: 17.

Min elskelige broder Johan Kr[anck]!

Mig är någorlunda bekant, at Edar kallelse går därpå ut, at I mågen wittna emot den skadeliga lögnen, som i kyrkor och eljest under helighets masqve föröder och dödar de owahrsamma siälar. Nu wet jag wel, at Herren, som kallat Eder innerligen, lärer nog innerligen rusta Eder i rättan tid. Likwel faller mig lämpeligit at i broderlig conference anföra något, som under tings-ransakningen förekom. Jag läste då om wittnes eden i Herr Abrahamssons Anmerkningar öfwer Swerikes Rikes Landslag och råkade där pag. 637 sq. at se, hwad egenskaper fordras hos giltiga wittnen. Mig inföllo straxs därwid några tillämpningar på dem, som wilja wittna om Gud. Jag upteknade de anmerkningarna och har låtit dem ligga. Nu är mig ledigt at revidera dem och dehls därwid reflectera på mig sielf, dehls ock lemna androm fritt at giöra detsamma och sedan jämnföra dessa naturliga wittnes characterer med de egenskaper, som finnas hos werldsliga prester. Genom slik jemnförelse blir saken klarare. Sielfwa argumenternas (nervus) kraft må likfullt ses af de bifogade Skriftenes rum.

Allraförst kommer mig i hogen Deut. 19: 15: »Intet witne skall ensamt framträda emot någon om någor missgerning». Hwaraf jag ock påminnes om Jesu passivité och däraf flytande frimodighet, då pharisæerna wille jäfwa hans lähra eller wittnesbörd (Joh.

[1] Undertiteln från skriftens inledning å nästa sida.

8: 12—18). Jesus sade: »Min dom är rätt, ty jag är icke allena, utan jag och Fadren, som mig sändt hafwer. Är ock så skrifwit i edor lag, at tweggie menniskiors wittnesbörd är sant» et sq.

Därföre önskar ock jag, at, om min penne icke flyter af en Guds ådra, hon nu måtte straxs stadna och förtorrkas!

Men om Jesus bewärdar oss med sitt ord och gåfwo, så warde honom ähran, i thy han troliga (Ps. 89: 38) fullkomnar sitt löffte af Joh. 15: 26, 27: »Sanningens ande, som utgår af Fadrenom, han skall bära wittnesbörd om mig (Christo). I skolen ock theslikes wittna, ty I hafwen warit med mig af begynnelsen.»

Thet är en dyrbar skatt at få något wittnesbörd af Gud och om Gud, sedan wi menniskior blifwit genom synden så fierran åtskilde från hans åskådande och åhörande. Men ju högre saken är, desto större är förmätenheten, när man tilweller sig den samma i naturs egenwillighet. Nu är mit upsåt at med Skrifften bewisa och med Swerges lag illustrera den sanningen, *at werldslige prester äro at jäfwa, när de wilja wittna om Gud eller emot hans barn.*

Uthi bemälta lagbok pag. 629 står så:

1:o. *Wittnen böra vara sådane, at man om deras trowerdighet ingen skiählig orsak har at twifla.*

Nu äro werldselskande prester otrogne emot Gud och genom synden skilde från honom, som är sanningens källa; därföre äro de hwarken trowärdige eller skickelige at wittna på Christi wis. Se Jer. 8: 6—9; Ps. 116: 11; 2 Cor. 6: 3—10; Joh. 8: 16.

När man skall giöra application hic et nunc til den eller den personen, så är til märkande, at den politiska reglan: quilibet est vir bonus, doner probetur contrarium, hwar och en får passera såsom god, til des man bewisar, at han är ond; (den reglan) är intet tilräckeligit pass eller fullmacht för dem, som wilja practisera sig in i fåhrahuset. Ty dörawården, den Helge Ande, har en annor lähra. Han säjer: Adam och alle hans barn äro affallne, odugelige wordne, och ingen är god, förr än Gud i Christo giör honom rettferdig och gier honom sitt pass och fullmacht at gå härin. Se Ps. 53 och Joh. 10. Här hielper intet at missbruka Matth. 7: 1, ty vers 15 befaller oss döma om fåhrakläder och ulfwa-kynne; ja, Guds (Joh. 10: 5) och Swerges lag gier oss fullmacht at jäfwa de willfrämmande, som wilja wittna mot fåhren. — Se bemälta Herr Abrahamssons lagbok pag. 630, därest ur Swerges lag anföres denna reglan: »Icke heller må okände och willfremmande wittna, om hwilkas redelighet ingen hafwer någon säker kunskap.»

Det will så mycket säja i Christi församling: En werldslig fullmacht är icke fullt bewis därpå, at N. N. är Guds och Christi wittne, utan här måste framtés bättre creditive, nemliga Jesu tekn, at N. N. gått in igenom honom, som är dören (Joh. 10: 1—9). Här gäller intet at säja: Man skall hoppas det bästa. Ty fastän kärleken hoppas i Gud allt godt (1 Cor. 13: 4, 7) och önskar, at Gud wille hielpa allom, så får han dock icke i Babels horo-kärlek låta stinga sig ögonen ut och genom en för hastig approbation taga dehl i andras synder (1 Tim. 5: 22; Dom. 16; Jos. 9: 14, 15; NB förbund med Gibeoniter).

2:o. *Afwita (fåhnar) må ei wittna.* De ogudachtige äro dårar effter Skrifftenes utsago, ehuru lärde, kloke och belefwade de i werlden anses. De äro dock fåhnar ware sig klerker eller lekt, så länge de icke äro födde åfwaneffter och begåtwade med Christi lius, lif och anda (1 Cor. 2: 14, Joh. 3: 3, cap, 1: 4). Nu betygar Salomo, at »den, som utsänder ord (ährender) genom en dåres tienst, han afstympar sina egna fötter och dricker orettferdighet», (Prov. 26: 6; confer 2 Reg. 19: 23 qvod ad phrasin בְּיַד, v. 7, 9). Därföre må ingen tänka, at Gud sänder sitt evangelium genom dem, som han sielf kallar dårar, hwilke wisserligen bära sig werre åth i Christi församling, än fåhnar kunna giöra i werlden. Inser du denna dårskapens malice, så anser du detta icke för et skiällsord, då man applicerar detta på werldsliga prester (Luc. 12: 20, 21; Jer. 4: 22).

3:o. *Ei må öfwermage (för ung) wittna.* Icke må heller en nychristen warda en lärare för gamla christna, nei, icke ens för hedningar i egenwilja (1 Tim. 3: 6). Mycket mindre dåger då en werldslig prest, som är alldehles ingen christen, emädan han icke hafwer Christi anda (Rom. 8: 9).

Såsom nu detta är emot en otidig lähresiuka både hos onda och nybörjare i det goda, så är därjämte hugneligit, at den som varit trogen i det lilla, då hans christendom war ung, får gagn äfwen däraf, då han blifwer älldre (2 Tim. 3: 15, Matth. 13: 52, Sir. 51: 18 fin.). Därhän kan föras, hwad lagen (loc. cit. pag. 629) säjer: »Öfwermagar, de omyndiga, för unga, måga ei wittna; dock kan öfwermage, då den til mogen ålder kommer, wittna om det, som han sedt eller hördt, då han öfwermage war.» Fördenskull måge wi samla i wår ungdom och gifwa acht uppå Guds werk i oss. Det kommer till måtta framdehles, när man skall råda och handleda andra i samma vägen.

4:o. *Ei må menedare wittna.* Nu är oförnekeligit, at werldslige prester äro menedare, i thy de bryta sin presta-ed i mong måhl, ja, i alla de stycken, som äro lofliga och goda; däri rygga de sin låfwen och skilja sig thermed från Gud och hans evangelio samt all hielp til lif (kropp) och siäl (1 Joh. 3: 15—17; Sir. 23: 7—17). Fördenskull äro de, effter lagen, icke af den frägd, som til et laggiltugt wittne fordras. Mycket mindre hafwa de sådana egenskaper, som evangeliska wittnen anstår. Desse sednare låta Guds ja wara ja och äro icke lättfärdige at swärja på menniskiors ostadiga ja-nej och skrymte-wis (Jac. 5: 12; 2 Cor. 1: 18, 19).

5:o. *Bannlyste, oskrifftade, ährelöse må icke wittna.* Werldsmenniskior, jemwel de som bära kappa och kraga, anses i Christi rike af Gud, af englom och af helgon för ährelösa (Psalm. 15: 4, Prov. 29: 27, Luc. 9: 26), bannlysta (Eph. 2: 12; cap. 5:5, 8; Act. 8: 21) och oskrifftade (Prov. 28: 13) eller owärdige at begå Herrans nattward (1 Cor. 5: 11). Därföre måga sådane icke anses för dugeliga Guds wittnen.

6:o. Då i lagen står: *Ingen må wittna i sin egen sak,* förklaras *egen sak* såwida, at det kallas egen sak, *däraf man förhoppas någon fördehl eller befarar någon skada och afsaknad. Därföre må ei heller den, som är interesserad . . ., wittna.*

Är nu werldslig domare-klokhet så försichtig at besinna, huru wiljan hos förderfwada menniskior böjer förståndet, förblindar ögonen och giör af tungan et falskt wittne; fastmer må sådant behiertas i andelig måhl och enhwar taga sig til wahra för sin egenwilja och egen falskprophetiska anda (Ezech. 13: 3, Mal. 2: 16, Deut. 16: 19). Ja, icke det allena, utan man bör ock wachta sig för andra, hwilkas wilje befinnes wara siuk af egenkärlek, högmod, jordiska interessen och nöjen, ehuru stora wittnesbörd de kunde hafwa från academien och consistorio om sund philosophie och orthodoxie i förnufftet, ty är hiertat siukt af bemälta dödeliga förgifft, så måste hehla kroppens systeme däraf besmittas. Nu är wisst, at werldslige prester regeras af egennyttighet, predika för jordisk belöning, sökandes deras egna interesse, och måste fördenskull späda in wid tilfällen sina (mitigerande glossas) effter-gifwande förtydningar, fastän de för kyrkolagen skull anföra Skrifftens alfwarliga språk om försakelse, gamla Adams död etc. Se härom 2 Cor. 2: 17, Gal. 6: 13, Mich. 3: 5, 7, 11; Rom. 8: 7.

7:o. Hit gräntsar thet, som följer pag. 630 loco citato: »De, som hehl nära skylde eller besvågrade äro, måga hwarken wittna mot eller med, NB för fahra skull för mened, ty at NB den naturliga

benägenheten, som den ene utaf blodsbandet har för den andra, anses hos dem starkare än den förbindelse, som herrörer af wittnes eden; ty där wittnes eden skulle allena kunna wara et medel at få fram sanningen, så skulle alldrig något wittne kunna förkastas, ehuru ogiltugt och ringa trowärdigt thet eliest wara kan».

Den, som gier sig tålamod at applicera detta på werldsliga prester, finner nogsamt, at de äro ogiltuga wittne mot den gamla Adam (Rom. 6: 3 sqq.). De äro ju alle så nära slächt med honom, at ingen kan med sundt domare-förnufft släppa dem fram at wittna för fahra skull af mened, i thy den naturliga benägenheten, som de hafwa för synden i krafft af deras kiött och blod, binder dem mycket starkare än presta-edens obligation. Och där presta-eden allena skulle kunna wara ett medel at få fram sanningen (Guds rena ord och en christelig lefnad), så skulle alldrig någon kunna förkastas eller behöfwa examineras, då han sökte en presta-inkomst, ehuru ogiltugt och ringa trowerdigt emnet eliest wara kan til att wittna om andeliga saker. Jemför härwid Gen. 6: 5, Ps. 36: 2—5; Jac. 4: 4, 6.

8:o. *Widerdehlomän och afwundsmän måge ei wittna, ty thet man gierna ser, thet wittnar och holler man gerna med.* Nu är alla kiöttsligas (jemwel werldsliga presters) sinne fiendteligit mot Gud och ser gierna en bred wäg til saligheten (Matth. 7: 13, 14; Gen. 3: 15). De hafwa Cains anda, hwilken war den förste ogudachtige presten och för afwund skull drap sin fromma broder Abel (Gen. 4: 3—8; 1 Joh. 3: 12). Fördenskull äro de odugelige til at wittna om Gud, om Christi smala wäg och om hans förfölgda barn. Cfr Marc. 15: 10. Häremot gäller intet, om någor säger, at de kunna säja sannt uthu Skrifften, ty Christus och Paulus tåhla intet, at de besatte wittna, fastän de stundom tala, hwad sannt är (Luc. 4: 41, 34, 35; Act. 16: 17, 18); helst som deras praxis och ordinaira huslefnad wisar, at de hafwa Cains anda och tala såsom han talade (Gen. 4: 2—5, 8, 9, 13, 16; Judae v. 11).

9:o. *Ei må de wittna, som effter den sägn och berättelse, de af andra hördt, sitt wittnesmåhl aflägga wilja, ty att wittnen böra sielfwa hafwa sedt och när warit det, de skola wittna om.*»

Jesus och hans sändebåd gillade denna reglan med ord och gierning (Joh. 3: 11, 32; cap. 8: 38, 40; cap. 12: 49, 50; 1 Joh. 1: 1—3).

Men ogudachtige, som löpa til wägs utan at först taga beskied och ordres af Gud, de klifwa med hög ord i sådana ting, som de icke sedt eller förstå icke heller nu. Därföre nödsakas de stiela af andras postillor eller flera slags böcker, hwad de för penningar utmongla wilja. Se Jer. 23: 16, 18, 21, 32; 1 Tim. 1: 7; Col. 2: 18;

Ezech. 13: 3. Förthenskull äro the inga giltiga wittnen, som med Scevæ söner beropa sig blott på utwertes sägn och hafwe sielfwe icke hört Guds lefwande ord eller rönt des krafft eller sedt med öpnada ögon de Guds skatter, som i Skrifften omtalas (Act. 19: 13, 14, 15. Däremot bese Joh. 4: 39—42. »Wi kunne icke förtiga, hwad wi *sedt* och *hört* hafwe». (Act. 4: 20, 19.).

10:o. *Hwad åsyna-wittnen beträffar, så är nödigt, at the hafwa en god syn . . . samt at det warit liust . . . Hwad åhöru wittnen angår, så bör et sådant wittne icke allenast hafwa hördt, hwad som är talat, utan ock tillika sedt, hwilken det talat.* Detta har alt hafft sin richtighet hos Guds redeliga wittnen, som ses af 2 Cor. 4: 6, Act. 26: 13—16. Och fastän de icke alltid sedt med sina ögon någon hamn af Gud (Es. 6: 1, Apoc. 1: 10, 13), så hafwa de dock undfått tilräckelig öfwertygelse uplysning och försäkran, at rösten war Guds och ordet hans ord (Jer. 20: 7, 9; cap. 23: 29). Men the ogudachtige äro blinde, wandra i mörkret, äro döfwe och oomskorne til hierta och öron (Es. 59: 9, 10; Joh. 9: 39; 2 Petr. 1: 9; 1 Joh. 2: 11; Act. 7: 51). Förthenskull äro de oskickelige at wittna. Herren hielpe oss, såsom han fordom giorde wel emot blinda, döfwa och dumbar! Han öpne oss de innra ögon och öron att se och höra, hwad intet öga sedt och intet öra hördt! Han gifwe oss tacksamt hierta och färdig tunga til at bekänna och wittna med ord och gierning!

11:o. Ändteligen anförer jag ur pag. 638 loco citato:

Befinnes något wittne ostadig i sin berettelse och nu säger ett, nu säger et annat; nu bejakar något, nu nekar det igen, den är ei til troendes, utan straffas som en liugare, där upsåtelig swik hos honom finnes.

Detta kan appliceras på dem, som nu med orden säja, at wägen är smal och rätt fram til Zion, nu åter med lefwernet neka därtil. Med munnen säja de *ja* och *nei* med gierningen (Rom. 2: 21—24; Tit. 1: 16).

Sådana äro werldslige prester (2 Tim. 3: 2—9; 2 Petr. 2: 3). Därföre kunna de ei anses för wahrachtiga wittnen eller Guds ords tienare.

* * *

Oss åligger at bedia, at wi må blifwa förlöste fulleliga ifrån all sådan smitto, på thet intet swek må finnas hwarken i wår anda eller mun, utan, när wi tale, wi då måtte tala renliga Guds ord (1 Petr. 4: 11; 2 Cor. 2: 17; Apoc. 14: 5, cap. 12: 11).

O, måtte wi också hinna thit! Phil. 3: 13.

Lejondahl d. 10 Apr. 1740.

Sven Rosén.

VIII

OM EVANGELISK TOLERANS I RELIGIONSMÅL

Upriktig föreställning om en rätt

Evangelisk tolerance i religions mål,

enkannerliga wänd på Swea Rikes prästerskap såsom et fullgiltigt bewis, at jag med fog undandrager mig deras skiötsel, inspection och herrawälde i trones och samwets mål.

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

Ordspr. 24: 24, 25.

§ 1. Oansedt man i barndomen måste wara under föräldrars, praeceptorers och andra menniskiors religions begrep och stadgar, som med skadeliga praejudicier kunna besmitta späda siälar och förföra deras hiärtan ifrån Guds lif och sanning, så är dock lofligt och nödigt, at man sedermera, på nådenes kallande lius och wärkan, sliter synda-banden sönder och beflitar sig om at tiena den ena[1] Guden af allo hiärta, hog, förstånd och af alla kraffter. Ja, än mera, är denna nåden enom sielf wederfaren, at man blifwit uplyst och löst från sina blinda fäders fåfänga gudar, falska gudstienst och idéer, som til andeligit lif och salighet intet hielpa kunna, så är rättwist för Gudi och kärlekenom likmätigt, at man slik förförelse jämwäl androm uppenbarar och afråder effter den Andans gåfwa, ledande och öpning, som Gud gifwer (Jer. 3: 23—25; cap. 16: 19; Ezech. 20: 18; 1 Petr. 1: 18, Deut. 27: 18, Ps. 51: 15).

§ 2. Ingen här i Swerge lärer illa uttyda, det Doctor Luther och några hans lärjungar först sielfwe genom bön, betraktelse och anfäktningar,[2] under fortgående i lefwernets förbättring lärde at inse

[1] Likaså N. 1739; T. 269 och N. 1637 *denna.* [2] Orden *först . . . anfäktningar* uteglömda i N. 1637.

den wilfarelsen, superstition, mörkret och tyranniet, som länge nog i uselt tilstånd under Antichristi ok qwarhållit deras och andras siälar. Icke heller lärer någor misstyda[1] deras wälmenta, redeliga och modiga företagande, då de med offentelig bekännelse uptäkte christendomens fall och det hos sina egna k[ära] landsmän bestraffade (Es. 59: 13—16; Matth. 10: 27—33; Jer. 18: 18—20). De giorde, hwad de kunde, til at förgiöra Jesabels styggelser och baaliternas bedrägeri (2 Reg. 9 et 10), isynnerhet så länge de stodo under korsset och endast sågo på Gud effter hielp och råd (Ps. 46 et 124). Men som det menniskliga hiärtat så gärna wiker af ifrån Gud och lättfärdigt sätter kiött sig til arm (Jer. 17: 5, 6, 9), så skiedde ock med dem och den begynta reformation, och förbättringen kom i qwarstad och bakflod[2] (Apoc. 3: 2).

§ 3. Samma innerliga bättring och reformationswärk, om än det någonsin begynts i Andans rätta krafft innom Sweriges gräntsor, så har det dock sedermera säkert[3] stadnat i kiöttet och fått såfwa i mörk ro til des Herren nu i manna-minne fått liksom slå reveil, hwarpå några begynt skaka sömnen ur ögonen och wäcka på sina grannar. Nu, ehuru starkt mörksens förfäktare sökt utestänga det upgående liuset och befästa sin lögn och kyrko-wälde, i ty de igenom werldslig makt förbudit at tala sanningen eller at uptäcka deras souverainité öfwer siälar och samweten jämwäl på riksdagarna (Amos 7: 13, cap. 5: 10, Jer. 26: 11—19), så hoppas jag dock, at min Herre Jesus, som undfått all makt i himmelen och på jorden (jämwäl i Swerige) och nu icke allenast slagit reveilen utan ock låtit dagen upgry, han lärer wäl skaffa sig någon öpning eller fenster på wäggen (Es. 54: 12). Jag menar sådana betienter, som intet skona sina bräckeliga kroppar, allenast at Herrans solstrålar måga bryta fram genom deras andar, dem Herren sielfwer giordt til genomskinande glas af himmelsk art (2 Cor. 4: 6, 7; 4 Mos. 14: 9, 13—24; Apoc. 15: 2—4). Åtminstone ware liust[4] när alla Israels barn i deras tempel (Exod. 10: 23; Sap. 17 et cap. 18; Rom. 2: 29).

§ 4. Bland dessa Abrahams söner önskar ock jag at blifwa tecknad af nåd med Christi[5] teckn (Exod. 12: 7, 12, 13; Ezech. 9: 4). Och såsom Herren begynt redan några år at lyffta mig up på sina örnawingar, så hoppas jag ock, at hans trofasthet lärer fortfara med sin höga och starka flygt at bära mig öfwer alla ökners, Edoms och Moabs högder samt Jordans flod, så at jag effter strid och arbete får tryggt hwila i

[1] N. 1739 och N. 1637 *misstycka.* [2] N. 1637 *bakstad och qwarflod!* [3] Ej i N. 1637. [4] T. 269 och N. 1637; V. *ljus.* [5] T. 269 och N. 1637 *med nåd af Christi...*

den älskeliga staden (Exod. 19: 4, Deut. 32: 11-13; Jos. 15; 1 Chron. 11: 5, Ebr. 10: 36). Af denna werldenes höglärda präster är jag längesedan hörder, anklagader och nu framstälder för werldslig domstol. Under alt detta tror jag dock, at Herren, som har min anda och alla mina wägar i sin hand, wäl kan af denna stenen giöra sig et tempel och af min aska smälta sig et rent glas. Derföre wil jag fortfara (i år såsom förledit[1] år 1738) at tala så emot sanningenes motståndare, såsom det minom närwarande Herra Jesu anstår och såsom jag (och de) i framtiden och ewigheten det önska skulle.

§ 5. Om ock någor Eliab blefwe wred på mig och utropade min frimodiga lydna för Gud såsom et öfwerdåd, så swarar jag med David: »Hwad hafwer jag då illa giordt? Är det mig icke befalt?» 1 Sam. 17: 28, 29. Nemligen i Apoc. 18: 4: »I, mit folk», säger Christus, »gån ut ifrån henne (nemligen den stora staden Babylon, v. 2, cap. 17: 18), at I icke warden deltagande i hennes synder» etc. Och åter Sir. 4: 33: »Försvara sanningena intil döden, så skal Herren strida för tig!» Detta är wäl en swår beställning, emedan hwar och en sect gärna stryker sig om munnen (såsom skiökan, Prov. 30: 20) och säger: »Jag hafwer intet illa giordt». I hwilket sinne hon ock bepryder sit wäsende och utsmyckar — döljer (ebreisk.) och förgyller — sina saker emot Herran, de dock icke goda äro (2 Reg. 17: 9). Likwäl är det en nåd, när Gud bewärdar någon sin undersåte med den beställningen at säija domen öfwer sine moder-kyrkio, hon må kallas luthersk eller reformert (Hos. 2: 1-15). Det är ock en dyr nåd för samma (så kallada) församling, at hon i tiden får weta, huru illa hennes sak står inför hans dom, som har ögon såsom eldslågar och ransakar hiertan och niurar (Apoc. 2: 18—23).

§ 6. Nu wet man, at Jesu omdömme är opartiskt och sannfärdigt, jämwäl at han icke håller oss oskyldiga, derföre at wi icke wistoms i Rom utan i Wittenberg. Synden är den samma, som misshagar Christo. Och så mycket wi hafwe del i Babels syndiga sinne, så mycket ärom ock wi styggelige för Herrans rena ögon. Intet nekar jag, at de ogudaktige i Rom och Paris höra til den stora Babylon, utan jag påstår effter en sann dom (Matth. 23: 23, 35), at de, som här i Swerge hysa et påfwiskt sinne och regeras af en anti-christisk och babylonisk[2] anda, de[3] äro inför Gud borgare i samma stora Babel. Til exempel:

§ 7. a) De, som rest i Frankrike, weta wäl, at inge andre antagas där för lärare (at tala effter det mäst brukeliga wiset), siäla-sörjare,

[1] T. 269 och N. 1637 *sidst*ledit. [2] N. 1637 *påfwisk.* [3] Blott i V.

biskoppar, theologiæ doctorer, pastorer etc. än allena de, som i grækernas, chaldeernas och de romares scholar och academier wid philosophers och rabbiners fötter blifwit uplärde i en bokstaflig och talmudisk erudition såsom judarnas skrifftlärde och derjemte effter hedningarnas wis upöfwade i rhetorica, logica etc. Andre, som effter Christi och apostlarnas sinne (1 Cor. 1—3 capp.; Matth. 11: 25) gått förbi sådant och likfullt på försakelsens och Christi effterföljelses enfaldiga wäg ernått den H. Andas inneboende i sådant mått, at de blifwit skickelige til at lära andra (Luc. 21: 14, 15; Marc. 13: 11; 2 Tim. 2: 2), de hafwa intet sluppit fram til offenteligit lärande. Annars estimeras och tålas der åtskillige wackre böcker. Man finner der jämwäl Guds lärda och i en inwärtes christendom wäl öfwada siälar, som med tal, exempel och skriffter komma androm til hielp och handledning. Cfr. Es. 65: 8; 1 Reg. 19: 18).

§ 8. b) Men hwad de werldsligen[1] skrifftlärda widkommer, som i Frankrike begära biskopsembeten eller wilja blifwa offenteliga lärare, så måste de ock förbinda sig til consiliers decreta, föreskrefna religions-stadgar och meningar, hwilka deras dels oförsiktige, dels egennyttige och blinde förfäder upsatt hafwa. Hwarigenom skier, at de wid yppadt tilfälle antingen måste annullera deras prästa-ed eller ock förfölja Guds barn, bestridandes hans wärk och sanning.

c) De, som närmare omgåtts med dessa lärarna, befinna, at egennyttigheten och annor egen- och werlds-kärlek lefwer och regerar i dem. Derföre hafwa de ingen försyn för at bruka sin kyrkiomyndighet, skrifft-lärdom och mer sådant til at sättia och befästa sig i respect och anseende hos åhörarena, jämwäl til at förwärfwa sig penningar, nöije och timmeliga commoditeter i denna werlden.

d) På predikstolen kunna de wäl hålla konstiga haranguer om en sann christendom, men äro dock hwarken sielfwe angelägne at giöra hwad de säija, eij heller rätt mone derom, at deras åhörare måga komma til Christum sielfwan, få lif i honom och således blifwa lärdare än alle werldslige lärare (Joh. 3: 28—30; 5: 39, 40; Ps. 119: 99). Neij, snarare winlägga de sig om at hålla folket under sin contribution in crepusculo ignorantiae, i okunnighet om den christel[iga] friheten och hwad skilnad är emellan torfftiga kyrkio-seder eller ceremonier och Guds rikes inra skatter och högstwårdande rikssaker. De äro tilfrids med sina åhörare, om desse hålla sig trägit wid kyrkian och sina lärares utwärtes åhörande, och när de för dem bikta och gå til altars några gånger om året samt med hederliga skänker och

[1] T. 269 och N. 1637 *werldsliga.*

ärebewisningar regalera sina andeliga. Om åhörarene så upföra sig, så få de icke allena passera för christna och den apostoliska församlingens äkta barn, utan de hafwa ock en obehindrad frihet (de allena) att kiöpa och sälja i krämare-landet Babel (Apoc. 13: 17).

§ 9. e) I fransöska prästers omgänge befinner man, at somlige äro civile och moderate nog, då ingen retar dem (såsom ock oskiälig diur kunna wisa sig tämmeligen spakfärdiga, när de få fullt up effter sina begärelser), men när deras oandeliga point d'honneur, credit och interesse står i fara (Joh. 11: 48), då mena de sig fått raison at draga på strängen (lit. b, § 8), d. ä. ropa på christelig öfwerhets (christianissimi regis) makt, riksmötens och församblingens decreta, stadgar och religions-förordningar, hwarigenom Christi frihets barn antingen måga bringas til Delilas skiöte-församlings lydno, til stillatigande och bekännelsens återkallande eller ock undergå det straff, kyrkio-plikt, banlysning, landtförwisning, fängelse eller annat, som religons placaten förmå. Under hwilket förhållande desse fransöske präster likwäl intet wilja jämföras med judarnas öfwersta präster och skrifftlärda, som antwardade Jesum af Nazareth i Pilati händer med denna påminnelsen: »Vore han icke en ogärningsman (och kättare), så hade wi icke öfwerantwardat dig honom» (Joh. 18: 30). Och åter: »Gifwer tu honom lös, så äst tu icke kejsarens (konungarnas och påfwarnas) wän», ty den som giör sig til konung, han är emot kejsaren, eller i application på dessa tider: Den som brukar sit kongeliga prästerskaps rätt och andeliga regalier, som intet dependera af menniskio-lag, den lefwer icke effter kyrkiolagen med des ritual och flera ochristeliga religions-stadgar. Jag medgifwer ock härwid, hwad Petrus sade (Act. 3: 17), at somlige regenter af okunnighet öfwerantwarda och förneka Jesum.

§ 10. Af detta exemplet (§ § 7—9) såsom af et prof kan man skiönja, det Frankrike hörer med til Babel. Nu är oförnekeligit, at ehwarest samma babyloniska synder och owäsende regera, der är[1] och finnes en del af samma Babel, ty Gud har intet anseende til personer, och den ene jorde-monen är i sig intet syndigare för Gud än den andre. Derföre, min k. läsare, giör du wäl, om du af kärlek til[2] den opartiska sanningen inför Gud pröfwar och ransakar dit egit tilstånd och jämförer det och din medfödda christendom med detta, som nu om Frankrike sagt är, och slutar sedan, at så mycket du och din sect participerar af den fransöska kyrkians förbemälta art och beskaffenhet, så mycket hörer hon med dig til Babels stora kropp.

[1] Ej i T. 269 och N. 1637. [2] T. 269 och N. 1637 *för*.

Wilt du giöra detta och genom dit friwilliga pröfwande och botfärdiga dömmande om dig förekomma Guds dom (1 Cor. 11: 31), så kom närmare til at bese Babels styggelser. Men Jesus före oss i sin ökn, at wi där måge blifwa nyktre och skarpsynte i Andanom! Apoc. 17: 1, 3.

§ 11. Grunden til alt det onda[1], som giöres i Babel, beror derpå, at inwånarenas hiärtan äro bortkomne från Guds lif och genom upsåtelig afwikelse från Guds lius, kärlek och wilja lemnat sig under drakans förföriska, orena och tyranniska regering (Eph. 4: 18, cap. 2: 2; 2 Thess. 2: 9—11; Apoc. 13: 2, 11; cap. 12: 9—17). Derföre får Christus med sin goda anda intet bo och regera i de menniskiorna, utan deras blinda förnufft, werldskärlek och egenwilja får i allahanda onda utbrått spela mästare och herre i alt deras wäsende, oaktadt alt förebärande af christendom, gudstienst, Christi namn, sacramenter och wälgärningar, Guds ord, församling och christelig öfwerhet, med hwilka förewändningar de flatera sig sielfwa, förtrolla eller förkiusa[2] andras ostadiga siälar och äro skadeligare fiender för Christi rike än hedningarne, som af Christi namn aldrig hördt hafwa.

§ 12. Är man i öknen skickelig blefwen at inse detta, så lärer man ock kunna fatta, at den babeliska församlingen och des clericie fogeligen liknas wid en skiöka (Apoc. 17. Cfr Ezech. 16 et 23 capp.), ty

a) hon hafwer öfwergifwit sin äkta man (Os. 2), icke mera hållande sig i kysk kärleks förbindelse wid honom allena (Jer. 2), sedan ormsens ilfundighet förwändt hennes sinne från enfålligheten i Christo (2 Cor. 11: 3, Es. 1: 21).

b) Hon hafwer med orent begiär fallit ned på de skapada tingen och söker nu, liksom wore nu[3] mannen sielf långt borta (Prov. 7: 19), på Guds namns bekostnad at förnöja sig i egen ära, wällust, jordiska rikedommar, beqwemligheter, werldslig lärdom, anseende, herrawälde öfwer andra, präktiga tempel, wälklingande orger, musique, sång, wältaliga predikningars hållande och hörande m. m. s., som utwisar, at Herren är långt borta med sina osynliga och himmelska håfwor (1 Joh. 2: 15—17; Jac. 4 cap.).

c) Hon hafwer ock derföre intet förtroende mer til Herran, at han såsom en äkta man skulle sielf försvara och försörja henne; deraf kommer hon til at hora med werlden, des förstar och wäldiga, sättiandes kiött sig till arm (Ezech. 23; Jer. 17: 5).

d) Til at winna dessas kärlek brukar hon sina konster, smink,

---

[1] N. 1637 *andra!* [2] T. 269 och N. 1637; V. *kjusa.* [3] T. 269 och N. 1637.

boleris win, mysterier och förtrollande förblindelser, hwarmed hon warder dem kiär, oumbärlig, ärewördig och täck, och således får hon sin wilja fram, orenandes både sig och dem alt mer och mer (Apoc. 17; cap. 22: 11; 2 Tim. 3: 13).

e) Däraf warder hon oförskiämd, stolt och mäktig, skrytandes[1] deraf, at hon äger både man och rike, är ingen änka utan en drottning (Apoc. 18: 7, Es. 47.) Nemliga hos Gud eller i Christi rike äger hon wäl ingen lott eller del (Act. 8: 21). Men hos werlden och des wäldiga är hon i credit och anseende, så at hon genom dem kan få hwad henne lyster, så länge natten påstår (1 Thess. 5: 2—7; Os. 2: 5).

f) På det hon nu må behålla sin credit hos werlden och des mäktiga, (öfwer, med) hwilka hon såsom en drottning regerar, så brukar hon sin förgyllande tunga, babyloniska mantel, guld-kalk, ansenliga kyrkio-tienst, himmelrikets nycklar m. m., med hwilka synwändningar och gyckel-wärk hon wil komma dem til at tro i mörkret, det hon såsom en trogen brud har fullmakt at hushålla och regera under Christi frånwaro nemligen i hans ställe förlåta dem synderna, utdela riksens skatter, uppenbara eller försegla des hemligheter och gifwa dem ewigt arf, rätfärdighet, lif och salighet (Jos. 7: 21; 2 Cor. 11: 13, 15; Prov. 7: 9, 19, 27).

g) Kommer någon Guds wän, som af lydna för Christo wil både sielf wara fri från hennes smek och tyrannie, såsom ock på sin Herras wägnar inråda androm samma frihet, den utropas strax af denna lättfärdiga qwinnan för en rebell, en Christi fiende, Israels förwillare, skyldig till timmeligit och ewigt straff (1 Reg. 18: 17, 18; cap. 19: 1, 2; Act. 19; cap. 16: 20. Andeligit och ewigt straff är hon eij mäktig med all sin bandlysning och böner at pålägga dem (Act. 5: 39, Rom. 8: 31—34). Guds ord får hwarken dömma eller föra exsecution innom Babels gräntsor, utan effter skiökans hufwud och stadgada præjudicier måste wildiuret regera och exsequera (Apoc. 13, 14, 17 capp.), til des Christus kommer och med sin dag fördrifwer mörkret och mörksens gärningar (Dan. 2: 44, 45; cap. 7: 9—27; Ps. 104: 20, 22; Apoc. 19: 11—21).

§ 13. Imedlertid, medan Christi uppenbarelse förbides och han synes såsom långt bortgången (Luc. 19: 12—27), åstundar jag at befinnas honom trogen med min ombetrodda gåfwo och wil i hans frånwaro så förhålla mig, såsom hans höga närwarelse anstå måtte. Hwartil han wärdes gifwa mig sin omisteliga nåd! Matth. 28: 20.

Nu wet jag, at Jesus Christus, som nära är, intet är ens och nögd

[1] N. 1637 *skrymtandes*.

med Swea Rikes prästerskap och den lutherska församlingen, som beror på deras ord, bud och wälde. Derföre wil icke heller jag emot min Herras sinne blifwa dem underdånig i de mål, som christendomen tilhöra, icke heller wil jag med stillatigande samtycka til deras ochristeliga wäsende, sedan han af nåder låtit mig det se och gifwit öpning deremot at witna (2 Cor. 6: 14—18; 2 Tim. 2: 19—21; cap. 3: 5, 7, 9).

§ 14. Älskelige läsare, bed Gud om nåd at rätt föreställa dig Christum Jesum såsom närwarande, omkringwandrande och beskådandes den nu warande författningen i Swenska kyrkio-wäsendet samt biskopparnas och prästernas tilstånd in concreto, då lärer du snart wid Andans lius bli warse, at Christus intet kan wara tilfrids dermed eller erkänna dem för sina.

Se man på de stora trä- och sten-husen, som widskiepeligen kallas Guds hus och tempel, så får du strax se excesser af en antichristisk werldskärlek. Du ser der stolta torn, präktiga altaretaflor, klingande spel (Apoc. 18: 22), orgor, klockor öfwernog, messhakar, silfwer och gyllene kiäril, kappor och mera sådant til öfwerflöd, hwaraf uplysta ögon, såsom af en skylt se kunna, hwad för en mästare bor i huset och qwarhåller folk i Babel, den der jämte det påfwiska sinnet jämwäl fägnas åt slika papistiska reliquier. Ärbare lagspredikare pläga utaf utwärtes ståt, högfärd och prål i kläder hus och meubler taga tilfälle at bestraffa folket för högmod och werldskärlek. Men när samma slags excesser föröfwas under en påfwisk kyrkio-helighets skien, då förgyller man dem med Guds namns äro och Guds huses prydnad och wanhedrar dermed Christi förnedring, ödmiukhet, fattigdom och kors, som med predikningar och lefwerne borde där beprisas, effter deras egit föregifwande.

I sanning, wore Christus något aktad hos dem, så at de kiände hans enfalliga ödmiukhet, kiärlek och rättsinniga wäsende, aldrig blefwo de så friwilligt fångne qwarsittiande i Babels pompe, prål och ögons begärelse, än mindre kunde de berömma sig af slika synda-bedriffter, hälst i dessa tider, då så klara witnesbörder ligga deremot i offenteligit tryck. Til exempel Strykii Dissertatio De jure sabbathi, cap. 4. Doct. Luther (i sin Kyrkio-Postilla, Epist. Domin. 2 Adv., fol. 42, 6 och flera ställen) råder dem at häldre bruka så ansenliga rikedommar och penninge-summor til Christi lefwande tempels tienst.

Den som har läsit *S. Clarae Minne*, trykt i Stockholm 1727, har exempel nog på sådana synder och Guds straff deröfwer, såsom

pag. 149, at den, som beslog det skypekande tornet af 166 alnårs högd, miste sit lif, och huru 150 ducater specie förspildes på tuppens och knapparnas förgyllning. Dessutom är ock bekant, at mästaren Jacob Muth, som denna förgyllningen hade om händer, förlorade derwid sin och gesällens hälsa och kort dereffter lifwet. Se Jos. 6: 26; 1 Reg. 16: 34, Gen. 11: 4; Gottfr. Arnolds Kirchen- und Ketzer-Historie, 2 delens företal, § 4, framför 16 boken.

§ 15. När Christus ser på detta tornet och flera sådana ut- och inwärtes högder, då säger han til sina lärjungar: »Det som är högt för menniskiom, det är en styggelse inför Gud (Luc. 16: 15). Aldrig samtycker den nedrige Jesus af Nazareth til sådan obarmhertig widskieppelse, då man förspiller de fattigas del och hwad torfftige åhörare med swett och möda förwärfwat, derjämte styrkandes dem i en påfwisk wantro, likasom skiedde Gudi en ära och tienst dermed, at man så offrar på stock och sten. Såsom Israeliterna fordom hade sin lust på Baals högder (2 Chron. 31: 1, cap. 33: 17, cap. 34: 3), så har ock Babel sina sju bärg (Apoc. 17: 9), hwarpå det ligger. Men jag lemnar at omröra dem denna gången. Folket ligger mäst öfwer alt i kiöttet och de yttra sinnen (Rom. 8: 8) och kunna der icke fatta, hwad Christus genom sin ängel uppenbarar Iohanni uti öknene (Apoc. 17: 3), derest han separerad och skild från werlds- och kyrkio-yrsla med nykter anda får se Guds under. Deremot kunna de, som äro befaste på jorden i Babel, intet se Guds rikes skiönheter och härliga stad, ty deras hiärtan och innre sinnen är intet öpnade under ny-födelse; derföre tro de intet, at Christus är förmer, än alt hwad i werlden glimmar och högt estimeras (Matth. 12: 6—8; 1 Cor. 2: 8—12). Deras romerska erudition och grækers wisdom samt judiska behag i ceremonier och präktiga hedniska kyrkior, det giör, at de stöta sig på Jesu enfallighet och Nya Testamentets stilla gudstienst i Andanom.

§ 16. Hwarje sect[2] påstår wäl, at hon är den rätta kyrkan och at hon har Guds ord och sacramenter rätt, men just deri begås de störste styggelserne, när deras gamle Adam med orent predikande och sacramenternas ohelgande apa effter Christum och hans apostlar. De hafwa ju[1] intet Christum i sig boende såsom en wän, utan werlden, satans skiöka, har intagit dem. Derföre äro de just den samma babyloniska skiökan, som med sin orena fyllnad är en gyllene kalk [och] giör de fåkunnoga så drukna genom falska promesser och Skrifte-

[1] T. 269 och N. 1637 *nu*. [2] I handskrifterna sect*en*.

nes förtydning, så at de inbilla sig ewig salighet, när de tro hennes mysteria iniquitatis eller falska Guds ord och sacramenter.

Både hon och hennes adhaerenter föregifwa, at Herrans tempel är hos dem och at de äro den rätta Christi kyrka (Jer. 7: 4—8). Men Christus ser det wäl och ter det äfwen Iohanni, huru oförskiämd skiökan är, då hon framvisar boleris kalken såsom et wård-teckn, at hon wore en kysk brud (Apoc. 17: 4).

§ 17. Kärleken förgäter hon, som dock är den himmelske konungens libbri eller håf-färg och ädlasta gåfwa (Joh. 13: 35; 1 Cor. 13). Härmed skiljer Jesus sit folk ifrå drakans wildiur. Apostelen betygar också, at den rätta tron är wärkande genom kärleken (Gal. 5: 6), nemliga en wärkelig kärlek (1 Joh. 3: 18), jämwäl emot kättare (Gal. 6: 10; 2 Petr. 1: 7). Hwar blifwer då samwets twång? Ty kärleken giör sin nästa intet ondt (Rom. 13: 10). Kom ihog, at Guds Son är när förhanden, och för honom blifwer hwarken orthodoxiens smink sittiande på skiöko-ansikten, eij heller de wäldigas starka makt ståndande (Apoc. 22: 12, cap. 2: 23, 24; cap. 19: 11—21; Prov. 21: 30, 31).

Inför honom är det sant och wisst, at den christeliga evangeliska kyrkan uplifwas och röres af hans kärlek och kan således icke förfölja andra. Men deremot har samwetstwång och andras förföljande altid warit en antichristisk och babelisk kyrkos egenskap (Apoc. 13: 15—17; Dan. 3 och 6 capp.; Act. 13: 27, Dan. 11: 32—35; Jer. 26: 11—16; Joh. 16: 2).

Min käre läsare, jag är wäl intet angelägen om menniskiors witnesbörd för sanningen, som är stark nog ensam. Likwäl må jag förehålla lutherska präster följande påminnelse, den Doct. Cramerus, deras medbroder, satt i sin bibel under Apoc. 13: 17 och lyder på swenska således: »Så högt hafwer påfwens makt stigit, at den som eij wil erkänna honom för kyrkones hufwud och således bära hans wederteckn, den kan eij allenast icke[1] föra fri handel och wandel, utan får eij heller någorstädes wistas och bo (så mycket hos påfwen står). Ty giorde ock Martinus V in Concilio Constant. bland andra en sådan lag: »Qui non agnoscunt Romanam sedem, nullum larem foveant, nullos contractus ineant, aut negotiationes aut mercaturas exerceant, aut aliqua humanitatis solatia cum Christi fidelibus habere permittantur».

§ 18. At det är tyranniskt och wärre än hedniskt, när Christi namns missbrukare förfölja Christi läros och lefwernes enfaldiga,

[1] Saknas i N. 1637.

dygdiga och redeliga bekiännare, det nekar ingen (se Apol. August. Confess., pag. 76, edit. Lips.; item Artic. Smalcald., P. 3 Art. 12; it. Secret. Wildes Hist. Pragmat. Sveciæ cap. 3 sect. 2, § 20 num. 2, 11, 17; ibid, sect. 3, § 29 num. 7, 14, et sect. 4, § 43 num. 20), såsom ock alle[1] måste medgifwa, at mun-christnas synd, när de förfölja Christum, är större än Pilati och andra blinda hedningars (Matth. 11: 20—24; 12: 38—45 och Jos. 19: 11). Men som det i application kommer an derpå, om du eller jag äger Christi sinne och läro, så wil jag bewisa dessa[2] tu theoremata, nemliga: 1:o. Det är christeligit och evangeliskt, at man i kyrkio-societeten tål dem, som hafwa en god wilja och et botfärdigt sinnelag, oaktadt de icke ännu wore så riktige i concepterna och idéerna. 2:o. Det är ock christeligit och evangeliskt at i en borgerlig societet eller på Guds jord, besynnerliga i hwars och ens fädernesland, tolerera dem, som gifwa konungenom, hwad honom tilkommer, fastän de icke woro sanne Christi lemmar, och äfwenwäl fastän de icke woro af konungens och de regerandes tro.

§ 19. Hwad det förra widkommer, så är Christi egit exemplariska lefwerne med sina lärjungar bewis nog, at en sådan fördragsamhet mot swaga lemmar är christelig. De hade ju bland andra praejudicier jämwäl en tanka om et werldsligit rike, derest Christus (utan at dö först) skulle blifwa konung och de hans mäktige medregenter. Deraf kom en annan willfarelse, nemliga at de så nödigt trodde, hwad han lärde om sin bortgång, korsfästelse, död och upståndelse. Likwäl, som deras hiärta fattat kiärlek til Christi efterföljelse och sanning, så fördrog han dem såsom swaga bröder, wäl wetandes, at de försakelses wägen blefwo alt mer skickelige til at undfå Andans smörjelse, som dem i al sanning leda kunde (Joh. 16: 13, 14; Matth. 20: 20—28; 16: 21—23; 28; 10—17; Luc. 24: 21).

§ 20. Twertom är det i kyrkio-societeten en babelisk och ochristelig tolerance, när andeligen liflösa menniskior (de der hafwa sit nöije och lif i synder och denna werldenes elementer och ceremonier) anses såsom lemmar i Christi bröderskap eller de trognas församling af ingen diupare grund än denna, nemliga at de bekänna den läran eller de satser, som der i landet äro antagne; hwilke dock (om de än woro sanne) icke annat äro NB i deras hierna än minnesbilder, hwari den H[elige] Ande intet bor. En sådan tolerance i kyrkio-societeten är emot Christi sinne, som ses kan af Matth. 23: 8; 2 Cor. 6: 14—18; 1 Cor. 5: 9; 2 Cor. 11: 20; Apoc. 2: 2.

[1] T. 269 och N. 1637; V. *såsom alle ock.* [2] Ej i T. 269 och N. 1637.

Skulle man nu giöra application häraf på swenska församblingen såsom den alment samlas i kyrkiorna, så wore *först* at påminna, det här ingen församling eller fåra-hiord synes, som wore utkallad ifrån werldshopen, ty församling och werlden äro här i kyrkiorna *et.* Men skulle någon prästman påstå, at han hade en fåra-hiord at föda, då kunde *för det andra* frågas, hwi han så tolererar getter och bockar ibland fåren eller anser skrymtare och ogudaktiga såsom Christi eller christendomsbröder. På Guds jord bör han tola dem, til des Christus skiljer dem åt (Matth. 25), men sina egna får borde han känna (Joh. 10: 3) och afskilja från werldshopen, fastän han då finge allenast en ecclesiolam, liten skåck, öfrig (Act. 19: 9; Ps. 12). Någre upwäkte Hallenses hafwa begynt tänka på sådan samling eller ecclesiolam in ecclesia — potius in republica. Men eljest såfwer man så söteliga på gamla dräggen, at man icke allena wid altaren, funten och eliest i bröderskapet anser werldsmenniskior såsom christna, utan ock, så snart sådane fått kappa och kraga uppå, så anses de såsom christnas åldermän (präster och lärare) och soumitterar sig största hopen under dem, som under infallibla hufwuden i trones saker.

§ 21. Sådan antichristisk confusion borde erkännas, så blefwe man wäl angelägen om hielp, och då skulle sädenes Herre intet försumma sin tid (Matth. 9: 36—38; Ps. 12: 6). At man härom påminner, skier icke förgiäfwes, ty det är en almen siuka hos prästerna, at de för consistorier och domstolar anklaga dem, som effter deras tycke — ορθάς δόξας — fara wilse i theoretiska satser, men öfwerse med dem, som med förståndet hysa och med tungan offenteliga utsprida sådana practiska satser och grund-reglar, som stöta omkull grundwalen för al lefwande tro. Til exempel: De som besöka caffe-hus och källare eller andra offenteliga lag, weta nogsamt, hwad tal och lära der framkommer. Sådant oandeligit tal fräter omkring sig såsom kräfwetan (2 Tim. 2: 16, 17) och utestänger den lefwande trona. Såsom när högmodige menniskior utsprida sit kätteri på detta wiset: En kiäcker karl står på sin respect; man måste hafwa ambition om sig; man får intet så låta förakta sig, man måste revengera sig; man kan intet efftergifwa den skymffen utan satisfaction etc. Sådane kätterske satser utspridas offenteligen, och ingen hörer, at någon blifwer derföre anklagader, fastän läran strider emot trones grund och hafwer offta dueller och flera skadeliga påfölgder med sig i borgerliga sammanlefnaden, såsom bekant är (Joh. 5: 44, Luc. 14: 33, Matth. 5: 39—44).

§ 22. Om den sednare tolerancen, som kallas den politiska eller lekammeliga, menniskliga och borgerliga (§ 18), wore nu så mycket tienligare at tala frimodig sanning, sedan Swea Rikes prästerskap A:o 1734 ingifwit et förslag, hwilket de ock wunnit, men somlige af dem icke sielfwe[1] effterlefwat de i Kongl. placatet af år 1735 d. 20 Martii stadgade warnings-grader, uti hwilket de utestänga infödda swenska män från sådana lekammeliga fördelar, som utländske af främmande religion niuta. T. ex. en reformert handelsman från Holland etc. tolereras i landet utan at blifwa angripen af pastore, praeposito et episcopo loci för sin religion, så länge han intet utsprider sina meningar. Men en infödd svensk kiöpman, som gifwer den lutherska prästen den borgerliga krono-skatten, som kongliga placaten påbiuda undersåtomen (och eljest förutan wanliga utlagor skulle gifwas åt andra cronones upbördsmän), han får intet wara i fred för prästerna, oansedt han för sin tro och samvete skull icke mer än den reformerte kan betro sin siäl i prästernas wård. Oaktadt han ingen god lära kan wänta af dem, så blifwer han dock för separations skul frå den antagna läran och kyrkiotiensten, i krafft af kongliga påbudet effter prästernas förbemälte project betungad först af sina sochne prästers onyttiga disputer, sedan af probstens och consistorii partiska förhör. Och sedan de med (så kallad) förbön på predikstolen renommerat honom, öfwerantwardas han åt werldslig rätt och warder således på höfligit maniere ändteligen drefwen ur riket med antydan at intet få komma tilbaka, med flera swårigheter, som landsflyktighet hafwer med sig. Hwilka olägenheter alla en utländsk kiöpman från Holland och Engeland här i Swerige är fri före, oaktadt han inga penningar gifwer åt lutherska prästerna, af hwilka den swenske separerte handelsmannen intet mer betienar sig än desse.

§ 23. För min del har iag intet jordiska förmåner at strida för, ty mit timmeliga arf har jag afsagt mig och är nöjd med Levi lått (Deut. 10: 8, 9), wäl wetandes, at Herren icke binder munnen til på oxan, som tröskar (1 Cor. 9: 10), utan låter den lefwa af altaret, som tienar derwid (ibid. v. 13), til des murarne i Jerusalem blifwa så wäl upbygde, at man får oxar uppå Guds altare offra (Ps. 51: 21).

Imedlertid wil iag wara trogen där, hwarest Gud hafwer satt mig och jämte wördnad för Guds försyn och ledsagande wil iag ock ära hans bud och löfte i Ps. 37: 3, som så kan öfwersättas effter ebreiskan: »Hoppas på Herran och giör det godt är (NB collato versu 27), så får tu blifwa i landet och näras af (hans) trofasthet».

[1] Ej i T. 269 och N. 1637.

För öfrigit lemnar iag min land-lösta båt för Guds wind och styre, såsom den der intet bor på jordene, utan kan tala opartisk sanning[1] om den borgerliga tolerancen. Jag är intet mon om œconomiska skiäl för densamma på holländskt maniere, oaktadt det intet wore illa at påminna, det ärchebiskopen i Saltzburg giorde sino lande en ansenlig skada, då han för några år sedan förjagade tusend-tals goda inwånare. Sammalunda skulle det ock skie i Swerige, om alla de hundrade, ja wäl några tusende woro uppenbare, som i kundskap och theorie differera från prästernas orthodoxia; at förtiga at det ibland prästerna sielfwa äro nu för tiden ganska många spenerianer och hallenser, hwilke åtminstone i löndom förkasta theologiam irregenitorum samt med andra schellwigianorum och fechtianorum werldsliga satser.

§ 24. Men iag concentrerar min demonstration i följande sanning och bekännelse: Christus Jesus, som är en närwarande Herre öfwer himmel och jord, tycker intet om, at Sweriges präster förfölja, fängsla och förjaga hans kära barn och klena fåhra-hiord (Act. 9: 4, 5). Ja, än mera, om de för wilfarelse i läran angifne och dömde icke hade ena lefwande tro på Christum, så wore dock likwäl hans tålamodiga sinne likmätigt at tåla redeliga undersåtare och stilla menniskior på jorden eller i landet, derest Gud satt dem, til des hans tid kommer at dömma och exseqvera effter sin egen wishet och makt. Bewis härpå ligger uppenbart i Matth. 13: 24—30, 37—43, derest Christus lärer oss, at hans faders långmodiga sinne är sådant, at hins ondas barn (otrogne och werckelige kättare) tolereras här i werlden, på jorden, derest de kunna lefwa och bo, åtniutandes fadrens almenna godhet i naturens rike (Matth. 5: 45, Ps. 73). Hwarföre ock werldslig öfwerhet såsom Guds betiente i naturens rike icke bör jaga menniskior från deras jord, nemliga der Herrans försyn låtit dem födas bo och wistas, allenast de gifwa konungenom hwad honom tilkommer och wisa den trohet, som hos en undersåte jämwäl af naturliga kraffter finnas kan. En sådan uttydning af Jesu rena läro i anförda rum kan åtminstone af lutheraner icke förnekas, ty Doct. Luther sielf förklarar det så för dem: »Detta evangelium lärer oss, huru wi oss emot kättare och falska lärare skicka skolom. Christus säger uppenbarliga: Låter bägge wäxa intil skiörde-tiden. Wi skolom intet utrota eller förjaga dem. Med Guds ord skal man här endast drifwa saken. Nu wil man med wåld drifwa ut ogräset, likasom wore wi de samma, som kunde regera öfwer hiärtan och andar och liksom ägde wi den förmågan at giöra dem

[1] T. 269 och N. 1637 opartisk*t*.

rätta och fromma, hwilket dock Guds ord allena giöra måste — — —. Det skulle billigt förskräcka alla kättar-mästare — — —, fastän de hade kättare at giöra med. Men nu förgiöra (adde förjaga) de[1] de rätta heliga och äro sielfwe kättare. Hwad will det annat heta, än at de rycka up hwetet och föregifwa dock, at de plåcka up[2] ogräset». Lutheri Kyrkio-postilla, Dom[in.] 5 p[ost]. Epiph. fol. 362, edit. Arnold.

§ 25. Skulle lutherske präster med flera, som tagit del i deras synder, ursaka sig och säija: Wi ärom dock intet så stränge som catholiquerne, om hwilka Lutherus sade, at de förgiöra folk, då låter jag D. Spener swara först så här: »Den romerska kyrkian låter sin förföljelse för religions skul icke lätteliga mera komma til lifs-straff. Likwäl rasar hon med förjagande, beröfwande, uteslutande från al näring med flera thylika pressurer mot dem, som sig til henne icke begifwa. Doct. Spener, Erklärung Epist. ad Gal. 4: 29, pag. 578.

Sedan må med skiäl påminnas, at man hafwer hit intils intet kommit dem så särdeles förnär. Derföre wet man intet ännu, om icke deras swarta kläder torde blifwa stänkte[3] med trogna bekännares blod, innan saken blir afgiord. Ändteligen om de corporalstraff med några weckors fängelse på wattn och bröd med mera skulle exsequeras, som i religions mål äro stadgade, så kunde ock snart hända, at swaga naturer blefwo derigenom döda och förgiorda. I alt detta hoppas jag genom Jesu nåd blifwa nöjd och upoffrad åt Guds goda wilja.

§ 26. Men hwad den anförda liknelsen (§ 24) angår, så torde någon inwända: Wi giöre så, som der står, wi tåle[4] ibland oss ogudaktiga och dömmom dem icke i förtid. Jag swarar, at de som med begärelserna fara wilse från Gud och med lefwernet från Christi praxi, nu af eder tolereras såsom lemmar i församlingen, där de man föra en politice ärbar lefnad, — det är redan § 20 bewijst wara en ochristelig tolerance och en Babels confusion. Men at de i riket tålas såsom undersåtare, fastän de icke hyllat sonen (Ps. 2), det är enligit med Guds tolamods rikedommar. Det är ock nödwändigt, om annars landet skulle blifwa bebodt. Ty om alle ogudaktige skulle ut ur Sweriges gräntsor, huru månge skulle wäl bli qwar? Luc. 13: 23 seqq., Es. 1: 9. Ja, swarar du, dem allena wiljom wi hafwa ut, som hysa wilfarande meningar. Käre! Äro då icke alle ogudaktige i wilfarelse? 2 Petr. 1: 9; 1 Cor. 2: 14, Es. 59: 10. Och om de än af kiöttsliga orsaker lärdt catechesin och symboliska

---

[1] Uteglömdt i V. [2] T. 269 och N. 1637; V. *ut*. [3] T. 269 och N. 1637 *beständkte*. [4] T. 269 *låte*.

böckerna på fingrarna utantil, så äro de dock blinde innantil (1 Joh. 2: 9, 11) och kunna intet annat än hysa och utsprida (i samtal och dragande exempel) idel förföriska maximer och practiska willo-meningar. Doct. Majus in Dissertione de haeresi practica betygar, at den är eij mindre en kättare, som far wilse från et christeligit lefwernes rätta wäg och går sina egna wägar, än den, som i theorien går ifrån den uppenbarada läran.

At de ogudaktigas samtal, omgänge och exempel äro wäldige wilfarelses predikanter, det är allom bekant. »Verba movent, exempla trahunt». Men de rigoureuse orthodoxi äro partiske, när de i riket hysa och promovera dem, som dageligen utsprida practiska kätterier, men bortjaga, fängsla och straffa dem, som kunna fara wilse i theorien eller ock offta äro bättre än de både i theoria och praxi. Ty man wet de påfwiskas och deras döttrars procedurer, nemliga den beskylles för willfarelse och säijes förtyda Skrifften, som förstår henne annorledes än (magistri nostri, qui vocantur ecclesia) effter fädernas enhälliga tradition och consens, ware sig i de symboliska böckerna eller andra menniskliga skriffter, hwilke wäl endels, såsom scripta patrum, i god mening warit sammansatte (cfr Lib. symb. pag. 572) men blifwit sedermera missbrukade af secteriska sinnen til andras samwets förtryck, bindande och förblindande.

§ 27. De påfwiskas samwets-twingande stadgar och ochristeliga förhållande i religions-mål borde billigt wara så styggt och förskräckeligit i protestanternes håg och minne, at desse borde billigt bedja Gud bewara dem för hinas fall, hälst som Gud aldrig befallt dem sådant. Religions saker woro wäl så öme och angelägna för Christo och hans apostlar, at de wäl försedt effterwerlden med tydeliga bud om kättares förjagande, så framt detta i deras råd befunnits rätt och tilbörligit. Men nu finnes i hela Nya Testamentet intet bewis derpå, at öfwerheten bör å Christi wägnar med borgerliga straff (wanryktande, infame, bandlysning, fängelser på wattn och bröd, långwariga arrester, landtförwisning, näringsbetagande, afstängande från civil-beställningar med mera sådant) anse och belägga dem, som icke wille wedertaga Jesu lära, än mindre menniskio-stadgar och inbillningar. Jesus Christus talte icke illa derpå, at grofwe kättare, saduceer och phariseer tolererades i Judalandet at där bygga och bo. Men han berömde den kärleken, som wistes af samaritan mot en främmande religionsförwandt (Luc. 10: 29, 30). I Gamla Testamentet finnes icke heller, at David

illa giordt, då han tolererade främmande religioner hos Moab, Edom och flera, som woro under hans wälde på kropsens wägna (Ps. 60; 2 Sam. 8 et 10; 2 Chron. 18).

Den kärleksrike Guden wet wäl, at den sanna religion, hans Andas lius och kärlek, icke kan med trug[1] och wåld införas i menniskiorna. Guddommelig wärkan och kärleks krafft fordras dertil, om någon menniskia skal försättias i nya födelsens stånd, derest allena en äkta religion är til finnandes. Ser på Jesum, I Sweriges regenter! Han trugade ingen til sin sanna religion utan lemnade allom fritt wal at öfwergifwa densamma, om de wille. Hans ewiga lifs-ord bandt dock Petrum at blifwa qwar (Joh. 6: 67).

§ 28. Jerobeams synder och estats-religions-stadgar, som från släkte til släkte blifwit fortplantade, förgylte och ökte, de äro så styggelige, at iag denna gången intet får se på dem (1 Reg. 12: 26—33 et seqq. capp.), utan wil nu taga saken på det lindrigaste, nemligen: Jag föreställer mig en protestantisk konung, som wid sin regering har denna grund-principe: *Ingen potentat kan wara lyckelig, som förföljer fromt folk.* Nu supponerar man ock, at en så mild konung icke heller för estats-raisoner wil upoffra något menlöst Jesu lamm eller får åt ulfwarnas klor. Huru skal då en barmhertig och huld öfwerhet bringas derhän at låta placat gå ut til fromt folks plågande, utswältande och förjagande? Jo, på detta wiset: En falsk prophet kommer fram i Christi tienares gestalt och säger: »Bibelen är icke tilräckelig eller tydelig nog at wara en symbolisk bok, utan wåre höglärde[2] biskopar, professorer och clerker, som wid academier undfått Andans rätta mening, de hafwa lemnat oss rätta nyckelen och proberstenen til Skriftenes förklaring. Densamma är ock i offenteliga conciliis af konungar och riksens deputerada wedertagen och ensam priviligierad. Derföre om någon ringa person, nedswärtad af skrifftlärda, angifwes såsom willfarande, så måste det wäl wara sant; och effter kongliga försäkringen och på conciliis grundada riksdagar i criminel-mål, måste en sådan med straff beläggas, androm til skräck och warnagel» etc. etc.

§ 29. Sådana orationer äro både gamla och nya. Likfult består sanningen fast på sina pelare och de falska propheternas andeliga souverenité måste en gång falla, ty den står på dref-sand.

Det är ju[3] oförnekeligit,

[1] T. 269 *twång*. [2] T. 269 och N. 1637 *lärde*. [3] T. 269 och N. 1637 *just*.

a) at bibelen är tydeligare än Formula Concordiae, renare i läran och tienligare för praxin, wiss och tilräckelig för allom dem, som wilja giöra Jesu faders wilja (Joh. 7: 17).

b) De höglärde och deras academier äro icke de wisaste, utan dens Alsmäktigas ande kommer hälst til de nedriga, enfalliga och lydiga Jesu korss-lärjungar (Job. 32: 7—9; Matth. 11: 25—27; 1 Cor. 1 [et] 2 capp.).

c) Konungars, riksens wäldigas och conciliers omdömme och vota i trones saker äro icke infallibla eller ofelbara at lita på för ewigheterna (Ps. 62: 10, Sap. 9: 14, Prov. 3: 5, Exod. 23: 2).

d) Hafwer en konung edeligen försäkrat, at Herodias dotter skall få Johannis hufwud, så är botfärdighetsprof, om han på Guds makt ryggar sin ed. »Quod male juratur, pejus servatur». Matth. 14; Apoc. 17: 16.

e) Christi sanning och lemmar hafwa här på jorden merendels från christendomens början måst wara för werlden okände och fördolde under allahanda korss och föraktelser, forna synder och närwarande skröpligheter, ondt rykte, fattigdom, nedrighet, enfallighet och flera stycken af Jesu beläte. Däraf har det skiedt, at werldenes wise och wäldige effteråt först fått se, i hwem de stungit hafwa (Es. 45: 15, Matth. 11: 6, Col. 3: 3, 4; Sap. 5; Zach. 12: 10).

f) Skulle ock någor af de många i Swerige framställas androm til warnagel, så har jag det förtroendet til den Jesum, som står oss på högra handena bi, at hans korsses gemenskap skal blifwa en starkare præco veritatis, sanningenes härhold, än alla döda klockor och predikstolar (1 Cor. 1: 23—31; Phil. 1: 12—14, 20).

§ 30. Denna materien är wärd at uptaga och förelägga bredare. Christi evangeliska lära förehåller jämwäl dem höglärdom och wäldigom en hiärtans ödmiukhet och barnasinne, om de någonsin wilja komma in i Guds rike (Matth. 18: 1—3). En konung, en biskop, en autoriserad man, får intet förhäfwa sig öfwer sina bröder (Deut. 17: 20), utan »ju högre tu äst, ju mer ödmiuka tig, så warder Herren tig huld» (Sir. 3: 20). Wid så förödmiukat sinne lärer en konung, en biskop och werldslig dommare gärna wörda Christi och hans faders hushåldning, som hälst tildelar dem fåwitskom, föraktadom och omyndigom de bästa gåfworna, diupasta uplysningarna och det ewiga lifwets närmaste kännedom; då deremot de wäldige, lärde och myndige i werlden mäst altid warit obeqwäme til at se och åtniuta Guds rike (Luc. 10: 21—24; Es.

33: 15—18, 22; Joh. 7: 48, 49). Hafwa de ock fått någon Andans smörjelse och lifs-crona, så äro de willige at nedlägga den för Jesum, som ensam och sielf är sin församblings infallible mästare, hufwud och souverain i trones mål, wäl wetandes, at de såsom andre menniskior kunna fela om sanningen, åtminstone i application, på de mångfaldigt olika siälars förande effter Guds outransakeliga wägar (Apoc. 4: 10, Matth. 23: 8, Rom. 12: 3; 1 Cor. 13: 9; cap. 14: 32).

Lutheranerne medgifwa, at konungen i Frankrike icke är christianissimus, när han grundar sina religionsplacat och förföljelser på den tankan, at påfwen och hans clericie med deras concilier skulle wara infallible. Cfr 1 Reg. 18: 18, Ps. 94: 16, 20, 21. Derföre kunde ock hos lutherska regenter och dommare med skiäl upstiga en thylik fråga och samwets-mål: »Ho wet, om icke detta är hazarderligit at belägga redeliga patrioter och enfaldiga Sweriges barn med häktelser och lekammeliga exsecutioner, allenast på den grunden, at prästerne, deras åklagare, icke kunna fara wilse från Guds sanning? Wi wete likwäl, at judarne på samma lösa grund foro illa med Jeremia, säijande: »Prästerne kunna icke fara wille i lagen och de gamlas råd icke fela; kommer låter oss slå honom ihiäl med tungone» etc. (Jer. 18: 18, conf. Hos. 9: 1—7; Joh. 16: 2).

§ 31. O, du kära Swerige med dit prästerskap, tu behöfwer icke frögda tig eller berömma tig öfwer annor folk, utan bepröfwa i botfärdighet tin egen gärning och se til, at icke jämwäl tu i förtröstan på tit Upsala-möte menar tig giöra Gudi ena tienst dermed at tu förjagar Christi barn (loc. cit. et Gal. 6: 4, 3; Matth. 3: 9; Joh. 8: 33—40). Af kyrkio-historien kan inhämtas, at den H[elige] Ande intet fått praesidera i den effter apostlarnas tid förfallna christenhetens almenna möten eller conciliis. Se Gottfr. Arnolds Kirchen- und Ketzer- Historie, besynnerligen die Allgemeine Anmerkungen von den[en] Ketzer-Geschichten, pag. 1—, 25 i första delen, jämwäl ock pag. 298—333 i fierde delen, edit. 1729; jämwäl hans Erste Liebe oder Abbildung des ersten Christenthums, Lib. 8, cap. 19, 20. D[octor] Rechenberg såsom en lutheran medgifwer ock skiäligt, at kyrkiomöten icke äga auctoritatem praetoriam, emedan de kunna fela. (In Appendice ad Libb. Symbb., cap. de Conciliis). Huru kan man då på deras grund upsätta stränga krigs-articklar för Jesu Christi strids-män och förfölja dem såsom fiender, när de icke hafwa concilii lösn? Huru kan man wåga sin siäl och salighet derpå, at Upsala möte A:o 1593 blifwit regerat af den H[eliga] Anda? Se Doct. Luther, Tom. 2 Alt.,

fol. 329, öfwer 1 Thess. 5: 21, jämte monumenta historica öfwer Upsala möte.

I gemen är det ju en afgiord sak, hwad Catalogus testium veritatis pag. 953 intygar:

a) at man är skyldig mer tro en trogen privat person än et helt möte, så framt han hafwer et bättre Skriftenes witnesbörd eller andra wiktiga skiäl. Et concilium kan säkert fela, såsom de ock wärkel[iga] wilse farit. Sedan

b) är af Matth. 7: 14; Exod. 23: 2, Es. 5: 18, tydeligt nog, at de *mästa* vota eller rösterna icke böra höras och lydas såsom de *bästa* i religions mål, ty tron är icke hwars mans och fåå äro de, som finna sanningenes smala stig (2 Thess. 3: 2, Joh. 6: 44, 45). I Babel kommo ju förstarne, herrarne, landshöfdingarne, dommarene, fogtarne, rådherrarne, embetsmännerne[1] och alle wäldige i landet tilsamman til at wiga belätet, som konung Nebucadnezar hade upsättia låtit (Dan. 3: 3). Likwäl woro Sadrachs, Mesachs och Abednegos vota wiktigare för Gud än alla de andras. Sammaledes i Joh. 7: 47—52. Då judarnas öfwerste präster och phariseer dristade derpå, at ingen af de öfwersta eller phariseerna trodt på Jesum Galilaeum, utan allena någre enfallige, som icke woro lagkloke, då stod Nicodemi votum allena krafftigt, honom til ewärdelig åminnelse. Cfr 2 Tim. 4: 16, 17. Såsom det ock om rådsherren Joseph berömmeligen skrifwes (Luc. 23: 51), at han såsom en god och rättfärdig man icke hade samtykt til synedrii råd och gärning[2] emot Jesum af Nazareth, judarnas konung.

Ändteligen är ock begripeligit,

c) at hwarken Upsala möte A:o 1593, eij heller något riksdagsbeslut kan å Guds wägna föreskrifwa dem frånwarandom, omyndigom och oföddom, hwad de til saligheten giöra och tro skola (Apoc. 14: 6—9), ty Christus är när oss alla dagar intil werldenes ända (Matth. 28: 20). Han är intet så långt bortrester, at han skulle behöfwa vicarios. Fadrens högra hand, där han på sitter, är ju utsträkt i Swerge också. »Ther wil han wara min mästar' allén och mig sin anda sända, den i min nöd skal trösta mig och lära mig at känna sig och i all sanning leda.» Denne Sonen och hans ande gifwer allom[3] frihet och nåd, rätt och lius til at sielfwe pröfwa, hwad deras egen frid tilhörer (1 Joh. 4: 1, Hab. 2: 4, 14; Apoc. 2: 2).

§ 32. Effter man nu wet, at Herren är til fruktandes, så är

[1] T. 269 och N. 1637 embets*herrarne*. [2] T. 269 *mening*. [3] T. 269 *allena*.

rådeligit at fara sakta med menniskiorna (2 Cor. 5: 11), ty man kunde på prästernas angifwande få at giöra med sanna Jesu lemmar. Wore icke då förskräckeligt at skada eller fördrifwa dem? Zach. 2: 8, Ps. 105: 14, 15; 1 Cor. 8: 12. Tänk, du kära Swerige, huru det på Christi dag lärer anstå tig, då Herren säger: »Jag war hungrig och I gofwen mig icke äta (utan swälten mig än mera uti edra arrester), jag war huswill och I herbergaden mig icke (utan jagaden mig bort effter gadareniska swinaherdars berättelse, Matth. 8: 33). »Qui sunt gulae ventrisque mancipia, quos rectius suibus, quam fidelium animabus praefeceris (Libb. Symbb., pag 391, edit. Lipsiensis[1]). »Jag war i häktelse och I sökten mig icke (till at tiena eller lösa mig, ty I hafwen sielfwe satt in mig). Sannerliga säger jag eder, hwad I icke hafwen — godt — giordt enom af dessa minsta, det hafwen I icke giordt mig ock» (Matth. 25: 42—45). Kära Swerige, du mit fädernesland effter kroppen, förgät icke at herbergera, ty dermed hafwa somlige fått änglar owetandes til herbergs (Ebr. 13: 2, 3). Det blir säkert och wist, at både i framtiden och på domedagen skal barmhertighet, saktmod och wälgiörande berömma sig emot dom och stränghet (Jac. 2: 13, Phil. 4: 5). »Hwad är otilbörligare än at plåga oskyldigt folk för deras sanna meningar om Gud, allena derföre, at de af androm ogillas, hwilke igenom affecter och praejudicier förblindade äro? Det är intet åt, at en furste grundar sin dom på sina prästers myndighet, ehuru stort gudaktighets sken de ock föreburo, ty af otaliga exempel är klart, huru swårligen annars fromtsinte och milde förstar til hårdhets utöfwande emot oskyldiga blifwit upäggade af sådana män, hwilke under helighets profession fördåldt sin dåraktighet eller arghet.» Så talar S. Puffendorff, De habitu religionis ad vitam civilem, § 51, pag. 171. Jag må lägga dertil, at om än den anklagade foro wilse i et och annat, så wore dock emot Christi sinne, at förjagan och förgiöran, ty Christus lärer oss, at wi skolom förhålla oss emot andras samweten, som wi wille, at wårt egit handteras skulle, der en mäktigare komme öfwer oss (Matth. 7: 12, Apoc. 13: 10, Es. 33: 1). »Såsom det icke kan hielpa eller behaga enom prästman, när honom något påtrugat warder, som är emot hans kundskap och samwete, så måste ock det samma

[1] I originalet lyda orden sålunda: »Bone Deus, quam noxium detestandumque hoc hominum genus est, ventris gulaeque mancipia, quos rectius porcis aut canibus quam fidelium animabus praefeceris». *Concordia Pia,* Lipsiae 1732, loc. cit.

betänkas med åhörarna, på det man intet tyrannie öfwer samweten föröfwar» — påminner Gottfr. Arnold in der Gestalt eines evangelischen Lehrers, Part. 2, cap. 12, § 11.

§ 33. Jag talar intet gärna om Guds straff och hotelser, ty jag wet, at sådant är Guds främmande[1] wärk. Aldrahälst lockar han och tilbiuder kärlek, säijandes: »Mädan I nu tid hafwen, så giörer godt, NB emot hwar man, men aldramäst emot edra medbröder i trone. I sinom tid skolen I upskära utan återwändo» (Gal. 6: 9, 10). Likwäl såsom Guds hotelser jämwäl hafwa kärlek til grund, så är wärdt at besinna följande, Apoc. 3: 10: »Den der leder i fängelse, han skal gå i fängelse, och den der dräper med swärd, han måste dödas med swärd. Thet är rättwijst för Gud (2 Thess. 1: 6) gifwa dem bedröfwelse igen, som eder bedröfwa. I herrar, öfwergifwer trug, wetande, at ock eder Herre är i himmelen och för honom är intet anseende til personen (Eph. 6: 9). Han skal förlösa de fattigas siälar utur bedrägeri och öfwerwåld, och deras blod skal dyrt aktat warda för honom (Ps. 72: 14). De mäktige skola mäkteliga straffade warda, ty den som en Herre är öfwer alla, han fruktar icke för någors mans person, icke skyr han heller för någor makt; han hafwer giordt både små och stora och hafwer lika omsorg för alla» (Sap. 6: 7, 8). Men besynnerliga om fromma främlingar, Exod. 22: 21, Deut. 10: 18, 19: »Tu skalt icke undertrycka fremlingar, ty I weten, huru de fremlingar i hiärtat likar, effter I (protestanter) hafwen ock fremlingar warit i Egypti lande (eller passerat för kättare under påfwans regering, Exod. 23: 9). Tu skal icke böija fremlingens rätt, tu skalt ihogkomma, at tu hafwer warit en träl i Egypten och Herren tin Gud hafwer tig tädan löst» (Deut. 24: 17, 18). Den början til reformation, som Jehu giorde, war god och hade sin lön (2 Reg. 9 et 10), men den borde intet stadna af utan fortgå til liusan dag (Prov. 4: 18), så at en påfwisk hårdhet emot fremlingar blefwo afskaffad. Religionstwång och närwarande författning i kyrkio-wäsendet giör äfwen ur Swerige många emigranter och exsulanter samt utestänger de fördrefna. Herren Gud skaffe bot häremot effter sit råd och i sin tid! Imedlertid så wele wi lida.

§ 34. Under sådant Jesu lidande sinne får jag dock icke förtiga, hwad Herren mig gifwit hafwer, utan jag måste betyga, at här finnes en skadelig confusion, då himmel och jord, christendom och politia, samwetsmål och civil-saker blandas tilsammans.

[1] T. 269 *fremmade.*

Det går dock icke an at commendera christnas samweten såsom oxar. Sedan Gud ingaf Luthero mod och krafft at separera sig från påfwens kyrkio-wälde, hafwa både höge och låge så tydel[igen] förestäldt denna saken, at Christus, som tilstädes är, wäl hade orsak at säija: »Jag hafwer låtit pipa för eder ... Jag hafwer ock låtit siunga sorga-sång til eder ... Tyro och Sidoni skal drägeligare warda på dommedag än eder (Matth. 11: 16—22).

Bland de förnäma, genom hwilka Gud låtit afmana deras gelikar från samwetstwång, wil jag nu anföra kejsar Maximilian II, hwilken til generalen von Schwend således skref: »Gudaktighetens eller samwetsmålen wilja intet skipas med swärd. Icke kan heller någor annat tänka, i hwilken någon hog til gudaktighet, honetteté, frid och rolighet qwar finnes. Dessutan hafwer ock Christus och hans apostlar lärdt oss helt annat (än samwets twång), ty de brukade icke annat swärd än tungan, Guds ord och et Christo anständigt lefwerne. Deras seder böra nu invitera och locka oss at följa dem effter, så wida och såsom de effterfölgt Christum». Se Samlung auserlesener Materien zum Bau des Reichs Gottes, 9 Beytrag, pag. 55. Ibid. 3 Beytrag, pag. 311 anföres ock Owenus för de lärda så talande: »Skrymtare wilja införa en werldslig makt och myndighet, som utöfwas med jordiska wapn. Därföre i stället för påminnelser, förmaningar och broderliga bestraffningar, som med största lindrighet och frid i den H[elga] Anda brukas skulle, upfylles nu alt med tyrannie och ambition, med stämningar, processer, böter, buller och oro[1]». I et gammalt manuscript har jag ock sedt, at när konung Johan 3:die i Swerige såg, at Lithurgien eij kunde mot undersåtarenas wilja införas, så wardt han stilla, säijandes: »Video me non esse dominum aut regem conscientiarum.» Wi se, at wi icke äro konung eller herre öfwer samweten.

§ 35. »När hwar och en sin sysla skiöter, så går alt wäl, ehwad oss möter». När nu werldslig öfwerhet sträfwar effter at skiöta[2] sin sysla och Christus får regera sit rike, då går alt wäl til. Bland lutheraner borde det wara uppenbart i ord och gärning, at werldslig öfwerhet icke fådt fullmakt[3] eller befallning af Gudi til at såsom öfwerhet genom swärd, placat och allahanda civil-straff intrycka Guds och Christi lefwande kännedom i siälar och dermed giöra dem saliga. En hednisk och catholisk öfwerhet är ju ock af Gudi (Rom. 13) och bör likwäl icke twinga undersåtarena til at tro

[1] T. 269 och N. 1637 *ord.* [2] T. 269 och N. 1637 *giöra.* [3] T. 269; V. *makt;* saknas i N. 1637.

och effterlefwa deras prästers beslut, canones och conciliorum lära, hwilken i deras länder wil ock passera för rätt, orthodoxe, ja, infallible. Dageliga förfarenheten witnar nogsamt, at werldslig öfwerhet wid högre och nedre domstolar hafwer nog at giöra med det lekammeliga regementet, nemligen til at afstyra wåld, förswara och hägna undersåtarenas ära, lif och gods, samt effter möijeligheten befrämja deras jordiska trygghet och wältrefnad. Hwilket arbete, när det troliga förrättas, hafwer sin wissa lön (1 Tim. 2: 1—4; Jer. 29: 7). Hit kan lämpas, hwad Sirach lärer cap. 3: 22: »Hwad Gud tig befalt hafwer, ther tag altid wahra uppå och tänk icke öfwer tina förmågo.» Så war Jesus trogen i det honom befalt war (Phil. 2: 8, Joh. 10: 18), och hwad hans embete intet wederkomm, det lät han fara (Luc. 12: 14). Uti templet eller samweten wil Gud sielf wara Gud, mästare, regent, lagstifftare och dommare. Fördenskul straffades Israels konungar, när de satte sin tröskel brede wid Guds tröskel (Ezech. 43: 7, 8), menandes, at de äfwen så kunde herrska i Guds hus såsom i deras egit hus.

§ 36. Denna läran må mig icke bestridas, åtminstone intet af lutheraner, ty Doct. Luther (Tom 2 Jen., fol. 180) skrifwer således: »Det står på hwars och ens hazard, huru han tror, och måste han för sig sielf se til, at han tror rätt, ty så litet en annan kan i mit ställe fara til himmel eller helfwete, så littet kan han ock i mit ställe tro eller intet tro. Och så litet han för mig kan öpna eller tilsluta himmel eller helfwete, så litet kan han drifwa mig til tro eller otro. Så ligger det nu på hwars och ens samwete, huru han tror eller icke tror, och skier dermed de werldsliga makterna ingen afbräck. NB Den werldsliga makten må wara tilfrids med sina affairers skiötande — — — och ingen med wåld twinga (til trona), ty tron är et fritt wärk.» Och i Lib[ris] Symb[olicis] (pag. 314, 315 edit. Lips.) utföres saken widare så här: »Församlingen kan aldrig bättre gouverneras och wid makt hållas, än när wi alle lefwom under det enda hufwudet, som är Christus. — — — Påfwen är den sanne Antichrist, som uphäfwit sig öfwer och emot Christum, i thy han icke wil, at de christne skola salige warda hans makt förutan. — — Det är uphäfwa sig öfwer Gud (2 Thess. 2). Och sannerl[igen] hwarken turkar eller tartarer giöra så, fastän de äro christenhetens grymme fiender. Utan de tilstädja, at eho som wil, må tro på Christum, och de taga allena skatt och utwärtes lydno (til kroppen) af de christna. Men påfwen förbiuder denna trona och säger, där någor wil salig warda, han måste åtlyda honom.

Men det wele wi intet giöra, om wi än derpå dö måste i Herrans namn — etiamsi nobis propterea moriendum sit in nomine Domini. (Ibid. pag. 350). Alla fromma hiärtan måste besinna de willfarelser och tyrannier, som äro i påfwens rike och se til, at de först bortkasta willfarelserna — — —, sedan må de ock betänka, hwad missgärning det är NB wara behielpelig til orättmätig grymhet med fromma menniskiors förgiörande. Korteligen, det är icke evangeliskt, eij heller christeligt at fäckta med förföljelser emot kättare». (Lutherus Tom. 7 Jen., fol. 144).

§ 37. Men som den falska kyrkian altid wil hafwa et tämmeligit skien, som hade hon rätt emot den sanna kyrkian, hwilken lider förföljelsen, så brukar hon Skrifftenes språk til fikonablad, hwilke dock nu, sedan det begynt dagas, icke räcka til at betäcka hennes blygd. Tertullus kan mycket språka, men det har dock ingen art (Act. 24: 1; 1 Cor. 4: 20). Theologi orthodoxi ecclesiae Lutheranae winlägga sig at uphöija lutherska förstars rätt och wälde, plikt och embete wid deras läros och kyrkio-tiensters förswarande. Men sedan alla ceremonierne och processerne blifwit hållna, stadnar dock saken i detta axiomate: Den som intet låter säija sig af lutherska präster och intet kan mot sin öfwertygelse bejaka, at symboliske böckerne rätt fattat Skrifftenes mening, den måste anses såsom obstinat, halsstarrig och en kättare (Joh. 18: 30). Och sedan en sådan blifwit dömder, publicera de lärde i offenteligit tryck: Denne man blef icke dömd och straffad fördenskul, at han for wilse til förståndet, ty wi wete wäl, at förståndet icke kan eller bör twingas med kongelig lag och straff til at se annars, än saken wisar sig i förståndets öga, utan deraf blef han straffwärd, effter hans wilje war obstinat, med mera sådant. Jämför Doct. Korthold, De calumniis gentilium adversus christianos.

Sådana slags lärare, som gärna ropa på den werldsliga armens bistånd, emedan de intet känna Guds ords krafft, de förebära, at luthersk öfwerhet har rätt och makt til at förjaga kättare, derföre at hon är christelig eller en christen öfwerhet. Denna saken wore wärd at afhandla omständeligare,[1] men nu låter jag mig nöija med följande swar, som kan tiena till en grund-wal framdeles, om Gud gier nåd, lifstid och lägenhet dertil.

§ 38. Nemligen en och samma höga öfwerhetsperson kan i olika relationer eller afsikter anses a) såsom en menniskia, b) så-

[1] T. 269; V. och N. 1637 omständelig*en*.

som *en*[1] gemåls äkta man, c) såsom en regerande konung, d) såsom en läkare, e) såsom en christen i större eller mindre framsteg. Effter dessa olika afsikter hafwer samma höga person differenta plikter, förmåner och förrättningar. Til exempel:

a) Såsom en menniskia åligger samma höga person at lida menniskior omkring sig, hwilken dygd wildiur och omennisklige menniskior intet hafwa. Konung Nebucadnezar måste i 7 års tid umbära denna förmån för sina[2] synder skull, til des han förödmiukade[3] sig under Gud och fick et menniskligit hiärta igen (Dan. 4: 13—34).

b) Såsom drottningens gemål tilkommer konungenom effter äktenskaps löffte at älska henne allena i nöd och lust, såsom Christus lärer i Marc. 10: 6, 8, hwilken Christi lära ingen luthersk präst äger makt til at ogilla. Uti Gottfr. Arnolds Kirchen-Historie, 16 bok., cap. 1, § 8, berättas om kejser Ferdinando I, at när han A:o 1562 hade grefwe Günther von Schwartzburg med sig på en resa, har han i förtroende sagt til grefwen, hwilken redan blifwit lutheran: »Es hätte nicht viel gefehlet, Luther hätte ihn auch auff seine Meynung gebracht, aber, als er dem Landgraffen in Hessen zwo Gemahlinnen verstattet, so hätte er ihm nicht mehr glauben wollen».

c) Såsom en regerande konung äger han at befrämja rikets timmeliga bästa, frid och rolighet och niuter (jemte annat godt) trogna undersåtares förbön til godo.

d) Är konungen förfaren i medicine, så har han den fördelen at genom god diæte, måttelighet och kyskhet undwika den myckna olägenheten, som et wällustigt lefwerne förer med sig. Men som gudsfruktan förnämligast ökar dagarna (Prov. 3: 2), så är det

e) en önskelig sak, när konungen jämwäl winlägger sig om at blifwa en christen, det är en sådan, som bebos och ledes af Christi anda.

§ 39. Nu får jag komma närmare til at beswara det i 37 § andragna inkastet, nemligen, jag nekar intet, at ju en konung, som är blifwen christen (d. ä. smord med Christi anda), bör och kan genom Guds ord och andeliga wapn hielpa til at arbeta på den förfallna christendomens uprättelse; dock så, at han i andelig fattigdom ser Gud i händerna effter wisdom, krafft och wälsignelse.

Jämwäl medgifwer jag ock, at en christen konung har timmelig rikedom och förmåga om händer til at wara såsom församling-

[1] T. 269 och N. 1637 *sin.* [2] Ej i V. [3] T. 269, N. 1637; V. *ödmjukade.*

ens (d. ä. de trognas) amma (Es. 49: 23) och de förtryktas beskyddare. Men deraf följer intet, at hans kongeliga maijestät skal med werldslig straff anse dem, som af prästerna anses för kättare eller obstinate och halsstarrige willfarande i läran. Lät ock wara, at den anklagade foro upsåteliga will från Guds sanna och lefwande kännedom, hwari ewigt lif rotar sig (1 Joh. 17: 3, Sap. 15: 3), så wore han dock intet mera straffelig hos werldslig öfwerhet, än den, som i obotfärdighet och ärbar werldskärlek upsåteligen och hårdnackat far-wilse från Guds sanna och saliga kärlek, som warar i ewighet. Korteligen, naturens rike, derest en jordisk konung regera kan, och Christi rike, derest Jesus ensam är konung, de hafwa olika regerings-forme (Marc. 10: 42—45; Joh. 18: 36—38).

§ 40. Fördenskul, mine käre motståndare, som ropen på christelig öfwerhet, fatten mig rätt! Jag önskar, at al öfwerhet måtte på menniskligit wis omgås med menniskior, hålla förbund och äkta trohet mot undersåtarna och förnämligast bedja om nåd til en san christendoms början och fortgång. Blifwer detta sista wärkstäldt, så tror jag, at den christeliga öfwerheten warder så opartisk, at den anklagade så wäl som anklagaren förskiutes til Guds lefwande ord, som ofelbart ransakar och dömer, hwilkendera af oss är obstinat och obotfärdig. Imedlertid förehåller jag eder saken i upriktig kiärlek sålunda:

Det är christeligt at en öfwerhets-person, om den blifwit christen eller benådad med Andans gåfwo, söker på andeligt wis med förbön exempel och förmaningar at inplanta en friwillig kärlek och ren Guds kännedom i undersåtarnas siälar. Giör nu en konung detta, så skier det, så wida han är christen och intet af hans kongeliga makt, likasom samma konungen kunde åt en siuk undersåte lemna et godt läkare-råd och hälsosam medicine och dermed bewijste sig såsom en förståndig medicus, fast intet i det målet brukades kongelig makt. Såsom det nu för en konung, där han än wore både en god medicus och christen, är ogiörligt at med öfwerhets makt och wåld giöra sina undersåtare sunda och friska til kroppar, hog och böijelser, så är det ock för al menisklig arm omöijeligt at med lekamliga straff och belöningar, hotelser och löfften giöra förståndets öga friskt, då det är siukt i trone. Däremot har det bedröfweligen nog kunnat skie at helbregda siälar genom werldslig arms påläggande låtit sig såra och döda, nemligen då de warit så ostadiga, at de heldre welat i skrymteri falla til den rika och importanta läran

än mista timmeliga förmåner och undergå fängelser och swårt arbete samt offenteligen beryktas såsom kättare, d. ä. anses såsom ärelösa och döde lemmar i republiquen.

§ 41. Häraf är nog klart, huru ochristeligt och påfwiskt det är handlat med stilla och redeliga menniskior, när de för samwets och religions skul ansättas med twång, processer, arrester och flera civil- och corporal-olägenheter. Efftertänkeliga skrifwer Doct. Spener in der Erklärung Epist. ad Gal., cap. 4 v. 29, pag. 576. »Den kyrkian, som förföljer andra, det är henne et teckn, at hon är en falsk kyrkia, af Ismaels art och icke af Isaacs. Bland de christna woro arhianerne de förste, som förfölgde andra.» Sammaledes Doct. Luther in der Kirchen-Postill (fol. 795 a, edit. Arnold, Domin. 4 post Trinitat. Evangel.). »På denna wårs Herras Christi wänliga förmaning (nemligen Luc. 6: 36 seqq.) skole wi christne och besynnerliga predikanterne flitigt aktning gifwa, ty wi hafwe nu för tiden jämwäl för wår tros och läros skul sådana wedersakare, som äro store och mäktige konungar, furstar, herrar, påfwe, biskopar etc. Slikom wårom fiendom bewise wi effter Christi läro alla barmhertighet och wilje icke gärna, at enom et hår på hufwudet kröktes eller en fyrk borttogos. Utan wi önske dem af hiärtat, at de wille erkänna sin synd och willfarelse, begifwa sig til Guds nåd och tro evangelio. Fördenskul dömma, fördömma och förfölja de oss och dertil med taga de oss ifrå wår ära, gods och lif, såsom worom wi de argaste bofwar på jorden. NB Sådant giöre wi dem icke tilbaka — Gud hafwe lof! — utan wi bewise dem al kärlek och wälgärning och wille gärna hielpa dem, om de man wille sig hielpa låta.»

§ 42. Häraf slutar jag, at ehwarest man af publiqua förordningar, långwariga religionsprocesser och länge öfwerlagda dommar ser och förnimmer, det slikt ochristeligt upförande regerar, där har man bewis nog i händer, at Christi ande icke bor i dem, som tylikt samwets-twång upfunnit inrådt, approbera och utöfwa, ty af frukten känner man trädet (Matth. 7: 15 seq.). Andans frukt är kärlek, fördragsamhet, ἀνοχή, långmodighet, mildhet, godhet (äfwen mot kättare, Matth. 5: 44), saktmodighet, lindrighet, ἐπιείκεια, (Phil. 4: 5 et Gal. 5: 22, 23). Petrus recommenderar eij allena wänlighet mot bröder i trone, utan ock allmennelig kärlek (2 Petr. 1: 7; 1 Cor. 13: 4—8). Sådana goda frukter hafwer Christus, det söta winträdet, sielf burit (Joh. 6: 44—68) och jämwäl låtit kättare niuta dem til godo (Luc. 9: 54, 55). Johan von Staupitz påminner

wäl, at »den som far wilse om kärleken, han far ock wilse i alt, hwad til saligheten nödigt är» (Lib. 1, cap. 15, Om Guds kärlek). Uti hans discipels Doct. Lutheri egna Nya Testament, har man funnit följande ord skrifwin med hans egen hand wid 1 Joh. 3: 12: »Hwarföre dräpa de gudlöse dem, som helige äro? Swar: Effter de icke wilja hafwa det namnet och tankan om sig, såsom wore de ogudaktige.» Se detta i 9 Beytrag zur Samlung auserlesener Materien zum Bau des Reich Gottes, pag. 66. Korteligen, den som säger sig wara i liuset (äga den sanna religion och gudstiensten) och hatar dock sin broder (förföljer menniskior för deras tros skul och för deras ståndaktighet, som utropas för upsåtelig motwilja), han är ännu i mörkret och wandrar i mörkret och wet icke hwart han går, ty mörkret förblindar hans ögon (1 Joh. 2: 9, 11) och giör honom til en mandråpare, som icke hafwer Guds kännedom (1 Joh. 5: 20), det ewiga lifwet, blifwandes i sig (1 Joh. 3: 15).

§ 43. Ja, swarar du, det är nu således på almenna riksdagar stadgat och förordnat, ho kan ändrat? I förtröstan på min nära regerande Frälsare swarar jag andra gången med Psalmen Davids den 2, hwilken under bön nu som fordom kunde betraktas (Act. 4: 24—29). Nu är hög tid, at hwar ock en omwänder sig til Gud och afstår med det onda och lärer giöra godt, i stället för hårdhet emot Christum och hans lemmar, hwarmed syndamåttet snart upfylles (Matth. 23: 32, 35; 1 Thess. 2: 16), fast mer fatta kärlek til det rättsinniga wäsendet i honom och genom wälgiörande mot hans fattiga söka Guds nåd och förskoning (Dan. 4: 24).

Swerige, du kära fädernesland, »gif lösa dem, som du med orätt bundit hafwer, släpp dem, som tu betungar, gif dem fri, som du betwingar, haf bort allahanda tunga, bryt dem hungroga tit bröd och de, som elende (och huswille emigranter) äro, haf uti hus. Alt tå skal tit lius utbrista såsom en morgonrådne och tin förbättring skal snarliga wäxa til», med flera härliga reformations-löfften, som kunna ses i Es. 58: 6—12.

Wid kröningar och flera tilfällen gifwas offta missgärningsmän löse. Ännu har man tid at giöra godt. Hwi löser man icke heldre dem, som med orätta bundne äro? De äro dock beskedelige swenske undersåtare och dertilmed Christi lemmar (Marc. 15: 6—15). Du älskeliga Swerige, klämm intet Jesu finger, hwarmed han tilbiuder tig hielp, lif och salighet (Matth. 10: 12—15, 32—40). Du wet wäl, hwad synd det är at förswara och effterlefwa felaktiga förordningar, til exempel kyrkio-lagens cap. 1, § 2. Det är ju

äfwen det samma som förfölja rättwisan och sanningen samt lägga synd på synd (Matth. 14: 9, Es. 59: 12). Wil man intet i nådenes tid erkänna, det förföljelser för symboliska böckernas skull äro emot Christi sinne, så måste man dock effter döden både kännat och bekännat (Sap. 5), fast icke då med den fördel och förbättring, som i tiden genom redresserande kunnat winnas.

Konung Nebucadnezar erkände här i nådenes tid, at Sadrach, Mesach och Abednego giordt rätt och wäl, när de icke åtlydde hans samwetstwingande placat om det gyllene belätet (Dan. 3). Artaxerxes, oaktadt han war en hedning och konung öfwer et hundrade siu och tiugu land, hölt det för ingen wanheder utan för en god och angelägen sak at förändra, hwad han tilförene på Hamans inrådande budit hade om judarnas utrotande. Se Stycker af Esthers Bok, til cap. 8, konung Artaxerxis bref.

§ 44. Haman war en naturlig och[1] högmodig man, som förtröt, det Mardechai för sin Guds och samwets skul icke wille böija knä för honom, såsom andre giorde effter konungens bud (Esther 3: 2). Derföre kom Haman med et project emot judarnas religion och anklagade dem hårdeliga inför konungen, säijande: »Et folk är förströdt och hafwer delat sig ibland al folk i all' tins rikes land, och deras lag äro annor än al folks, och de giöra icke effter konungens lag, och konungenom står icke til giörande at låta dem så blifwa. Om konungenom så täckes, at man förgiör dem, så wil iag låta . . . silfwer inkomma i konungens kammar» (Esth. 3: 8, 9). Det är i application så mycket: En hop pietister, separatister och kättare finnas snart i alla Sweriges landskap, och deras samwete är så trångt, at de icke äro såsom andre werldsmenniskior (Sap. 2: 15) och kunna i sin gudstienst och religion icke förblinda sina af nåd helgada förstånd, så at de emot Guds lius skulle antaga konungens lag och föreskrefna symbola såsom en Guds lag och regla til salighet. Och konungenom står icke til giörande at låta dem så blifwa. Derföre om konungenom så täckes, så skifwe, at man belägger dem med böter, som icke gå i kyrkiorna, och i fall någor blir ståndaktig i trone, honom betage man arfsrätt och burskap inom Sweriges gräntsor. Ja, der någor understår sig at uptäcka prästernas privilegier, monopolia och Bels-bedrägeri eller egenhet, så måste han åtminstone sitta 2 weckor på wattn och bröd, om icke aldeles förgiöras af jordene. Se fragment[et] om Bel i Babel.

Med denna skriffteliga föreställningen har jag wändt mig egen-

[1] Ej i T. 269.

teligen til prästerna, och det i Mardechai upriktiga sinne — se fragment. til Estherae cap. 4, Mardechai bön — hälst som jag wet, at de äro första ursprunget till religions-twång och de starkaste motståndare mot en god politisk tolerance af fromt folk, som icke kan (will) tro, hwad påfwen (de) tror.

§ 45.[1] Mardechai giorde Hamani ingen skada dermed, at han icke wille lemna honom knäfall och guda-heder. Sammaledes borde Swea Rikes präster intet blifwa mig fiendtelige, derföre at jag sagt dem sanning (Gal. 4: 16, Prov. 24: 23—26). Jag hwarken wil eller kan giöra dem någon skada. Gud beware mig så wist i sin wilja! Men jag har ännu något angelägit at i Christi närwarelse föreställa dem, mädan jag är på jorden.

De weta sielfwe, at konung Gustaf I ingen réel skada giorde deras fäder, när han A:o 1527 på riksdagen i Westeråhs något litet degraderade dem. Icke heller giorde högbemälte konung dem något förnär, då han Anno 1529 på riksdagen i Stregnäs förehölt dem, »at de icke kunde predika och hafwa akt på Guds ord, om de skulle wara bekymrade med werldsliga[2] regementet och herradömet; jämwäl huru Gud sielf förbudit, at biskopar och präster icke skulle wara såsom herrar utan som tienare, såsom Christus, apostlarne och deras effterföljare woro i mång hundrade år, der man platt intet wiste af biskopars herradöme, och huru fordom i christenheten många stadgar giordes derpå, at biskopar icke skulle hafwa något werldsligit bekymmer.» Detta med mera kan läsas i Herr Stiernmans Samling af riksdagars beslut, pag. 108; jämwäl Eric Jöranssons (Tegels) Historia Gustavi I, pag. 243, samt Herr Secret. Wildes Historia Pragmatica Sveciae, cap. 3, sect. 3, § 32—34.

Doctor Luther utlät sig (Tom 5 Altenb., fol. 371, 372) i det samma sinnet, nemligen: »Jag rädes,» sade han, »för påfwens exempel, hwilken aldraförst rifwit til sig sådana werldsliga saker så länge, intil des han är blefwen rent af en werldslig herre. Altså fruktar jag ock här äfwen — — —, at wi genom en god mening förförde warde, til des wi åter igen på sistone falle af ifrån evangelio in i idel werldsliga handteringar.»

Jag har det wist och fast, at den, som har någon gnista af Christi sanna evangelio, han låter sig intet af regerings affairer och jordiska omsorger afhindra ifrå des skötsel och betiening under bön och lidande (Act. 6: 2, 4; 2 Tim. 2: 4; Luc. 22: 26; 1 Petr. 4: 15). Däremot är uppenbart, at de biskopar och präster, som hafwa

[1] Paragrafbeteckningen uteglömd i V. [2] Ej i T. 269.

sin lust med werldsliga handlingar, näringsomsorger och långwariga jordiska commissioner på riksdagar, de hafwa intet lefwandes Guds ord blifwandes i sig, utan förakta evangelium såsom sämre än werldsliga lagen, den de häldre behålla och omgås med.

Dessutan ser jag intet, huru kongeliga förordningar i justitiae-wärket och kyrko-lagen, cap. 19, § 22, hwilke påstå, »at prästerskapet icke bör inmänga sig i werldsliga syslor och handteringar[1] som dem intet widkomma, utan hindra deras embetsförrättningar, hwilket borde med sig hafwa ordets lärande och andras förmanande til at blifwa i sit stånd och kall» — jag ser intet, huru detta kan practiceras, så länge prästerne intet undanbedja sig riksdags commissioner, aflåtandes det 25:te stycket af 1723 års prästerliga privilegier.

§ 46. I fall prästerne (emot Eckarti Pastor. Conscient., d[el?] 3, quaest. 6, pag. 261) påstå det wara »hederwärdt och anständigt, när om dem säijes, at de äro gode politici», då wil jag intet tala mer derpå, utan allenast betyga, at det är ock et giltigt skiäl, hwarföre jag eij kan hålla dem för Andans embetsmän. »Vos non sic». (Matth. 20: 26). De hafwa nog läsit Gottfr. Arnolds Gestalt eines evangelischen Lehrers, derest Part. 2, cap. 10, § 10, 11 föreställes, hurudant et satans grep det är, »när werldslige beställningar och commissioner äfwen under godt sken prästom påbördas». Och (ibid. cap. 9, § 11—15) »huru hindersamt det är för ordets tienare, när de med åkerbruk och timmelig närings-sorger afdragas från siäla-omsorgen och småningom besmittas med et jordiskt sinne». För hwilken ordsak Doct. Spener wille, »at prästerne på sådant wis (adde i brist på tro) måtte få sin nödtorfft, at de icke derwid genom närings-sysslor måtte afhållas från en sann flit i ordet». Se Doct. Speners Erklärung der Epistel an die Galater, cap. 6: 6, 7.

§ 47. De clerker, som annat påstå, utwisa nogsamt at, at en påfwisk ande, under hwilkens regering de först fingo stånd och säte wid herredagar i Swerige, ännu äger krafft och trefnad i dem. Bellarminus (lib. I, de Clericis) påstår det icke wara emot Guds ord, at en biskop äfwenwäl är en werldslig herre. »Non esse contra verbum Dei, ut episcopus sit princeps». Augsburgiska bekännelsen sätter deremot denna lärona: »Öfwerheten hägnar intet siälarna utan kropparna och lekamlig ting mot uppenbara injurier. Hon twingar menniskiorna med swärdet och kropps-straff til at hålla borgerlig sämja och rättwisa. . . . Men kyrkio-makten hafwer be-

[1] T. 269; V. och N. 1637 *handlingar.*

fallning at lära evangelium, ty tränge hon sig icke in i annars embeten.» Artic. 7, de Potestate ecclesiastica. Hafwa nu prästerne af Gud undfått denna fullmakten och hafwa de skiäligt wid ordination swurit på denna symboliska boken, hwi giöra de nu twert deremot? Hwi försumma de evangelii predikande hela riksdags året? Hwi bedia de, at öfwerheten wille hägna siälarna?

§ 48. Sanningen säger så: Hade de warit Christi tienare, så hade de dristat på sin principal. Men nu hafwa de ohelgat honom (Num. 20: 12), ity de anropat en köttslig arm om jordisk wapn och lekammeligit efftertryck til at hägna Guds wingård och förswara det, som de kalla Christi sanning (Jer. 17: 5, Es. 30: 1, Os. 8 cap.).

O, wore Christus deras principal och hiärtans herre, då hade de skarp swärd, Andans krafft och Guds ord, hwarigenom de såsom apostlarne blefwo mäktige nog utan förstars arm til at förswara sanningen (Ebr. 4: 12, 13; Es. 49: 2, Apoc. 19: 15, Mal. 2: 7; 2 Cor. 10: 4—6). Mahomets Alcoran och hedningarnas bedrägeliga bilder betarfwa brachium seculare, werldslig makt, til at förswaras med, men icke så Christi andeliga rike och lefwande sanning (1 Macc. 1: 57, Jer. 51: 17, Joh. 18: 36, 37; Matth. 26: 52, 53).

§ 49. Wore deras wilje wänd til Gud, såsom en rättsinnig Levi eller Christi widhängare (Gen. 29: 34; 1 Cor. 6: 17), så blefwo de snart warse, at de icke äga Christi mäktiga sanning i deras hiärtan utan allena en gyllene bild i hufwud och böcker, hwarigenom de årligen hafwa sin timeliga fördel (Act. 19: 23, Dan. 3).

Om dem, som effter Levi onda exempel (Gen. 34; cap. 49: 7) bruka list och wåld emot kättare och än mer emot stilla Guds och Sweriges barn, besannas Herrans ord mer och mer, då han säger, Mal. 2: 7—9: »I ären afgångne från wägenom och hafwen förargat många i lagen och hafwen brutit Levi förbund (Deut. 10: 8, 9). Therföre hafwer jag ock giordt, at I föraktade och försmädde ären för allo folkena, effter I icke hållen mina wägar och sen til personen i lagen.» O, at de dock således besinna måtte, at den som med lit på menniskior föraktadt Gud, med rätta kommer äfwen sielf på skam (1 Sam. 2: 30).

§ 50. Härmed har jag nu sökt at fullgiöra, hwad mig i detta målet ålegat (Col. 4: 17). Och om än så händer, at månge af prästerskapet wilja skämma dens fattigas råd (Ps. 14: 6), så hoppas jag likwäl, at andre, som förr legat blinde och bundne under deras auctoritet, lärdom och wälde, skola en gång få se up och i Herrans krafft slita deras band och täckelse sönder (Judic. 16; Ezech. 13: 23).

»Ty så säger Herren: Nu skola de fångar kämpanom borttagne warda och des starkas rof löst warda; och jag skal träta med tina trätare, Zion (Es. 49: 25, 14). Och skal på desso bärgena bortlägga swepe-klädet, der alt folk med beswept äro, och täckeklädet, der alle hedningar med betäkte äro (Es. 25: 7; 2 Cor. 3: 14, 16, 18).

Som nu denna nåden wederfarits jämwäl mig, så at jag igenom Guds kallelse och nåde-wärkning fått mit samwete löst och befriadt från de förbemälta band och täckelser, så har jag och bordt och welat detsamma fritt bekänna til min förlösares ähra» (Ps. 124: 7, 8, 6).

»Tu Herre hafwer uttagit mina siäl utu dödenom . . . min fot ifrå fall. Jag wil wandra inför Herranom uti de lefwandes lande. Jag hafwer trodt, derföre hafwer jag talat» (Ps. 116: 8, 9, 10).

Ingifwit i Kongl. Swea Hofrätt
d. 6 Junii A:o 1740.

Sven Rosén.

IX

OM FÖRSONINGEN M. M.

[Memorial om försoningen m. m.]

Ingifwit i Högloft. Kongl. Swea Hofrätten i Stockholm den 16 Maji 1740[1]

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

S. T.

Til följe af Eders Excellences och Högloflige Konglige Hofrättens höggunstige ordres af den 12 hujus, har jag nu igenomsedt Ven[erandi] Consistorii öfwer mig (A:o 1736 den 28 Oct. til den 13 Dec.) hållna protocoll och befunnit, at där wore mycket at rätta och påminna å ymse sidor. Men som bemelte protocoll icke blef mig nu för tidsens korthet skul bewiljat at afskrifwa, så kan jag icke heller uppsättia besynnerliga anmärkningar wid hwarje mening. Jag är ock förnögd med Guds skickelse wid sådan resolution, hälst som jag wid min christendoms tilwäxt finner, at ju mer erfarenhet och insikt man winner i trones hemligheter, desto mera röner man deras bottnlösa djup och wåra begreps otilräckelighet. Behagar det Gudi framdeles til at öpna min ögon at se och böija min tunga til at förkunna hans under, så torde jag få lägga min tro å daga i et fritt sammanhang förutan disputer-methode. Imedlertid länder följande til underdån-ödmiukast swar på Eders Excellences och Högloflige Konglige Hofrättens sistledne måndag til mig stälta fråga, om jag af Vener[andi] Consistorii förhör och underwisningar kommit på bättre tankar än de, hwilka jag där Anno 1736 yttrat.

1:o. Genom min trogna lärares, prästs och konungs Jesu Christi hulda skötsel och hans andas ledande har jag sedermera wuxit til i Guds min frälsares kännedom och kärlek, hwilket goda jag så mycket mindre kan tilskrifwa Venerandi Consistorii förhör, som des

[1] Undertiteln från underskriften.

protocoll aldrig blifwit extraderat till noga betraktande och jag desutan tilförene sedt både de argumenta och flera, som i de wanliga systematibus läsas. Til dessa så wäl som bibliska originalspråken har jag nödtorfftig tilgång, så at jag derom eij behöfwer anlita denna werldenes höglärda. Utan när jag af Gud får lof at conferera med menniskior i trones saker, då håller jag mig heldre til de omyndiga, de små, som af Gudi lärde äro (Math. 11: 25 seq.; 1 Cor. 1: 19—28; Job 32: 8, 9). I min blindhets tid, Anno 1726—27—28, kunde jag ock med förnufftet subtilisera och disputera både i theologien och philosophien, och det på mathematisk methode, som icke släpper fram demonstrationer förutan examine rigoroso. Men sedan Guds nåd i Christo wäldeliga fattade mig Anno 1729 och gaf mig bättring til lifs (Act. 11: 18; Phil. 3), så wardt jag kraffteliga förder ur speculationer ned i praxin, ur hierne-concepter in i hiärtans bönerop om Guds hielp och miskund i den enda medlaren Jesu. Då förnam jag, at äfwen andeliga krig icke lätteliga föras effter böcker, id est, subtila philosophiska theologier. Den upwäkte tros hungern ropade effter hela Jesum, den jag wille anamma icke allenast såsom öfwersta präst och försonare utan ock såsom propheta och konung. Alt Guds råd i smått och stort, in theoria et praxi, wille jag åtlyda effter yttersta förmågo.

2:o. Härwid har *den H[eliga] Skrifft* warit min förnämsta Liber symbolicus, wid hwilkens läsande och betraktande jag än i dag framlägger mit hiärta likasom widöpet och utbredt til at owäldigt antaga det sinnet, som Guds ande inblåste i des heliga scribenter. Då abstraherar jag gärna från allehande systemer och hoppas, at när Gud får under en lefwande praxi (Joh. 7: 17) styckewis lära mig en sak i dag och en annan i morgon och så widare, så skal ändteligen af många lefwande lectioner warda et sanskylligt systeme eller sammanhang, effter det trones mått, som honom täckes tildela (Rom. 12: 3 seq.). Således är min theologie worden hel pragmatisk och simple. Ja, stundom concentreras al min christendom i et Bartimæi bönerop: »Jesu, Davids Son, warkunna dig öfwer mig!» Marc. 10: 48.

3:o. Särdeles har *läran om Jesu, den enda medlaren,* warit mig aldraömmast, och har jag hiärteligen åkallat Gud om hans anda at kunna fatta denna hemligheten (1 Tim. 3: 16, Col. 1: 27, 21, 22). Så länge man blifwer wid Skrifftenes expressioner utan glosserande och utan at mästra des enfalliga wishets upbyggeliga uttryck, så wil jag gärna wara med och kan, Gudi til lof och tack, bekänna, at

jag icke wet något språk, som directe handlar om Jesu, hwaraf jag icke på dessa XI åren fått suga honung. Det är ock nu min tröst, at medlaren Jesus är Gud-man och at han älskat mig och utgifwit sig sielf för mig (Gal. 2: 20) til gåfwo och offer, Gudi til en söt lukt (Eph. 5: 2); at Gud älskat oss och sändt sin Son til en försoning för wåra synder (1 Joh. 4: 10) och til at nederslå diefwulens gärningar (1 Joh. 3: 8); at Guds kärlek är så mycket mer priswärdig, som Christus dödt för oss den tid, då wi ännu worom syndare och Guds fiender (Rom. 5: 8, 10). I Christo har jag fått och behållit synders förlåtelse, godt samwetes frid, kärlek för Gud och dem, som af honom födde äro (1 Joh. 5: 1—6), äfwen ock för alla menniskor i gemen (1 Tim. 2: 1—6), ja ock för owänner, at jag af hiärtans wälwillighet wälsignar dem (Math. 5: 44 seq.). Mycket mera godt har mig genom trona tilfallit, hwilket alt jag tilskrifwer Gudi och Lambena (Apoc. 5: 9, cap. 7: 10). Jag sade: Wid sådana Skrifftenes witnesbörder, som genom Guds anda läggas mig på hiärtat, därwid blifwer jag gärna, där är mit element, hwari min siäl niuter bete och wältrefnad (Psalm. 23). Men då jag genom andras utläggningar, systematiska philosopherande och disputer låter mig dragas ut i subtila concepter och raisonnementer, då mår jag illa och måste til bibliska enfalligheten tilbaka igen. När jag då läser 1 Joh. 2: 2: »Jesus Christus är försoningen för wåra och hela werldenes synder» och jag tänker på huru den ene glosserar så, en annan så, då har mig händt, at Guds nåd nedtystat förnufftet och mins hiärtas begär nedsänkt sig i Jesu skiöte med denna resolution: Min frälsare, jag håller mig til dig. Du west aldrabäst, hwad du lidit för min skul och huru försonings wärket innom den H. Treénheten bör förklaras, så at hwarken des kärlek eller helighet förklenas. Mit förstånd hinner intet med at tydeligen begripa detta, eij heller at förklarat på et sätt, som den helga kärleken anstår. Jesu, mit förnufft är en bestia, som bör slaktas genom trona. Jag har nog af din Andas witnesbörd, som witnar med mig, at jag i tig är blefwen Gudi tacknämlig, kärkommen och i tin kärleks krafft tilbaka är worden kär i tig och tin Far. Tu befredar mit samwete effter mit dageliga snafwande. Tu stillar min oro och swalkar min ångests hetta och uplenar min hårdhet. Tu nederslår diefwulens gärningar och al den fiendskapen, som är i mit kiött.

Sådant med mera föregår hos mig under trogit öfwerlemnande åt min Tröstare och Heliggiörare, när och huruwida honom täckas måtte at uppenbara mig denna konungens hemlighet, neml. det

dyra försoningswärket (Eph. 3: 3, 4, 5; Joh. 14: 21, 23; cfr Dan. 2: 17—23). Imedlertid känner jag dock min Goël lefwande och et Guds wärk i mig. En lefwande tro har förenat mig med Jesu, at han är mig innigare worden, än jag är mig sielf. Jag har stundom känt försmaken af den lyksaligheten at kunna säija til Jesum: Alt tit är mit och alt mit är tit. Thes ware honom äran, som är trones begynnare (ἀρχηγός) och fulländare (Ebr. 12: 2). Til de omyndigas tro är wäl trones ande omistelig (2 Cor. 4: 13). Men en systematisk redighet icke så (Luc. 10: 21, 22; cap. 18: 34). En stridsman kan ju bruka sin arm, fastän han icke så artikel-vis begriper kropsens systeme til musclar, senor, pulsådrar, venas etc., såsom en anatomist dem utreder och en mathematicus deras styrkas grader mechanice uträknar. O, huru månge lära icke framkomma på Christi dag och förklaras såsom hans lemmar, de där i tiden warit dolde under bristfulla idéer och expressioner, — at jag må förtiga, det månge trodt rätt effter Skriffterna och bekänt tydeligen men blifwit likfullt förkättrade af sectatoribus patrum (Matth. 25: 36, Act. 13: 27, cap. 24: 14).

4:o. Angående *barn-dops acten*, såsom den här i Swerge effter lag och handbok förrättas, wil jag korteligen författa min mening i följande punctar:

a) Af barnadop giörs här en så absolut nödwändighet, så at Christi ord om nyfödelsens nödwändighet (Joh. 3: 5) appliceras tijt, NB äfwen så orimmeligen som någre Patres af Joh. 6: 53: »Utan I äten» etc. giort nödwändighet af nattwarden äfwen för små barn. Se G. Arnolds Abbildung der ersten Christen. Von der Tauffe und Abendmal.

b) Man tilskrifwer här öfwer alt åt barndopet en sådan krafft, at ehuru ogudaktige döparen och faddrarne woro, så blifwer dock barnet genom den wanliga dopacten uplyst med tro och kärlek, född på nytt ofwaneffter och warder så ewiga lifsens arfwinge. Denna effecten af barndopet säger man skal framfödas NB per modum operis operati, icke allena å barnets sida, at det före dop-acten als ingen god rörelse hafft, utan ock i anseende til döparen, at han säges föda barnet på nytt, allenast han effter kyrkio-lagen och handboken rätteligen brukar sin hand och mun samt har intention at således förrätta sin tienst utwärtes, NB oaktadt han wore obotfärdig sielf och hade ingen intention eller hog för andelig nyfödelse af Gud, hwilken han i sit kötsliga sinne hatar (Coll. 1: 21). Emedan nu de wanliga argumenta för en sådan barndopets krafft (NB

som säijes skie per modum operis operati) och des nödwändighet äro i min siäl genom Skrifftenes witnesbörder wederlagda, så

c) kan jag icke medgifwa såsom et Guds bud, då kongl. kyrkio-lagen giör af barndopet en så stor nödwändighet, at den, som NB innom 8:de dygnet icke NB af sina ordinaire sokne-präster, hälst kyrkio-herren, begär och låter sit barn döpas, han måste plikta och därjämte lida, at (emot apostoliskt exempel och sinne) en med exsecutions betjenter rustad präst tager barnet och döper det effter rituale, oaktadt Christus med sit blod förwärfwat sine församling frihet från ogrundada tros-articklar och ceremoniers twång.

d) Den sanna christeliga friheten kränkes härwid så mycket mer, som barndops-acten NB är bunden til de i handboken föreskrefna formularen, hwaraf följer, at äfwen de wälmente, som ännu wilja condescendera med den förfallna kyrkans ceremonier, icke hafwa tilstånd at ändra eller utelemna något anstöteligit ord, som i bemälta rituali finnes. Än mindre får bönens Ande sin fulla fart och frihet at effter behag med egna ord wälsigna barnet, såsom om Christo samt Iacobo Patriarcha står at läsa (Marc. 10: 16, Gen. 48: 14—16).

5:o. *Christi helga nattward* är dem christnom allena uplåten och gifwen. Aldrig har Christus befalt, at hedningar skola stå i sit mörker och utwertes apa effter den heliga communion, som han sielf i liuset håller med sin äkta brud och församling.

Denna christeliga församlingen är en samling af födda präster (öfwersta prästens Jesu barn, Luther, Tom. 2:o Altenb., fol. 501—510), d. ä. de utkallada utkorada och trogna (Apoc. 17: 14). Och när desse försättas i sådana omständigheter, at de icke kunna holla nattward på Christi sätt och effter hans sinne, då warder nattwardens underlåtande så litet räknad dem til synd, som det hos Israeliterna bestraffades, at de i sin 40-åra resa i öknen hwarken omskoro barnen, eij heller åto påskalambet (Jos. 5; cfr Ps. 137: 3, 4).

Dessa förbemälte den lefwande församblingens lemmar niuta dock äfwen i öknene (Apoc. 12: 14) Jesu helga lekamen och blod, sig til näring och rening (Joh. 6: 55; 1 Joh. 1: 7). De anse alt det goda, som de undfå til siäl och kropp såsom en frukt af Jesu blod (Gal. 3: 13, 14; Eph. 1: 3—7).

I detta sinnet yttrade jag mig, sistledne Febr. inför den lofliga Ciemners Rätten, då Madame Guions »Lätta sätt til at bedja» samt anonymi »Anwisning til bönen» etc. effterfrågades, nemligen

at jag ansedt dessa tractater jämwäl såsom en frukt af Jesu blod, hwilket ord har mycket at säija. Med bönens utsäde samt utspridandet af Jesu blods frukter och hans segers byte (Es. 53) har jag ingen skada tilfogat publico. Dessa XI åren, sedan jag fick namn af pietist, har jag giordt mycket mera gagn än de förra åren, då jag oklandrad fick studera rabbinska, algebra o. m. s. in spem futurae oblivionis. Då blef jag berömd sine merito. Skal jag nu för god wärks skul tiltalas och straffas, så giöre Jesus mig wärdig til sin gemenskap! Joh. 10: 32.

6:o. Endteligen, som Guds mildhet icke utsatt någon terminum peremtorium för oss i denna nådenes tid, så beder jag underdån-ödmiukast, det täcktes Eders Excellence och Höglofl. Kongl. Håfrätten i dessa religionsmålen effter Guds exempel och Christi sinne utöfwa en *politisk tolerance* med dem, hwilke anses för willfarande (Matth. 13: 29). Icke beder jag för min skul, ty altifrån A:o 1730, då jag första gången besökte salig Laur. Ulstadius på Smed-gården, har Jesus gifwit mig hog til at lida med (Ebr. 10: 33; cap. 11: 25, 26; cap. 13: 13). Utan som jag vet, at min siäl och dessa flera siälarna äro i Jesu och stå i gemenskap med den stridande och triumpherande kyrkan (Joh. 15; 2 Chron. 13: 10—12; Ebr. 12: 22—24), så beder jag hiärteligen, at ingen af wåra älskeliga dommare måtte försynda sig på oss. Guds wälsignande frid i wåra siälar skal giöra, at wi dem älske och wälsigne, ehuru saken aflöper (1 Petr. 3: 9). Gud stride sielf, såsom honom täckes! Alt skal tiena oss til godo. Dock hörer mig, så skal Gud höra Eder och låta Eder det niuta på den tiden, då man siälarna dömma skal. Förblifwer med skyldig wördnad

S. T.
Underdån-ödmiukaste tienare
Sven Rosén.

Ingifwit i Höglofl. Kongl. Swea Håfrätten
i Stockholm den 16 Maji 1740.

X

OM ÄKTENSKAPET

[Memorial om äktenskapet.]

Ingifwit i den Höglofl. Kongl. Swea Håfrätten i Stockholm den 6 Jun. 1740.[1]

(VLB. n:o 9 in 4:o. Afskr.)

S. T.

Då jag nu effter undfångna höga ordres bör utlåta mig på torparens Erich Gabrielssons skrifffteliga witnesbörd, hwilket jag i går fick genomläsa, anser jag eij nödigt at widlyfftigt bewisa, det ingen (hög eller låg, clerk eller lekt) har makt att dispensera Guds ordning om ens mans och ena qwinnos äkta trohet mot hwarannan, som förbiuder dem at blanda sig med flera eller tänka på någon polygamia simultanea, ty Guds wilja i thy mål är klar af Gen. 2: 24, Mat. 19: 4, 5; 1 Cor. 7: 2, 27, 28. Utan nu åligger mig enkannerligen at troligen berätta sammanhanget af min discurs med bemälta torpare, nemligen:

Emedan jag hade mig bekanta de grofwa willfarelser om gifft folks sammanlefnad, hwilka haereses practicas många offta för ungdoms öron oförskiämt utsprida, så tog jag tilfället i akt, då jag sistledit år råkade witnet och sökte gifwa honom en sund påminnelse, som wäl öfwerensstämmer med sanningene samt fromma theologorum och lefwande christnas lius i saken, nemligen:

1:o. Huru dem orenom och otrognom intet är rent, utan både deras sinne och samwete är orent (Tit. 1: 15, 16), och at alla de gärningar, som icke flyta ur en lefwande tro och kärlek för Gud, icke wärde äro en helig kyskhets namn (Rom. 14: 23, Coll. 3: 17). Och

2:o ehuruwäl Gud har tålamod med menniskio-släktets skröpelighet (1 Cor. 7: 2, 9), så är dock ochristeligt, hwad många illa giöra och wärre par railleri omtala, huru de såsom hedningar och

[1] Undertiteln från underskriften.

oskiälig diur följa sina kötsliga begärelser (1 Thess. 4: 4, 5), menandes, att äktenskaps täcket skal skyla deras otukt, som dock inför Gud är en styggelse och horeri, fastän det af menniskior eij kan straffas.

Wid sådant fall mitigerade jag utlåtelsen i detta sinnet, at de hwilka Gud förakta och allena för okyskhet skul taga sig hustrur, såsom de oförnufftiga diur, de giöra illa nog och äro under diefwulens makt (Tob. 6: 16, 17). Dock giöra de wärre, som bedrifwa otukt med flera, förorenandes landet.

Gud, se här til och skaffa nådelig bot emot sådan farsot, den här af mångom anses fögo farlig. Kötslig råd förslå intet. Men om folket weste at bedja om den H. Anda, så skulle de få känna, hwad han förmår och huru hans helga kraffter bära kyskhet och återhåll med flera andeliga frukter (Gal. 5: 23). »Gustato spiritu, desipit omnis caro.»

Mer finner jag eij nödigt at anföra i detta målet, hälst som Eders Excellence och Höglofl. Kongl. Håfrätten nogsamt lärer se, at en sådan abrupt relation, som witnet säges hafwa giordt, icke kan gravera mig, witnets ord jämwäl skrida från min dialect i swenskan och jag ändteligen kan i underdån-ödmiukhet berätta, det witnet ångrat sig hafwa (på kallelse til prästegården) framburit en så oriktig eller kort och illa fattad berättelse til en persons wanryktande, som honom aldrig något emot brutit. Wid hwilka omständigheter jag icke wil uppehålla mig, sedan jag en gång för alla lemnat Gudi direction at genom ondt rykte och godt rykte (2 Cor. 6: 8) föra mig til Jesu ewiga omgänge, som i sin förnedrings tid fick smaka och utdricka den kalken, som falska witnen inskänka.

Utan jag supplicerar i ödmiukhet, det täktes Eders Excellence och Höglofl. Kongl. Håfrätten tilstädia, at de öfwer oss här hållna protocoll af den 12, 16 och 21 Maji med följande måtte genom wederbörande på wanligit wis extraderas. Emot hwilken höga gunst, såsom ock i erkänsla af det önskeliga tålamodet, som är wisadt wid mina enfalliga utlåtelsers afhörande, jag (jämte önskan, at Gud wärdes i nåder belöna hwar och en i tid och ewighet) förblifwer

S. T.

Underdån-ödmiukaste tienare

Sven Rosén.

Ing[ifwit] i den Högl. Kongl. Swea Håfrätt[en]
i Stockholm den 6 Jun. 1740.

XI

NACHRICHT VON RELIGIONS-SACHEN IN SCHWEDEN

Nachricht von Religions-Sachen in Schweden,

geschrieben in Lindheim d. 23:ten Mai 1744 unter währendem Synodo in Marienborn.

NB von § 1 bis 9 sind alte Sachen und meist von defunctis, von § 10—24 sind die jezigen Leute u. Umstände.

(ABUH. R. 19. F. 4. 3. Orig.)

Psalm 51: 20, 21.

Thue wohl an Zion nach deiner Gnade,
baue die Mauern zu Jerusalem;
dann werden dir gefallen die Opfer der Gerechtigkeit.

[I]

§ 1. Weilen der jezige Zustand des Christenthums in Schweden mit demjenigen verknüpfet ist, was von A:o 1682 an vorgegangen; als will etliche merkwürdige Begebenheiten, die von der Zeit an dort geschehen, kürzlich berühren, und sodann die gegenwärtigen Umstände beschreiben.

§ 2. Dass der Aufgang aus der Höhe von der Zeit an uns Schweden hat besuchen wollen, ist unstreitig. Und dass des seligen Speners votum göttlich gewesen, da er dem lieben Scriver die Vocation der Königin Ulricae Eleonorae anzunehmen rieth, ist sehr wahrscheinlich. Das geschahe A:o 1679. (Siehe Weinschenk im Leben Scriverii, pag. 16—61, und D. Speners Bedenken P[art.] 3, pag. 402, item P[art.] 1, pag. 453—463).[1]

[1] Om denna Chr. Scrivers ifrågasatta kallelse se [A. Westén,] *Svenska Kongl. Hof-Cleriziets Historia.* II, s. 413 f.

§ 3. Wie nun *der* Bach gestopfet wurde, so kehrete sich die unwandelbare Güte ans Elend, an einen Schulmeister und geordinirten Prediger in Uhleå in Finnland, Namens Laurentius Ulstadius, und weckte ihn auf vom Sündenschlaf A:o 1682. Er lebte bis A:o 1732, und ich habe ihn oftmals in seinem Gefängnisse gesprochen. Ihm stiftete gern ein Andenken bei den Geschwistern, darum melde ich folgende Stücke, die zu seiner Historie gehören.

a) Da er vom Sündenschlaf erwachet hatte(!) und die Noth fühlete, lief er einmahl hin zum Prediger des Orts und beichtete eine Sünde der Jugend, die ihn besonders drückte. Er ward zwar zum Prediger nicht hereingelassen, doch sagte er seines Herzens Anliegen durchs Schlüsselloch. Wie er nun unterwegens war nach seinem Haus zurück, kam ein Othem des Lebens, ein balsamisches Wehen, ein Siegel der Vergebung seiner Sünden über sein Herz, und er ward ein Rechtgläubiger.

b) Dieses liebe Pfand des Geistes hat er nie keinen Tag verlohren oder gemisset, bis in sein letztes Ende. Dahero hörete ihn oft auf seinen alten Knieen (A:o 1730) danken für die süsse Versicherung des heiligen Geistes, die er bald 50 Jahr täglich genossen. Oft erinnerte er mich des Spruchs 1 Joh. 3: »Daran erkennen wir, dass ER in uns bleibet, an dem Geiste, den Er uns gegeben hat».

c) A:o 1688, nachdem er öffentlich in der Kirche zu Abo bezeuget hatte, »dass die damahlige Prediger den Geist Gottes nicht hätten», ward er in Verhaft genommen und A:o 1693 aus dem Aboischen 5-jährigem Gefängnis nach Stockholm geführet, um daselbst als ein ewiger esclave samt den grössten Maleficanten eine Diebesmühle zu treten, und mit einem schweren Hammer zu schmieden etc. Diese Noth war anfangs A:o 1693 gross, wie aber der Heiland an seinen Feinden plötzliche Gerichte des Todes statuiret hatte, wurden andere scheu und menschlicher gegen ihn gesinnet.

d) Eine der merkwürdigsten Lehren, die er mir gab, war diese: »Jezt ist's Zeit, dass ihr's machet, wie zur Zeit Nehemiae. Ein jeglicher der da bauete, hatte sein Schwerdt an seine Lenden gegürtet und bauete also. Mit einer Hand thaten sie die Arbeit, und mit der andern hielten sie die Waffen» (Nehemia 4: 17, 18). Dieses redete er A:o 1730.

e) A:o 1732 im Oct., ehe er dis Zeitliche segnete, sagte er seinen Freunden (wie Simeon Luc. 2), dass er nun zum Heiland ginge, das Zeichen seines Abschieds wäre da. NB als er A:o 1688

in der Aboischen Thum-Kirche sein Zeugnis abgelegt und von ein paar Kerls ergriffen wurde, fielen ihm die Kleider alle vom Leibe ab, wo bei er 3-mal ausrief, dass, gleichwie er dem Leibe nach nackt da stünde, also würde die Schande und Blösse der Prediger vor der ganzen Welt offenbar werden.

Zu *der* Zeit war in Schweden keine apparence dazu, vielmehr vermochten die Prediger beim Könige Carl XI alles. Aber A:o 1731 (ein Jahr vor Ulstadii Hingang) war es durch almähliges unterminiren so weit gekommen, dass denen Consistoriis die Macht ein gerichtliches Urtheil zu sprechen durch ein Königlich Edict benommen ward, wie denn sonsten ihre Blösse den meisten Politicis entdecket darstund.

f) Seine letzten Worte, die er d. 27, 28 Oct. (st. nov.) 1732 in Gegenwart meiner Bekannten geredet hat, waren diese:

»Ich habe den lebendigen Glauben,
ich habe die Vergebung meiner Sünden».

§ 4. Durch ihn waren schon A:o 1688 in Abo etliche Studenten erweckt worden, welche auch im Jun. e. a. in Arrest und unter die Inquisition genommen wurden. Ein v[en.] Consist. Academicum Aboense sprach dem Petro (Henrici filio) Schaefer, dem Olao Ulhegio etc. das Todes urtheil nach kurzem Verhör. Die Sache gelangte ans Königlich Aboische Hofgericht und an die Kön. Revision in Stockholm, allwo sein (des Schaefers) Bruder Herdenhielm ein vornehmer Herr war, der die Sachen vermittelte, und seinen Br[uder] durch Briefe endlich nach 2-jährigem harten Arrest weich machte, darauf er dann von aussen los kam. Wie er aber von innen sehr unruhig wurde und vom Bischof zur öffentlichen Palinodie (Wiederrufung) angehalten werden sollte, reiste er nach Königsberg, Halle, Quedlinburg, und endlich 1698 nach America. Obgleich er nun allenthalben gute Seelen (Frank, Arnold etc.) aufgesucht, war doch keine Ruhe für ihn, bis er umkehrete und A:o 1702 seinen l[ieben] Ulstadium in Stockholm besuchte und A:o 1707 in Abo sein erstes Bekenntnis erneuerte, worauf ihm A:o 1709 zwar vom Königl. Hofgericht in Abo das Leben abgesprochen wurde. Aber durch die Königl. Revision ward ihm ein ewiges Gefängnis in Gevalia zuerkannt, darin er A:o 1729 starb, nachdem er durch geheime correspondence Vieler Seelen und Hände gestärket hatte.

§ 5. Die einzele Erweckungen, z. Ex. eines Barbiergesellen Friedr. Rochmanns in Norrköping A:o 1687 und die Privatversammlungen des studiosi Andreæ Kock, stud. Georg Diedr. Proot, stud. Andr. Brodin etc., worüber sie A:o 1703 vorm Consist. Stockholmensi zur Rede gestellet worden, die lasse vorbey und komme zu den glückseligen Zeiten, da Schweden durch Pest und grosse Strafen A:o 1709, 1710, 1711 war gezüchtiget worden.

Ein Zweig des Heils grünete dann in Russland und Tobolsky etc. unter den schwedischen Gefangenen, welche in der Fremde durch Fürbitte und nach ihrer Wiederkunft A:o 1721 sqq. auf mancherlei Weise zur Erleuchtung ihres Vaterlandes contribuirten. *Die* Sache ist schon bekannt.

Der *andere* Zweig blühete in Stockholm vom Jahr 1711 an und hat sich seit dem übers ganze Reich ausgebreitet.

§ 6. Unter den ersten Werkzeugen war ein Assessor (in der Königl. Kammer-Revision) Georg Lübecker, ein lieblicher Psallist, der wegen seiner unschuldigen Versammlungen vorm Consist. Stockh. verklaget wurde, und sich A:o 1712, 1713 so sanftmütig verantwortet hat, dass ich beim Durchlesen der Acten gedacht habe: Nun, die Prediger habens redlich an unseren Vätern verdient, dass sie heutiges Tages etwas scharf in die Schule genommen werden.

Die schwedischen »Lieder Mosis und des Lammes» schreiben sich von diesem Manne her. A:o 1716 ging er zum Heiland hin, und ich glaube gewiss, dass die Conferencen, die er und mehrere entschlafene schwedische Arbeiter mit dem Lamme halten, mit Ursach sind, dass es uns ihren Nachfolgern wohl gehet. Sie haben gearbeitet, und wir sind in ihre Arbeit kommen. . . auf dass sich mit einander freuen, der da säet, und der da schneidet (Joh. 4: 36—38).

§ 7. Unter diesen ersten Arbeitern waren auch Mag:r Tolpo, Cand. Minist. Mag:r Tellman, Capellan Carl Kellin etc., welche nach einigen (8, 14 etc.) Jahren Arbeit schlafen gangen. Mag:r Andreas Hilleström lebet noch, und obschon ihn die Consistoria, vom Jahr 1712 an, in Religionssachen angegriffen, so haben sie ihn doch müssen arbeiten lassen bis am heutigen Tag. Seine Thränenquellen, woraus er schon 1712 seine Predigten schöpfete, sind noch im Andenken bei seinen alten Bekannten in Stockholm, die ich gesprochen habe. Als er 1714 nach Carlscrona kam, geschahen auch da Erweckungen; das ganze Haus des Admirals von Lieven wurde er-

weckt, ausgenommen eine Küchenmagd, die der andern Probierstein war. Von 1716 bis jezo ist er in Gothenburg vielen Seelen zum Segen. Mir waren seine Predigten auch gesegnet, als ich 1721—1725 in Gothenburg studirte; habe auch hernacher mit ihm correspondiret.

A:o 1742 oder im Anfang 1743 schrieb ich ihm folgendes, wiewohl ich noch in Altona separirt lebte, »dass gleichwie von A:o 1733 die meiste ernstliche Seelen in Schweden separirt gewesen, so möchte jezund ein Herrnhutischer Periodus angehen, und diejenige, so im vorigen Periodo treu gewesen, auch am Heil des letztern Theil nehmen. Dieser Hilleström ist zwar Thum-Probst, aber ganz kindlich, von der freyen Gnade abhangend; er hat auch *die Brüder* lieb.

§ 8. Nach 1717, da auch der jezige Gen. Superint. Conradi in Stockholm predigte und erbaulich war, ist die Zahl der Erweckten immer grösser worden. Zu der Zeit hatten die Seelen mehr Einfalt, Kraft und Liebe als Wissen, welches 1727 erst in Schwang kam. Die Seelen hielten zusammen, beteten, erbaueten sich und waren selig.

§ 9. A:o 1719 rumorte das Evangelium in den Nordlanden durch den treuen Dienst des Probsten Nicolai Grubb in Uhmeå bei Lappland. Sehr viele Seelen wurden daselbst erweckt, und bey Gelegenheit der darüber angestellten Commissionen sind die Politici wenigstens von der Trüglichkeit der weltlichen Prediger überführet worden. Er lebte nur bis 1723. Die symbolische Bücher brauchte er wie David das Schwerdt Goliaths.

[II]

§ 10. Da war Past. Eric Tolstadius (und seine jezige Collegae Eric Giers und Olaus Lind) schon rege worden, und nahmen immer mehr zu. Tolstadii Einfalt, Fleiss, herzliche Niedrigkeit, Muth und ausnehmende Gaben brachten ihm viel 1000 Zuhörer und dem Heilande wöchentliche Einkünfte an Heil suchenden und findenden Seelen, insonderheit bis A:o 1730. Seinesgleichen an Segen war vorher nie gewesen, und ich weiss nicht, ob Andreas Tengbom, der hernacher aus Hilleströms Zuhörern entstund, soviel Seelen gewonnen hat, als Tolstadius. Von Tolstadii Zuhörern sind allenthalben in Schweden einige zum Segen ausgestreuet. Und

zum Lohn wurde er überall verketzert, gehasset, verklagt, und von unbesonnenen Menschen Rad und Beyl ihm angewünschet.

Bey den Dippelischen troublen wurde er auch vor die Königliche Commission citiret. Es sagten einige, als hätte er sich bey dem Proces in einigen Umständen vergangen. Darin bin kein Augenzeuge, eins aber weiss ich gewiss, dass er vor der Commission, als ein unmündiger, der Verheissung JEsu (Matth. 10: 19) geglaubet hat: »Wenn sie euch nun überantworten werden, so sorget nicht, wie oder was ihr reden sollt, denn es soll euch in der Stunde gegeben werden».

Und dass er vor den Augen unsers HErrn werth geachtet war, und Menschen an seine Statt gegeben worden (Es. 43: 4) ist aus folgendem abzunehmen: Der Präsident der Dippelischen Commission war ihm nicht günstig. Das erstemahl, wie dieser Herr in seinen Wagen treten wollte, um in die Commission zu fahren, beschädigte er sein Bein, und kurz vorher, ehe er das Urteil über Tolstadium sprechen wollte, büssete er sein Leben ein. Wenig Tage vorher war ein Freund aus der Commission bei Tolstadio und sagte ihm: »So und so stehets, die majora sind wider dich, wo der Heiland keine Hülfe schafft, so musst du weg». Kurz darauf starb dieser Herr Präsident Schaefer, und Tolstadii Sache änderte sich dermassen, dass er der ganzen schwedischen Clerisey als ein Muster vorgestellet wurde.

Ein ven. Cons. Stockh. war damit nicht zufrieden, sondern klagte ihn wiederum an A:o 1734 wegen einer Predigt vom Abendmahl. Die Sache liegt noch im Königl. schwed. Hofgericht unausgemacht.

§ 11. In den Jahren 1735, 1736, da ich und mehrere von der Separation viel Werks machten, waren wir von Tolstadio und anderen kirchlichen Leuten ziemlich abgeschieden. Nachdem aber solcher hochgetriebener Separatismus durch Johann Krancks Zureden und Carl v. Strokirchs Umgang allmählich moderirt worden, fügte mich näher zu ihm, und sage bis dato, dass ich Tolstadium für einen Knecht Gottes halte, etwa nach der Arnoldischen Oeconomie. Dass noch in den lezten Jahren meines Daseyns (A:o 1739, 1740) sein Amt Segen hatte, das ist gewiss, und dass er Gelegenheiten und Ursachen gekriegt von den Odhelianern (ut ita dicam) nicht sonderlich viel zu halten, das weiss ich auch. Doch wünsche, dass alle drey Sorten, die Tolstadianer die Odhelianer und Separirte möchten Sünder werden über ihr Betragen gegen einander. Wer

weiss, ob nicht das Blut Jesu sie alsdann in Eins zusammenschmelzen würde. Ich werfe die Hoffnung nicht weg. Von Tolstadio glaube ich nicht, dass er weggeschmissen wird (Ebr. 6: 10). Gott ist nicht ungerecht. Item cap. 10: 35.

§ 12. Ebenfalls behalte meine Hoffnung und Zuneigung für seinen freywilligen Gehülfen Olaus Lind, welcher A:o 1727 in meinem academischen Elend in Upsala zu mir kam, und so herzlich vom Glauben und von der Feindschaft gegen den Heiland mir zuredete, dass ich schuldig bin ihn lieb zu haben. Und wie ich 1741 in Stockholm arrestiret war, schrieb er mir einen herzlichen Brief, wie in seiner Krankheit der übrige Gehirnglaube ihm abgenommen und eine göttliche Kraft an dessen Statt geschenket worden war.

§ 13. Dem liebwerthen Bruder Carl Mich. von Strokirch bin noch mehr Liebe schuldig. A:o 1723 ist er erweckt worden. Von der Stunde an ist er treu geblieben, und da ich seiner gedenke, fällt mir oft bei:

»Ein Rittermässigs Leben,
Dem Bräutigam ergeben,
Verspricht er dir, } Gott heilger Geist!»
Das giebst du ihm, }

A:o 1726 war er schon durch alle äusserliche Hindernisse durch. 1727 gerieth zwar sein Kopf in die Dippelische Sache hinein, wie er aber 1728, 1729 vor die Dippelische Königl. Commission kam, bewahrete ihn die göttliche Mutter-Treue wunderliche weise, dass er die theure Versöhnung nicht leugnete. Der Advocat-Fiscal hatte etwa 16 Fragen ihm vorzustellen, worauf er antwortete, nur nicht auf die eine (ohngefähr die 6:te), so von der Versöhnung handelte. Denn wie der Fiscal dem Strokirch die vorlas, ward sein Sinn berückt, dass er keinen sensum logicum daraus fassen konnte, wiewohl es ihm mehrmahlen vorgelesen wurde. Wie sie dann sahen, dass er unvermögend war, die Worte zu fassen, gingen sie weiter, und dann hatte er gesunden Begriff. Zulezt, wie er befragt worden, ob er nicht auf Ordre seiner Königl. Majestät diese 16 Punkte verwerfen wollte, antwortete er, dass zwar sein leib- und zeitliches Vermögen dem Könige zu unterthänigen Diensten stünde, aber in der Seelen-Sache dürfte er der souverainen Herrschaft des

Heilandes nichts vergeben. Ueber der Antwort ward er in $^1/_2$-jährigen Arrest gesezt, und im Hofgericht waren die meisten vota dafür, dass er als reus criminis læsæ Majestatis sterben musste, allein Herr Hofgerichts Rath Rosenstolpe und 2 mit ihm drungen durch, dass er leben sollte. Nachdem er nun mit 8-tägigem Gefängnisse, da er mit Wasser u. Brod gespeiset wurde, gezüchtiget worden, liessen sie ihn los. Inzwischen war sein Geist auf eine neue Weide geführet, alwo der vorige Meynungskram als unzulängliche Schalen weggefallen. Seine Seele blieb in einem innigen Friedensgenuss, der alle Ideen, falsche und wahre, weit übertrifft.

§ 14. A:o 1734, da die Prediger droheten, rein Haus in Schweden zu machen, und die Erichssöne samt andern aus Finnland verjagt wurden, und die theils exulirte, theils emigrirte Versammlung über 70 Seelen stark worden, blieb Strokirch noch in Stockholm aufm Reichstage als caput Familiae und widerlegte des Priesterstandes Memorial und dachte bey sich selbst: Diese Granate, die ich jezt einwerfe, wird's klar machen, ob ich nach des Heilandes vollkommensten Willen hier bleiben soll oder nicht. So geschahe es auch. Die Granate machte, dass viele ihn tod haben, andere ihn sonst in's Exilium jagen wollten, aber keins von beyden geschahe. Unter aller der Gefahr blieb sein Herz in einem unbeweglichen Frieden, und er kriegte so was von der Verheissung Apoc. 3: 12: »Den will ich machen zum Pfeiler.» Bis dato ist kein Endurtheil in der Sache über ihn gesprochen, und wäre die Sache nicht gewesen, so hätte er wohl A:o 1741 mit mir ein und dasselbige Exulanten-Loos gekriegt.

§ 15. Nachdem das so vorgegangen, fügte es sich so, dass eine kleine Societét anfieng, worin er mit den ersten war. Und am 1:ten Advent ej[usdem] A:i 1734 kam er express mich zu besuchen nach Upsala, und ich fühlete seine Ankunft, ehe ich was davon wusste. Es war mir ein besonderer Segen, und wann mein Br[uder] Strokirch durch sonsten nichts bey mir werth und theuer wäre, so wäre ich dadurch schon genug verbunden, ihn sehr zu lieben. A:o 1735, wie mir das praeceptoriren verbothen war, ward ich von Strokirch in die friedreiche Gesellschaft aufgenommen, deren Losung war Ps. 133, und hatte halcyonia bis A:o 1736 d. 20:ten Oct. st. vet., da unsere kleine Societé vor ein ven. Consist. Stockholmense citiret und ich zuerst examiniret wurde. Das Protocoll ward der weltlichen Obrigkeit übergeben, die sehr bescheidentlich mit uns procedirte und alle Gelegenheit gab uns völlig zu erklären.

§ 16. Dieser Procès währete bis A:o 1741, da ich ins Exilium verwiesen, ein Par [Tage] ins Gefängnis gesetzt, und die übrige denen Predigern überlassen worden.

Inzwischen hatten wir viele Stärkung, Gemeinschaft und Segen unter einander und ingrès fast bei allen Separirten und kirchlichen Seelen in allen Provincien in Schweden (Ost- und West-Gothland und Finnland; in Schonen kriegte ich erst Bekanntschaft, da ich 1741 in Martio et Aprili als Arrestant hinausgebracht wurde). Seit der Abreise habe diese Gemeinschaft mit so vielen Seelen continuiret durch correspondence, bis dass 1742 im Herbste meine Bächleins anfiengen zu vertrocknen. Denn da hatte ich eine geheime Neigung nach Marienborn zu gehen und that es nicht; und jezt sehe ich's als eine Zucht-Trockenheit an.

§ 17. Br[uder] Strokirch und andere haben mir ihre dubia von der Gemeine communiciret, worauf ich zwar etwas geantwortet, aber bis daher nicht zulänglich; hauptsächlich habe nur geschrieben, wie mir so wohl ist, und dass Kopfsachen bei mir eingeschlafen sind. Jezund fällt mir bey, was Wenzel Neisser in London mir sagte, nachdem es beschlossen war, dass ich zur Gemeine gehen solte: »Durch den Segen der Gemeine wirst du in weniger Zeit alles das bey deinen alten Brüdern ausrichten, was du sonst in langer Zeit nicht thun würdest».

Dieses glaubte ich desto leichter, weil ich in Stockholm in der kleinen Societé erfahren hatte, was Einigkeit und Gemeinschaftlichkeit für Segen hat. Meinen separirten Freunden in Schweden bin ich obligirt, wenn's dem Heiland gefält, mir etwas Gutes für sie zu schenken.

Ich habe in den vergangenen Jahren (von 1730 bis 1741) im Umgange mit C. M. v. Strokirch, Olaus Morelius, Johannes Kylander, Johannes Kranck, Johannes Tinnerholm, Jonas Kullander und vielen andern eben solche paradisische Ausflüsse und Vorschmack des ewigen Lebens gefühlt, als ich in Marienborn erfuhr in den Tagen, da die Pilgergemeine ankam.

§ 18. Jezund ist zwar niemand übrig in Schweden, der mit Dippel hielte, ausgenommen etliche Politici. Aber doch finde aus der Brüder-Litaney nötig zu beten: »Denen schwedischen Separirten und kirchlichen (der alten Oeconomie) durch den Geist dein Verdienst und Wunden besser verklären. . . Das Wort vom Kreutz unter ihnen allgemein machen».

§ 19. Da ich an die schwedischen Separirten gedenke, die noch drinnen sind, kommt mir immer vor, dass sie rechte Subjecta, zur Streiterschaft aufgelegt, seynd. Von zeitlichen Hindernissen sind sie los, bloss auf die göttliche Vorsorge zu sehen sind sie gewohnt, genug haben und Mangel leyden haben sie gelernet; die Menschenfurcht ist überwunden, aufrichtig und in aller Treue gerade für sich gehen ist ihre Sache etc. Nur, sie sind zerstreuet und halten nicht zusammen, als etwa 3, 4, 6 etc. Aus Altona 1741, 1742 hielt ich ihnen das vor, dass sie ihre Stärke nicht kennen, die sich zum Segen anderer ausbreiten würde, wann sie sich zusammen hielten. »Euer Bruder Simon ist weise, demselben gehorchet... Judas Maccabäus ist stark, und ein Held (1 Macc. 2: 65, 66) und fordert zu euch alle»... Kraft des göttlichen Magnets (Joh. 11: 52).

Zu Anfang dieses Jahres 1744 schrieb mir einer unter ihnen (Johannes Forssell) dass eine Regung zur Eintracht da wäre. Seit der Zeit habe von ihm keinen Brief gekriegt.

§ 20. Kurz, ich habe die Hoffnung, dass unser HErr und Heyland in Schweden einen Tempel bauen wird, dessen Steine theils da sind, theils behauen werden. Der Heiland schenke ihnen weise Bauleute und seinen warmen Wundenleim, so werden schon alle 3 Sorten (Separirte, Tollstadii Leute, und die von der neuesten Oeconomie) zusammen hangen!

§ 21. Zu der neuesten Oeconomie rechne nicht nur diejenige in Stockholm etc. von denen Br[uder] Becklind schreibet, sondern auch Tengboms Zuhörer und die jungen Prediger in Westgothland und noch dazu in Gothenburg den lieben Thumprobsten Andreas Hilleström, insonderheit wie er ist seit 1741.

Der Prediger Carl von Bergen etc. in Schonen hat mehr Segen seitdem er A:o 1740 suspendirt wurde, als wie vorher. Er und Stenmås, stud. ibid., correspondiren mit Tengbom, nur wünschte, dass die Vernunft des lieben Murbecks auch völlig suspendiret würde. Dieser ist bekanntermassen mehr ein Wecker als ein Führer, doch ist er mir lieb, und ich will ihn nicht verkleinern.

§ 22. Uebrigens stehet's im Aeussern so:

Durch die mancherley Commissiones, Examina und Zeugnisse, so innerhalb 50 Jahren in Schweden vorgegangen, sehen die Politici der Prediger ihre Sachen ein, und würden bald eine Tolerance einführen, wann die Prediger nicht auch mit ein regierender Reichs-Stand wären und man ihrer politischen Gegendienste nicht brauchte.

Allmählich werden ihre Hände immer mehr gebunden. Z. Ex. da die Prediger dem Könige durch deputatos gedankt, dass ER mich weggeschaffet hatte, und supplicirten, dass es dem Strokirch ebenfalls ergehen möchte, so gab das dem Ritter-Stande eine Gelegenheit, zusammt dem Bürger- und Bauer-Stande den Schluss zu fassen,

a) dass dergleichen Leute solten mit Frieden gelassen werden, bis man durch reale Zeugen darthun könnte, dass sie Proselyten machten;

b) das denen Reformirten, völlige Religions-Freyheit gelassen werden solte, neml. um der Manufacturen willen. Dieses geschahe A:o 1741 kurz nach meiner Wegführung.

§ 23. Vor A:o 1727 waren Francke, Spener etc. in Schweden verhasste Leute. Nachdem aber Dippel hineinkam, sind sie jezund wenigstens bey jungen Predigern autorisirte Männer. Wer vor A:o 1733 in Tolstadii verachtete Kirche ging, war gleich verhasst und übel recommandirt. Nachdem aber die Separirte sich aller Kirchen entschlugen, wurde der Holm-Kirche ihre Ehre gegeben, und die Leute sehr gebethen, dahin zu gehen, und wäre es auch nur einmahl des Jahrs. In der Absicht sind die Brüder auch tolerabiliores gewesen, als sie sonst nicht geworden, wann keine Separirte vorher gegangen, die es den dominantibus orthodoxis ärger gemacht.

§ 24. Aber ich abstrahire von weiterer Aussicht in's Aeussere. Der Heiland hat jezo in Politicis in successione et matrimonio Regio was neues gemacht, welches zur Förderung der Religions-Freyheit möchte was beytragen können.

Meine Sache ist nur zu bitten, dass die theure Gemeine meines Vaterlands eingedenk sei, und den Heiligen Geist bitte, dass Er treue Arbeiter in die schwedische Erndte sende, und, wann es Ihme und der Gemeine JEsu gefällt, dass ich abwesend durch Correspondence nach Schweden auch etwas dazu beytragen solle, dass Er dann seine Kraft, Segen und Nachdruck zum schriftlichen Worte geben wolle.

Uebrigens bin noch ganz zufrieden, in der *Lende* JEsu da*heim*[1] zu bleiben, zu ruhen und zu essen, und von seinem Blut zu trinken,

[1] Ifrågavarande uttryck är enligt meddelande af D. I. TH. MÜLLER en på Roséns tid gouterad anspelning på *Lindheim.* Lende = die Seitenwunde Jesu.

wann's mir auch nimmermehr erlaubet würde, um des Blutes JEsu willen unter den orientalischen Heyden zur Ader zu lassen. Ich schlafe, bis dass mich die Mutter wecket. Im Blute JEsu zu leben, und dadurch von aller auch subtilen Eigenliebe los zu werden, ist mir eine grössere Sache, als ganz Orient mit Xaverio zu bekehren.

»Vater unser. . . dein Wille geschehe» — auch an mir deinem unwürdigen Kinde.

Sven Roseen.

XII

SELBSTBIOGRAPHIE

[Selbstbiographie.]

Nachricht vom Studioso Sven Roseen (Stockholmia exsule), geschrieben in Marienborn d. 28:ten Januarii 1744 auf Befehl des lieben Bischofs.

(ABUH. R. 22. I. c. Orig.)

1. Gegenwärtig ist mirs so: »Ich vergesse was dahinten ist und fühle in meinen Wurzeln ein beständiges Sehnen, Saugen, und zuweilen völlig sättigenden Genuss. Eigentlich ist das Blut JEsu das einzige, wohin alles in mir sich voriezo concentriret. Gerathe ich etwa vom Herzen hinaus ins Denken, so ists mir gleich schmerzlich. In diesen Tagen, seit meiner Confirmation zum ledigen Brüderstande (d. 12:ten Jan.), ist's mir besonders wohl. Die Göttlichkeit des verklärten Blutes JEsu gab meinem Grunde ein volles Genügen, und es ist ganz billig, dass mein Geist, Seel, Leib, alle Glieder und Bluts-Tropfen in den Adern, nur diesem Gottes-Blute gewidmet bleiben, davon sie gereiniget und ernähret werden. Dergestalt will von dem Blute, Geiste und Liebe JEsu leben in Ewigkeit.

2. Was ich gewesen bin von meinem Geburtstage an d. $\frac{17}{28}$:ten Oct. 1708) wäre zu weitläuftig hier zu beschreiben. Etwas kan doch melden. Vom Jahre 1720 bis 1729 war ich den Sprachen (lat. gr. ebr. etc. franz. engl.), der Mathesi, der Philos. etc. nach Rambachii Hermen. sacr. sehr ergeben. Vom Jahre 1729 bis dato habe fast nur mit geistl. practischen Sachen und Büchern zu thun gehabt, als Aug. Herm. Franckes, Traugott Imanuel Ierichovii, Vict. Tuchtfelds, Baron von Metternichs (Aletophili); Arnolds, Mad. Guion, Bernieres Louv[igni], Gerhard Tersteegens etc., und zwar unter erweckten Seelen in Schweden überall, in Riga, Copenhagen, Altona, im Bergischen Lande etc.

Von A:o 1722 bis 1726 hatte viele gute Rührungen und sanfte Bewürkungen beim Gebeth, Abendmal, Krankenbesuch, Predigen etc. Insonderheit ward Apoc. 5: 8, 9; Phil. 1: 22—25 in einer Krankheit (1723 in Gothenburg) mir sehr tief eingedrückt. A:o 1729 d. 5:ten Dec. geschahe mir just wie dem verlohrnen Sohne (Luc. 15: 20), und von der Zeit habe den Heiland gesucht ohne Rückfallen, und Er ist mir sehr freundlich gewesen, jedennoch bin ich in der Erkenntnis seiner Versöhnung unganz (krank)geblieben. Von A:o 1732 bis 1734 predigte in 12 Kirchen, was ich von Vergebung der Sünden, vom Gebeth, Verachtung der Welt etc. erfahren hatte, und wurde theils geliebt, theils gehasset, und endlich d. 4:ten Mai durch den Bischof heruntergesetzt, wozu Anlass gegeben, dass ich 1732 in Synodo Gothoburgensi aus Dan. 12: 3 wider das Ministerium irregeniti opponiret hatte, und in den Dörfern, bey den Kranken, Gebetstunden hielt etc., da ich doch nur ein Studiosus war etc. Nachdem mir nun 1734 erst das Predigen, hernach das Abendmal, und sodann A:o 1735 das Praeceptoriren verbothen worden, kam ich in Stockholm in Gemeinschaft mit separirten Seelen, welches mir so viel besser passete, als ich vorher beym Abendmal-gehen A:o 1733, 1734 grosse Noth gelitten, ob ich gleich sonsten zu der Zeit ziemlich erfreuet wurde.

1735 in Stockholm versuchte ich etlichemahl doch wenigstens in Tolstadii Kirche zu gehen, aber eine verborgene Hand führete mich 2 und 3 mahl heraus, und wie ich bei C. Mich. von Strokirch und andern Brüdern blieb, war's mir, als wäre ich vom brausenden Meer (der Upsalischen Unruh etc.) in einen Friedenshafen gekommen. Es ist wahr, im Kopf hatte ich damals Aletophili Gedanken von der Rechtfertigung, da ich mit den Professoren etc. disputiren musste, aber in der praxi und ordinarie habe kein Systeme gehabt, sondern darauf gewartet, dass ich eines krigen würde, nachdem ich allmählich einzele Schriftsprüche würde erfahren haben.

NB Bey dieser Aenderung wurde gewahr, dass in meinen kirchlichen Jahren viele Unlauterkeiten vorgegangen. Wie ich nun des sel. Francks Nicodemum gelesen und etwas ausgeruhet, wurde A:o 1736 vors Consistorium Stockholmense citiret und 1737 der weltlichen Obrigkeit überliefert, nachdem erst Kirchen-Fürbitte für mich, Strokirch etc. gethan worden.

A:o 1738 und 1740 wurde das Protocollum consistoriale examinirt, da ich Gelegenheit hatte etliche Memorials von der Tole-

rance, weltlichen Predigern etc., Kirchendienst etc. einzulegen, welche hernach weit und breit in Schweden abcopiret worden, ohne mein Zuthun. A:o 1741 an (diesem heutigen Tage) d. 28:ten Jan. wurde ein Königliches Urtheil über mich gesprochen, dass ich ins exsilium gehen solte, bis ich mich ändern würde.

Der Anfang dieses Processes war 1736 d. 20:ten Oct. Bey der citation sehr freymüthig aus 4 Mos. 14: 9. Das Mittel waren viele Gnaden, denn der Streitigkeiten vergass ich gleich nach dem Verhör und kauete nur practische Sachen, die ich inwendig erfuhr, und wovon ich an erweckte Seelen schrieb, mit ihnen redete, sang und betete, sonderlich zulezt. In den Memorials gab mein Leben dahin, denn da ich aus Act. 6: 2—4 den schwed. Predigern vorhielt, dass sie Petri successores in der Liebe des Worts und des Gebets nicht sind, sintemal sie ganze Jahre mit Reichstags Affairen sich von ihren Schafen abhalten lassen, so dachte ich, sie könnten mir das Leben nehmen, weilens wider die Fundamental Geseze geredet war. Da die Sache zu Ende gieng, fühlete einen grossen Trost überm Loos Mardechai (Esth. 6: 8), und das Te Deum Laudamus wurde besonders eröffnet. Dergestalt wurde d. 12:ten Febr. arrestiret und vom 3:ten Mart. bis d. 7:ten April aus Stockholm bis Malmö gefänglich geführt.

A:o 1741 und 1742 correspondirte nach Schweden mit sehr vielen jüngeren und älteren Seelen von ihrem und meinem Zustande und liess den Bernieres in Hamburg drucken in schwed. Sprache.

A:o 1743 stund ich in trivio (Jer. 6: 16) und rief zum HErrn: »Habe ich Gnade funden vor deinen Augen, so zeige mir deinen Weg!» Exod. 33: 13. Darauf resolvirte in Junio 1743 erst Br[uder] Tersteegen, sodann die schwedischen Emigranten in Neuwied zu besuchen. Diese sandten mich nach London, allwo mit J. Hutton, Reinke, W. Neusser etc. bekannt wurde, welche mich durchs Loos nach Marienborn wiesen. Hier kam ich an d. 17:ten Nov. und ward d. 7:ten Dec. aufgenommen.

3. Was künftig thun soll, wird der Heiland geben (Ps. 32: 8, Es. 26: 12). Von A:o 1723 und insonderheit 1730 sqq. sind mir folgende Sprüche eingedrückt blieben: Jer. 15: 19, Es. 6: 8, cap. 60; Luc. 12: 42, Math. 10; Ebr. XI; Act. 20: 24, Ebr. 13: 13, Apoc. 12: 11, Ps. 51: 14, 15; Zach. 3, item cap. 6: 15.

Nach China habe Neigung gehabt von A:o 1732. Aber jetzt bin ich hier und will mich führen lassen. In vorigen Jahren habe

immer viel auf Gemeinschaft gehalten und glaube jezt, dass diese communio et Unitas Fratrum wird mir zum Segen und Stärkung dienen auch in *den* Stücken, gleichwie ihr Umgang mich zum Blute JEsu gefördert hat, wornach von A:o 1737 mich sonderlich anfieng zu sehnen. Summa: in verwichenen Jahren ist die ganze force und attention meines Christenthums auf die Heiligung gerichtet gewesen, und auf die Abwartung der Bewürkungen des Geistes dazu. Die Gnade der Versöhnung und die Seligkeit eines zerschlagenen Geistes ist nur zu Zeiten gefühlig geworden, nemlich da ich gestrauchelt und darüber bestrafet worden.

* * *

Hier ist was weniges, woraus du etwas von meinem Zustande wirst urtheilen können. A:o 1730. krigte ich dich lieb, m. w. Br. Ludwig [Zinzendorf]; 1731 hätte wohl mit Joh. Böhm aus Riga nach Herrnhuth gehen wollen; 1735 da mein Nicodemus und vermischte condescendence bestrafet wurde, hielt ich deine conduite (in kirchlichen Sachen) des Husai seiner ähnlich; 1743 in London las ich deine Berliner Reden und habe dich jezo lieb. Gert Hansen, [A.] Grassmann, A. und M. Dober etc. kennen mich schon.

XIII

PROSPEKT

Prospect

vom Königreich des Heilandes in Schweden
[im Jahre 1746.]

(ABUH. R. 19. F. 4. Orig.)

Ein westgothischer Bauer sagte vor einigen Jahren: Der Vater hat seinen Sohn in Schweden hineingebracht und wird sein Recht ausfordern. Des Glaubens bin ich auch, und zwar um so viel getroster, als jetzt die Lehre vom Blut so vielen Seelen schmackhaft worden, und sie nicht anders mögen selig seyn als durchs Lammes Blut allein. Haben doch die Widersacher in den vorigen pietistischen und separatistischen Jahren das (mit so viel Stroh behaftete) Gute nicht vertilgen können, dass es nicht jährlich weiter um sich gegriffen. Was wollen sie jezt widers Lamm und dessen Blut ausrichten können? Nichts.

Die zwey Hauptörter sind besetzt, nemlich:

1) Fremmesta in Westgothia, da die Geschwister Becklinds hinter den dortigen Predigern Tengbom, Brissmann und anderen in der Stille arbeiten, sich besuchen lassen und von den Layarbeitern Nachricht einholen, was die herum liegende Districte machen. Tengboms Credit erstreckt sich nach Gothenburg, Smoland und gar nach Schonen, wohin er seit etlichen Jahren mit den dortigen Erweckten correspondiret.

In dem District von Westgothland, da ich vor 14 Jahren (in 12 Kirchspielen) predigte, ist ein erweckter Pastor, Petrus Eneroth, über dessen Haus eine Gnadenwahl zu seyn scheinet. Er hat mich lieb gehabt, und ich möchte ihn wohl besuchen, so ich wieder nach Schweden kommen darf. Auch wäre mir lieb zu sehen, ob

einige Frucht bey den anderen Seelen dortherum wahrzunehmen wäre. Jn Jönköping und da herum habe auch etliche Seelen, die ich mündlich sprechen möchte.

2) In Stockholm sind die Geschw. Werwings. Ihre Gehülfen sind: Odelius, Hagstroem, Swerdsiö, Bredmark und Olof Green. Das sind 5 Prediger. Der letzte hat insonderheit ein gutes Zeugnis, dass er sich der ledigen Brüder treulich angenommen. Die Fräulein Strömfelt werden als Arbeiterinnen unter den ledigen Schwestern gebraucht und stehen mit auf dem schwarzen Register, das man in Upsala von Zinzendorfianern hat. Werwings haben in Stockholm ein kleines Häuflein, das mit ihnen einstimmen kann: Meine Wunden Jesu! Aber sehr viele, die das Schlacht Schaf JEsum bald geniessen möchten.

Von Stockholm aus werden besucht Westerås, Köping, Arboga, Oerebro etc., in welchen Städten kleine Häuflein sind, die das Wort vom Blut gerne annehmen. Die Dalekerls im Kirchspiel Mora, die mit Green bekannt worden, müssen ein guter Sauerteig werden!

Werwings trösten sich bey ihren engen Umständen (da sie sich der Seelen nicht so frey annehmen können, als sie wolten), dass die liebe Mutter sich der armen Kinder so treulich annimmt, dass aus den letzten die ersten werden.

Desiderata:

1) Uleo und Torneo sind von den Brüdern Nitschmann, Grassmann, Ulrich Baehr und Oestergreen besucht worden und haben eine besondere Gnaden-Anforderung zur Gemeine; insonderheit Torneo, dessen im Common-prayer (in der Liturgie) mit gedacht wird.

Torneo hat um einen Bruder aus der Gemeine angehalten. Jezt im Februario a. c. ist Baehr da gewesen. Seine letzte Nachricht hält in sich, dass eine neue Erweckung da vorgehet, aber meist unter Frauensleuten, Mägden und Jungfern, denen der Heyland im blutigen Bilde erscheinet und Gnade ertheilt. Unter Mannsleuten sey es noch tot und kalt, sagt er.

2) Unter den Lappen haben Oestergreen und Baehr nichts machen können als bethen und sie ansehen. Sie sind zwar durch Torneo Lappland ganz durchgereist bis Nord-Cap, nemlich A:o 1742 von Torneo Stadt bis Jockes-Gerve, 33 grosse Meilen, von dannen bis Ofoten 24 Meilen, von da bis Alten im Norwegischen Finnmark 40 Meilen; allwo der Oestergreen $2^{1}/_{2}$ Jahr und Baehr bis 1746 (exclusive) geblieben. Aber theils waren die Lappen wider

sie eingenommen, als wären sie Werber, theils konnten diese Brüder nichts in der Lappen Sprache mit ihnen reden.

In's russische Lappland konnten sie A:o 1742 seq. wegen des Krieges nicht kommen, und in dem letzten Jahre waren andere Hindernisse. Die schwedischen Lappen sind getauft und haben keinen Wohnsitz.

3) In Finnland sind hier und da einige erweckte Seelen, deren sich niemand sonderlich annimmt. Z. ex. in Wasa, Nycarleby, Uleo, Jacobstadt, und um Abo und Borgo herum.

Der gewesene finnische Prediger Johannes Krank, der mit Wiik und Bruder Werwing soherz lich correspondiret, ist Sinnes, in diesem Sommer dahin zu reisen. Sie sind wie die Schaafe ohne Hirten. Ein grosser Theil sind der Separatisten Nachfolger geworden.

4) Endlich habe vorm Heiland eine herzliche Frage: Was mache ich mit meinen alten Bekannten? Mit der Sorte von Separirten, die von der gelindern Art sind? Soll ich länger so schweigen? Mir ist doch Barmherzigkeit widerfahren und sie sind noch in meinem Herzen, ich kann sie nicht wegwerfen. Von der rigidern Art rede ich nicht.

So viel ist mir vor dismal aufgefallen. Theures Geschwister, ich bin euer und des Heilandes und glaube Ihm, dass Er euch seinen Willen offenbaret, und mir einen proportionirten Plan durch eure Hände geben will. Seine Wunden sind jezo mein Factotum. Darinnen will mit Euch arbeiten und ausruhen.

Mein theurer Bruder Layritz sung mir A:o 1745 d. 3:ten Jan. folgendes:

»Wenn Roseen als neugebohren,
alt und eigenes ganz verlohren,
und von nichts als Blut mag sagen,
kann er's Zeugnis weiter tragen».

So viel kann jezo sagen: Nichts schmeckt mir so wohl als das Blut JEsu, und ich mag keines unbebluten Guts mehr. Es wird mir die Zeit lang, wenn ich was anderes höre.

Schliesslich, Mein liebster Papa, fällt mir ein um einen Segen der Gemeine zu bitten. Vor 1 Jahre wurde ich angenommen, und wiewohl ich spät komme, kann doch der Segen, der blutige Segen des Lammes und seiner vereinigten Diener alles einbringen, was ich versäumet habe.

Das theure Lösegeld bleibt mein höchstes Gut, und so ich gewürdiget werde selbiges zu verkündigen, solls mir eine Gnade seyn.

Ich küsse dem theuren Papa die Hand und bin

Heerendyk d. 15:ten Mai A:o 1746.

Sein und der theuren Gemeine
gehorsames Kind
Sven Roseen.

XIV

BREF

Bref.

1.

Till E. Benzelius d. y.[1]

Dat. Uppsala den $^{22}/_{7}$ 1728.

(LSB. Benz. brefs. XI n:o 44. Orig.)

Högwyrdige Herr D. och Biskop, Höggunstige Gynnare.

Tå iag för några dagar sen gaf mig ro, och besinnade mina omstendigheter och handlingar, befan iag mig hafwa skaml. förgätit *en* af plichterna mot Högwyrdiga Biskopen, neml. wid min ringa skrifftel. upwaktning gifwa mit tilstånd tilkenna. Dock hoppas iag, at denna tiden skal wara tiänligast at framkomma med saker af så ringa werde. Äfwen denna tiden hade iag tänkt anwenda til at sammanskrifwa et academiskt prof, min k. fa'r til wiljes; så framt icke et siukligt tilstånd afskurit mig det upsåtet. Nu förnimmer iag, at Guds reglor i naturen så wisl. och wel äro stadgade, at icke höfwes det de, menniskio-wordslöshet til wiljes, skulle rubbas och ändras.

Intet illa menar iag sagt wara: Ἐπιμελεῖσθαι δεῖ σώματος καὶ ψυχῆς ἁρμονίας ἕνεκα... Ty hade iag effterkommit detta guldwichtiga utspråket, så hade iag warit i stånd at lyda min k. fa'r och wara mina welgynnare, kan ske, til nöje. Wid opponerande sistledna termin halp mig mycke le grande principe de besoin d'une raison suffisante (som uphofsmannen Baron von Leibnitz kallade det), hwarföre iag ock fattade lust dertil och utwalde det til et ämne, hälst som iag ei wet någon derom i Swerige disputerat, ei heller i Tyskland — sålunda, som iag gerna wille hafwat — utom hwad Leibnitz sielf, Wolffen och Bulffinger i sina skrifter kringströdt. Detta med sina fruchtsamma consectarier

[1] Af denne påtecknadt: bes[waradt] 11 Nov.

wille iag gerna sammanfatta i en god mathematisk ordning, fast iag än derigenom förtungar arbetet dubbelt. Genom Guds welsignelse har iag önskel. fortkommit denna lilla tiden, iag hafft ro. Men nu är iag aldeles afrådder från läsning öfwer rötemånen, förutan hwad disciplarna widkommer; tänker dock något smått deremillan, och tar mig den stora dristigheten at begära, iag på görl. sett motte få veta, om något denna materien angående är afhandlat i Högw. Biskopens brefwäxling med Baron Leibniz.

Welborne Prof. Rudbeck har öfwertalt mig at nu begynna (iag kan tenka såsom en amanuensis, kan iag orka mer, så skal iag biuda til) at hielpa honom wid sit Lexicon Asiae et Europae harmonicum. Jag tog emot det til den ändan, at iag motte komma in med en så widtberömd Herres principier och grundsatser. 60 dahl. silf. m. skal iag få om åhret, 3 timm. om dag[en]. O, at iag wore i stånd at slippa förnöta dessa dyrbara ungdoms-åhren med conditioner, som iag dock elies anser som pröfwe-stenar af ens trohet. För ostadighets lasten och at ei nödsaka min werd til sina söners skada omväxla, är iag ännu qwar wid denna condition. Nu tyckes mig, at den äldre ei mycke skal behöfwa en privat-informator. Ty latin explicerar, talar och skrifwer han temmelig wel. N. T. förstår han ock wackert. Ebreiska har han läsit et åhr, geographien, hist. univers. och tyska nödtorftel. Herr Magist. Celsii (rigoureusa) Arithmetica gingo de igenom och practiserade Logiqven så, at den äldre se'n wid Weidleri Geometrie anklagade bewisen för deras slakhet, hwilken hans wakra öfnings smak fägnade mig hierteligen. Men huru lenge wil iag uphålla Högwyrdiga Biskopen med mina små-saker. Jag önskar slutel., at Högsta Guden med all welgång werdes welsigna Högwyrdiga Biskopen och Hans dyra embete och förblifwer med all wyrdnad

Upsal d. 22 Iulii 1728.

Högwyrdige Herr Biskopens
ödmiukaste t[iena]re och trägne förebediare
S. Rosén.

P. S. Om iag tordes bedia Högw. Biskopen min ödmiukel.-taksamma helsning til Herrar Magg. Montin, Liung, Wassenius och Hilleström! Then förnäma herren och frikostiga gynnaren kan iag ei wel wisa min tacksamhet emot, mädan han ännu mot min önskan är mig okänd.

2.

Till Erik Benzelius d. y.

Dat. Långbro den $^{13}/_{10}$ 1729.

(LSB. Benz. Brefs. XI n:o 96. Orig.)

Högwyrdige Fader och Biskop, Höggunstige Befordrare.

Effter Högwyrdiga Herr Biskopens höggunstiga råd och befallning (som iag undfick den 30 Dec. 1728), lemnade iag strax det så kallada principium rationis sufficientis tillika med andra metaphysiska studier, som iag ock strax i början af Januarii månad hade den åhran at beretta. Men sedan iag inemot $^{3}/_{4}$ åhr hwilat mig från efftertänksamma studier, begynte iag med friska kraffter at söka generala bewis på denna så wel gamla som otroliga satsen: Nullam rem esse omnibus rebus talem, qualis sit res alia (orden äro Tullii). De härliga corollaria, som både til theorien och praxin deraf kunna härledas, synas göra detta παράδοξον werdigt at förswaras wid en academie. Herr Professor Alstrin har ock lofwat sitt praesidium derför. Nu som det wore mot min plicht och skyldighet at werkställa et sådant upsåt utan Högwyrdiga Herr Biskopens bifall och tilstånd, så tager iag mig den dristigheten at i ödmiukhet förfråga, om detta mit företagande af Högwyrdige Fadren approberas och gillas? Tilförena har iag ei tords nämna något härom, emädan iag ei warit försäkrad om at kunna gå i land dermed. En owanlig storm (från nord-wäst) har farit häröfwer och både på trä och menniskior förorsakat åtskilliga effecter effter deras skiljachtiga constitution och beskaffenhet. Sålunda är bemelte satz (fastän beklageligen, dock) demonstrative stadfästad och sannad. Jag förmodar mig gå säkrast på medelwägen och hwarkan statuera res solo numero discrepantes; ei heller at alla äro essentiae vel speciei diversae, som scholastici, Thomas och Thomasius etc. sagt om rebus immaterialibus.

Jag afwaktar i ödmiukhet, hwad swar Högwyrdige Herr Biskopen täckes lemna åt denna brefdragaren, min lilla bror, och förblifwer med all tilgifwenhet

Longbro ($^{3}/_{4}$ mihl från Stockholm) den 13 Octob. 1729.

Högwyrdige Fadrens och Biskopens
min Höggunstige Befordrares
ödmiukaste client och tiena[re]
Sven Rosenius.

3.

Till Erik Benzelius d. y.[1]

Dat. Långbro den $^{27}/_{4}$ 1730.

(LSB. Benz. brefs. XI n:o 116. Orig.)

Högwyrdige Herr Biskop och Fader i Christo.

Guds hemliga domar hafwa så länge tuchtat mig, tils iag sidstleden November kom til någon början af bettring. Dock finner iag mig ännu intet i hans rike trogen och stadig. Fördenskul wil iag för Högw. Biskopen bekänna, hwad iag hos honom och mot hans förmaning syndat hafwer. En gång dristade iag mig tala om interpretatione demonstrativa, och när Högw. Fadren sade, at den Helige Ande gier öfwertygelse nog, wardt iag wäl skamröd, men blef dock qwar i min practiska gudlöshet, som iag då war kommen i. Twert om sökte iag mit goda i studier, som wäl aldrig kunnat mätta mig, men oförmerkt fördt mig i högmod, ja, så aldeles, at iag under bedrägeligit skien förachtade, hwad iag förr af Gud begärt, och wille blifwa stor. Nu är iag hwarken werd, ei heller skickelig at wara min Jesu ringaste tienare. Jag wet ock intet, om i detta stycket gifwes rum til ändring (Ebr. XII: 17). Ei heller törs iag för min diupa egenhet skul begärat, utan genom samma min Jesu goda Anda, den iag försakat, beder iag om nåd, at iag nedgrafwit det bästa pundet och missbrukat de andra.

Detta hafwer iag nu bekänt och tror (1 Cor. XI: 31), at något hinder är af wägen samt önskar, at ingen annan måtte råka i mina wägar! Sålunda warde min falska winning en förbannelse, och ingen tale wäl om dessa synda-snaror! Amen. Jag förblifwer i Guds nåd

Longbro den 27 Apr. 1730. Högwyrdige Herr Biskopens
ödmiukaste tienare
S. Rosenius.

[P. S.] I dag dödde Herr Gen. Maj. Stael von Hollstein, sedan hans begge bröder gått, den ene några månader föruth, den andre några wekor.

[1] Af denne påtecknadt: bes[waradt] 26 Oct.

4.

Till Erik Benzelius d. y.

Dat. Sexdräga den 17/6 1732.

(LSB. Benz. brefs. XIII n:o 41. Orig.)

Reverendissimo Domino Episcopo Doct. Erico Benzelio.
[Salutem in Christo sempiternam!

Ni Servator O. M., qui mortuus quidem fuit, nunc autem victor vivit (Ap[oc.] 1: 19), specialem mei curam gessisset, multis mortibus me ipse tradidissem.

Ejus autem manus, ubique locorum omnipotentes, me exulem Patriae Patrique reddiderunt salvum et incolumem, Tibique, Parens reverendissime, quasi redivivum sistunt.

Consiliorum pariter ac beneficiorum memoriam fructusque mecum in pelago (vel apud Livonos) periisse, si ad Te fama status mei pervenit, cogitare potuisti; nunc autem, postquam imbecillitatem meam et miseriam naturalem quodammodo expertus sum, aliisque innotuit, me quem extulerant, nihil esse, nunc (inquam) spero fore, ut Numen O. M. pro more suo sanctissimo (1 Cor. 1: 29) me aliquid fieri jubeat. Ei enim soli gloria est tribuenda, quod ni fiat, malo nihil manere.

Mense Aprili A. 1731 incidi in Ex: 32: 10, et interpellavi apud Deum pro urbe nostra principe (cujus excidium verebar), signum exposcens, quo monerentur incolae, si vel sacco induto mihi necesse foret ad frugem bonam revocare cives. Mense Iunio et Iulio per vigilias, jejunia et alias exercitationes fere monachales scriptaque eremitarum etc. eo tandem imbecillitatis deveni, ut vestitu rustico amictus Holmiae sine munere (dimissis Lundam discipulis) degerem, usque dum (d. 10 Sept.) sors me Rigam transferret. Ubi post angores miris modis sanitati restitutus Nobiliss. Senat. Vegesackii liberos informavi. Inde autem a parentibus revocatus, mari balthico trajecto, mense Majo A. Curr. (1732) domum me per Sialandiam et Scaniam contuli.

Est inter alios civit. Rig. Pastores de me bene meritus rever. Hauman, qui a fide dignis Regni Su[eciae] clericis responsum desiderat,

cui contra adversarios suos innitatur. Igitur, si Deus Tibi tantum otii facit, Episcope reverendissime, devotissime rogo, digneris per Amanuensem Tuum ad X has quaestiunculas, mihi ab Haumanno commissas, respondere. Adauge sic, Maecenas Optime, Tua in me officia, nec permitte, tam commodam occasionem, Fautori meo inserviendi, sine fructu praeterire; alias enim vereor, ut reverendo simul et dilectissimo Haumanno (praecipue quod ad ult. quaest.) gratificari possim.

Quod superest, nescio, qua ratione gratam mentem Tibi, reverendissime Pater, declarem. Vota itaque mea Tuis subjungo (videlicet infans simul cum parente Regem sollicitant) Patrem spirituum (καὶ πάσης πατριᾶς) obsecrans, dignetur Te, ceu ramum frugiferum, in Servatoris nostri gloriam, et plurimorum usus, purgatum olei succique plenum servare! Ita fiet!

Dabam Sexdraegâ, d. XV Cal. Quinct. A. O. R. MDCCXXXII.

Reverendissimi Nominis Tui
cultor devotissimus
Sveno Rosenius.

5.

Till C. H. Grundelstierna.

Dat. Sexdräga den 4 Sept. 1732.

(KB. Autografsaml., Br. fr. S. Rosén. Afskr.[1])

Immanú El!

Förr än jag reste från Riga och sedan jag kom hem, skref jag wäl til Hr Grundelstierna och Hr Strokirk, men wiste icke, at Hr Grundelstierna lidit förtret för mitt afresande skull, förrän Hr Biskopp Jacob Benzelius sade mig det.

Jag gjorde illa, at jag tog den zedelen af Hr Grundelstierna och intet hölt mig wid Gud allena, troliga förnögd med hans skickelse; dock hafwer Gud redan gjordt wäl och räddat en själ.

I den Reineccii ebr. och graekiska bibelen, som Hr Grundelstierna köpt i Halle och lemnade mig, stå i brädden wid Apoc. 22: 15—19 versarne dessa orden, med rödt bläck skrifne på präntewis: »Är jag lika från tig wildfahren — jag komer igän. Jesu, min Frälsare, warkunna tig öfwer mig!»

---

[1] Å hvilken afskrifvaren antecknat: *Til Hr Carl Henr. Grundelstierna.*

Herren Jesus ware prisad, som ropat mig och upwäckt i mig begär efter sig at med upriktighet komma igän och i honom söka och anamma helgelse och salighet. Han gifwe redlig beständighet och kyskhet at helre än en gång warda narr och gå i fängelse med Joseph än bohla med werlden.

I fredags predikade jag med mer kraft och oftare nådes-anblåsningar än förra gången (den 3 böned.) och hade stilla fred i hjertat, då jag slutat; jemwäl då jag talte om Salzburgarna, för hwilka collect skulle samlas.

I lären wäl bedit för mig, käre wänner, ty bören I ock få prisa Guds fria nåd. Ja, fri är hon, ty för soml. catechumeni, som min k. far befaller mig förhöra, är jag kall och snart stum, för andra åter öfwerflödande. Den 13 Sept., om Gud wil, skal jag wäl på min k. fars befallning wara i Göteborg och opponera extraordinarie. Innehållet af min opposition lärer blifwa Sirac. 15: 9.

Herren Jesus stånde up, förströ sina fiender, gifwe arbetsamma och wisa byggningsmän, at honom måtte tempel byggas i ödelagda själar. Ja, af barmhertighet wärdes han reparera dem, som lidit skada.

Medan jag warit borta, så hafwa min k. fars åhörare reparerat stenkyrkorna, byggt up det nedfallna, refwit håhl på södre wäggen, at de med fler och större fönster måtte få mer ljus.

Hälser alla Guds barn, isynnerhet Friedrich — — — en skrifw[er.]

Jag förblifwer

Wälborne Hr Grundelstiernas
tjenstskyldigste tjenare
Sven Rosen.

Sexdräga d. 4 Sept[t]. å[r] 1732.

6.

Till Jakob Benzelius

Dat. Mjöbäck den 23/10 1732.

(KB. Engestr. Saml. Br. till Jac. Benzelius. Orig.)

Högwyrdige och Höglärde Herr Biskop.

Ibland andra goda råd, som Ed. Faderl. Högwyrdighet täckts gifwa mig, wördar jag nu med ödmiukast tacksäjelse besynnerl. thet, at jag skal läsa Chemnitii Locos Communes. Sedan jag effter

hemmkåmsten från Giötheborg wardt (på m. k. morbrors P. Lindmans begäran) hitflyttader, begynte jag med denna October at läsa Chemn[itii] tract. de Coena Domini, then jag med god satisfaction läsit de stunder, jag för information hafft lediga, och slutade i dag. Besynnerl. på de ställen, derest han afhandlat dicta h. l. classica, hafwer jag funnit et pabulum animae (ut ita dicam). Som det ock tilförena warit mit begär at få en theologie, som demonstrerades genom wiss och owikelig exegesin, men som jag ingen sådan fick, ty satte jag mig före i Upsala at läsa ei allena språken utan ock logica och andra adminicula exegetices externa, Lamy, L'art de parler och mathesin, at jag dock ändtel. måtte ernå en hermeneutica demonstrativa. Men som jag stod i denna widlyfftigheten, förde Gud mig genom allahanda tuchtningar A. 1729 til erkänsla af min dödelighet och at jag ännu ei wore skickelig til at dö. Effter den tiden slogs mit höga förslag neder och war mig om tröst stor ängslan. Då tog jag gerna mot et enfaldigt språk och lät demonstrationer och raisonnementer fara, allena Guds anda motte föra mig i erfarenhet och possession (ex. gr.)af Rom. V: 1 etc.

Nu, om thet icke är Ed. Fad. Högw. emot, så wil jag fortfara i Chemnitio och begynna then följande tr. de Unione personali, låtandes disqvisition de theologia irregeniti hwila så länge. Hos min k. far predikade jag d. 3 och 4 böned. och intet mehr, effter Högw. Biskopens permission lydde så. Nu som k. morbror Lindman bad mig hielpa sig i des siuklighet, gaf jag tillkänna, at jag ei hade låf dertil; annars wille gierna effter min skyldighet lyda och wara honom til wiljes.

Jag önskar Ed. Fad. Högwyrdighet nåd och kraffter til sit dyra embete och förblifwer med skyldigsta wyrdnad

Mjöbäck d. 23 Oct. 1732. Högwyrdige Herr Biskopens
ödmjukaste tienare
Sven Rosén.

7

Till C. H. Grundelstierna.[1]

Dat. Sexdräga den $^{2}/_{1}$ 1733.

(KB. Autografsaml. Br. fr. S. Rosén. Afskr.)

Herren, som gör all ting ny, utrote all gammal kötsens styggelse, orenhet, skrymteri, list [och] afwund och förnye sit namns kraft i wåra safftlösa själar til evangelisk styrka och beständig upriktighet!

Wälborne Hr Grundelstiernas bref af d. 7 Nov. ankom til Miöbeck om Thommesmässa. Och som nu lärer förmodeligen wara [u]plysning kommit i den til döden dömda jungfruns sak, så beder jag tjenstel[igen] at få widare underrättelse derom, i synnerhet öfwer dessa orden: »Hon har stort ljus i andarnas historia», — om det så är som i Glüsings Historia der Altväter, hwaräst talas om en, som wiste djeflarnas åtskilliga arter (species et differentias caracteristicas)[2].

At Hr Grundelstier[na] gifwer efter, hwad jag är skyldig, anser jag ock såsom en Guds skickelse. Ty hade jag skolat betalt, så hade wäl den gode Fadren gifwit mig så många pengar, men nu har jag

---

[1] Å afskriften är af samtida hand antecknadt: »Til Carl. Henr. Grundelstierna.»

[2] Åsyftar den på sin tid uppseendeväckande rättegången mot en helbregdagörerska Catharina Fagerberg. Själf uppenbart hysterisk (Jfr J. Collanders ber. i N. 1897) sökte hon bota sjuka genom att medelst bön m. m. utdrifva ur dem de förmenta, sjukdomen orsakande, onda andarna och anlitades af många. Angifven af prosten E. Fors i Nyköping (Tessin och Tessiniana s. 315) rannsakades hon jämte sina anlitare dels vid Jönåkers häradsrätt i Södermanland, dels vid Östkinds i Östergötland. Den senare fann henne skyldig till crimen laesae Majestatis Divinae och hänsköt målet till Göta hofrätt. Vid sin pröfning af Jönåkersrättens rannsakning frikände Svea hofrätt Fagerberg den $^{12}/_{2}$ 1733 och stadfäste äfven underrättens frikännelse af hennes anlitare. (Utslaget tryckt i E. Ekholms Svenska kyrkohandlingar, Sthlm 1770 s. 25. Likaså i Geistliche Fama XIII, 1734 s. 98 f. Ett bref om F. från Stockholm den $^{27}/_{12}$ 1732 ibid. X s. 118). Göta hofrätt frikände äfvenledes F:s anlitare i Östergötland från ådömda fängelse- och kyrkostraff (Göta hofrätts Arkiv, Jönköping, »Protocoller uti Criminalmål» den $^{12}/_{12}$ 1732 och $^{20}/_{2}$ 1733). Till F:s frikännelse bidrog väsentligen Erik Tolstadii af Svea hofrätt infordrade, synnerligen intressanta, yttrande i saken. (Tryckt i form af referat i Geistliche Fama XIII s. 102 f.)

ingen inkomst haft, och ingen har jag sökt. Föda och kläder har jag. The pengar, som Hr Grundelst[ierna] gifwit mig, woro af Guds försyn noga afmätta, ty just då de tröto, fick jag andra i stället och för intet.

Från Hr Strokirk och Sahlner fick jag bref i Nov., men har ännu ingen wisshet at swara derpå. Jag tackar i medlertid och hälsar dem hjerteliga. Ännu har jag ej haft nödigt försäkran i den saken; hoppas doch nu, tå tiden kommer, at Jesus skal blifwa mit ljus och min wäg.

Jag tackar (I gören wäl så med samtel[ige] käre wänner, som bedit för mig) och prisar min nådige och kärleksrike Frälsare för sin lockande (ja som en höna glockande) röst som han genom mig owärdig lät höras sistleden Stephani och Menlösa barns dag, tå han med kraft och ömt medlidande och himmelsk försmak upfylte mit hjerta at derur predika bettring för Miöbecks församlingar. Jag märkte, at ock mina cousiner, min mosters döttrar, woro rörda, och jag har sedan haft innerlig känning, at Gud intet lärer släppa dem. Beder ock för dem, som hittils intet wetat något bettre, at de måge inkomma i det rena och uplifwande ljuset.

Då jag kom hit at predika Nyårsdagen hade jag intet något sådant som i Mjöbeck.

Nu, min käre Jesus, gjör oss redelige för tig! Förnedra, uphöj och åter förnedra, allt efter tin wishet! Befrämja tin ähra och lär oss sanning! Gör oss willige med tig at lida!

»Fac ut possim demonstrare,
quam sit dulce te amare,
Tecum pati, Tecum flere,
Tecum semper congaudere»![1]

O, at jag häri må blifwa alla Guds barns och wälborne Hr Grundelstiernas trogne medtjenare

Sven Rosén.

Sexdraega d. 2 Jan. A:o 1733.

P. S. Här taltes om en probst i Nyköping, som af en fröken blifwit uptagen til dants och, tå han dantsat, satt sig, säjandes: Det står mig ännu en dants öfrig. Derpå hafwa hans fötter begynt skälfwa, och han sjelf strax derpå blifwit död.[2] Härom begär jag gärna widare underrättelse. Likaledes den andra prästens dotter

[1] Af Melanchton. Se A. Hardeland, Pastoraltheologi, Leipz. 1907, s. 257.
[2] Erik Fors dog »af slag» den 8/10 1732. N. Aurelius, Strengnäs Stifts Herda-Minne I, s. 364.

skolat kort derefter gå i kyrkan, men då hon klädt på sig klagat: »Jag blir så swett», och strax blifwit död. Jag önskar weta, om desse äro de, som anklagat den til döden dömda jungfrun och huru hennes dom aflupit i hofrätten.

P. S. Til wåren, om Gud wil, tänker öfwerste Isendorf resa til sit gods i Tyskland och med detsamma til Herrenhut. Tå hoppas jag få skrifwa til Johan Böhm, som jag blef bekant med i Riga. Helser alla Guds barn!

8.

Till C. H. Grundelstierna.[1]

Dat. Sexdräga den $^{4}/_{11}$ 1733.

(KB. Gjörwell, Saml. af bref, I n:o 33. Afskr.)

Jesus räcke tig handen, min käre Bror!

Tänkom på de förra dagar, hwad godt Gud oss tå gjort och kastom intet bort et godt samwet och frimodighet för Gud, som hafwer en stor lön (Ebr. 10: 32—39). Dragom oss icke undan, utan warom trogne och tålige til ändan (Ebr. 6: 10—12), winläggande oss therom, at wi måge ingå i roligheten (cap. 3 et 4). I sjungden ofta, k. Bror, för mig, Eder ringa tjenare: »Ringe recht»... Christus trones begynnare och fulbordare förnye i oss thet sinnet!

För min k. Brors bref, dat. d. 28 Febr., tackar jag skyldigast och wet nu intet betre at wisa någon tacksamhet med än genom innelykta transumt och hjertel. önskan til Gud, at han af sin nådes fulhet i Christo wärdes wälsigna det på Eder och andra k. syskons själar! Thet wardt mig besynnerliga märkeligit i en dröm d. 17 Nov. 1732, hwarom, der Gud så wil, en gång munteligen.

Den k. Madame Wulfin, Past. E. Ewalds svärmor, som oss thet innelykta öfwersänt, skrifwer sålunda, bland annat vackert:

»Er helfe mir erbitten, dass der liebreiche Heiland, der mich so oft in solchen Schmeltzofen wirft, nun 3 mahl dieses Jahr, dass er seinen Zweck an mir erreichen möchte, dass ich gereiniget, zubereitet und geheiliget werde, dem Bräutigam entgegen zu gehen. Das muss ich

---

[1] Enligt afskrifvarens anteckning: »Til Hr Carl Henr. Grundelstierna.»

doch meinem getreuen liebreichen Heiland zu Ehren melden: Seine überschwengliche Gnade, Liebe und Treue lässet er treulich blicken, schencket mir auch Gedult, also dass ich auch unter den heftigsten Schmerzen, Ihm zu Ehren sagen kan: Es gilt mir gleich, ob ich gesund oder krank bin, wenn ich nur des Herren bin. Er erhält mich auch allezeit munter im Geist, gelobet sey Jesus, dessen wir sind, denn es ist wahrlich alles seine erbarmende Liebe.»

Och länger neder: »Ach, dass wir immer, immer wachen und beten könten! Denn wenn wir ohne Unterlass beteten, so würden die Feinde keine Zeit kriegen sich zu conjungiren und zu verstärken oder uns nicht viel Abbruch thun können». Es hat schon ein vornehmer Prediger gesagt, »er fürchte, dass die Schande der Prediger wird in unserer Zeit aufgedekt werden». Der getreue Heiland schenke uns nur die rechte Treue und vermehre uns den Glauben, so wird der Feind wider uns wenig ausrichten. Muss es schon durchs Enge und Gedränge und viel Leiden gehen, schadet nichts, wenn nur die Ehre unsers liebreichen Heilandes und sein Reich mag ausgebreitet werden. Ihn lassen wir walten.

Fendrich Langhorn auf Christiansö bei Bornholm stehet in rechtem Ernst u. Treue und ist zugleich munter. Er hat alda mehr Segen als viele (auch fromme) Prediger nicht haben. Wir haben öfters erweckliche und erfreuliche Nachrichten von ihm, wie diese und jene bekehret worden sind, samt von ihrem Wachsthum, dass man recht schliessen muss, [dass] die vor $^1/_2$ Jahr das Wort der Wahrheit und Gnaden angenommen, schon Jünglinge sind, stark den Bösewicht zu überwinden.»

Wid slutet påminner hon om thet brefwet, som hon skickade med mig sistl. år til Mad. Avelen, therpå hon intet svar fått och wet sålunda icke, om thet är framkommit eller ej? Om än M. Avelen wille skrifwa på swänska, så är dock någon af bröderna i Kjöpenhamn (til ex. Christian Hindricsson bakare), som förstår't wäl. Jag beder mycket hälsa den k. Mad. Avelen och Lexelia och alla, som i deras hus åstunda Jesu rike, som icke är af denna wärdene.

Kunde k. Bror oförmärkt få weta, om min broder Nils Rosen betalte them för mig, såge jag thet gerna, at jag måtte i något wisa min tacksamhet mot the k. wännerna. Både dessom och androm wännom i Stockholm önskar jag welsignelse i Zephaniæ tredje cap., som är rätt applicabelt til staden och inwånarena, både onda och goda, och til tiden, som är ock förestår. Christus fägne them, som

wänta efter honom och låte dem glädjas af hans Advent och närwaro! Den k. Strokircks bref, som jag fik d. 7 Juni, kommer jag mig än ej at beswara. Eftertänkelige äro desse orden: Jag lemnar til den gode Guden at förklara Eder sin wilja, då den k. Guden ju mer lärer gifwa både nåd och förmåga at skrifwa och tala til hwar annars upbyggelse i Herranom. Detta förhoppade jag i sommars. Men ske Guds wilja! Herren gjöre mig upriktig och hörsam, så blir jag wäl bewarad. Jag förstår intet min wäg (Es. 42: 16). Ännu har Gud så förebygt inne och ute, at ingen theologie är läsen, icke heller påstår m. k. fader, at jag skulle prästwigas. — Alla Helgonadag war jag på Örby och fik wederqweckelse af den nåd, som nyl[igen] är gifwen åt en liten fröken Margaretha (på 11 året), hwilken efter alfwarlig syndasorg och bettrings arbete kommit til Jesum och blifwit så innerl. wederqwekt af hans osägeliga kärlek, at hon öfwerflödat til hans pris och andras upwäckelse. Hon ligger sjuk. Om k. Bror ser det nyttigt at berätta om Hrr Christoffersönerna, så är jag helt okunnig, förutan bara rygtet om dem. Helser de syskonen, som Gud eder tilställer. Jag önskar wara en lefwande medlem.

Sexdräga d. 4 Nov. 1733.

Sven Rosén.

9.

Till församlingen i Herrnhut.

Dat. Sexdraega den $^{24}/_{11}$ 1733.

(ABUH. R. 19. F. 2 a. Orig.)

An die Christ-liebende Gemeinde zu Herrenhut ohnweit Berthelsdorf in der Lausnitz.

Du lieber und heiliger Vater in Christo, lass deinen Geist ausfliessen Dir zum lobe, dass Er uns auch wieder in Dich einziehe! Amen. Mein Gott ist mir süss geworden! Mein Heyland hat mich frey gemacht. Der Tröster macht mir Muth und rufet Abba!

Das berichte besonders Euch, geliebter Bruder Johan Böhm, den ich bey P. Heling in Riga kennen lernete, und Euch, Ihr Brü-

der Andreas Grasman und Christian Stach, die Ihr von Wollmar an mir schriebet A:o 1732, auch der gesamten theuren Gemeynde zu Herrenhuth, von der ich schon A. 1730 (vom lieben C. H. Grundelstierna) viel Guthes gehöret.

Auf Erinnerung des lieben Joh. Böhms berichtete A. 1731 von meinem Zustande in Stockholm, wie ich die Kleiderreformation angenommen und im Bauernhabit um des Gewissens willen nach Riga gesegelt. Ich zweifele nicht, Brüder, Ihr werdet ja oft für mich schwachen gebethet haben. Meine arme Fürbitte sehe ich an als ein Echo der Eurigen. Darum ist es billich, dass Ihr eurem Gott dancket für die Erhörung eures Gebeths! Wie der gedultige Hohepriester Jesus Christus mich schwachen in Riga aufnahm wisset Ihr drey.

A:o 1732 d. 30 Apr. st. v. segelte von Riga und kam durch die gute Führung Gottes nach Kopenhagen den 9 Maji. Da behielten mich die liebreiche Brüder einen Monath, ob ich gleich auf der Heimreise war. Da hatte tägliche Erbauung. Besonders nenne ich Mad. Wulff und Quastin, Pastor Bluhme und TrauGott Immanuel Jerichovius, dessen Gespräch der Herr absonderlich segnete zum evangelischen Glauben auf den Herren Jesum.

Den 11 Jun. kam nach Hause und ward gleich vom Bischoffe nach Gothenburg gefordert als Pietist. Und obgleich in etlichen Dingen cassiret ward, hat doch der allregierende Heyland mir eine Thür geöffnet in 12 Kirchen, da ich als Studiosus Theol. bisher geprediget, am meisten aber hier in Sexdraega, nachdem mein lieber Vater (der Pastor oder Dorf-Priester) verwichen 8 jun. a. c. am Stein kranck gewesen.

Etliche cousines und Bauer-Leute haben die Kraft des Worts angenommen. Bey Besuchung der Kranken habe viele Gnadenkrafft und Trost für mich und sie erlanget. Die Discipeln sind fast alle gerührt, noch aber sehe keine Beständigkeit. Selber bin ich begnädiget mit heilsamer Züchtigung und evangelischem Trost und Erqwickungen. Ich preise und verehre meinen Herren, weilen Er so heilig ist und keiner Sünde schmeichelt, sondern alle Teuffelswercke hasset und zerstöret.

Die Welt und Lästerer haben noch nichts vermocht. Zu Gothenburg u. Uddewalla etc. sind etl. Brüder, durch deren Fürbitte u. Ermahnung ich gesterket worden. Nahe hiebey (3 Meile) auf Örby ist ein lieber Obrist Joh. Christoph. von Issendorff u. seine theure Frau Reutern, von deren Umgang u. Gemeinschaft ich viele Erqwickung gehabt, da ich zuweilen ausgeschöpfet worden durch

viel Predigen und Catechisiren. Die ewige Liebe wirds Ihnen u. allen vorigen Wohlthätern nicht unbelohnt lassen (Luc. 6: 38 »Gebet, so» etc.).

Von zukünftigen was zu gedenken, habe zwar keine starke Gewissheit. Doch melde nur, dass vom 17 Sept. A. 1731, da nach Riga segelte, ich etliche Träume gehabt, die genau erfüllet sind. Etliche stehen noch vor, als (in Aug. A. 1732) dass ich muste nach Sina [=China] und (d. 14 Maji A. 1733), dass ich schon in Sina wäre, mit gewissen Umständen. Auch von einem Todesurtheil u. Gefängniss hernach, aber undeutlicher. Der Herr meines Lebens, der ein Gott ist des Himmels u. der Erden, auch Herr von Schweden u. Sina, lasse mich nur sein Knecht u. Eigenthum bleiben!

In diesem Nov. Monath besonders habe ich unwerthes Kind empfunden, wie das Höchste Guth den Geist so gar sättigen kan u. alle Begierde seligst stillen.

Brüder, habt Ihr Gott, so habt ihr genug! Behaltet Ihn und bleibet in der Liebe! Amen.

Sexdraega (2 Meil von der Stadt
Borås in Schweden, Westgotland) d.
24 Nov. st. v. A. 1733

Sven Rosén.

P. S. Der geliebte Bruder J. Böhm wird wol beständig seyn in der Liebe Jesu? Ich erinnere mich und ihn der Worte Act. 20: 24, Apoc. 12: 11, daraus er mit mir betete A. 1731 auf der Weide ausser Jacobs Pforte in Riga. Der Brüder A. Grasmans u. Chr. Stachs werthen Brief (dat. Wolmar d. 10 Apr. A. 1732) habe ich in meinem Nahmenbuch abgecopiiret.

Ihr Kinder des Höchsten, lobet Gott mit Freuden!

»Von Gott kommt mir ein Freudenschein,
wenn Du mit deinen Engelein
mich freundlich thust anblicken.
O, Herr Jesu, mein trautes Guth» etc.

So geschiehet es würklich mir auch, aus Gnaden!

Darum dancket Gott, bis wir beym Herren einander sehen werden. Dort wird es besser klingen. Amen. Hallelujah!

10.

Till J. Nitschmann.

Dat. Stockholm den $^{10}/_{8}$ 1736.

(ABUH. R. 19. F. 2 a. Orig.)

Dennoch ist Gott dem Israel gut,
denen die reines Herzens sind. Ps. 73: 1.

Lieber Bruder Nitschman.

Ich danke freundlich vor dein Schreiben, welches Bruder Gert Hansen mitbrachte. Du fühlest deine Armuth und wartest auf die Erlösung in Christo.

So ists auch mit mir. Zuweilen werde über dis irdische oder sinnliche zum himmlischen und geistlichen erhoben oder eingezogen und schmecke wie selig es wäre, von allen Banden frey u. ledig zu seyn. Darnach muss mein Elend fühlen und bin nun müde und beladen, erwarte aber der Gnade und Kraft des Todes Christi zu meiner Befreyung und Entledigung, welches in der Stille und innerlichen Sehnsucht geschieht. Und ich glaube, das allmächtige Haupt wird sein schwaches Glied nicht immer in diesen Banden des Todes stecken lassen (Mich. 2: 13, Ebr. 5: 7, 9; Cap. 10: 36, 20, 22; Eph. 5: 30). Zuweilen sincke ich nieder, als wäre mir nimmer keine Gnade widerfahren, zuweilen werde hinwieder so gestärket durch den Frieden meines Gottes, dass ich frölich singe: Der Weg des Herrn ist des Einfältigen Stärke und des Aufrichtigen Trotz wider alle Trauergeister (Prov. X: 29).

Nun lieber Bruder, gedäncke meiner, wann dirs wohl gehet. Grüsse von mir den lieben Stach, der nun in Grönland, vormahls aber (nemlich Anno 1731 samt dem lieben A. Grassmann) in Wollmar war, da ich ihnen zuschrieb. Sage, dass ich glaube, so man redlich streite und mit Christo bis in den Todt gehet, so werde man kräftige Gaben überkommen, die zu gesegneter Bekehrung der Heyden nöthig seynd. Die Zeit sey nicht so ferne, da die Gaben (Ps. 68: 10: 19) reichlicher, aber nur getreuen Streitern ausgetheilet werden sollen.

Die von dir gegrüssete Freunde, lassen auch freundlich grüssen und wünschen, dass Christi vertrauliche Liebe alle Scheidewände durchbrechen und bis in die Himmel und fröliche Ewigkeit eindringen mögte.

Br. Melcher Ludwig Bluth wüsste gern, ob des lieben Oetingers sein Buch (dessen hier gedacht wurde) zu haben sey?

Grüsse von mir unwürdigen die lieben Brüder, so mich etwa kennen mögten, als Soeren Lintrup etc.

Der liebe C. M. von Strokirch ist nun nicht hie, sondern nach Westeråhs gereist, einigen Freunde zu Hülfe, die vors Consistorium citiret worden.

Nun, lieber Bruder, lasset uns beten, wachen und streiten, damit wir nicht, was wir erarbeitet haben, wiederum verlieren (2 Joh. 8). Und so ich bisweilen (wie du von dir schriebest) schwach und abgemattet werde, will doch hungern und dürsten nach dem herzerqwickenden Lebensbrod och Bluth Jesu Christi.

Darzu helfe Jesus selbst!

Stockholm den 10 Aug. A. 1736.

Dein schwaches Mitglied
Sven Rosén.

P. S. Die mitfolgende Nachricht von erweckten Kindern samt copien von ihren Briefen, schicke ich dir, lieber Bruder, zum Zeichen meiner Liebe, und zum Lobe Gottes, dessen Gnadenwerk allda erkannt wird. So Gradin von Stockholm und Segelken von Reval bey Euch sind, bitte sie zu grüssen.

11.

Till A. Hilleström.[1]

Dat. Stockholm den 26/12 1738.

(KB. Autografsaml., Br. fr. S. Rosén. Afskr.)

Levit. 25; Luc. 4: 19.

Genom Andans innerliga nådewerkning predike Jesus et saligt clangår i wåra själar, til wår rätta egendoms och frihets återställning!

Den wördnad och kärlek, som jag förr burit för Herr Domprobstens dyra själ och Guds nådewerk deri, lefwer ännu hos mig

[1] Enligt samtida anteckning å brefvet.

och gör, at jag förglömer den wanliga werldsliga äre-titelen, önskandes fast hällre, at Jesu kors må blifwa i tiden en ära för Herr Domprobsten samt alla dem, som smakat Christi evangelium (2 Joh. v. 8).

Det har fägnat mig hjerteliga, då jag här i Stockholm af Herr Domprobstens gamla bekanta hört talas om hans första nit i bön och oförskreckta mod til at bestraffa det onda; jemwäl ock, huru den förnäma och höglärda werlden reste sig at på sitt wis dämpa Jesu späda lif. Nu tyckes mig oförgripeligen (jag skrifwer upriktigt i kärlek och godt hopp), at, om Herr Domprobsten sedermera gått fort med alfware ur tro in i tro, så hade nu warit tid at bedja såsom en fullkomlig lem i Christo (πάτερ . . . δόξ[ασ]όν σου τὸν υἱόν. Joh. 17), om hoppets härliga stämpel eller den fulländade kampens kröning genom lidande (2 Tim. 4: 6, 7).

Min hjerteliga käre Herr Domprobst, tåhl ett kärleks ord! Haden I troligen följt Lammet efter i försakelse af det, som bordt försakas, redan hade solen gått upp och ledsagat Eder in i ljusets noga gemenskap.

Men nu står Eder dyrtköpta själ i gemenskap med den mörka werlden, som förjagar trogna Guds barn. Huru skulle en, som känner Lambet kunna samtycka til den swänska kyrkolagen. Se til exempel cap. 1, §§ 1, 2 och flera ställen. Huru skulle den, som förr wandrat efter Jesu fana, kunna sitta der de bespottare sitta. Til ex. Dr. Niehenck är ju en offentelig fiende mot Jesu lif och lemmar. Likfullt sitter min önskelige Herr Domprobst jemte honom i consistorio och emot Christi sinne hjelper til at förordna werldslige präster. Intet kan jag förstå, huru Herr Domprobsten skulle kunna tilwäxa i Christo, då han så drager i ok med de otrogna (2 Cor. 6: 14—18; Zach. 2: 7). Då jag besinnar deras tilstånd här i Stockholm och annorstädes, hwilka (efter mitt inseende) gått längst fram, så tyckes mig, at Guds œconomie med själar i wår tid går derpå ut, at den som wil fort, får intet uppehålla sig med Babels plåstrande (Jer. 51: 6, 9; Apoc. 18: 4, Es. 34: 8).

Märkeligit är, hwad i 1 Macc. 4: 42—45 står om de prester, som sig icke förorenat hade, utan blifwit beständiga i Guds lag, at de funno et godt råd, nämligen at de aldeles borde rifwa neder det oskjärade altaret, hwarpå afguden warit upsatter (1 Macc. 1: 57; 3: 45).

Den, som äter Lambet (Phil. 2: 5 seqq.), stärkes ock med des lejona-mod (1 Macc. 3: 4), så at han icke för menniskjo-bud, makt och lärdom låter Guds wilja och sanning trådas under fötterna. Det höfwes ock dem, som blifwit delaktige af Christi kongel. anda, at de

genom honom förholla sig manliga såsom Guds prester och leviter af Zadochs släkte (Ezech. 44: 15). Här til hjelpe Gud för sin Sons blod skull! Apoc. 12: 11.

Jag önskar Herr Domprobsten en innerlig helsa och ny genombrytande krafft. Sålunda hoppas jag förblifwa

en upriktig fastän ringa tjenare

Stockholm d. 26 Dec. 1738. Sven Rosén.

12.

Till A. Grassman.[1]

Dat. Stockholm den $^{20}/_{5}$ 1740.

(ABUH. R. 19. F. 2. Orig..)

Ich Sven Rosén danke wegen deiner Aufrichtigkeit, dass du herausgesagt, was in dir von uns gedacht wurde. Aber du hast unsern Sinn und Glauben nicht inne, denn ich glaube an Jesum, den gekreuzigten, wie ichs neulich dem lieben Ulric Biörn gezeiget, da ich mein Bekäntniss in königl. Hofgericht einlieferte den 16 Maji.

Jesus schaffe den wahren Frieden und führe den gantzen Streit aus zum Sieg! Nun ist mir die Zeit kurz. Mein letzter Brief ging nicht eigentlich aus auf die Frage von der Erlösung im Blute Jesu sondern auf die freye Würkung des H. Geistes, wie es um die stehe bey gutgemeinten Statuten. Dem Heylande Jesu und seinem Geiste empfohlen!

13.

Till Bengt Björn i Vesterås.[2]

Dat. Castenhof, Stockholm den $^{13}/_{2}$ 1741.

(N. 1980 b, s. 59 f. Afskr.)

Min gamla wänn!

Jesus gifwe, att I mågen blifwa rätteligen Benedictus!

I föllie af det I begiärten, der wi möttes i sommars wid Lilla Stäket, låter iag Eder och flera wänner weta, at iag i går, d. 12 Febr.,

---

[1] P. S. i Johan Krancks bref till A. Grassman, Stockholm den $^{20}/_{5}$ 1740.

[2] Enligt afskrifvarens anteckning: »Till Gullsmeden i Wä[sterå]hs, B. B.»

bittida hämtades i arreste på Castenhof och sedermehra tillsades at giöra mig resefärdig som snarast landwägs till Hellsingör. Lof, lof skie Gud! Hwad är iag, en död hund? Likfult giör Gud mig denna åhran at få lida liten smälek ock annat smått i werlden. I weten, at iag war en fatig gåsse, då wi blefwe bekanta i Riga, och nu har Gud warit osägeliga liberal några åhr tillbaka, på det I ju skohlen se, at Gud giöret för sitt nams skull och icke för min gärnings skull (1 Mos. 32).

Nu, min wänn, lärer näpligen skie, at wi fåm se hwarandra här i tiden. Skie Guds behag! Och I behöfwen icke underwisas af mig, utan iag önskar till kärligt afskied, at den innerliga smältningen, som arbetade i Eder 1731 och 1732, måtte winna sådan ren utgång, at I mågen blifwa ett heders kar. Hafwen I slumrat, kiäre bror, wakna och statt straxt up i Jesu namn, här är eij mehr tid at sofwa. O, Gud, giör nåd med oss och gif, at wi holla fort, ända i tin fulla förening! Önskade på

Castenhof d. 13 Feb[r]. 1741.

Eder sky[l]dige tiänare
S[ven] R[osén]

14.

Till C. L. m. fl. i Österbotten.[1]

Dat. Stockholm den $^{14}/_{2}$ 1741.

(KB. Autografsaml. Br. fr. S. Rosén. Afskr.)

Elskelige Guds wänner, alle I, som hållen Jesu tro!

Nu får jag til afskied berätta Eder, at jag af blåtta nåde är i osäijeliga glädie, oacktadt jag här på Castenhoff sitter innom jerngaller och har wackt utom jerndörren. Wisheten har följt mig owärdan i thetta fånga-huset. Guds dom och skickelse här med är i minom anda så fridsam och behagelig, att då min anda tilbedit Gud, har jag låtit min mun kyssa jerngallret såsom en præsent, heders skiänck och guldkedja, tilsänd af konungenom Jesu Christo åt en fattig Mardechai, som af wördnad för Gud icke welat gifwa menniskiom

[1] Enligt anteckning å afskriften i N. 1980 b, s. 57, så lydande: »Till C. L. och flera wenner i Ö[ster]bottn.»

guda heder. Jag är och befalter at wara snart resefärdig härifrån til lands flycktighet (Am. 1 cap.). Gud gifwe mig at siunga den gamla Simons wiso som ny: »Herre, nu låter tu titt nådehion fara i frid effter tit ord och gudomliga försyn, ty min ögon hafwa sedt tina salighet» (Luc. 2).

Elskelige i Herranom! Gud håller ord (Math. 5: 10, 11), lätt oss tillbedia honom (Ps. 45), lätt oss bruka nåden och så förblifwa trogne til ändan! Herren hielpe Eder uti alla edra frestelser! O, huru saligt blifwer oss en gång at få af Jesu höra thesse trösterika orden: »I ären de samma, som med mig blifwit i mina frestelser, jag gifwer eder riket såsom testamente».

»Jag war i häcktelse», sade Jesus, »och I kommen til mig då, kommer och nu I mins Faders wälsignade!» Math. 25; Luc. 22. »Gud räknar stiernorna och kallar them alla wid namn» (Ps. 147). O, at I alle, som kallade ären, måtten så härda ut (Apoc. 2: 28), at ingen saknas, då löfftet skal gå i klar fullbordan (Dan. 12), at wi »skola lysa såsom solar och stiernor». Bekiänne wi Jesum i trones ord och wandel, så bekänner och recommenderar han ock oss hoos sin Fader och h[eliga] englar. Amen. Hallelujah!

Stockh[olm] d. 14 Feb[r]. 1741. Ön[s]kar

Sven Rosén

15.

Till Christina Gode på Lejondal.[1]

Dat. Castenhof, Stockholm den $^{15}/_{2}$ 1741.

(N. 1980 b, s. 61 f. Afskr.)

Jesus, som begynt i Eder et godt wärk,
han släppe Eder aldrig, min kiära wenn!

Tack för all Eder benägenhet och tienst emot mig!

Herren, som lefwer altid närwarande, föröke sitt goda i Eder, at Eder siähl må förkofras i Jesu ödmiukhet, kiärlek, tåhlighet ock allehanda andeliga krafft-dygder, genom then Helige Andes nåde-wärkning! Gråt icke öfwer mig, ty himmelen är mig öpen, och kroppen

[1] Enligt afskrifvarens anteckning: »Till C. G. på L.»

får wähl, hwad Gud dömmer nyttigt. Guds dom och regering är mig nu så kiär at iag wähl må kyssa jerngallret, här iag sitter, ty Gud har skiänkt mig det såsom en pry[d]ning och guld-kädja. Tro ock det, min kära N. N., at om I en liten tid giören wåld på himmelriket (Matth. 11: 12), så öpnas himlarne och Jesus med sina englar och helgon blifwer Eder förtrogna wenn.

Salig, salig, salig then, som till brölops och nattward med Lambet här kallader är! Låt oss anwända flit at komma thit! Önskade i Stockholm på

Castenhoff d. 15 Febr. 1741.

S[ven] R[osén].

16.

Till Erik Nortun i Sala.[1]

Dat. Castenhof, Stockholm den $^{18}/_{2}$ 1741.

(N. 1980 b, s. 62 f. Afskr.)

Så förer Gud rätt underliga de sina.

Elskelige wänner!

Det fägnar mig på mina heders dagar här i aresten at äfwen nu få höra, huru Jesus benådar Eder med sin smälek.

»Tacker alla gudars Gud, ty hans mildhet är stor! Frukter Eder intet! Herren är med oss, och motståndarenas beskärm är halm för elden» (4 Mose. 14: 9; 2 C[h]ron. 13).

Desse högtids- och helge-dagarne äro frögde-dagar för S[imon] Ö[man], G[reta] U[tterbom] och mig. O, de mång 1000:de fridsönskni[n]gar, som fallit i min siähl af de många Jesu lemmarne, som biuda mig fara wähl i desse dagarne. Allt detta goda ware Gudi hemburit med wör[d]nad och taksäijelse. Eder mina wenner, som i förledne åhren låtit wåra utwärtes omständigheter komma Eder nära, Eder gifwe Jesus at finna barmhertighet när Gudi och rik hielp på strids dagen! Ebr. 4: 14, 16.

Den wähltahliga och krafftiga förspråkaren tahle för Eder både hos Gud och inför menniskiom! Rom. 8: 26, 27; Luc. 21: 14, 15. Wählsignad ware Gud, genom Jesum wår medlare, som

[1] Enligt afskrifvarens anteckning: »Till E. N. i Sal[a]».

hulpit så wida fullborda, hwad mig här i Swerje förelagt och tilldehlt war.

Wij äre lemmar hwar och en i sin dehl. Trädom jämt och modigt fram hwar man i sin led, så fåm wij en gång siunga Mosis (2 Mos. 15: 20) och Lamsens wisa (Joh. 17: 4, 6, 10), såsom wåre tapre föregångare giordt hafwa och i ewig glädje continuera skohla (Apoc. 15: 2, 3, 4) med alla helga englar (Apoc. 5). Hallelujah! Sörjom icke, bekymrens intet! Denna dagen är helig Gudi, wårom Herra. Nehem. 8: 10, 11.

S[ven] R[osén]

Castenhoff d. 16 Febr. 1741.

P. S. Min broder E. N., Eder siähl ware dyr aktad för Gud! Min wen E. R., war stark i Gud! Bror E., håll uth till ändan!

17.

Till trosvänner i Stockholm.

Dat. Södertelje den 4/3 1741.

(N. 1980 b, s. 13 f. Afskr.)

Elskeliga wenner!

Oansedt det intet är tekn till besynnerlig styrka at niuta tröst af Gud, har iag likwähl i dag kiändt såsom en kiär pålaga at för Eder berätta, huru Gud giör med oss på wägen.

Wij äre aldeles nöijde, fastän wår resa går långsamt. Wij williom icke fortare än Gud. I dag förde Gud oss från Brunna till Södertelje, 2 mihl. Under wägen war mitt hierta inlindat i kiärlek och så liufliga insänkt i det behageliga wesendet, så at icke allena jorden och wägen förswann, utan ock tankar, läsning och hörande weko såsom hinderliga undan för det snabba och krafftiga inre goda.

I weten wähl, huru man är till mods, då Gud hugswahlar. Jesus, öfwerste prästen, welsignar med krafft, han uplyser sitt ansichte öfwer oss och beter sig nådig, mild och wenlig. Hugswahlaren, den Heliga Anda, uplyfter sina kiära ögon och osäjeligen fägnande ansickte öfwer oss och gifwer oss frid. O, huru godt är detta Tabors hwilorum! Här äro wist englar i föllie på resan. Wi lära sådant behöfwa för wår

skröplighet skull. Jesus tahle för oss om sin utgång! Luc. 9: 31. Den kiära panten, den Helge Anda och söta hugswahlaren, försegle sin gudommeliga kärlek i oss, så at ingen död eller anfäck[t]ning må skillia oss från Guds willia!

Då klockan war 1/2 12 f. m. kommo wij hit till Södertelje. [Då] lät iag bror Tinerholm läsa fru Car. Aminoffs bref. När han då kom till hennes utlåtelse om Stockholm, som skiuter från sig det godt är, så runno tårarna så stora uhr hans ögon. Sådana tankar hafwa ännu intet warit hos mig, men nog har iag önskat, at Guds nåd må hwila öfwer de monga trogna i Swerge och at Guds tohlamod må beprisas öfwer de monga otrogna, som der finnas. På resan se wij NB menniskior och finne merkeliga, huru Gud icke lemnar sig obetygad på somliga. Herren giöre, hwad honom täckes! Han är Gud och iag ett fattigt creatur, som i Christo fått nåd at wara dehltagare med Eder i liuset. Hallelujah!

Sven Rosén

P. S. Jag har wähl orsak at bedia somliga wenner, at de icke stadna hos mig, utan se på Jesum, Guds Lamb, som borttager deras och mina synder. Likwähl har iag följt den böijelsen, som iag kändt till at förkunna Guds lof för hans folk.

Wi äre dertill satte, at Gud skall få lof ock tack för oss. Amen, skie altså!

Södertälje d. 4 Martii 1741 om afftonen.

18.

Till trosvänner i Stockholm.[1]

Dat. Köpenhamn $\frac{10}{21}$ 4 1741.

(N. 1980 b, s. 1 f. Afskr.)

Af Herranom ewigt elskade och inne i honom ewigt elskelige Jesu wenner och syskon! Joh. 15: 14, Matth. 12: 50.

Med wenners åtanka går det lika som med stiernornas upgång och nedergång. De äro wähl på himmelen, fastän stundom solen,

[1] Brefvet har i afskriften följande öfverskrift: »Den kiära Guds wennen Sven Rosens rese beskrifni[n]g, när han fick dom att resa uhr Swerjet, huru Gud då skickade med honom på wägen, det han sedan sände till sina wenner till Stockholm.»

stundom mohln skymmer undan dem. Stundom gå de i sitt fixa och jämna lopp neder under horisonten, NB på det de måge upgå för andra, ut surgant alibi. Skie i alt, som Gud will!

De första dagarne, då crono-skiutsen i Södermanland war så långsam, woro Stockholm[s] wennerna nära, stundom många tillsammans såsom wintergatan på himelen, stundom en och en i sänder, stundom insänktes iag i Guds frid och kiärlek, så at iag intet gaf a[c]ht på stiernorna. Tiden war mig intet lång, wägen icke ledsam, fastän stundom något kunnat frästa kött och blod, då man war et spectakel. Gud hafwe tack!

Sedan mötte och undfinge oss Nyköpings wennerna, hos hwilka wi, Tinnerholm och iag, wederqwicktes till siähl och kropp och blefwe sedan af dem beledsagade till Norköping. Det war mig kiärt at se, huru dessa kiära siählarna icke blygdes wid at föllia en arrestant på en wäg, däräst alla sågo på dem och förundrade sig. Jesus löne dem! 2 Tim. 1: 16, 17, 18.

I Norköping war antahlet större. Gud ware lofwat, som gifwer oss at i Christo kunna anse siählar såsom klenodier. »Wie offt erqwicket mich ein Hertz, das dich (Herr) und mich und alle Christen liebt!» Den myckna hugnaden, som iag hade där, blef mig litet saltad med en drägelig tanda-wärk, hwilket ock skiedde sedermehra här och der på resan. Af desse kiäre wenner följde oss 11 till antalet d. 14 Martij $2^1/_2$ mihl. NB Den fierdingsmannen, som där i början hotade Joh. Lindblad, at iag skulle få handklåfwarna på mig, om iag än hade galon på hatten, den blef sedan så miuk och ömhiertat om mig, at, då landshöfdinge-embetet wille inqvartera mig på slottet, han just med alfware yttrade sin medömkan. Det wille något kosta på at dö från desse Norköping[s] wennerna, men sedan iag warit litet ensam och offrat dem och mig Gudi, så gick det eij allena lätt, utan iag befann mig ock effter skilsmässan med dem uptagen i Guds frid. Ja, tack och lof ware Gudi ewinnerliga!

Sedan inföllo et par andra siählar i mit hierta. När iag fick se Linköping, påkom mig en bön, at dock Gud måtte få flera barn i den staden. Då iag framhades för landshöfdinge-embetet och en, som skref på passet, sade till mig i Hr. Borgmästarens närwaro: »När I nu, Rosén, sågen, at det skred till alfware, hwi gåfwen I icke något effter af Edert påstående» etc., då swarade iag med en Guds gåfwa: »Hade iag warit en sådan skiälm emot Gud, at iag för jordisk afsickt skull welat swinka eller efftergifwa något af Guds rätt, så wore iag icke wärd lefwa».

I Jönköping och där när fick iag råka eij allena min mohr, till någon andelig hugnad, utan ock de kiära wennerna, som bo der brede wid. Det ware giömdt i Gud, hwad godt oss der wederfors. Trofast är Herren, långt öfwer wår förmodan. Jag åstundar ännu såsom då at aldrig lemna mina wenner, utan iag får lemna dem i Jesu skiöte eller för hans fötter. Amen.

Den 26 Martii följde den kiära C. M. von Strok[irch] oss till första ombyte och skildes till kroppen från oss d. 27 . Sedermehra hände, att cronobetienterna följde oss några mihl i bygden afsides från landswägen. Nu war wähl detta tämmeliga beswärligt i så elaka wägar, men den lilla marchen och tröttheten förswan d. 28 Martii kl. 2, då wij kommo i en kiörkoby, därest mycke folk samlades at skåda dessa nya arrestanterna. Då ingafs mig et godt ord: Detta skier af Jesu styrelse, han har utgifwit sig för dem i döden och will gifwa dem af sinom Anda. Därpå följde de oss in i stugan och sedan wi siu[n]git: »Dyraste kiärlek, o Jesu, som flutit» etc.[1], fick iag krafft at tahla och förklara denna wisan. Folket gråt, och iag kände, at der woro några fridsens barn. Wi skildes ifrån dem med Ezech. 34: 16 och Ps. 23. Ännu wore wij borta från landswägen, och Gud förde oss till en förnähm person, derest wij blefwo från lördags affton till måndags mid[d]ag. Hwad owanlig lifskiälla, Gud der öpnade, wille han sielf försegla och bewara till ewinnerligt lif. Amen. Hallelujah! Höga Wis. 4: 12.

Änte[ligen] kommo wij till Lund d. 4 April och måste bort under affton-songen d. 5 ejusd. effter just[itiæ] borgmästarens ordres. Då wij skulle ut, påkom mig ett drygt arbete af mörka mackter (förut om dagen hade iag i frid skrifwit några bref), hwilket förswan, då et par studenter kommo ock tahlte wid oss et stycke utom staden. Sedan önskade iag, at Jesus dock måtte få något arf i Lund. Då iag kom till Malmö, fick iag höra, at han i Lund redan fått ärfwa någon.

I Malmö sattes iag d. 5 Aprill om afftonen hos högwackten i hederligit förwar och fick waka hela natten och skrifwa desto flera bref. Åth officerarna gaf iag några exemplar af Mad. Guions och de flera swenska tractaterna. Den 6 April wille lands secreteraren försända mig åt Ystad och Stralsund, men vice landshöfdingen och commendanten gaf ordres, at iag skulle till Köpenhamn. Intet pass fick iag, hvarken det gamla eller nytt, ty det sades: »Swerje förskiuter Eder».

---

[1] Sannolikt = Dyraste Jesu Guds kiärlek, som flutitt. N:o 4 i *Andeliga Wijsor om Hwargehanda Materier Och wid Åtskilliga Tillfällen.* S. l. et. a. Före 1733 enligt *J. W. Beckman, Swensk Psalmhistoria,* s. 1013.

Skieparen wille icke taga emot mig, »ty», sade han, »i Köpenhamn frågas nu strängt effter pass och 6.000 man skall gå uth, därföre fiskas effter löst folk». En dansk lieutenant stod när wid landshöfdingembetet, då N. N. talte om mig både gammalt och nytt, dickter och historier, imputationer till dryg gravation, och denna lieutenanten fohr öfwer förr än wij och wacktade på mig. Den 6 April war motwind. Därföre tillstadde commendanten, at iag fick hyra kammare, och en soldat med dragen wärja hölt wackt och följde med påskrufwad bajonet »zu guter Letzt»! Den senare natten kommo wenner till oss och berättade om mycken god rörelse, som är i och omkring den afsatta Pastor von Bergen.

Den 7 April seglade wij från Malmö och kommo kl. 2 e. m. till Köpenhamn. Under wägen gaf skieparen förslag på en nödlögn, huru iag skulle säija, at iag kommit med honom från Köpenhamn och bodde der. Men iag svarade: »Jag förtror mig Gudi, han giör[e], som honom täckes! Fader och fäders land öfwergifwer mig, men Herren uptager mig (Ps. 27). Jag will intet liuga». Kort därpå skulle wij stiga i en mindre båth och officerare wäntade på bron, men Gud giordet, at de de gingo in i wackten, därest passen upwisas, och iag marcherade fri up från båten långa gatan fram opåtahlt och fick i mit hierta »tacka Herranom, ty han är god, och hans mildhet warar ewinnerliga». Amen.

Lofwer ock I Herren för alt detta! När Joh. Tinnerholm warit inne hos wackten med sitt pass, frågade den danska lieutnanten de andra passagererna, hwar den andra studenten är, som war i Malmö arresterad. Då swarade en swensk skräddare: Han blef där qwar.

Nu, mina wänner, alt här intill hafwer Herren hulpit oss (1 Sam. 7: 12; 2 Cor. 1: 10, 11). Här i Köpenhamn hafwa wij funnit bröder (Act. 28: 14). Jesus ware oss när! Jag känner mig nu dragas inn och hoppas med Eder få blifwa i Gudi ewinnerliga.

Skrifwit i Köpenhamn d. 10/21 April 1741.

Sven Rosén

P. S. Wij logere hos en swensk conterfäjare, Johan Hörner, hwilken med sin hustru frucktar och söker Gud. Detta är ock en gåfwa af Gud.

19.

Till en trosvän i Stockholm.[1]

Dat. Köpenhamn den $^{26}/_{5}$ 1741.

(N. 1980 b, s. 17 f. Afskr.)

Ja, Amen. Matth. 12: 50, Joh. 15: 14.

Min kiära syster, mor och wen, warde såsom I bedit hafwen! Herren styre våra hiertan till Guds kiärlek och Christi tålamod!

Gud styrer hiertat rätt fram, oachtat wåra yttra tillstånd ändras och wändas up och ned, såsom wi se på en wagn, at axelen eller centrum går gerade jämt wägen fram, fastän lötarna stundom löpa up och åter ned. Jesu heta kiärleks hierta är starkare at draga wårt kalla järn-hierta än någon magnet till at lyffta och draga järn (Joh. 12: 32).

Hwart drager oss nu Jesus och hwar ifrån? Han är kärlekens son och förmår genom sin öfwerswinnerliga lockande krafft rycka oss uth från oss och wårt samt försätta oss in i sig och sin Faders kiärlek, därest fullbordas det högsta löfftet (Joh. 17: 26).

Att Guds kärlek i Christo och genom honom är så stor [och] mäktig at draga oss in i sig utur oss sielfwa, låre wi något hwar förnummit wid de förbigående liufwa stunder och kallelse-tider, då Gud oförmodeliga kommit wid oss. Men »monga äro kallade» etc.

Det kommer då an på trones hörsamhet, som bewiljar at taga emot kärleken och tåligt blifwa där under och deri. Ty där uti bestod Christi tålamod, at han under all försök och lidelser ända in i korsens död förblef uti sin Faders och sin Guds kärlek (Joh. 15: 10). Sådant godt sinne och warachtigt wesende will Christus skapa och widmackt holla i oss, därföre må detta wel kallas Christi tålamod, effter som det ju är hans. Denna skatten måge wi gierna önska hwarandrom, warandes wisse om bönhörelse, ty det är en god bön effter Guds wilja. Jesus gifwe Eder den önskan tillbaka med 10, 100, 1000 procent.

Mig förefaller at recommendera åth Eder tillbaka de kära orden i Jacob[s] epistel, cap. 5: 7—11: »Så warer nu tålige in till Herrens

[1] Ej till Roséns moder, såsom H. F. Rørdam, *Kirkehistoriske Samlinger*, Femte Række, B. IV, s. 244 antager, utan till »mor» Avelen eller eller »mor» Lexelia eller någon annan äldre kvinnlig trosförvant i Stockholm.

tillkommelse. Si, åkermannen wentar effter den kostliga jordenes frukt, longmodigt förbidandes, till des han får ett morgon-rägn och affton-rägn» etc. »Abraham fick löfftet, sedan han longmodigt bidat» (Ebr. 6: 15).

Jesu innerliga ankomst i siählen giör henne upricktig och ren (Phil. 1: 9, 10). Den kiärlek och behag, som wi redan fått till redelighet och sanningen (eller det rettsinniga wesendet) i Christo, den är ock en nådegåfwa (Ps. 32: 2). Lät oss tacka Gud för den och wara nöjde, fastän wi stundom äre såsom grenarna om wintertiden. Den safften, som är i Jesu rot ock stam, brister nog uth i oss i rättan tid. Då äre wij ock nögde om wåhren at tiga och suga safft och däraf i sommaren framte mognade fruckter, hwilka wi om hösten gifwa från oss i Guds willia. Wi äre altid salige i honom.

Joh. Tinnerholm helsar sina wenner kärl[igen] och ber dem icke blifwa otåliga på hans stilla-tigande. I stället för de bref, som de kunde wänta af honom, ber han Löfgren och flera läsa P. M. Petrucci »53 Kurtze geistliche und gottselige Brieffe», uti hwilka han finner sig wähl. Nu will iag tiga med. Guds frid gifwer stillhet i buller.

Köpenhamn den 26 Maj A:o 1741.

Sven Rosén

20.

Till trosvänner i Stockholm.

Dat. Köpenhamn den 26/5 1741.

(N. 1980 b, s. 21 f. Afskr.)

I kiära wenner, som dehls skrifwit mig till, dehls i Löfgrens och andras bref helsat mig, hollen till godo, at iag sammanfattar Eder i ett och beder Eder läsa 5 Mose bok, cap. 16: 9—17. Mig har detta warit upmunterligt i så motto:

1:o. Det är icke förgäfwes at tiäna Gud (Mal. 3: 18), utan altjämt gifwer godt arbete en härlig löhn (Sap. 3: 15). Den som sår i wåhrens kiöld, får om sommaren upskiära, och den som arbetar i Herrens wingård, den får hösta in drufwor.

2:o. Än i dag gifwes innerliga högtider, då wi få gladeligen inför Gud smaka söta fruckter af det drägeliga arbetet, som emillan åth påkommer (Syr. 51: 35). Ty Christus är ju icke kommen at uphäf-

wa lagen, utan fullkomna'n (Matth. 5: 17), gifwandes oss innerligare påsk weko-högtid samt löfhyddor i nådenes osynliga rike, at wi sådan högtid fåm holla Herranom och inför Herren wår Gud. Det är en obeskrifwelig sällhet, såsom alle de bland eder nog weta, hwilka funnit Gud wara så god, kiär och salig, at de heller hos honom willje hungra och lida än utom honom (om skie kunde) smaka paradisiska sötheter.

3:o. Denna närwarelsen af en oförskylt mild Gud upwärmer i oss en så otwungen kärlek och mildhet, at wi icke wiljom i egennyttig wellust slösa med Guds welsignelser, utan gerna opartiskt låta allom dem få dehl i wår glädie, som kunna inför Gud uptagas ock glädias, de måge sen wara son, dotter, tienare, tienarinna eller ock leviten, fremlingen, den faderlösa och enkan; helst som wi böra besinna, at wi sielfwa warit trälar.

4:o. Ingen må wara tomhändter utan friwilligt framgifwa, hwad welsignelse han fått, ware 2, 5 eller 10 pund, allena man är trogen. Detta alt ses af Deut. 16: 9—17).

Nu mina wenner, fåm wi sådana högtider redan här, hwad godt hafwa wi icke at wänta! Gal. 6: 8—10. T. ex. Marci 9: 41 står: »Hwilken som gifwer eder dricka en bägare watn i mitt namn, NB therföre at I hören Christo till (ären hans lärjungar, wenner, barn), sannerliga säger iag eder, han skall ingalunda mista sin löhn.» Och i Luc. 16: 9 säjer Jesus så: »Jag säger eder, giörer eder wenner af den orätte Mammon, på det at, när I behöfwen (upgifwens), skohla the anamma eder uti ewiga hyddor» (löfhyddor). De som hafwa arbetat, sått, planterat, lidit och så NB insamlat af sin loge och af pressen (Deut. 16: 13), de få icke allena äta bröd i Guds rike med Abraham, Isaac och Jakob (Luc. 14: 13—15, 23, 29) utan ock med Christo dricka det nya vinet (Matth. 26: 29) och med honom regera (icke fåfängt utan krafftigt) och i hans öfwersta-presterliga Anda öfwa et heligt presta-embete, icke frucktlöst utan Gudi till ähra i longt högre måhl, än wi nu kunne begripa (Apoc. 1: 5, 6). Wähl den, som hinner till denna de förstföddas grad! Apoc. 5: 9, 10. Den får nog besanna, at det är saligare gifwa än taga (Apoc. 20: 35). Dock är det i sin grad en stor fördehl at få taga wederqwikelse af sådana effter Christi löffte (Luc. 16: 9, cfr Ebr. 12: 23).

Men först och sist stånde detta i oss inskrifwit med flammande kärlek och tro, neml[igen]: Guds son, Jesus, Joseph, wår bror, som för wår skull warit en fremling i Egypten, arbetat och utsått ordets säd och kärleks kraffter i Galilea, Samaria och Judea samt blifwit

pres[s]ad i Jesusalem, i Gethsemane och på Golgatha för wår skuld, han har nu insamlat af sinom loga och af sinom press, hafwandes än oändeligt förråd till at holla högtid med och glädia oss alla, ehwad wi äre söner eller döttrar, tienare, tienarinnor, leviter, fremlingar, enkor etc. etc. Denna förnedrade och uphöida Joseph har tillförena fylt wåra tohma säckar med spisni[n]g, och sedan han något litet agat oss, bedröfwat och försökt oss, så har han ock uppenbarat sig såsom en wår broder, rikeliga mättat och högtideliga klädt oss. Nog lären I kännas wid detta, så wisst som det fordom utwärtes hände Josephs brödrom (Gen. 42—45). Jesus giör oss mehr godt änJoseph. Han förer oss ei allena in i Gosen utan ock i ewig frihet (Joh. 8: 32), så at Egypti plågor icke drabba oss och i oss alltid finnes trones lius, fast än egyptierna sitta fångne i tiockt handgripeligt mörker (Exod. 10: 21). Sådan sällhet hafwa Jesu effterföljare (Joh. 8: 12).

Bediom för hwar andra och föllioms wackert åth! Jesus welsigne alla dem, som wilja fort!

Oändelige nådes-rikedomar hafwen I at wenta, I som blifwit Jesu kallelse hörige. Jag specificerar icke namnen. Dock gifwes stundom at komma Eder i hog i den kärleks brunnen, der wi mötoms. Gud glädie ock förkofre eder! Mitt samtahl stadne icke wid detta korta paperet! Jesu hierta är omäteliga rumligt innan till. Det må icke förtryta oss at lida kläm, trängsel och död wid ingången. Amen.

Köpenhamn d. 26 Maij A:o 1741.

Sven Rosén

21.

Till trosvänner på Klämestorp och i Västergötland.

Dat. Köpenhamn den 26/7 resp. 6/8 1741.

(N. 1980 b, s. 70 f. Afskr.)

Elskelige wänner!

Rätta solen gånge up i Eder, så fån I läkedom för siälen, rettfärdighet och salighet! Malach. 4: 2, 3.

För några dagar sedan upgik et kosteligit warmt lius i anledning af Joh. 16: 28, derest Jesus säger till de sina: »Jag gick ut af Fadren och kom i werldena, åter öfwergifwer jag werldena och går

till Fadren». Nu är wäl sant, at jag med ord så litet kan tilbörligen förtälja detta, som solens warma kan i förnufftet afmåhlas, så at kroppen deraf blefwe upwärmd, derföre ock bäst är at hwardera sielf sätter sig ut i solskinet, at han må känna och niuta des goda. Likwäl hoppas jag, at Gud, som talt godt till min siäl, jämwäl wälsignar dessa rader och böjer sielf läsarens hierta till at achta på hwad godt i Jesu står till båds.

Fadren och Sonen hafwa af ewighet warit tilsammans i gudommelig kiärlek, harmonie och enhet. Fadren hade alt behag i Sonen och Sonen i Fadren. Hwad dem emellan föregådt i anseende till Adams skapelse, fall och uprättelse, blir en gång hugneligt at skåda. Mig rörde den kiärleken, som Jesus wiste sinom Fader i lydna (Joh. 3: 16, cap. 10: 17, cap. 15: 19, 10) och oss i barmhärtighet (Prov. 8: 31, Jer. 31: 3), då han ej allena blef menniska såsom Adam (Gen. 1 [och] 2 capp.) utan ock kiött (Joh. 1: 14), född af en den fallna Adams dotter, NB i syndigt kiötts liknelse (Rom. 8: 3). Det war en diup förnedring (Phil. 2: 6, 9). Wij, som aldrig warit gudar, kunna icke begripa des högd och diup.

At något litet skönja på denna förnedrande kiärleken, wele wij påminna oss den fromma eremitens Abrahami rena kiärlek för[1] (?) sin bror-dotter, som warit gudsalig och nu war en skiöka. Se O. Glüsings Erster Tempel Gottes. Den kära Guds wännen war wahn wid Guds saliga omgänge, englars och fromma siälars fägnande sälskap. Den detta försökt och i nyfödelsen fått en öm och fin kiänsla, kan nog föreställa sig, hwad pina och antipathie war i Abrahami siäl, då han åt och wistades i hore-huset. Men kärleken för Gud och för den förlorades siäl giorde, at han led detta. Sammaledes kärleks lärjungen Johannes, då han sökte den förlorade ynglingen, som efter sitt affall blifwit öfwerste för röfware. Johannes försakade sin frihet och lätt röfwarehopen fånga hans gamla kropp m. m., som bekant är. Detta sälskapet wart Iohanni drägeligit för kärlekens skull, och siälen (ynglingens) wardt frälst.

Jesu kiärlek war oändelig[en] större, då han öfwergaf de förmåner, dem han haft hos Fadren (Phil. 2: 6, 7; Joh. 17: 5) i himlarna, ja, ock den glädie, han *kunnat* hafwa på jorden (Ebr. 12: 2, 3), och utwalde i des ställe at ej allena nederstiga på jorden utan ock at der blifwa (ringare eller) öfwergifwen af englarna Ebr. 2: 6, 7), frestad af dieflar, hatad af menniskiom och i all måhl förnedrad ned till helwetit och korsens död (Matth. 4: 26 etc. capp.) Hafwen I rönt, kiära wen-

[1] I handskriften: *som*.

ner, huru grann och öm känsla nyafödelsen gier menniskiom, så kunnen i något litet skiönja, huru det likat Jesu at wara här på jorden ibland dieflar och syndare och skrymtare och halffromma och jämwäl sina bristfulla lärjungar . Cfr Matth. 17: 17.

Men lofwad och älskad ware Herren Jesus för sin ankomst ned till oss! Luc. 1: 68—79. Alt (Joh. 1: 16, 17) är oss kommit med honom (Sap. 7: 11). Fadrens namn och kiärliga sinne är oss genom Jesum uppenbaradt (Joh. 17: 26, cap. 1: 18). All hans fotspor drypa af fettma, af nåder, stråhlande lius och wälsignelser. Wij hafwe wist ordsak at tacka wårom Herra, för det han warit här. Alla de ord, han talt, alla de steg, han giort, alla de lidande tillstånd, han warit uti, alt det, som upskrifwit är om honom, samt alt det, som böcker ej förmått inbegripa, kommer oss till fromma, ty oss är Jesus gifwen en Frälsare. I honom hafwe wij synders förlåtelse, rättfärdigheten och starkhet och ewigt lif (Iohannis hela ewangelium och 1 epistel).

Kunde wår kiöttsliga stamfaders fulkomnada (ena) fall giöra honom och hans barn owärdiga till Guds nåd, lif och Anda, them han upsåteliga wiket ifrå (Syr. 1: 14—18, Rom. 5), huru mycket mer förmåga till godt är nu icke i wår gifna andeliga stamfaders (Es. 6: 9) Jesu stån[d]achtiga hörsamhet i alla de prof, som honom förelades (Rom. 5: 15, 17—19; Phil. 2: 8, Ebr. 10: 5—10). Jesus gick ut frå Fadren och kom i werldena. Men der förhölt han sig så, at när han öfwergaf werlden och gick hem, blef han wälkommen såsom en son, then ther i alla dehlar warit Fadrenom i fult nöje. Han fick sättia sig på Fadrens högra hand, werdig at taga bokena och at öppna thes insegel (Apoc. 5: 9). Han är worden en ordsak till ewigt lif allom, som honom lyda (Ebr. 5: 9). Han war och blef altid i ynnest hos Gud, fulgiörandes alt Guds behag (Act. 13: 22, Matth. 3: 17, Luc. 9: 35), har bedit för oss och vunnit, at oss nådeliga gifwes bettring och syndernas förlåtelse i hans namn, nyfödelse, then Helge Ande, kors, lif, gudacktighet och ewigt lif (Act. 10: 43, Joh. 1: 12, 13; cap. 14, 16 etc.).

Kortel[igen], Jesu beständiga hörsamhet har vunnit oss den saligheten, at såsom wij här burit den jordiska Adams bild, oss till ingen fromma, så skole wij (både här i nåd hos Gud, i lydna för Gud in i döden och sedan i ewig härlighet) få bära den himmelska Adams bild, Gudi och Lambena till pris ewinnerliga (1 Cor. 15: 49, 57). Wij skole här i werlden bewaras från ondo (Joh. 17: 11, 15) och så med Christo öfwergifwa werlden och gå efter honom hem till Fadren (Joh. 17: 24, cap. 14: 2, 3).

Jag stannar nu med skrifwandet, ty jag har rönt, at Guds anda är och werckar mer lifs-lius och kraf[t]gåfwor i et ögnab[l]eck, än wij med ord kunna beskrifwa på många papper. Som nu Guds anda är allom när, hwilka honom i Jesu namn begiära, så tror jag, att han ock öpnar Edra öron och sinnen till [att] förstå och i Andan åtniuta, hwad i Skrifterna oss förehålles. Giörer såsom Lutherus råder wid biblens läsande: »Sile et ausculta!» Tig stilla och hör till! Då Eder gifwes till öfwerflöd (Joh. 10: 9), så tänker på mig!

Nu är Joh. T[innerholm] och jag i Köpenhamn efter Guds wilja, sedan wij märkte hans wink at komma hit in frå landet. Gud giöre oss den nåden, at wij få continuera Jesu lefnad på jorden, ledsagas af hans Anda och wandra såsom han! 1 Joh. 2: 6, Ebr. 9: 14.

Härmed wille jag hälsa på mina wänner i Klemmestorp och Westergöthland, så widt Gud behagar. Jag hoppas i Jesu blifwa

Köpenh. d. 26 Julii / 6 Augusti 1741.

deras medtienare
S[ven] R[osén]

22.

Till trosvänner i Stockholm.

Utan ort och datum, sannolikt från Köpenhamn 1741.

(N. 1980 b, s. 77 f. Afskr.)

Herren bewarar menniskiones wählgierning såsom en signetsring . . . och them, som bättra sig, låter han till nåder komma. Syr. 17: 18—20.

I kiära wenner, som så willigt och gladeliga tienten mig i aresten, ären icke förglömde hos Eder förlossare Jesum. Och hwad skulle iag önska Eder kiärare, än att I så lustigt fortfaren at komma till Jesum, att han på sin stora dag får tilltahla Eder hwartdera besynnerliga, såsom han det profeterat hafwer i Matth. 25:34, 36: »Kommer, I mins Faders wählsignade. Jag war i hächtelse, och I kommen till mig». »Thet war en liten tienst det», lärer I wähl swara. Men I weten dock, att Jesus är mild ock kiär att umgås med. Han holler till godo wårt

lilla (wårt alt är klent) och skenker oss sitt stora, sig sielfwan och arfwelott i sitt ewiga rike. Guds Ande begiute detta hoppet med Andens ollia ock lifacktighet, så warde wij muntre at komma, kommandes wende till honom med ansicktet, ögon och hiertats begiär, then oss kallar och förwäntar med utsträckt famn. Är något af nya eller gamla fehl, som will giöra oss modfälta, kiäre, kommom fram ther med till Jesum och warom icke så försynte i otro. »The som bättra sig, them låhter han till nåder komma». Otrons afwughet ock frånwändning från Jesu är det första, hwar utij wij oss bättra skolom, nemliga tå wij kiänna, at förtroende till Jesum fattas oss, så hafwe wij strackst att komma till honom, just så trolösa och klenmodiga och genomsiuka, som wij ärom. Wisserliga är Jesus upstånden och lefwer nära hos oss till att taga på Eder ock skenka Eder synen, lifwet, trona, bönen, korsets kiärlek och frukter med all den helbregde, som I behöfwen (Luc. 7: 21, 22). Nu wähl, wij gåm nu bort hwar å sin ort att niuta och giöra thet goda, som här omtahlt är! Herren wählsigne Eder och beware Eder! Önskar

Sven Rosén

23.

Till en trosvän i Stockholm.

Utan ort och datum, sannolikt från Köpenhamn 1741.

(N. 1980 b, s. 28 f. Afskr.)

Af hiertat kiära syster!

Genom Jesu rena kiärleks anda kunne wi wara hwarandrom så nähra nu i frånwarelsen som tillförende, då iag i Stockholm fick niuta Edert omgiänge under Herrens upsickt. Det bästa blir dock fördoldt i Gud med Christo, iag kan icke alt skrifwat.

Lofwad ware Gud, som hörer bön (Ps. 116: 2) och så fogar sig ned till de små barnen med himla-liufligheter! Ähra ware Christo, som låtit oss tro och niuta helga manna samfund! 1 Cor. 12: 26. Prisad ware Gud den Helge Ande för hwar stund, han hwilat på våra siählar!

Osäjelig nådes-rikedom, frid, kiärleks tilböjelse och sällhet bär denne gode Anden in i oss. Jesus sänder oss honom af Fadren.

Guds krafft bewarar oss alt framgent genom trona (1 Petr. 1). Denna Helge Anden bewarar ock hiertans renhet, så at inga subtila siählens besmittelser få insmyga sig under de behagligste kiärleks åtniutelser, som syskon få af hwarandra i Gudi, när- eller frånwarande. Förnufft och kiött begriper intet sådant, ty det är Guds Andes och hörer till Christi innerliga konungarike, hwilket kiött och blod aldrig får ärfwa.

Kiära syster, kom i hog wårt afskied! Jesu hierta är et saligt bo, wi fåm nog rum där. Fallom icke uth ur det samma, ty då riffwa wi ock sönder oss. Jesu kiärleks hierta strömme in krafft i oss till beständighet! Hela Jesu sinne wäxe och förkofres och segre i Eder och mig och allom, som willia blifwa ref-ben i hans sida! Amen.

Nåd, frid och kiärlek hwile i oss ewinnerliga! Önskar

Eder med-pelegrim (Ebr. II: 13—16)

Sven Rosén

24.

Till trosvänner i Stockholm.

Altona. Utan datum. Sannolikt Sept. 1741.

(N. 1980 b, s. 65 f. Afskr.)

Mina kiära wenner i Stockholm!

Nu har Gud flyttat min fot till Altona, och min siähl niuter wittnesbörd, att iag är, der Gud will. I som kiännen Gud och rönt, huru godt det är at hwila i hans willia, tacker Herranom, som ledsagar de rådlösa, de jordlösa och elända, som ropa till honom. Trofast är Gud ock saliga äre wij, som fått en sådan Gud, som är wår skatt och alt.

Gud hugswalar mig, och iag är plicktig att erkiännat och bekiännat. Gud har sänt Tinnerholm med mig såsom en tienstacktig hielp hela denna resan, och här finner [iag] Segerholm samt Ingri Örn för oss, hwilka nu uptaga oss i sina hyddor, sedan de i mongahanda exercitier, kraf ock öfningar blifwit nära förda till Gud och lärt kiänna honom. Lofwat ware Gud för sådant godt omgänge,

som dageliga gifwes med synbara englar i Guds närwaro. Hwad är iag, at Gud låtit mig komma härtill? Desse 2 fördolda barnen hafwa offta fått komma Eder när, fastän kropparna warit här. Nu, huru godt blir icke det at en gång få komma till ro i de heligas församling i Gud! De ewiga boni[n]gar, som Jesus lofwat och bestält oss, de lära wisst blifwa roliga. I Lübe[c]k och här är mig ny nåd wederfaren såsom en wählkommen i Tys[k]land. Gud giöre oss lydige ock muntra till at wara effter Guds hierta och at giöra all hans willia af friwilliom Anda!

Angående kriget i Finland, hwarom folk här tahlar olika, tröstar iag mig således: Fader skie tin willia! Herre, tu äst rättfärdig, och rätte äre tine domar. Den som ödmiukas under Guds hand, den får största segren och rikaste bytet. Låt oss träda in i helgedomen ock holla med Gud, troendes förwisso, att Jesus är Herren till Swerge, Finland och hela werlden, ty kan ock intet hända, thet han icke wender sinom tienarom till fromma, sino rike till fördehl. Och deraf will iag glädia mig. Hwad Eder klämmer, det trycker mig med, fastän iag till utwärtes synes skått-frij. Kiäre, kommer och träder in i Guds helgedom och lofwer Gud, för det han är och giör! Förtrom oss Gud, så giör han wähl emot oss i krigs- och frids-tider, ja, i den sälla orten Jerusalem.

Hoppas med Eder

Sven Rosén.

25.

Till trosvänner i Finland.

Dat. Altona den $\frac{20}{9}$ 10 1741.

(N. 1980 b, s. 103 f. Afskr.)

Jesu älskade wenner!

Nu synes, som I wore krigselden när och iag wore frij, dock må iag bekiänna, at det gådt mig när nog.

Sidstl[edne] Aug., d. 11, 12, 13, war jag på Fridrichsburg i Sæland och tog afsked af den kiära Doctor Carl.

Jag logerade i hans kammer och hade hela eftermiddagen fri, då jag i ensamheten wille bedia för de swenska. Men en starck

ångest utifrån trängde på mig. Jag bad och wiste icke, hwad thet betydde. Bönen wille icke gå fort i annat sinne än detta: Skie tin wilje! Du Gud är rättwis, och rätte äre tina dommar. Jesu regera tu så, som bäst tienar tino rike etc.

Nu ser jag af avisor, at blodbadet wid Willmanstrand den 12 Aug. st. vet. egenteligen gått för sig. Sedermera har Swerge och mina trogna wänner deri kommit mig at ropa till Gud, som regerar i alt, och min tröst har blifwit denna:

a) Jesu andeliga rike skall icke komma till kortta, ehuru det går i feltet för de krigande partien.

b) Guds dommar böra wördas och älskas, ty de äro rättwisa och goda (Apoc. 15: 3, 4).

c) De tecknade blifwa wäl bewarade (Jer. 39: 8, Ezech. 9: 4).

d) De som icke bo på jordene, utan af allo hierta hafwa sin skatt i himlarna, de siunga redan denna nya sången: »Är något i mitt wåld, som jag icke friwilligt offrat Gudi, ware hus eller åker, loge eller bo eller skepp eller husgeråd etc., det skall han få taga genom fienda-hand, eld och brand» etc.

Ja, än mera, oansedt Gud sielf ser, at han giort mig inwärtes lös från alt detta, så låter jag honom dock tagat ifrån mig, så snart hans ähra fodrar, at jag, englom till glädie, dem frommom till godt exempel och dieflomen till skam skall effter werkeligit prof med Hiob siunga: »Herren gaf, Herren tog.» Oacktadt ögonen sågo bara elden och arabiska röfware etc., såg likwäl tron, det Herren war den som commenderade en chef. Välsignadt ware hans namn! Job. 1: 21, 15, 17.

Hwad menen I, kiäre wänner? Wore många slika sångare i Israel, då skulle chaldæerne icke komma långt. Men nu weta wij, at både det ena riket och det andra är fult af sådana, som af allo hiertta äro bofaste på jordene. Derföre wet jag snart icke, huru jag skall bedia. Gud läre oss sin wilja i detta måhl!

I går då jag läste Amos 7: 2, 3—6, war mig trösteligit, at Gud hörde ens mans röst (Jos. 10: 14). Men emedan Gud icke will, at hans tienare skola ropa förgiäfwes, så förbiuder han dem wid wissa tillfällen at bedia för then eller then (se 1 Sam. 16: 1), hälst i jordiska måhl. Wid sådana tillfällen heter det midt i landsplågan: »War till frids (ebr. *tig stilla*), ty de wille icke, at man på Herrans namn tänka skulle» (Amos 6: 10).

Nu, kiära wänner, mig har i dessa sorgedagar, då menniskior i grymhet förkorta sig och inbyrdes hwarandrom den kiära

nådestiden — mig har Daniels prophetia och Joh. Uppenbarelse-bok warit till tröst och hugnad. Samma salighet önskar jag ock Eder (Jer. 15: 16, 17). Emot andeliga fiender wet jag ingen bättre fristad än Jesu sida (Apoc. 12: 11). »The wunno för Lambsens blods skull» etc. »och älskade icke deras egna lif in i döden». En ödmiuk bön och enfaldig hörsamhet skyndar wår ingång in i denna fristaden.

Käre, fattom kiärleks wapnen, glömmom all gammal oförrätt, förlåtom och älskom i Jesu sinne! Hollom fast wid Guds lärdom, det trygga ordet i Herrans bok, som genom Andan dem hörigom och bediandom öpnas och bekräftas!

Min lan[d]sflycktiga lefnad från d. 3 Martii har till dato warit fridsam och wälsignad. Ingen låte sig wika af något twång, trångsmåhl eller farlighet, ty Gud lefwer. Saliga äre wij, som hafwa Gud (Ps. 23). Ingen af Eder blifwe deserteur eller rymming från Jesu fahna! Då jag här läsit i avisor om svänska deserteurer, som d. 9 à 10 Aug. kommo till Wiburg och förrådde de swänskas hemligheter, stygdes jag wid en slik missgierning och tänckte: Hwad skole då Guds änglar tycka om andeliga deserteurer, som giöra Canaan illa lucktande? 4 Mos. 14.

Skulle några af Eder frå Finland wilja directe skrifwa hit till mig, så skrifwes utan på således: à Sven Rosén à Hamburg. Abzugeben beym Herrn Heinrich Boldt, Grosshandlern à Hamburg. Detta lemnas till godtfinnande, fastän jag gierna hade underwisning om Guds nådiga hand öfwer Eder och hans kiärleks werk i Edra siälar.

Hälsen dem, som elska Gud, ehwar de äro! I Wasa har jag få, i Torneå ock några bekanta. Herren Jesus gifwe dem at härda uth, så skola de finna at rummen stå tillredda i Fadrens härliga boningar, som äro hwita och röda. Se Joh. 14: 2, 3; Apoc. 21 [och] 22 capp. I detta hoppet önskar [jag] blifwa

Altona d. $\frac{20}{9}$ October 1741.

Eder consort
Sven Rosén.

26.

Till trosvänner i Stockholm.

Dat. Altona $\frac{12}{24}$ 10 1741.
(N. 1980 b, s. 95 f. Afskr.)

»Gott ist mein Auffenthalt, Gott wird meine ewige Wohnung seyn; ausser Dem, dünkt mir, bin ich in ein verdriessliches Elend (Exsile) verwiesen.» Bern[ieres] Louv[igni], Verborgenes Leben. 1 B[uch], Cap. 18, § 10. Edit. 2.

Elskelige wänner i Stockholm!

Så är'et mig ock i mit mått, som Bern[ieres] L[ouvigni] sade för sig. Så länge iag blifwer inwänd och samlad i Gud, är iag altjemt i ro, såsom i mit fädernesland, men så snart den innerliga bönen afbrytes och jag utwändes i den ytra werlden, då kommer oro och ledsna öfwer mig, och jag kiänner då, at jag icke NB är hemma i mit fädernesland, utan borta, landtförwist i främmande rike.

Lof och tack wari Gud, at han allena är Gud och ensam god och icke lemnar oss qvarter eller ro i något annat än i honom, som kan gifwa hwila! Gud håller mig i arrest genom kiärleksbojor, fastän iag utwärtes är fri. Mina steg och rara utgångar äro inskränkta, och jag beder, at Gud wille fulleligen taga mig till fånga, så at jag i alt blir hans. Alla creatur, dem jag hittils niutit, äro alt för fattiga och oförmögna till at wara mig nog. Men Gud är salig sielf och giör alla sina giäster glada, än mera dem, som blifwa beständigt när honom såsom barn i huset. Stundom upkomma gamla sanningar (liksom uhr döden[s] och glömskones land) så nya och lifaktiga, som hade iag för[r] aldrig wetet af dem. Till exempel: Gud lefwer, wij hafwe et saligt fädernesland i himmelen, wij få arf med Abraham etc. etc. Kiäre wänner, icke skrifwer iag såsom at lära Eder något, ty I hafwen nog längesedan smakat samma sak af Guds mun (Ps. 19). Utan jag brukar friheten at lemna Eder något synbart minningsmärke af wår inbördes ihogkommelse i löndom eller frånwarande.

De, som straffades till döden i Amos (cap. 6: 10), hade icke welat, at man skulle tänka på Gud eller komma androm hans namn i hogen in, ty fik man icke beklaga dem eller sörja öfwer deras straff, emädan det war rättwist. »Tig stilla», heter det i ebr. text[en], eller »war tillfrids, ty de wille icke, at man på Herrans namn tänka skulle», eij eller at man »giorde påminnelser i Herrans namn» (ebr. g[rund]-texten).

Nog har mit swänska kiött och blod rört sig, då jag här hört och läsit aviser om Finland etc. etc., men likwäl har min ande gåt öfwer till Guds sida at approbera och wörda, hwad han giort.

»Tacker Herranom Zebaoth (krigshärarnas), ty Herren är god och giör ju altid wäl i ewighet» (Jer. 33: 11). »Och du, Herre, äst nådelig och lönar hwarjom och enom, såsom han förtienar» (Ps. 62: 13). Ja, »Herren är rättfärdig i alla sina wägar och helig eller from (nådig) i alla sina gierningar» (Ps. 145: 17). Guds godhet är ock den samma, som låter dommar och straff gå öfwer folken. Cfr Ps. 136. En gång får man se, huru Gud giort alle ting wähl.

I höst, då jag hört folks ogudaktighet här och i krigsorterna, har iag med förundran (såsom öfwer en owanlig och ohörd saak) tänkt: Gud låter sin NB sohl och wakra wäderlek gå up, och menniskior äro dock så otaksamma och onda (Math. 5: 45, Luc. 6: 35). Men då folken icke låtit wijshetsmedlen låcka dem till besinnande, brukar Herren strenghet, och då kan hända, at äfwen i wåra tider säges: »Tu skalt intet bedja för detta folk. . . Jag hörer dig icke» (Jer. 7: 16, cap. XI: 14). Och till Mosen: »Lät blifwa't, och tala intet mera derom för mig!» (Deut. 3: 26). Detta med hwad mera, huru wi skole förhålla oss i all tillfällen, wärdes Herren lära oss! »Gifwer han oss öpning at bedja om en saak, så blifwer den ock gifwen, men will han icke skiänka oss det eller det, så will han icke heller öpna oss audience-dören till at få supplicera derom. Gud will icke, at hans tienare ropa för intet.» Dock weten I wäl, at stundom är der icke i oss et absolut förbud utan allenast en kiämpande täfling, såsom hoos Cana[n]æiska qwinnan (Math. 15: 24), hoos Jacob på hemresan (1 Mos. 32: 26) och Moses, då Gud sade: »Släpp mig, at jag upfräter dem!» 2 Mos. 32: 10.

Detta hoppet uppehåller och gifwer Gud i mig, at han ännu hafwer mång barn, som i Swerige skola födde warda. Ehuru han, som dömmer och krigar i rättfärdighet, afgiör de werldsliga omständigheterna, så måste dock Jesus komma till sit arf, sedan diuren

äro slagne (Dan. 2 och 7 capp; Ps. 2.). Gud giöre oss honom wärda! Rom. 8: 17—29.

Gud war nogräknad och alfwarsam emot Jonas, propheten, både då han lät kasta honom i hafsens diup och då han lät solens hetta sticka honom (Jonæ 1 [och] 4 capp.) Det war ock angelägit och wäl giort både emot Jonas och de menniskior, som lefde i hans umgiänge och mång tusend sedermera. Sammaledes wele wi med wördnad och tacksäjelse emottaga all Guds näpst och aga, som kommer öfwer oss under wårt främlingsskap. Det är dock alt wäl ment och oändel[igen] wäl giort (1 Petr. 1: 17) samt beblandat med barmhertigheter och Jonae tekn. De döde upstå och predika bätring i fruchtbarhet. (Jonæ cap. 2 och 3; Hos. 6: 2).

Farom så fort till ändan, I älskelige! Jag hälsar Eder hiertel[igen] och nämner några, som jag sidst tänkt på, såsom skomakaren A. Berg på Södermalm, s[yste]r Greta Utterbom och S[imon] Öman, fru Spiner, många på Söder, som hafwa namn af Gud. Gud utplåne dem icke utur sin bok! Stina Lind och Magdalena och Greta Nordberg samt jungfru Dässau, b[roder] M. E. Blut, Christ. Rox, Joh. Hedenstrand, Jonas Cullander med flera. Gud uträtte i oss genom Jesum, ehwad honom liufft är! Ebr. 13: 21.

Dessa få wänner, som jag umgås med, Joh. Tinnerholm, Lars Segerholm, Ingrid Örn, önska sig och Eder at wäxa i Guds wiljas kiännedom samt kiärlek, at wi må lefwa i Gud och honom till nöjes. För öfrigt äro wi ganska ensamme, förutan någon gång, då tyska wännerna Schaaff och Möller etc. se till oss. Låt oss wandra uhr tiden in i ewigheten och glädjas af Guds medfölje! Amen.

Altona d. $^{13}/_{24}$ Oct. 1741.

Sven Rosén

27.

Till M. L. Bluth.

Dat. Altona den 19/11 1741.
(N. 1980 b, s. 55 f. Afskr.)

Tack, min Bror, för din ihogkomst! Jesus omfamne ditt hierta och giöre det till en förseglad brunn!!! Gud gifwe Eder at utwälja Jesum i all pinos känslo!

Elskade Bror M. L. Bl[uth]!

Thenna önskan giorde E. J. i et bref till L. S. 1738. Gud wälsigne och fägne både henne och Eder! Käre Bror, lätt oss hålla ut och icke fly! Wid preusiska drabbningen i S[ch]lesien hände, at det preusiska Schulenburgiska regementet begynte fly, men konungen red emot them och bestraffade them hårdel[ige]n, skiutandes straxt sielf ihiäl en fändrick och en annan officerare; hwar på striden af thessa begyntes å nyo och segren följde. Käre Bror, wår egen kong dödar oss billigt, om wij fly för hans fiender. Thet [är] oss bättre at blesseras fram i bröstet än bak i ryg[g]en. Men hafwe wij harnesk för oss samt skiölden, så äre wij trygge. Allenast warom tröste och tilbediom Gud i wår armod! Ack Gud, giör hwad tig anstår i Jesu namn och lär oss at lefwa i Jesu ödmiuka tåhlamodighet! Ack Jesu, warkunna tig och giör, hwad tu kanst och wilst i tin helga kärlek! Tu som äst Herre öfwer lefwande och döde.

Altona d. 19 Nov. A:o 1741.

Sven Rosén.

28.

Till trosvänner i Stockholm.

Dat. Altona den $\frac{20}{9}$ 11 1741.

(N. 1980 b, s. 36 f. Afskr.)

Mine kiäre wenner i Stockholm!

Lofwad ware Gud! Hans rike är frid, och han har gifwit oss trona. Wij äro salige wordne i Jesu och glädioms af thenna gemenskapen. Låt wara, at frestelses strömmar och mörksens mackter stundom stöta på oss, wij blifwa dock på klippan oryggelige, och efter natten kommer dager lius (Dom. 5) Skulle ock förmörkelse komma öfwer wenner, at the i i misstanckar och stränga dommar angripa oss, lät oss tå giöra såsom Lars Segerholm giorde nyligen, neml[igen] ödmiuka oss för Gud och bekänna Guds folks synder såsom wåra egna (Dan. 9; 1 Esrae 9 cap.). Låter oss bedia, och äta Guds bröd med englomen och allom heligom, annars blifwa wij utmagra. Wår moder och unga brud gifwer oss äta förstånds bröd och gifwer oss dricka wisdoms watn, ther igenom wardom wij starke och Jesu waracktige stridsmän (Syr. 15 cap.). Lofwad ware Herren ewinnerliga! Ps. 68. Guds rike är frid och innerlig krafft. Thes glädie wi oss inbördes, om wi ock aldrig skrefvom bokstaf till hwarannan.

I ären månge, mine wänner, i Stockholm. Gud öke Edert antal och Eder styrka tusendfalt! Fastän jag i helsningar icke nämner alla, som tå ock tå komma oss här i hogen och åtankan, hoppas jag dock, at Herren förwahrer Eder frå kalsinnighet. För de swaga skull nämner jag thetta målet. Skulle jag stadigt skrifwa och swara promt till alla mina bekanta, tå finge jag intet annat giöra, therföre gifwer jag min anda, hierta, hand och alt i Jesu wåld. Enär och huru han then röra och bruka will, så skie hans wilje och ingens eljest! Nu siungom och spelom Herranom, ty han är när, och thenna är the heliga englars dag, tå wi ock fåm frögdas, som förr i mörksens stund kändom hwarjehanda försökelser.

Jesus wälsigne Eder, mina wänner i Löfgrens hus och thes granskap, i arresterna och theras besökare! Math. 25. Ja, alla

fattiga, som äro arfwingar till Riket, ehwarest I ären, på Ladugårdslandet, Smala gränden etc. etc., Fru Ceder**, Sara Åman och flere på Norr, Söder och i Staden, som Guds försyn emnat thessa rader åt.

Joh. Tin[nerholm] skref till mig en fransösk billet i thetta sinnet: Tå folk i Stockholm gingo ut ur fransöska kyrckan, stod en med pungen och sade: »N'oubliez pas les pauvres!» Glömmer icke de fattiga! Fick han tå något, swarade han them: »Dieu remunera!» Gud skall wedergälla't.

Gud hafwer icke förglömt min fattiga siäl, therföre will jag icke förgiäta at wisa barmhärtighet, tå Gud giör mit hierta warmt emot them, som torde wara torftiga. Åtminstone hoppas jag, at Gud gier någon fängnad åt några siälar, tå skrifwandet flyter så fridsamt och warmt som thenna gången. Herranom ware alt helgat! Somliga dagar hafwa allehanda magier och mörka krafter, synda-dunster och orena bäckar welat förgifta och förgiöra mig, och jag hafwer intet förmådt glädias, utan fått tåla och bida såsom en afmäcktig, then ther ingen hielp eller lifacktighet känner i sig sielfvom. Likwäl hafwer Gud förblifwit, then han är, en Gud och en hielpare, en lifgifware och förbarmare.

Frid ware öfwer Eder och Guds Israel! Beder, tå I kunnen, för Edra wenner Joh. Tinnerholm, Ingri Örn och Lars Segerholm samt

Altona d. $^{20}/_{9}$ Nov. 1741. Eder bekanta
Sven Rosén.

[P. S.] Wi tale stundom om Eder emellan oss.

29.

Till trosvänner i Stockholm.

Dat. Altona den $^{18}/_{10}$ 1742.

(K. B. Autografsaml. Br. fr. S. Rosén. Afskr.[1])

Jesu kärleks band knyte Eder
tilsammans i inbördes underdånighet!

Mine älskelige wänner i Stockholm!

Wi äre mycket hugswalade af någras Edra bref, hälsningar och åtanka. Jag kan nu intet wända mig til en och en, utan wille gärna

[1] Undertecknad af Rosén.

omfamna Eder alla i ett knippe och bedja Eder lofwa Gud och skönja på den nåd och barmhärtighet, som Stockholm wederfares. Herren hafwer en eld i Zion och en ugn i Jerusalem (Es. 31: 4—9).

Therjämte wille jag bedja Eder, at I icke föracken hwar andra. Ho wet, om någre af Eder finge warit en tid utom Stockholms gräntsor (thet säger jag i Altona, hwarest dock månge fördålde äro framför andra orter här ut åt), the skulle bättre kunna se, at Stockholm är hemsökt framför många städer. Wälsignad ware du stad Herranom Jesu, hwars lemmar i dig härbärge hafwa! Herren Zebaoth bewise långmodighet med tig och beskydde tig för sina helga säds skul, som i dig trifwes! Hörer, I käre fäder och syskon, en begynnares omyndiga påminnelse: I kännen icke Eder styrko, så länge I ären så förströdde. Beder Gud bygga sitt tempel, samla stenarna, som redan tämmeligen tilredde äro och foga dem tilsammans efter sina wishet i sinom kärlek. Är hos nogon ännu litet kantig[t] och ojämnt, han (hon) låte det jämnas, så at ödmjukhet och opartisk sanning eller Guds kraft i Eder få öfwerhanden, at 3, 6, 12, 24 etc. kunna warda et i Jesu namn. Önskar

Altona d. 18 Okt. 1742.

Eder wän
Sven Rosén

30.

Till en trosvän i hemlandet.

Utan ort och datum.

Sannolikt från Altona 1741 eller 1742.

(N. 1980 b, s. 88 f. Afskr.)

Jag beder min wenn icke tager illa, om iag enfaldigt påminner och nämner, hwad han redan läsit i Jer. 9: 23, 24. Hvarken academisk erudition eller krigs-styrka eller köpmans rikedomar äro sådana saker, som wi skulle kunna fägnas åth eller berömma, sedan wi fått på långt håll en liten blink och en söt luckt af det högsta goda. Twärt om kunna wi argumentera a minori ad majorem.

Är lukten af detta goda på långt holl ändå så behaglig, styrkande, till sig dragande och i alla måtto god, kostelig ock elskans-

wärd, hwad sälhet lärer icke då wara at känna detta goda (Gud) närwarande, i oss lefwande, stråhlande och frögdande! Lofwad ware Jesus, han är medlaren, som wunnit oss så nära tillgång och förening med gudommen!

I det wi (genom den Helge Andas nåd) känna Jesum, giör han oss rättfärdiga (Es. 53: 11), han skaffar oss den rätt, som han oss sielf wunnit hafwer, neml[igen] at synderna oss i Jesu namn förlåtne blifwa. Han tager oss i förswar mot satan (Zach. 3) och förklarar oss för oskyldiga (de där intet ondt giort), ty synden är bortkastad (Mich. 7: 18, 19). Och än mehr, han låter oss niuta godt för det goda, som han sielf [g]jort, ty wi äre uptagne i hans samfund, så snart Guds krafft gifwit oss trona (Eph. 1: 3, 6—19). Han giör oss rättfärdige inn- och uthwärtes till at älska Gud ock menniskior. Kortligen, gud-menniskian Jesus är den, som hielper oss till wårt förlorade arf och fäderne igien, neml[igen] till förening med Gud, så at wi fåm känna honom och hafwa et odödeligit saligt lif, ity Gud är oss när, beondes i oss i ewighet, wandrandes i oss, tahlandes till wårt hierta med Andans wissa wittnesbörd. Han kiänner oss med besynnerlig kärleks ingiutelser, han gier gudomlig frid i samwetet, han hörer bön. Tänk! Gud hörer menniskior. Gud lyder ens mans röst (Jos. 10: 14, Jac. 5: 15, 17). Lofwad och älskad ware wår Gud!

Lätt oss då bedia Guds Anda om nåd at tillbedia Jesum såsom wår Herre och medlare! Lät oss med kiärlek omfamna Jesum och förenas med honom såsom grenar i träet och warda kiött af hans kiött ock been af hans benom! Så komme wi alt innerligare till förening med Gud och få känna honom, som kiänner oss och i sig gier saligt lif (Joh. 17).

Hälsen N. N. från en främling, som kunde wända hem igien till sitt fäder[nes]land, om han icke fått land-känning af det bättre (Ebr. XI: 15, 16).

Jesus ledsage oss till det måhlet fram!

Sven Rosén.

31.

Till trosvänner i Sverige.

London d. $^{27}/_{8}$ (n. st.) 1743.

(N. 1975 m. Afskr. Extr.)[1]

— — — Här hafwe wi funnit en swensk student Reinike ifrån Stockholm, som är lärare ibland the herrnhutiska engelländer. En skräddare Örström, som ifrån åhr 1724 warit från Swerige, är ock bland them och skal snart resa til Paul Bryzelius i Pennsylvanien. Eliest har jag ock talt med 2 engelska studenter, John och Charles Wesley, som hafwa en talrik societet af upwäckta siälar at besörja med predikande på stora platser etc. Jag har läst summan af deras saker och finner them mycket rena, the äro slätt inga calvinister. Dock säger jag icke, at alt är luttradt. Guds fotspor drypa af godhet å alla orter mitt ibland then stora otacksamheten, som allestädes synes. Oss swenskom är mycket anförtrodt. Jesus gifwe wisdom och kraft at troligen brukat honom til förhärligande! — — —

London d. 27 Aug. (nov. styl.) 1743.

[Sven Rosén]

32.

Till trosvänner i Sverige.

Dat. Marienborn den $^{9}/_{11}$ 1743.

(N. 1975 m. Afskr. Extr.)

I London blef jag bekant med Wesley och methodisternas societet. En gång tå jag besökt then yngre Wesley och wille gå bort, war äfwen theras sammankomsts stund, och jag blef ther med, förstod alt och hade nåd at tacka Frälsaren, som hemsökt Engelland. Hwi skulle jag icke opartiskt älska them, som warit gudlöse

[1] Detta och följande utdrag af Roséns bref i N. 1975 m. äro i afskriften angifna såsom *Extract af några S. R. bref.*

och woro nu af hiertat omwände? 5000 woro ther tilsammans och 500 woro i bröderskap.

I anledning af then commission, som jag hade at förrätta i Engelland, blef jag ock bekant med James Hutton, som är föreståndare för then engelska församlingen, som genom mähriska brödernas tienst ther finnes. Tå han talte om Jesu död och blod, war hans hierta brinnande och ögonen rinnande, äfwenså Bell, Schligt, Abr. Reinke etc. Efter 3 weckors privat-umgänge geck jag i theras Bet-tag med, tå bref och journaler uplästes. Mit hierta tog del i alt det goda, såsom fruchter af Jesu blod, och jag wardt i mina ögon förnedrad. Store syndare woro af hiertat omwände och i Jesu blod salige wordne. Serdeles behagade mig, hwad the talte om Jesu död och then indifference, kallsinnighet, afwoghet och otro, som ther emot finnes i allas natur, särdeles i the sielffromma och halfft omwända.

Utom mit wahl kom jag til London, och utom mit wahl reste jag therifrån d. 4 Octobr., hwarom mycket tilsäjandes wore. Nog, jag tror, wår Herre har hördt min bön, then han sedan i wåhras werkat i mig (Ps. 119: 19) och hulpit mig blindan (Es. 42: 16) på the sporen, som mig för några åhr sedan wisade woro. Hans hand lärer ock fullända sit goda rådslut, ehuru paradoxt thet synts mig och androm. Mine wänner, beder för mig, at Guds wilje må skie (Act. 21: 14). — — —

Den 6 Nov. kom jag hit til Marienborn, hwarest en stor samling af upwäckta studenter lefwa i et stort stenhus. Här läste jag bref, som Arv. Gradin skrifwit utur sin arrest i Petersburg, och om Conrad Lang, som wil til China at kungiöra evangelium.

Nu kan nog täncka, at många tanckar upstiga hos wänner öfwer mig. Så wida jag har then Ena wännens bifall, kan thet wäl wara mig nog. Likwäl är jag willig at förklara mig för kärlekens skull, så mycket, som mig förekommer:

1. Jesum wil jag hålla kär, och hans död är här i stadig åtancka, hwilket är en öfning, som Bernieres och andre mystici recommendera.

2. Åtskilliga ting hade jag mig annorledes förestält om thessa herrnhutiska bröderna, än som jag finner them.

3. Werckeliga fehl hos them eller i somligas skrifter wil jag så anse som mina och mina wänners, eller så som mine käre wänner ansedt mina synder (Rom. 15: 3), nemligen hålla sig genom nåden obesmittad ifrån synden, men gerna bära smäleken och bördan med sina medlemmar.

4. En uteslutande förbindelse och partiskhet wille Herren bewara mig från, hälst sedan jag kändt så många andeliga siälar på många orter! Men om Herren för sina synnerliga tankar öfwer mig wil hädanefter föra mig i nära enighet med thessa pelegrimer, så warde hans wilja obehindrad! Från åhr 1732 har jag ofta utsträckt mina händer, Jesu til offer, om thet ock wore ibland hedningar! Hans blod stänckes på wår och theras dörr!

5. Böne- och sånge-stunder hindra mig intet från inåtwändelse och inneblifwande i Jesu. Hit intils niuter jag Jesu närwarelse i sällskapet och i ensamheten. — — —

N. ware hierteliga hälsad tilbaka! Jesu blods krafft och wärdighet warde honom och mig alt klarare, så få wi ro för wåra siälar, sann rättferdighet, hälsa och styrka! Amen. O, tu Guds son, som oss til wisdom giord äst, ledsaga oss til tin h[eliga] blods innerliga gemenskap! Alle mystici, ehuru långt the kommit, hafwa erkiänt och bekänt theras intet och owärdighet, men lutat sig in til Christum, som för them dödad war. Så warde oss ock (Apoc. 5: 9) i ewighet! Lof skie Jesu för sin kärlek och oförskylta nådawahl! Amen.

Marienborn d. 9 Nov. 1743.

[Sven Rosén]

33.

Till Brödraförsamlingen.[1]

Utan datum. Marienborn början af Dec. 1743.

(VsLB. Zinzendorffiana B. c. 8, n:o 9, s. 1. Afskr. Extr.)

— — — Hos det Mähriska Brödraskapet har det högeligen behagat mig, at Guds Lams blod blir hos dem hållit i besynnerlig ära, i det at de ej alenast med försakande af al egen värdighet tilskrifwa thetta guda-blodet hela deras salighet och wälmåga, utan ock jemwäl af thetsamma inhämta mod, krafft, anda och kärlek, at ock andra, ja äfwen hedningar förkunna detta blodet och den salighet, som derutinnan ligger, och det alt med deras egit lifs å sido sättande,

[1] Ur en berättelse om »Församlingsdagen i Wetterau, hållen d. 7 Decemb. 1743 i H[errn]haag». Bland bref, som då föredrogos om upptagning, förekommer i utdrag ett »Från br. Sven Rosén, en swensk student».

då detta äfwen sker i en sådan kärlig harmonie så wäl inom som utom församlingen under endräcktige böner, förböner och lofsånger.

I alla dessa skönheter, som af Jesu blod härstamma och födde blifwa, är jag fuller 20 åhr sedan kjär worden, hwilket satan sedt, mig motstådt och förhindrat. Men Jesus, min förespråkare, har näpst honom och de mig en gång intryckte lineameuter hos mig uppehållit och bewarat oaktat al fara af eld och watn. Nu besynnerligen på et halfft åhr har Frälsaren fört mig såsom en blinder de wägar, som jag ej wetat (Es. 42: 16), tils jag på Edra k. bröders i London inrådande uti barnslig enfaldighet är hitkommen.

Här i Marienborn har jag dag i från dag af Jesu andas-, blods- och frids-wärkan innerligen observerat, at Frälsaren mig owärdiga barn wil hafwa i Edert sällskap. Hos honom sjelf, som är församlingens hufvud, har jag för några dagar sedan mig anmält angående uptagelsen, och nu ger han mig frihet at äfwen hos Eder om densamma anhålla. Jag beder fördenskull, at bröderna för Lamet skul wille optaga mig, likasom the af honom uptagne äro. Jag har wäl ingen annan rättighet här til än den, som af Jesu död härflyter, i hwilken jag lefwa och dö wil. Eder etc.

[Sven Roseen]

34.

Till Joh. Kranck.

Marienborn den $^{24}/_{12}$ 1743.

(VsLB. Zinzendorffiana B. d. 26, n:o 25, s. 112 f. Afskr.)

Das Blut Jesu salbe uns und mache uns tüchtig,
ein Rauchgefäss und eine Harfe zu empfangen!

Du lieber Bruder Joh. Krank!

Weilen ich in diesen Tagen eine sonderbare hertzliche Liebe zu dir trage, kan nicht umhin dir das liebste, so ich habe, mitzutheilen. Du weist, wie du A:o 1737 mir die wichtige Ermanung gabst:

1:o. Die Force meines Christentums nicht auf einige zufällige Stückwercke, z. E. auf die Separations-Bekentnisse fallen zu lassen, gleichwie das von den Medicis als ein vitium in corpore hu-

mano angegeben wird, wenn das Geblüt inaequaliter läuft, hier und da stagniret.

Aus Torneå schriebest du auch uns in Stockholm:

2:o. Wir sollten zusehen, ob wir in der Lehre von der Versöhnung practice recht dran wären.

Jetzt bitte ich meinen allerliebsten Heiland um einen Segen für dich, dass ER sein heilbringendes Blut über dich ausgiesse und dich selbst in diesen Stücken gesund mache, wann du noch etwa drin Krank seyest. Ein Johannes bist du wohl, und ich glaube, du bist darzu erwählet, dass du Jesum hertzinnigst lieb haben sollst. Aber annoch, dencke ich, mögte dir hierin was fehlen. Simon, hast du mich lieb? Ie! So weide meine Schaaffe! Joh. 21.

Du hast dein Predigtamt aus Angst niedergelegt und bist nun schon zehen Jahr separiert und einsam gewesen; und wenn du die Wunden Jesu gezogen hast, so dencke, es ist schon Zeit den zerstreueten Brüdern in Schweden etwas davon zu sagen, was man bey ihm habe.

Zwar sage dir eben nicht, dass du ein Pfarrherr werden sollst; jedoch sähe gern, dass du entweder hieher kämest mich zu besuchen oder dass du und Strokirk bedächten, was die liebe *Einigkeit der Brüder* für einen Seegen hat; als wovon schon schriftlich und mündlich unter uns gehandelt worden.

Wann nur zweene da sind, die auf den Wunden Jesu sich gründen lassen, so ist schon die Verheissung da. Sie werden 10,000 gewinnen (5 Mos. 32; Math. 18). Da es trübe und finster war, da das Geheimniss von der Vergebung der Sünden als was altes in Stockholm kaltsinniger Weise negligiret wurde, da wurden die Schaafe zerstreuet (Ezech. 34: 12).

O, du liebster Hirte Jesu, der du dein Leben so gar freiwilliglich aus Liebe für Stockholm, Örebro niedergelegt hast, rücke doch nahe da hinzu und erwärme die Kalte[n] und samle die Junge[n] und Alte[n] in einen Schaafstall!

Mein B[ruder] Johannes, hier wird in der Litanei der Brüder gebethen: »Lamm Gottes . . . für der Gleichgültigkeit gegen dein Verdienst und Tod behüte uns! . . . Wir arme Sünder bitten . . . du wollest das Wort von deinen Leiden bis ans Ende der Tage unter uns erhalten . . . und uns durch den Geist dein Verdienst und Wunden täglich verklären . . . das Wort vom Creutz unter denen, die nach deinem Namen genennet sind, allgemein machen. Erhöre uns l[ieber] H[err] G[ott]!»

Mein Bruder, du möchtest wohl auch ein Amen darzu sprechen? Oder hast du jemals die tieffe Antipathie gefühlet, welche auch in erweckten Seelen wider das Blut Jesu stecket?

Bist du recht zum Sünder worden, selbst mit allen den guten Dingen, die in diesen zehen Jahren mit dir vorgegangen?

Hast du das selige Gefühl des Blutes Jesu und die völlige Absolution, auch wegen des tiefen Unglaubens, [der] Hertzenshärtigkeit und Feindschafft gegen den Heiland?

Hast du es aber täglich und beständig?

Und bleibst du darbei in der sündermässigen Beugung, Kleinheit und Einfalt des Glaubens?

Siehe, da habe ich dir die Fensterladen meines Herzens geöffnet. Thue du desgleichen, wann du kannst und Freiheit hast. Wann du durchs Blut Jesu von den Krankheiten des Unglaubens genesen bist, so kom dann und lass uns einmütiglich darum anhalten, dass auch andere unsere Brüder mit selbigem heilbringenden Blute besprenget werden mögen.

Meine Freunde und Bekante in Örebro etc. allenthalben kennest du wohl. Wie ich den Schluss fassete hier zu bleiben, opferte [ich] sie alle dem Heilande, der mir ihre Freundschafft geschenkt hatte. Ich verwünschte mich ins Heylands Hertze und glaubete, dass, wenn ich mein Plätzgen da nicht verschertze, wir einmahl schon zusamenkommen werden.

So jemand nach mir fragt, kannst du schon frei sagen, dass ich hier bin und finde die Sachen gar anders, als ich mir aus Streitschrifften und Erzehlungen vorgestellet hatte. Es ist mir wohl, und wo das Blut Jesu qwillet, da ist immer gesunde Lufft, nahrhaffte Weide und gute Gesundheit. Was noch übrig ist von meinem Leben, das sey dem Blute Jesu gewidmet, wo Er es hin haben will, es sey unter Christen oder Heiden, NB die mehr erbarmenswürdig sind, dieweil sie nichts von diesem Heilbrunn vernommen haben.

Auf denn, lieber Bruder Johannes, sey nicht träg! Die Tage sind kurtz und die Arbeit der Erndte gross.

Als ich den 7 Dec. in diese Gemeine der Brüder aufgenommen wurde, bat ich den Heyland um drey Dinge: Sein h[eiliges] Blut, ein Räuchfass und eine Harfe (Apoc. 5 etc.). Wann nun *die* mir geschenkt werden, so will ich Ihme darin selig seyn und Ihme damit dienen. Amen.

Marienborn d. 24. Dec. 1743.

Sven Roseen.

35.

Till trosvänner i Norrköping, Nyköping, Linköping och Jönköping.

Dat. Marienborn den 2/3 1744.

(N. 1975, 27 m. Afskr.)

Älskelige wänner i Norr- Ny- Lin- Jönkiöping etc.

I hafwen intet ondt giordt mig, utan mycket godt, som skal blifwa i åminnelse hos Gud, hos wår Gud, som icke glömmer en bägare kalt watn, som i hans namn gifwen är. Å min sido äro wäl många brister, dock sådane, hwarmed jag mäst och först skadat mig sielf, nemligen at jag så litet älskat Jesum och såsom et kalt stycke järn icke tient mina syskon til upwärmande, såsom jag dock bordt, efter som Herren gifwit lägenhet. Förlåten mig, käre syskon, at jag beröfwat Eder så mycket godt och så illa försummat min skyldighet.

Nu är mycken tid förbi, och then mästa delen af återstående dagarna torde nu wändas til hedningarna, när Herren wil. Ty är härmed min ödmiuka begäran och med tårar til Eder, at I icke låten någon afwoghet artas hos Eder för mina förra försumligheter och brister, än mindre för det at jag warit lydig, kommit hit och låtit eder Frälsare rum at föra mig närmare på sina fridsstrålande sår och till mitt hierta.

Icke nekar jag, at ju mycken barmhertighet wederfarits mig i the förra åhren med, men thet bekänner jag, at Jesu död, blod, försoning och saliga frids evangelium icke warit mig så när som här. Nu har jag förnyat thet offer, som ofta i Swerige skiedt med utsträckta armar, at Guds son wärdes taga thenna siälen, kroppen, fot, hand, tunga, hierta, blod etc. och brukat til sit evangelii tienst, om thet än wore fiärran mot östan! Och innom mig liknar det så, som blefwe offret anammat. Tid och sätt ware honom hemstäldt, som råder i himmelen och på jordene. Emedlertid wille jag gerna wara klar och jämwäl absolwerad af mina gamla redeliga syskon, i hwad mål jag förgådt mig emot them. Nog känner jag absolution hos Gud i Christi blod, fast än jag å alla sidor blifwit en skyldenär.

Dock är billigt, at jag ock hos mina bröder erkänner, ho jag är (Matth. 18: 22, Luc. 17: 4), en syndare.

Nu är jag en arm och saliggiord syndare en menniskia, som icke kommer til rätta hos Gud eller menniskior, om ingen Jesus wore, som gådt borgan för mig och fulkomnat alt hwad högsta rätten kraft hos en löftesman. Nu har jag bedit och är bönhörd. Jesu förtienster, rättigheter til lif, rättfärdigheter etc. äro mina, men mina synder, min skam, olydna och siukdomar äro hans, therföre är jag fri- och saliggiord. Sonen har giordt thet. Thetta goda tager jag nu icke som et rof at löpa bort med, utan förblifwer gerna neder wid the korsfäste fötterna, och inne i then upstungne sidan, som än i dag har watn och blod för arma törstande syndare. Amen! Hallelujah!

»Wer Gottes Marter in Ehren hat, Der findet immer eine Statt In seinen Wunden-Lägern; Wenn ihm kein Bissgen eigen Guts Mehr überbleibet, und des Bluts Kan er sich doch nicht wegern; Das schreyt Allzeit Auf dem Throne: Urtheil! schone, Schon des Lohnes, Ia des Schmertzens Lohns des Sohnes.»

Hiertans wänner, min enfaldiga methode är nu hålla et tomt käril fram för Jesu sårs fullhet, så fattas aldrig frid, en diup frid, och alt hwad behof giörs til högtiden. Wälsignad ware Herren, som kommen är och komma skal, hwars genombårade fötter och händer och sida jag kyssa wil och med all hiärtans ro ther hafwa all min credit och lijt.

Om utwärtes ting kan jag nu tilstå, at jag ingen profit haft theraf, at jag af böcker och berättelser låt intaga mit hufwud mot the mähriska bröderna, i hiertat har jag dock kändt en sympathie jämwäl i förra åhren. Och om I woren här, skullen I wäl kännas wid, at thesse fådt nåd och at them är nu så til mods, som Eder war, tå I känden syndernas förlåtelse, och at the jämt blifwa i sådant esse och niuta Jesu blod i lefwande känsla. När jag nu sådant ser och känner, sä skäms jag wid mig sielf, at jag hyst sådant frånskiljande och förringande omdöme om them, som förr endels skrifwit är.

Min Jesu, lät dock alla tina kycklingar samlas och wärmas under tina wingar! Nog länge har förskingringen wahrat. Hälser wid namn them, som wilja gifwa Jesu ährona och utan sielfsmyckande komma sådana som the äro, antagandes nåd i Jesu blod för intet!

Här är mit hierta, min hiertans käraste! Tig höfwes at bo ther, tu, som undfår syndare. Såsom Maria och Magdalena wil jag wänta wid tina fötter. Och om jag än får then nåden at giöra

eller lida något för tina skul, min Jesu, så är dock tin lösepenning then endaste nyckelen, som släpper mig in i paradiset. Förklara titt namn för mina bröder, och gif them at i tin död och blod finna och behålla then friden, som tu gifwer förkrossade hiärtan! Amen.

Käre syskon! Jag specificerar icke Edra namn, ty jag utesluter ingen. Jesu korsfästa armar omfamne Eder alla och wise Eder och mig i Andanom sin sido, therutu blod och watn flyter, renandes och stillandes wåra hiertan i grunden. Beder för

Marienborn d. 2 Martii 1744.

Eder gamle bekanta
Sven Roseen

36.

Till Brödraförsamlingens äldste och biskopar.[1]

Dat. Lindheim den $^{13}/_{6}$ 1744.

(ABUH. R. 19. F. 2 a. Orig.)

In Christo theuer geschäzte und herz-kindlich geliebte Älteste und Bischöfe der Brüdergemeinen.

Erst danke ich nun dem gnädigen Heylande und Euch, dass mir erlaubet gewesen dem Synodo beyzuwohnen. Es ist immer ein Segen auf mein Herz gefallen sowohl beym anhören als beym Abschreiben der Acten.

Zum andern communicire eine richtige Copie eines Briefs, den der (zu meiner Freude) vocirte luthersche Bischof Herr D. Conradi A:o 1721 nach Stockholm geschrieben hat, woraus theils abzunehmen, wer er vormahlen gewesen, theils auch, dass sein (verhoffentlich anzunehmendes) Episcopat einige influence auf seine alte Freunde in Schweden haben möchte.

Drittens, weilen gestern befohlen wurde, dass die, so nach der Confirmation ein Verlangen tragen, sich heute melden sollten; als sende hiebey die Copie eines Briefes, den ich in Februario a.c. in dem Punct an die Ehrwürdigen Brüder-Gemeinen geschrieben; und

---

[1] Adress: Denen kindlich geliebtan und ehrwürdigen Ältesten und Bischöfen der Brüdergemeinen auf dem Synodo in Marienborn.

thue dazu, dass, gleichwie die Aufnahme ins Stundenbether-Chor (d. 8 März) mir gesegnet war, ich ebenfalls diese Confirmation als einen Segen erwarte, wenn es dem Heilande gefällt.

Ich bin gern gantz, wo ich seyn soll; ich weiss aber, dass mich der Heyland hieher gebracht und seine Segenshand über mich erhaben hat.

Zwar gestehe, dass seit meiner Ankunft wenig mit Erkenntniss Sachen zu thun gehabt, denn am Herzen hat sich fast alle die Arbeit der Gnade concentrirt. Doch habe aus Br. Layritzens Bibelstunden und aus Br. Ludwigs[1] Reden im Synodo verstanden, dass ich in Erkenntnis-Sachen mehr mit der Gemeine accordiret habe, als ich in vorigen Separations-Jahren nie gedacht hätte. Es wäre mir aber eine Freude, wenn ich hinführo Gelegenheit kriegte, die Lehr-conferenzen zu hören und zu lesen. So könnte, was ich vorhin in Schweden versehen, je eher je lieber redressieret werden.

Ich freue mich aber meines Heilandes, von dessen Blut und Kraft mein Herz umgeben und eingenommen wird, zu Zeiten aber besonders kräftiglich, z. ex. gestern Abend, da der liebe Br. Johannes Wattewille (Langguth) erwählet worden und ich ihm die Hand zu küssen Gelegenheit gehabt hatte, gieng ich in's led. Brüderhaus und genoss eine ausnehmende Gabe zur Innigkeit, einen Frieden, der mich lieblich erfüllete und gefangen nahm. Unser Aeltester erhalte den Sub-seniorem stets in seiner allerinnigsten Gemeinschaft! Amen.

Nun Ehrwürdige Brüder, thut mir, wie es der Heyland haben will, mehr begehre nicht. Es genüget mir, dass ich Gnade habe und von JEsu ernähret werde und in der Gemeine lebe als ein Kind und begnadigter Sünder.

Lindheim d. 13 Junii 1744.

Sven Roseen.

---

[1] Zinzendorf.

37.

Till Brödraförsamlingen.

Utan ort och datum. Marienborn Juni 1744.

(VsLB. Zinzendorffiana. B. c. 8, n:o 16, s. 1. Afskr. Extr.[1])

— — — Den rätt, som du mig offenteligen wid min uptagelse gifwit til dig, giör mig nu så dristig, at jag mit hjerta och åliggande uppenbarligen för dig nedlägger. Jag känner et djupt nedsjunkande uti dit endaste hufwuds och general-älstas kärleksarmar. Jag anser dig såsom uti sammanhang med honom och den öfra församl[ingen] och beder honom, han wille låta dig förfara, at han denna stora syndare af blotta nåde utwalt hafwer, intet alena til salighet uti sit blod, utan ock at förkunna sit namn. På min uptagelses dag utgiöt jag hopetals tårar och hade nåd at bedja om 3 ting: 1) om Fr[älsare]ns blod, 2) om rökwärk til bönen, 3) om en harpa, som kunde spela (Uppenb. 5: 19). Ifrån den tiden och i synnerhet sedan jag blef uptagen i lediga bröder-choret har jag mått besynnerligen wäl. Jag känner Jesu blods krafft, mit hjerta är frigjort ifrån synden och njuter en gudomelig frid. Wid sista nattwarden offrade jag mig å nyo med anda, själ och kropp åt Fr[älsare]n. Nu, dyra försam[ling], jag hafwer nu welat för dig betyga, at mig wäl går i Frälsarens hus och at jag är ganska friwillig at låta genombåra örat på mig. Jag tror, at Fr[älsare]n genom dig lärer lägga en wälsignelse på mig. För min del är jag wäl tilfreds at här äta och dricka, tils Fr[älsare]n ger dig order, hwad du skal giöra med mig. Dock wil jag intet mer wara någon ätare (IssChrist), utan friwillig stå färdig til at följa Fr[älsare]n, hwart hän han pekar — — —

[1] Ur en berättelse om *Församlingsdagen hållen d. 21 Juni på Herrenhag*, däri meddelas bref om confirmation bl. a. »från br. Roseen».

38.

Till Brödraförsamlingen.

Utan ort och datum. Lindheim Nov. 1744.

(VsLB. Zinzendorffiana B. c 8, n:o 21, s. 9. Afskr. Extr.[1]).

— — — Jag är nu 36 år gammal och har wågat til ingen ting för Frälsaren. Det är min hjerteliga längtan at få kunna upoffra honom själ och kropp. Jag mår wäl, men det smärtar mig, at jag försummat så mycken tid och lefwat så länge och dock så litet älskat och beprisat Jesu sår. Frälsaren skrifwe sina sår rätt djupt i mit hjerta. Jag är gerna i Lendenheim, men så snart Jesus skor mig på föttren och lyser mig med sårens sken, så står jag färdig at upoffra mig, til exempel i China.[2] För hans tolamods ord skull har jag kommit til församl[ingen], och för samma ord skull wil jag lefwa och dö och hwila mig uti såren — — —

* * *

I.

Tit blod, tu söta Lam,[3]
Som uppå korsets stam
För vår skul har utrunnit
Och ewig seger funnit,
Lät altid härligt skina
På Sweabarnen tina![3]

---

[1] Ur en berättelse om *Församlingsdagen hållen i Marienborn d. 18 Nov. 1744*, där Roséns bref anföres med orden: »Br. Roseen skrifwer» etc.

[2] Roséns ofta framträdande intresse för missionen i Östern framgår äfven af nedanstående, honom säkerligen med all rätta tillskrifna sång, n:o 100 i *Sions Sånger*, Andra Samlingen, Stockholm 1745. Mel. »Hwart hän skal jag dock fly?» Af Rosén enligt anteckning af gammal hand i UUB:s exemplar af *Sions Sånger*, Bägge samlingarne, Stockholm 1740, där sången med anmärkta förändringar är intagen under n:r 183. Roséns sång har sitt intresse som vår veterligen äldsta svenska missionssång i egentlig mening.

[3] 1748: Tit blod, *Guds dyra* Lam. [4] Tu i wårt land och rike, Til domedag predike!

2.

Min konung, Jesu kär,
Tu har en wäldig här
Och en hög-rättwis fordran
På *östan* och på *nordan.*
Ho wil tig nu förmena
Tig att med tit förena?

3.

Arbetat hafwer Gud
På jorden för sin brud.
Och ser i sina händer
Båd' *norr-* och *östra-länder;*
Han wil them sammanföra
och ewigt sälla göra.

4.

Lyft up tin hand, wår Gud,
Gif ut thet kära bud,
Att fångar warda lösa
Och få lifswatn ösa,
At barn bli mång' som sanden
I *norr-* och *österlanden!*

5.

Tu Sions Lam och hopp,
Sätt seger-fanan opp!
Drag the för-strödda barnen
Til tig ur otros garnen!
Församla, herde söte,
Them kring tig i ett möte!

6.

Kom, wärda offerlam,
Och te tig för oss fram!
Tu blef på korset slagtad
Och therför' så högt agtad,
At tu äst konung worden[1]
I himlen och på jorden.

---

[1] 1748: Tu blef af os föragtad Och uppå korsset slagtad; Tu äst wår konung worden etc.

7.

Kom, stänk os med tit blod,
Gif lammen lejons mod!
Tänd rökwärk i the ringa,
Och lät the harpor klinga,
Som spela Lamsens wisa
Och blodet ewigt prisa.[1]

39.

Till C. S. i Västerås(?).[2]

Dat. Lindheim den $^{17}/_{4}$ 1745.

(KB. Bref och handl:r rör. Brödraförs., s. 93 f. Afskr.)

Jesu dyra och fria nåd omfatte dig!

Min obekante wän C. S.

Din bror på Herrnhag har nu wisat mig ditt lilla bref, dat. W. den 5 Mart. a. c.

I dag är Sabbathum sabbathorum, då Christus hwilar i grafven. Hans nöd, jämmer och älende är nu kommit til en god ända, och tillika är vår nöd död och begrafven. Ingen synd må nu skräma oss. Otron, den grundsynden, är ock botad. För den är Guds son korsfäst och af Fadren öfwergifven.

Du klagar eller sjunger och gråter fram dina klagewisor. Deri är intet ord, som jag icke kunnat siunga och gråta med både i discant och bass. Men derjämte har jag i min vanmäcktighets abysso, i mitt vasto inani fått en salva, en blodig smörjelse, som fyller up alla de brister, och jag gitter icke mehr sörja, så som de der intet hopp hafva, utan gråter i tempererad glädje. Die grosse alte Entfernung von den Wunden Jesu, die tieffe eingewürzelte Fremdigkeit gegen die Seite Jesu, die schmerzet zwar, zugleich aber werde getröstet. Ty wår Frälsare känner wår nöd så ganska wäl, att i oss är en sådan carentia boni, inopia, paupertas profunda, älendhet. Wir können Ihm gar nichts geben in diesem armen Leben. Han fordrar det icke af våra hjärtan. NB τίς προέδωκεν αὐτῷ καὶ ἀνταποδοθήσεται αὐτῷ; Rom. XI: 35.

---

[1] Jfr brefvet från Juni 1744, s. 276.

[2] I afskriften står antecknadt: *S. R:s bref till C. S.*

Han kräfwer icke utur wår hjärtans botn, at der skal ligga ett grand redelighet, eller att en ährlig blodsdroppe skal rinna genom wårt hjärta, förr än han sjelf förekommit oss med nåd och nedlagt sanning. *Sedan* är billigt, att wij äre redelige och ährlige, dock såsom sjuklingar och syndare, som i hwarje ögnableck hafwa sådant af honom allena och utom honom straxt wore spitsbofwar, falska och såsom trolösa bogar.

Nu, hwad din salighet angår, så tror jag, tro du med, at Jesu hand är til dig utsträckt. Han anammar dig glader. Säg: »Ja, här är jag! Sådan som jag här ligger, så tag du mig!»

Nu kan jag icke nog berömma Jesu willighet och hans förtjensts fullgiltighet, hans nåds stråhlande och til sig dragande, mer än magnetiska krafft. Den Helge Ande wil sjelf gjöra denna sin syssla. Ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, sade wår Sanning (Joh. 16: 14).

Då wår broder ännu hängde på korsset och led sådan pina i själ och kropp, hwarwid wij säkert fallit i raserij och hädelse, då glömde han sin egen nöd och besörgde sin moders och röfwarens och andras wälfärd. Nu är han utan pina, i full wälmåga och har genom döden ingen afkortelse lidit på kärlek emot menniskjor. Fast mer wet du wäl, att när Joseph war i wälmåga kommen och såg sina bröder i hungers nöd och ångest, så brast han ut i gråt och medlidande och sade: »Jag är Joseph, edar broder». I dag hwilar wår Försonare. Hans mun sade i går: »Consummatum est», och nu kommer han wäl ihog, hwad han för oss led och säger cum emphasi: »Jag war död, men sij jag lefwer» (Apok. 1: 18). »Jag lefwer, I skolen ock lefwa» (Joh. 14: 19). Wij kunna nu glädjas och gratulera honom:

»Du heiligs Kind — — — — —
erst gar veracht, zuletzt geschlacht.
Jesu ey nu, es ist vorbey, glück zu!
— — — — — — — — — — — —
Drum kommt, herbey und nehmet frey,
Wer immer will, aus seiner blut'gen Füll'.
Ihr kommt, so wie Ihr seyd, Ihr Leut'». N:o 1738, 4. [u. 7.][1]

Gör du så med. Just så ett objectum commiserationis, som du känner dig, så kom til Frälsaren. »Kände du hans hjärta såta, skulle du af hjärtat gråta.»

Detta är det, som jag med fridsamt och förnögt hjärta kunnat

[1] I *II Anhang zum Herrnhuter Gesangbuch*, 1743. Meddelande af D. I. Th. Müller.

skrifwa dig til från Christi graf, der min siäl nu håller til och kysser hans bleka blodiga hand.

Angående din fråga om att komma til församlingen, så är min mening denna:

a) Är dig saken wichtig worden i ditt hjärta? Känner du en inclination, en kallelse, ett ahnande, att du hörer til detta folcket?

b) Är du ock Frälsarens af alt hjärta? Är ditt hjärta så lutherskt i Jesu pina, att du begynt sjunga:

»Hertzliebster Jesu — — — — Ich werde dir zu Ehren alles wagen, Kein Creutz nicht achten, Keine Schmach noch Plagen, Nichts von Verfolgung, nichts von Todes-Schmerzen Nehmen zu Herzen. (v. 13).

c) Somlige ledige bröder, studenter och gesäller, hafwa på Herrnhaag icke så commoda dagar, som du nu har, utan arbeta med sina händer och ha liten förtjenst.

d) Huru med seminario är fatt, thit icke hwar man inkomma kan, wet bror Wer[wing] i St[ockholm] att säija.

e) Och i gemen wet du, att om någon wil resa til församlingen, så skall han först skrifwa om lof.

f) Och iag wet, att de, som frå St[ockholm] nu skrifwa derom, de remitteras til broder Wer[wing]s undersökande och berättelse.

Frälsaren gjöre med dig effter sitt fria kärleks råd och nådawahl, önskar

Lindheim den 17 Apr[il] 1745.

din wän
S. R.

40.

Till Erik Molin.[1]

Dat. Lindheim den $^2/_5$ 1745.

(ABUH. R. 20. C. 35 b. Orig. Concept).

Mein alter und geliebter Bruder Molin!

So finde jezt eine unvermuthete Gelegenheit an dich zu schreiben. Du weist um unsere erste Bekantschaft in Stockholm vor

[1] Adress: à Mr Eriques Molin chez Messieurs Jean et Antoni Grill, Banquiers à Amsterdam.

14 Jahren. Ich liebte dich, weil ich dich einfältig, arm und gerade ansahe. Bey meiner Wiederkunft in Stockholm just vor 10 Jahren wurde die Liebe erneuert, da du einmal ausser der Stadt das Lied sangst: »Jag söker Jesu blod och krafft, som mig kann salig göra» etc., und überhaupt liebte dich hernacher auch als einen Verfolgten und Gefangenen.

Jezund ist mir aufgetragen[1] die Einlage an dich zu expediren. Es hat damit die Bewandtnis: Du schreibst an unsern lieben Gr[afen] Z[inzendorf] einen Brief 12 Bogen stark, und weist nicht, welche Arbeit er hat Tag und *Nacht* (absqve hyperbola dictum). Da er nun keine Zeit hatte solchen durchzulesen, wurde mir befohlen denselben zu epitomiren. Das that ich, so gut ich konnte. Darauf schrieb der werthe He[rr] Gr[af] mitfolgende Antwort. Nun meldet er zwar darinn, dass ich dir auf deine A:o 1740 edirte Religions-acta und vorm Jahr geschriebenes Buchlein, *Der aufrichtige Beichtvater* genannt, am besten würde antworten können. Allein da ersteres noch unter meinen Briefschafften in Altona liegt und ich lezteres nicht gesehen, wird solche Antwort dismal unterbleiben. Ich dencke auch, es wäre dir wenig damit gedienet, wenns mir schon gemüthlich würde mich in dergleichen Polemica einzulassen.

Kom, mein Bruder, lass uns viel lieber dismal eine herzvertrauliche Bande vorm Heylande halten. Mein Bruder, da ich erst hieher kam u[nd] der Brüder ihre Herzlichkeit gegen das theure Blut Jesu und ihre zerschmolzene Einfalt gegen seine Wunden sahe, würde zugleich, wurde zugleich meiner Fremdigkeit und Zucht-Trockenheit gewahr und schähmete mich, als hätte mir mein Heiland ins Ohr gesagt: »Philippe — S[ven] R[oseen] — so viel Jahre bin ich bey dir und du kennest mich nicht.» Hernacher hat der langmüthige Heilsbringer mich zum Wunden-Thierlein u[nd] zur blutigen Made gemacht, und in sein theures Leyden durch seinen Geist dermassen hineingetaucht, dass ich um systematische philosophirende distinctiones et difinitiones gar nicht verlegen bin. Hingegen habe angemerkt, dass, je mehr mein Herz voll wird und in der blutigen reellen Gnade schwimmet, je mehr wird die Wirksamkeit des Kopffs gehemmet und eingeschläffert, und ich konnte anfangs nicht ohne Mühe mich über das Epitomiren deines Briefes hermachen. So bin ich jezo.

Ist es mir erlaubt dich zu fragen, wie dein Herz gegen die Wunden Gottes stehet? Ist es warm und gefühlig? Oder ist es ent-

[1] Genom Zinzendorfs bref till Rosén, Lindheim den $^{30}/_{4}$ 1745.

wöhnt u[nd] fremde oder lau gegen die Menscheit Jesu Christi? Glaubest du einen wahrhafften Genuss des Fleisches und Blutes Jesu Christi oder rhetorisirest du darüber? Vor einigen Tagen war mir Apoc. 5: 9 wiederum recht lebendig, und ich kann meinem Versöhner s[ein]e Allwissenheit und genaue Einsicht selbst dieses Versöhnungswerkes überlassen, wenn mir nur erlaubet ist, solches zu fühlen und zu glauben und hinter den 24 Eltesten die Sache herzulallen:

»Du, Lamm Gottes, bist geschlachtet; du stundest mit Schmerzen in deinem Blute, da du uns damit erkaufftest. Erbarme dich meiner und meines lieben Molins, an den du ebenfalls dein Blut gewandt hast. Schmelze uns doch auch!»

Mein lieber Molin, erlaubest du mir noch eine Anfrage? Hazardirest du nicht zu viel, dass du Bücher und Schrifften so drucken lässest? Mir kommts so vor: Du soltest deine vorige Sachen und Jahre hübsch sterben, begraben, jähren, verwesen und in des Heilandes seinen Test und laboratorium hineinfallen lassen. Wenn denn hernacher mir 1 Qvintlein Silber herauskäme, das würde dir und Ihm mehr einbringen. Jezt fürchte ich, dass deine conatus dir und anderen Schaden bringen. Wenigstens sehe aus deinem Brieffe, dass du weder Gr[afen] Z[inzendorf] noch andere genuinos fratres im Grunde recht gefühlet hast.

Vielleicht habe schon genug geschrieben. Du möchtest sonst bald denken, ich sey gar zu partheyisch. Es ist wahr. Am Heyland und seinen (proprie loqvendo) Blutsverwandten fange ich an zu hangen und erwähle *die* Partey, der jezt so sehr widersprochen wird, nicht allein von der groben und feinen Welt, sondern auch von anderen, die sich zur Welt nicht so gesellen sollten. In der Ewigkeit wollen sie doch nicht Gesellschaft halten.

Der dich beruffen und geliebet hat, der mache es mit dir, wie Er's am besten weiss! Ich bin

ein unnüzer Knecht
Sven Roseen

Lindheim d. 2 Maji 1745.

41.

Till trosvänner i Västerås och Sala.

Dat. Lindheim den $^5/_7$ 1745.

(KB. Bref och handl:r rör. Brödraförs., s. 94 f. Afskr.)[1]

Älskelige Wänner!

O, huru skal thet fägna mig att få höra mer ifrån W[ester]ås och wist få weta, att I eij allena fått röken af saken utan ock sjelfwa elden, ja, att thet icke är en fladdrande eld, utan en sackta ren glöd på korssets altare. G. wet, att Lammet är et leijon, som icke bäfwar för mång 100 herdar. H:s tro ware enfaldig! »Einfalt qwillt aus Jesu Wunden mit dem theuren Gottes-Blut» etc. (Se Gradins Lied n:o 1589 i M[ähr]. Brr Ges. Buch.) S. erkänner, att then karskaste löparen intet dåger, om han icke dricker blod och watn på Golgatha ur de 5 och otaliga källorna. Strå . . . kan wäl intet sätta en aln til sin längd, hwarken med egen sorg, eij heller med phlegmatisk sorglöshet. Doch, om han suger på Jesu sår, så skal han växa sig sjelf och androm til under.

Min gamle B[engt] B[iörn] hälsar jag med n:o 1282: 21, 23.

»Wer nur ein Sünder ist in seinem Wesen,
Und ist noch nicht aus eigener Kraft genesen,
Und liegt vor Jesu Füssen als gestorben,
Von solchen ist kein einiger verdorben.
Und wärs ein Bär, er wird zu einem Lamme
Und wär er kalt wie Eis, er wird zur Flamme».

El[isabeth] No[rthun] må wäl ock en gång i the blodiga såren se och med hjärtans sympathie känna then kärlek, som Guds son burit til henne af ewighet, then hon ock känt så många tider, fastän hon som jag låtit den känslan fördunklas och hindras af allehanda wälmenta saker, människjofirande etc. etc.

Nu är tid att wij blij fullt salige i Jesu blods lefwande delacktighet. Det är godt, att wij känna oss älendiga och utom Jesum förlorade

[1] I afskriften är antecknadt: *S. R:s bref.*

och att wij icke låta afspisa oss med små gåfwor och små bäckar eller tröstebägare. Neij, det är oss för litet! Thet hafwa wij fordom fått. Nu är tid att krypa til korsset, få fulkomlig nåd och blij wid källan, äga mannen sjelf och i hans omgänge wara städse salige. Ja wäl!

Wij hafwa kämpat, fäcktat och wunnit något, det är sant. Men sådana styckewärk woro för then tiden, då Jesu försoning war oss mycket mörk och offta förgäten. Nu är det visserliga sant, at sedan Guds lam blifwer enom uppenbart, så behöfwa wij icke inlåta oss i dispüt och strid, utan wij taga straxt full del i Jesu seger, och synden har ingen mackt med oss. Och hwad oss fattas, thet få wij, om wij öpne munnen, ty thet är oss med blod förwärfwat. Wij wilje då wara helt salige, ty thet är oss förtjent med Jesu blod. Wij wiljom wara nådehjon, ty thet är rätt och tilbörligit, att Jesus ärkännes för then han är, och jag en fattig syndare i mig sjelf, dock i Jesu nögd och salig.

Lindheim d. 5 Julii 1745

S. R.

42.

Till Joh. Christoph. Friedr. Cammerhof.

Dat. Lindheim den 28/7 1745.

(ABUH. R. 19. F. 2 a.)

Herzlich geliebter Bruder Cammerhof!

Heute ist dein Geburts Tag, und 24 Jahr sind vorbey. Wann nun einst alle werden zurück gelegt seyn, dann werden wir vorm Thron des Lammes das angefangene Lied noch fertiger singen. Es ist mir die Stunde manchmal im Gemüthe, nemlich wie so selige arme Sünder wir dann seyn werden, wenn uns wird erlaubt seyn mit den 24 Aeltesten zu spielen, zu singen und zu räuchern. Bey *der* Betrachtung wird mir die Zeugen Sache beydes wichtig und auch respektive klein, wie du wohl ermessen kannst.

»Wo die Harfen predigen
Und die Prediger nun ruhn,
Wolln wir uns recht gütlich thun.»

Mein lieb. Br. Cammerhof! Nach der Gnadenwahl und guten Hand unsers Vaters und gnädigsten, unüberwindlichsten Generals

habe ich dich ein par Tage (Jahre) gesehen und gehöret, und die Blut-Sympathie hat gemacht, dass ich dich liebe.

Jetzt möchten die Pilgerjahre da seyn, da du von uns genommen wirst. Ich habe dich gratuliret zu der heutigen Losung; fahre dann, wie ein Fischlein im Wasser, in deinem seligen Blut-Element bis in die Ewigkeiten vergnügt und ungestört. Das Blut schreibe dir ein sicher Geleit, bis wir einander sehen bey den Nägelmalen, darinnen unsere Gnadenwahl geschrieben stehet. Du bleibest in der blutigen Seite JEsu und er in dir und seines Vaters Liebe in dir. Die salva-guardia, die lieben Engelein bleiben nicht ferne, sondern freuen sich, dass sie Mitknechte bekommen, die ihrem HErrn den Lohn einsammeln helfen. Lieber Bruder Cammerhof, gieb mir ein Testament, ehe denn du weggehest. Ich wäre gern blutig um und um, inn- und auswendig. Lamm Gottes, blute mir auf's Herze, so werd' und bleib ich muthig und wundenhaft.

Seit dem letzten Abendmahl hat sich der Heiland als *Mann* meinem Herzen nahe gelegt, und ich möchte ihm gern brautmässig begegnen wie die Abigail (1 Sam. 25: 41). Ihm zu Tische, zu Bette und überall in seinem Hause dienen ist mein Verlangen und überseliges Glück.

Könnte ich Ihm gelbe und schwarze oder auch weisse Kinder bringen, die Er gezeuget und mit seinem Blut gewaschen, gekleidet und ernähret hätte, das solte mir ein Pfand seiner ehelichen Liebe sein.

Hie bin ich, armes Kind! Er thue mit mir, wie und was Er von Ewigkeit beschlossen hat. Ich kann Ihm nicht viel geben weder in diesem noch in jenem Leben, ich will mich aber lieben lassen. Hab mich doch gratis lieb.

In dieser Liebe werde allenthalben in Ihm, mit Ihm, bey dir seyn können.

Lindheim d. 28 Julii A:o 1745.

Sven Roseen.

43.

Till Erl. Becklind.

Dat. Lindheim den 25 Okt. 1745.

(KB. Bref och handl:r rör. Brödraförs., s. 95 f. Afskr.[1] Extr.)

— — — L[eenberg], A[rfvidsson] och hwem mer min hälsning anammar, hälsar du från mig wid tilfälle. Pastor Enr[oth], Bri[ssman], Ten[gbom] ware välsignade i Herranom, af hwars nåd the lefwa! Hans ande försegle them för all förförelse och bedragelse!

Wäl them, som äro trogne i thet lilla! Wäl them, som hafwa G[uds] a[nde]! Sa[liga] äro de fattiga s[ynda]re, som äro med Lambets blod bestänkte! Dem älskar jag och är theras consort och blods förwant samt hoppas med them sjunga (Te Patrem, Te Matrem, Te Jehovah Agnum etc.) nya visor hwar månad och äta lifsens träd (mit den 24 Königen, die treu gewest im wenigen und nun über Vieles gesetzet seyn). Wij äro wäl fattige, men wij få mycket godt, om wij hålla Jesu tolamods ord, hafwe hans död i äro och berope oss på hans blods rättigheter, prætensioner och fordringar. Såsom all egen hel[ig]het är hoos oss en fabel, så är theremot sanning, att wij uti Jesu hafwe rättf[ärdig]het och styrka.

När Eder trängsel påföres, såsom då själen sicktas och skakas, så ären I twå och församlen Eder i Jesu namn och bedjen die gemeine Litaney. Ären I på särskilta orter, så gjören som Br. L. Z[inzendorf] gjör i sin bönestund, tager Jesum med, att han må wara then andra, som förenar sin bön med Eder och lägger sitt votum thertil.

Then H. Ande lärer oss wäl skrifwa suppliquer, och då kommer wist Amen tilbaka g[enom] ho[n]o[m]. Jesu blodiga sida ware Eder retraite, så går stormen förbij och eder wisas wäl effteråt, hwad nytta then har skolat uträtta.

Men h[wa]d gjör jag? Icke wil iag lära eder något, men jag skrifwer såsom en, den der har tagit sig Edor nöd an och är i Edart sällskap.

Lilla Rohl[in?] må tro, att honom skal wäl gå, om han så ömkelig, han är, straxt kommer til thet k[ärlek]sfullaste och ödmju-

[1] Annan men sämre afskrift i VsLB. Zinzendorffiana. B. d. 26, n:r 31, dat. Lindheim den *22* Okt. 1745. Namnen utfyllda efter denna afskrift. Båda afskrifterna angifva, att brefvet är från Sven Rosén till Erl. Becklind.

kaste hjärtat, Jesum, som effter al sweda lät sidsta blodsdropparna flyta ut genom sidohålet.

Odin hälsas wid tilfälle. Blir han bewarad från omildt dömande och upfyller sin kallelses mått (nämbligen låter sig göras salig i Jesu blod och så gjör hwad han kan), så prætenderas intet af honom grosse Apostel-Thaten.[1]

Min gamla wän Lars Linds[tröm] wille Jesus omfamna och trycka til sin blodiga sida samt trösta honom. Det gamla egna ängsl[iga] sökandet är förbij, och nu gifwes ett annat hälsosamt bitter-süss att dricka. »Hunger kriegen die dich schmecken, Durst, die deine Wunden lecken.»

Så är thet en själ til mods, som en gång njutit Jesu blod. Hon törstar och är nögd. Hon känner smärta och frid. Saknar hon sitt element, så kan ingen trösta hen[ne] utan den all[ena], som gifwer henne thet igen, och när hon thet hafwer, så kan ingen jordisk nöd kränka henne.

Min bror, lät dina händer icke sjunka! Wij hafwe ett Testamente, med blod underskrifwit. Dig skall ingen emotstå i alla dina lifsdagar. Hwarföre? Det är förtjent, meriterat, wunnit. Egen mackt duger intet. Men see på Jesum, som wunnit processen med rätt och rättwisa. Han, som dömer med rättfärdighet, skal icke låta sitt kära barn mista ett runstyckes wärde, utan kräfja ut hela arfwet. Du står och ser på och har dina lust deråt.

Wij skola en tid glädjas tilsammans, du och

din
S. R.

Lindheim d. 25 Octobr. 1745.

44.

Till Anders Tengbom.[2]

Dat. Lindheim den $^{26}/_{10}$ 1745.

(KB. Bref och handl:r rör. Brödraförs., s. 118. Afskr.)

Älskade Bröder!

Jag ser utaf Edra bref[w]er, att wij haf[w]a en känsla af hwarannan, oacktadt wij äro långt åtskilde. Min böijelse til China är

[1] Västeråshandskriften tillägger här frågan: »Huru heter biskopen i Skara?»
[2] I afskriften: *S. R:s bref til T.*

Eder långosedan bekant, widare wet jag thet intet, än att jag är här til Fräls[are]ns behag. Måtte jag all[enast] i min fattigdom haf[w]a rum i hans hjerta, såsom jag nu haf[w]er, så är jag i all ting förnögd och blif[w]er i hans frid. Af g[ärninga]r wäntar jag ingen salighet, utan i then för oss korsfäste Frälsarens sår hafwer jag hela saligheten och sågo gärna, att ock de swänske och chineserna måtte åtnjuta det samma. Det kan han gjöra, men jag intet mera, än allena så mycket han uti och g[enom] ett fattigt creatur plägar gjöra. I weten, käre br[öde]r, huru det i förra åhren hafwer gådt med några ibland oss, hwilka under förewändning af någon mystisk lära om *stilla blifwande* råkade i falska qvietismos, tils H[erre]n förbarmade sig öf[we]r dem. Dylik surdeg och ogräs kan också komma in med, när man af alle[handa] orsaker kan råka in i tucktans torko och intet wil blif[w]a en s[ynda]re, utan häldre sätter sig bakom höga reningsstånd. Nu blifwer jag gärna wid Sonens sanna åtnjutande, hw[ilke]n hafwer och meddelar kött och blod, i h[wil]ke ock är A[nda] och lif. Altså får jag både för a[nda], själ och kropp sannan spis. Sinnen, the inra och aldrainnersta, wilja ock hafwa något. Wij kunna lättel[igen] förslösa realiteten och g[enom] subtila distinctioner warda bedragne, då s[annin]gen warder bortspiritualiserad och i rök bortgången samt Anda och non-ens i toma tankar warder enahanda. Ordet är wordet kött och hans blod är ἀληθῶς blod καὶ πόμα, och jag orkar icke lida några tropos och figuras. Guds son kommer, han kommer i köttet och låter sig kännas. Hans förklarada lekamen är intet spöke. Jag will känna mitt Lamb effter köttet, ty jag hafwer intet att befrukta några judaizantes opiniones, och hans kött är mig ganska nyttigt. Det håller mig kysk, och uti hans sal[iga] förening wil jag gärna blifwa ewinnerliga. Hans kött och blod är aldrig utan Anda och lif.

Lindheim d. 26 Okt. 1745.

[Sven Rosén.]

45.

Till L. von Zinzendorf och Joh. Nitschmann.

Dat. Lindheim den $^{3}/_{12}$ 1745.
(ABUH. R. 23. B. 1. b 5. Orig.)

Theures Geschwister, insonderheit m.
lieber Papa und m. th. Br. Johannes!

Dass ich gewürdiget worden in Eurer Gesellschaft zu sitzen bey Untersuchung der Kirchen Historie, ist mir eine Gnade. Ich

kann nicht leugnen, dass schon etliche Jahre eine Neigung zu den kernhaften Kirchengeschichten habe, nemlich zu dem was ins Heiligthum gehöret; hingegen die gewöhnlichen Kirchenhistorien für Sachen angesehen, die da möchten zum Vorhof hinausgewiesen werden.

Das Gedächtnis der Gerechten bleibe im Segen! Prov. 10: 7. Und zu ihnen stehet die Lust meines Herzens, allermeist aber zu den wahren und frischen Bluts Verwandten. Sehe ich nun mein Neuntes seculum an, so ists an dem, ich habe mich mit einem reellen Vergnügen gefreuet selbst der blutigen Kriege Caroli Magni, wodurch er die Sachsen überwunden; weil dadurch des Heilandes seine Sachen in Teutschland und Norden sind gefördert worden.

Auch habe mit einem seligen Gefühl glauben können, dass eben zu *der* finsteren Zeit der Heiland Seelen gehabt, mit denen er alle Tage hat seyn können (Matth. 28: 20) und in denen er sich herrlicher hat verklären können, als in den vorhergehenden seculis.

Dennoch ist mirs dabey so gewesen:

1) Jene äusserliche Sachen, fata politico-ecclesiastica coetus externi, der äussere Vorhof und dessen Geräthe kriegen schon ihre Arbeiter und Gönner, die darzu allerhand Zeug, Ziegenhaar, Dachsfelle, Erz etc. darbringen;

2) ich meyne aber, unsere wichtige Stunden seynd gar zu theuer und blutig um sie darauf zu wenden, zumalen da wir mit gegenwärtigem Golde, Silber, weiser Seide, Specerey zur Salben und gutem Rauchwercke können zu thun haben. Exod. 25.

3) Was aber der vorigen seculorum ihr Gold, Onychssteine und Heiligthumsgeräthe betrifft, so hätte nichts dawider, wenn ich so viel Mühe, als die Perlenfischer, in Aufsuchung solcher Schätze erfahren solte.

4) Solche Schätze sind freylich verborgen wie die Perlen im Meer (oder gar in Sterqvilinio), und es gehöret eine besondere Gnade der Mutter und Hülffe der lieben Engel, um dieselbe aus alten Brieffen, Lebens Beschreibungen, Martyrologiis, Chronicis coenobiorum etc. auszufinden.

5) Ist es dann der Wille unsers Heilandes, dass wir solche Arbeit unternehmen, so sind uns scriptores coævi et monumenta autentica nothwendig, denn die ordinaire Kirchenhistorien helffen uns wenig, und vor der Arbeit der Gibeoniten (Jos. 9: 14, 21) wird uns der Heiland behüten, so wir nur von seinem Munde abhangen.

6) Um solche Urkunden zu haben, wäre dann entweder eine grosse Bibliotheque zu Haus nöthig, oder man müste die warme (philadelphische) Öfen zu Marienborn und Lindheim verlassen und fremde Bibliothequen besuchen. Da mir denn Poirets Bibliotheque in Reinsburg, Fabricii etc. in Hamburg und die in Upsal besonders recommendable vorkommen, zumalen wann ein Nebenzweck für den Heiland dabey zu erreichen wäre.

7) Und dann müste man sich gefallen lassen ziemlich viel Zeit darauf zu spendiren um nur etwas weniges Gold und Perlen davon zu tragen. Bey so gestalten Umständen dieser Perlenfischerey, da man sich ins Meer der Bibliotheqven untertauchen und doch wenig realité davon bringen muss, bitte ich das theure Geschwister und insonderheit die theuren Ältesten, durch welche uns der Heiland regieren will, dass Sie mir seinen liebsten Willen erfragen. Wenn ich den habe, so wills wagen; da werde auch respirations-canæle kriegen, und beym Andencken unsers vollendeten Geschwisters manch frölichs Versel singen:

Alles ist unser, es sey Paulus oder Apollos etc.
Das geistliche Geschlechte Sem vergisst nimmer Jerusalem.
Das Volk, das Jesu Marter treibt,
wird nach und nach dir einverleibt etc.
Inzwischen dencke der Gemein,
die noch muss unvollkommen seyn:
So lange Christus bleibt der Herr,
wirds alle Tage herrlicher.

Will Ers aber nicht haben, dass wir seine Verborgene vor der Zeit ihrer Offenbarung hervorsuchen, zumalen die Lebendigen unter den Todten (Historiographis) kaum zu finden, so haben wir Arbeit genug vor uns.

Bundeswunden Jesu, ich muss Gott loben, der mich auf diese Zeit aufgehoben, da man euch hat.

Ich küsse dem theuren Geschwister die Hände und bin mit kindlichem Herzen Ihr

gehorsamer und verbundener
Sven Roseen.

Lindheim d. 3. Dec. A:o 1745.

46.

Till Svea Hofrätt.

Dat. Lindheim den 25/3 st. n. 1746.
(N. 57, n:o 27. Afskr.)

Högwälb. Hr B[aron] och President,
så ock Hög- och Wälb. Ädle och Wälb. Hr v. President,
Herrar Håf Rätts Råder och samtl[ige] H[er]rar Assessorer.

Nu äro fem åhr, sedan iag till följe af Ed[er]s Excell[en]ces och den Höglofl. Kongl. Håf R[ätten]s A:o 1741 d. 28 Jan. öf[we]r mig fälda och af Hans Kongl. Maij:t confirmerade nådiga dom, fördes utur mitt fädernesland. Clausuln af högbem[el]te dom medgifwer wäl, at iag kan komma tillbaka, *när iag genom Guds nåd rättat mig från willfarelserna,* dock will iag hälst af Ed[er]s Excell[en]ce och Hög[olf]l. Kongl. Håf R[ätten] förut afwakta lof dertill.

Ed[er]s Excell[en]ce och Högl[ofl.] Kongl. Håf R[ätten] kunna nu wara försäkrade derpå, at iag genom G[u]ds nåd, den iag anammat,

1:o är sanfärdel[igen] omwänd till Jesu Christi dyra förtienst, och

2:o at hans förwärfwade rättf[ärdighet] är af G[ud] mig tillräknad, till följe hwaraf iag såsom en fattig syndare, utan all egen merit endast för min blodiga försonares wärdiga pinos och fullkoml[iga] lydnos skull, är ifrån all skuld frisagd och inför G[u]ds dom rättfärdig, ty

3:o har iag ock hans Hel[ga] ord, genom Skrifften (scripturas divinitus inspiratas) oss uppenbaradt, i wördnad och ähra och tror den af hiertat.

4:o. De christnas barndop och upwäxta hedningars och mennonisters etc. döpelse, sedan de kommit till trona, är mig ock i detta exilio såsom ett dyrbart och kraftigt sacrament på hiertat lagd.

5:o. G[u]ds ords predikan biwistar iag flitigt, och går

6:o offta (jemwäl i denna dag) till Herrans bord.

Emedan altså ordsaken till mitt exilium fallit bort, och iag wet, det Ed[er]s Excell[enc]e och den Högl[ofl.] Kongl. Håf Rätten ogerna statuerat exempel på mig, så kan nu så mycket mer hoppas frihet och lof at komma till Swerige tillbaka.

Härpå afwacktar iag nu nådgunstig resol[ution] och förblifwer med respect

Högwälb[orne] H[err] Bar[ons] och Presidentens
så ock den Höglofl. Kongl. Håf R[ätten]s
underdånödmiukaste t[iena]re
Sven Roseen

Lindheim d. 25 Martii st. n. A:o 1746.

47.

Till L. von Zinzendorf.

Dat. Zeist d. 28/5 1746.

(ABUH. R. 19. F. 2 a. Orig.)

Theurer und liebster Papa!

Jezt ist die angenehme Zeit, da ich auch für mein Vaterland was ausbitten darf. Zuweilen da ich des Sabbaths unter den 24 Nationen gesessen, habe mein schwedisches Versel in den Sinn geändert, dass es teutsch heisse: »Mein Vaterland komme auch in Brand durch Jesu Wunden, daraus ein solches liebliches Feuer herausgehet, dass das Herz nicht mehr sein eigen bleibt, sondern des Lamms» etc. Darzu braucht das Lamm seine Werkzeuge, und wenn es nur Strohhalme wären, so könnte Er doch sein Feuer anstecken.

1. Es ist mir mehrmahlen, schon in Lindheim, eingefallen, dass der Bruder Saxenberg auf dem Herrnhaag (welcher ein Erstling der finnischen Nation bey der Gemeine ist) einmal eine Reise nach Finnland thun könnte etwa nach Borgo,[1] unterm praetexte seiner Profession. Erweckte Seelen giebt es dort herum, als auch sonst in Finnland.

2. Zwischen Stockholm und Åbo liegen im Meer einige Inseln, die Aaland genannt werden. Daselbst ist der schwedische Schreiner Norling gebohren, der vom Herrnhaag nach Lindheim gekommen. Es giebt unter den Insulanern auch erweckte Seelen. Vielleicht könnte der Norling da sein Handwerk treiben und der Heiland durch den Strohhalm die Insuln anstecken.

3. Upsala ist zwar wie andere Universitäten ein finsterer Ort, weilen aber doch immer (von A:o 1727 wenigstens) einige erweckte Studenten da gewesen, so könnte gut seyn, wenn Br. Werwing ermahnet würde, dahin zu sehen, dass des Heilandes Netz und winzige Lichter nicht ganz davon wegzögen, und so die jetzige Studenten nach Stockholm migrierten, dass doch jemand an ihrer Stelle aus dem Stockholmischen dahin käme.

4. Was Br. Werwing von seinen Gesellschafts- Einrichtungen in Stockholm geschrieben, das kan ich wohl mit meinem Zeugnis bekräftigen. Denn ich weiss Exempel, dass erweckte Seelen,

sogar Separatisten, durch die Grösse der Stadt für die Prediger geschützet und verborgen blieben. Aber mit den Seelen in Westerås, allwo ein Bischof wohnet, hat es eine andere Bewandnis. Da mögen sie ihre Gesellschaften menagiren. Hingegen in Köping, Arboga und Oerebro könnten sie wohl gehalten werden. Denn favorisiret die Obrigkeit (in Oerebro der Landeshauptman Baron v. Reuterholm), theils die Prediger.

5. Stockholm aber bleibt die Hauptstadt, und es wäre mir sehr gemüthlich, so Br. Werwing vom theuren Papa und dem Ehrwürdigen Synodo ein solch Wort kriegte, als Paulus in Corintho vom lieb. Heilande: Ich bin mit dir, und es soll sich niemand unterstehen, dir was zu thun, denn ich habe ein grosses Volk in dieser Stadt (Act. 18: 10). Des freuet sich mein Herz.

Da werden denn meine Bekannte (von moderatis et rigorosis separatistis ut et Tolstadianis) sich auch einfinden, *einige* aber vielleicht nicht eher, als *die* Seelen, die sich jezt zu Werwings halten, sich mit Kraft und realität legitimiren. Und dann wird's *eine* Herde werden. Das ist so meine Hoffnung, spes meliorum temporum.

Ich empfehle mich und mein Vaterland in des theuren Papa und des Ehrwürdigen Synodi Andenken und bin mit Respect

ein gehorsames Kind
Sven Roseen.
(Adest Spiritus voluntarius.)

Zeist d. 28 Maji A:o 1746.

48.

Till A. Hillström.[1]

Dat. Herrendeyk den 15 Juli 1746.

(N. 1940, n:o 83. Afskr.)

Högtälskelige wen!

Den wördnad och kärlek, som jag bär för Eder, gjör, at jag nu, för min afresa til Engeland och Pensylvanien, tager et hjerteligit afsked, om det annars afsked heta kan.

---

[1] Enligt afskrifvarens anteckning: *Til Hr Dom Probsten Mag. Andreas Hillström.*

Det är bekant, at min final-inclination stådt till China. Men som Frelsaren upskutit den plan[en] och tilbudit mig denna til Pensylvanien, så har jag gifwit min wilja däri för närwarande.

Gåfwor och Zeugen-Plane äro icke hjertebladet. Frelsarens sår äro det endaste, som binder hiertat, och om man än hade än så gudommeliga gåfwor och finge en wink af den sårada och korsfästa, så gåfwe man gerna alt det tilbaka för *en* kyss på en rispa efter törne-taggarne. Derföre går jag gerna til Pensylvanien och wil i spikholen i Frelsarens fötter ligga och låta mig öfwerföras öfwer stora hafwet, i en salig öfwerlåtenhet och blindhet om tilkommande. Han går och bär det lilla stoftet, han ser och wet, hwad han gör.

Det wore mig en nåd at få wara den Helge Andes repetent, hans, som prisar Jesum och förklarar hans sår. »Und wir sind Wiederhohler Der Predigt, die du thust, Uns ist auch niemals wohler, Als an der milden Brust» etc. Mig äro mång åhr förflutna, då jag legat brach och warit min Frelsare onyttig och hinderlig. Så ware de öfriga stunderna hans, som sade om åsnan och folan: »Herren behöfwer dem.»

Stundom har jag fådt sådan smakelig blick i Jesu sår, at jag rönt deras nogsamhet och at de äro rikeligen tilräckeliga til salighet, om man än icke hade tilfälle at tiena Frelsaren så mycket som et halmstrå, dermed en calefactor han göra up en eld. Det kommer en tid (och jag menar Edart hierta frögdar sig i wäntan derpå), »da die Harffen predigen und die Prediger nun ruhn». Den saliga ewigheten är oss förtjent.

Mig sjelf kjänner jag mer än förr för en syndig menniskia, som för sig sielf ansedd, wore all förkastelse wärd, et föracktadt käril, en wämjelse för Guds, änglars och menniskiors ögon, et odugeligt wrak, förbannadt, rutit, matk-stungit trä, och wärre än nämnas kan. Men mig är barmhertighet wederfaren, jag har absolution, och warder behandlad, efter som Jesus meriterat, är et nådes-kar, en utkorad menniskia, nögd med min lott, upoffrad honom, som har sin lust til de elenda, i gunst hos honom, som uphöjer de ringa ur stoftet. Min största och kjäraste uphöjelse är denna, at jag som et sole-grand intages i Christi sår, får i dem wandra, sofwa, äta, arbeta, insomna til en salig upståndelse etc.

Älskelige wän, ofta då jag tänker på Eder höga ålder och sjuklighet, har jag haft detta ordet i hogen: »Am Ende aller Noth, oelet ihn ein, Ihr Wunden roth!» Denna extrema unctio må wederfaras oss ofta, ja wäl repeteras mång åhr, förr än wi aflidom.

»So sey gegrüsst, du heiliges Blute,
Das uns ist gegeben vom Höchsten Gute!
Mit deiner Kraft uns balsamir
Und bad und wasch, und salb und zier!»

Det är slutet på wår pelegrims-wisa.

Nu jag beder hälsa H[err] Peter Arwidson och eho där är, som i Jesu sår lefwa wil. Där wil jag förblifwa, älskelige wen,

Herrendeyk när Ysselstein och Uytrecht d. 15 Julii 1746.

Edar salige consort
Sven Roseen.

49.

Till P. Werwing.[1]

Utan ort och datum. Sannolikt Juli—Sept. 1746.

(KB. Bref och handl:r rör. Brödraförs., s. 119. Afskr.)

Jag sjunker ned för then sårade, blodiga, ljufl[iga] marter lekamen, som skaffat mig then sal[igheten], att jag, sådan jag är, en torftig, syndig m[ennisk]a, får sittja i hans sår, får see på honom, får njuta hans fikon och hans druf[v]or, samt boo i hans frid och njuta hans g[u]doms fullhet. Jag kan icke nämna, h[wa]d jag derwid njuter och känner, och huru jag, som är en s[ynda]re och skuldnär i alla mål, dock har nåd, absolution och mår wäl af den sympathetiska dunsten, som Jesu lik ångar på mig, Du wet wäl, huru det har sig, då man är ett stofft, men med blod bestänkt. Icke för rättf[ärdig]hetenes g[är]n[in]g skull, utan för sin k[ärlek]srika död skull gjör han mig så nögd och sal[ig]. Nu är thet mig wicktigt, att få nämna Jesu namn och blod, therpå reser jag nu til America. Lofwad ware min Jesus! Han är min, och jag är hans. Och hans i Gud gjorda pulsslag och meritoriska andedrägter hafwa gjordt, att jag i hans blod, Anda och lifsånga, sår och djupa frid, får andas, röra mig lefwa och wara salig. »Ein jeder Schlag der Adern mag ein Echo seyn vom Lamm, Blut und Gemein!»

En liten matk är jag af hela hjertat och ligger wid Jesu fötter, de blodiga, och kysser dem och ser i de såren, hwarför jag är utwald. Ett stilla watn, ett ljufligt element har swalkat min själ jämwäl i

[1] Enligt afskrifvarens anteckning: *Ejusd.* (S. R:s) *til P. W.*

dag, och jag skrifwer thetta så enf[aldi]gt, effter thet så faller sig. Es ist mir so. Wår skapare, som har lefwat i Nazareth och dragit samma slags lufft som wij, ätit bröd, honing, smör, mjölk etc. lika som wij och dermed helgat våra naturl[iga] g[ärninga]r, han se sig nu mätt på oss. Han älske oss, såsom han har älskat wår broder röfwaren, syster Magdalena, Lazarus, Johannes etc. och hålle oss i sin famn, på sitt knä, el[ler] huru han wil, dock hälst såsom Elisa låg öfwer lilla pilten, öga på öga, mun på mun, hjerta på hjerta.[1] Då är ljufft lef[w]a, då får han see sin lust på oss, och wij wäxa til i fruktbarh[et] och förmera oss såsom h[imme]lsgatan (die Milch-Strasse). Men wår hjertans lust står til hans blod och sår, hans A[nde] och lif. Och wij sjunka så ljuft ned i hans sköt och lägga ögonen ihop för alt, h[wa]d icke är hans. Och om änglar och m[ennisk]or wilja sjunga: »So wecket Ch[rist]i Freundin nicht, Stört nicht die edle Seel! Sie leckelt über den Gesicht Von seiner Seitenhöhl», så kunna the thet giöra. Wij äro nögda med honom, den ende kära. In pleura occupati omnes sumus beati. När wij uti såren först äro ingömde och då få något att syssla, så äro wij salige. Alla våra sysslor äro barnalek. På korset är den decisiva slaktningen skjedd. Wij samla bytet, såsom de der hafwa frihet och makt dertil, och wij haf[w]a blodflytande fullmakt dertill.

Frälsarens blod fuckte Skåne, Carlscrona, Malmö etc. och samle stenar til den swänska kyrkjan, som fogas ihop med hans blod och målas dermed både hwit och röd, ljus och strålande, warm och behagel[ig] för blodstänkte meubler. En swag och liten början måste man intet föracktа. Nehemia och Esra, Zacharias, Malachia kunde wäl läsas i byggningstiden.

Söte Jesu, wij wänta på dig, du äst mer än både Dav[id], Salomo och Serubabel etc. Ehuru ringe wij äro, så äro wij dock oskattbare, ty wij haf[w]a mer än en droppa blod af wår man, som är h[imme]lens och jordens G[ud]. Mitt hjerta är hoos Eder och i frid tar jag afskjed och anbefaller minom H[err]a det tilkommande. Jesu A[nde] hwile på Eder och

Eder
S. R.

---

[1] Egentligen ♡ på ♡. Detta tecken har äfven eljest någon gång användts i st. f. ordet hjärta.

50.

Till Olof Gren.[1]

Utan ort och datum. Början af okt. 1746.[2]

(KB. Bref och Handl:r rör. Brödraförs., s. 119 f. Afskr. Extr.)

— — — Alt sedan Fräls[are]n styrde min kosa åt *wäster,* är jag lika sinnad och mår wäl i detta upsåt. Jag är hans lilla Swen (dräng), som endast litar på hans sår och blod och kan icke wara det förutan ett ögnableck. Inga meriter, qualiteter och krafter har jag att gifwa honom, men ein verliebt gläubiges Hertz hat er mir geschenkt und wohnt in mir, wie wohl ich wirklich ein sündiger Mensch bin und fühle meine Armuth. Dennoch bin ich selig und geniesse mein Lamm, dessen Blut in die poros des dürren Creutzes eingedrungen und das nass gemacht. Warum solte es nicht in meine dürre Seele und in meinen dörfftigen Leib eindringen? Det söta blodet, det fruktbara blodet, odödlighetenes säd, har trängt sig in uti mig, och derig[enom] har jag blifwit ett godt salt. Wij små blodiga stofft, wij äro bestrålade, watnade, inknådade i den goda degen, der blodet är en sal[ig]görande surdeg.

De lediga br[öder]na i Swerige önskar jag Jesu swepning til lakan i sängen, fastän derpå fastnat af den hudflängda ryggen, de g[enom]borade händer och fötter, den upstugna sidan och de onämnda såren, både blod, blodswett och sårefläckar, så ligga wij dock hälst på dem, och jag har walt den til min pilgrimes klädnad. Der går en dödande lifgifwande ånga af dem in i kropp och själ, och sådant behöf[w]er jag. »Kraft geck af ho[nom], som helade alla.»

Nu gå wåra saker om bord. Med glädje och frid far jag nu hän.

Alt efter Guds wilja — — —

[Sven Rosén.]

---

[1] Enligt afskrifvarens anteckning: *Ejusd.* (S. R:s) *Til O. G.*

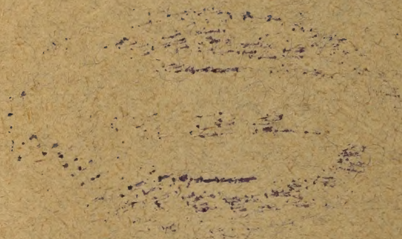
[2] Tydligen omedelbart före afresan från England till Amerika, hvilken skedde i början af okt. 1746.

Namnregister.[1]

[1] Fullständiga namn och boktitlar hafva i de fall, där det varit mig möjligt, angifvits.

Rättelser.

Sid.	138	rad	14	nedifr.	läses	done*r*,	läs	donec.
»	173	»	8	uppifr.	»	Reich,	»	Reich[s].
»	196	»	3	»	»	*P*root,	»	Groot.
»	197	»	11	»	»	nehmen,	»	nehmen.»
»	231	»	10	nedifr.	»	Sexdr*aega*,	»	Sexdräga.
»	260	»	11	»	»	M. *E*. Blut,	»	M. L. Blut.
»	274	»	2	»	»	geliebt*an*,	»	geliebten.
»	276	»	2	uppifr.	»	Marienborn,	»	Lindheim(?).
»	280	»	2	nedifr.	»	Her*m*huter,	»	Herrnhuter.
»	281	»	12	uppifr.	»	Herzen,	»	Herzen».

Uppsala 1910. Almqvist & Wiksells Boktryckeri-A.-B.